

72729

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM 1. KADEME ÖĞRETMENLERİNİN
MEVCUT PROGRAM TASARILARI HAKKINDAKİ
GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ
(BALIKESİR ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

72729

Hazırlayan
Güray ÇOLAKOĞLU

Danışman
Doç. Dr. Nevin SAYLAN

BALIKESİR, Eylül 1998

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında Hazırlanan Yüksek Lisans tezi jürimiz tarafından incelenerek, aday Güray ÇOLAKOĞLU^{23/10/} 1998 tarihinde tez savunma sınavına alınmış ve yapılan sınav sonucunda sunulan tezin *başarılı* olduğuna oy... *birliği*... ile karar verilmiştir.

Doç. Dr. Nevin SAYLAN

BAŞKAN

N. Saylan

Doç. Dr. Nevzat BATTAL

ÜYE

N. Battal

Yrd. Doç. Dr. Yalçın ERGÜNEŞ

ÜYE

Y. Ergüneş

ÖZET

Toplumsal bütünlüğü koruyarak, çağın gereklerine uygun şekilde sorunları çözerek gelişmek, ülkelerin temel ideallerini oluşturmaktadır. Günümüzde bunun sağlanması giderek güçleşmektedir. Çünkü, sorunlar diğer yüzyıllarda görünmeyen biçimde büyümüş ve çeşitlenmiştir. Diğer taraftan, bilginin kümülatif artışı ve paylaşımını sağlayıcı kanalların zenginleşmesi, sorunlar karşısında toplumları geçmiş yüzyıllara göre, daha da güçlü kılmıştır. Ancak bilginin üretilmesi, paylaşılması ve sorunlara yönelik tüketilmesi yani toplumsal yaşama geçirilmesi gerekmektedir. Bunu da sağlayacak olan ülkenin eğitim sistemidir.

Eğitim sisteminin alt sistemi olarak program sisteminin içeriğini oluşturan program tasarısı süreçlerinin, toplumsal sorunları çözebilecek yetkinlikle gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bunları sağlayan en önemli etken öğretmendir. Öğretmenin kendisinden beklenenleri başarabilmesi için program tasarısını doğru algılaması, tasarı planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme ile ilgili yeterli bilgi ve becerilere sahip olması gerekmektedir.

Bu çalışmada, Balıkesir ilinin ilköğretim kurumlarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin program tasarısını algılama, planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme yeterliliklerinin değerlendirilmesi ve okul düzeyinde program mühendisliği modelinin tasarlanması amaçlanmıştır. Balıkesir ilinin merkez ilçe dahil ondokuz ilçesinde görev yapan 3458 sınıf öğretmeni olup, bu ilçelerden sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine göre seçilmiş on ilçede çalışan 500 öğretmen örneklem grubunu oluşturmuştur. Geliştirilen veri toplama aracı ile örneklem grubunda bulunan 426 öğretmenden geçerli veriler elde edilmiştir.

Elde edilen verilere göre; öğretmenlerin yarısı program tasarısını doğru algılayamamaktadır. Öğretmenlerin yarıdan biraz fazlası program tasarısını istenilen nitelikte planlama yeterliliğine sahip iken yarıdan fazlası istenilen niteliklerde uygulama, değerlendirme, geliştirme yeterliliğine sahip değildir. Ayrıca öğretmenlerin üçte ikisinin program tasarısı süreçlerine yönelik aldıkları hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri yetersiz veya kısmen yeterlidir. Öğretmenler mevcut program tasarılarının öğrencileri ezberci yaptığını, güncel olmadığını belirtirlerken, program tasarısı geliştirme süreçlerine etkin katılmayı istemektedirler.

Öğretmenleri program tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme süreçlerinde etkin kılabilmek için hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinin nitel ve nicel olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Okul düzeyinde önerilen program mühendisliği modeli de dikkate alınarak öğretmenlerin etkin şekilde rol alabileceği program tasarısı geliştirme modeli oluşturulmalıdır. Ayrıca, ülkenin gerçeklerine uygun olarak ulus, il, ilçe ve okul düzeyinde program tasarısı geliştirme ve mühendislik modellerine yönelik araştırma yapılmasında yarar görülmektedir.

ABSTRACT

Fundamental idea of nations is to solve problems in accordance with the modern age and to preserve societal integrity. Today, problems are unexpectedly increasing and solutions of these problems are becoming more difficult than ever before. On the other side, nations became more powerful as a result of knowledge explosion and the richness of knowledge delivery channels. However, knowledge should be produced, shared, and consumed effectively and be tailored to the social life. This would be achieved through an educational system of the nation.

Curriculum system is an infrastructure of whole educational system. The content of curriculum system is constituted with curriculum design process. Problems in societal life should be solved through curriculum design process. Thus, teachers may become more important aspect of the process. In order for teachers to be successful in their profession, they should accurately understand what program design, planning, practicing, evaluating, and developing are and be knowledgeable and skillful about these concepts.

The goal of this study is to determine teachers' qualifiedness about perceiving curriculum, program design, planning, practicing, evaluating, and developing and to design a curriculum engineering model in compulsory education institutions in Balıkesir province.

In Balıkesir province there are 3458 elementary teachers who work in central city and its 19 towns. 500 of these teachers were chosen in accordance with the towns socio-economic level. With the developed questionnaire, reliable data were gathered from 426 teachers.

According to the findings, half of the teachers perceived program design inaccurately. While little more than half of the teachers demonstrated ability in planning, more than half of them were not capable of practicing, evaluating, and development.

In addition, two-third of the teachers indicated that their pre-service and in-service education were not prepared them competently or adequately. Since, existing curriculum process makes students memorizers and does not conform with the modern age, teachers demands were toward in a way of joining curriculum development process effectively. To do this, in-service and pre-service education of teachers should be improved in terms of quantity and quality. Curriculum design process should be improved so that teachers can effectively join to this process. Moreover, imminent researches which tend to be focused on curriculum design and curriculum engineering would be desirable with regard to nation, province, town, and school level curriculum design and curriculum engineering models.

ÖNSÖZ

Bireyin içinde bulunduğu çevreyi tanıması, karşılaşılabileceği olası sorunlarla başa çıkabilmeyi, kendi ilgilerini keşfedebilmeyi sağlayacak temel kavramlar, ilkeler, ilişkiler, bilgi ve becerilerini kapsayan ilköğretim, ülkemizde 73 yıl beş yıllık süreç içerisinde gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Çağın gerçekleri ve toplumun istemi sonucu 1997-1998 ilköğretim yılında 8 yıla çıkarılmıştır. İlköğretimin nicel olarak süresinin arttırılması olumlu bir çabayı yansıtmaktadır.

Eğitim sistemlerindeki nicel gelişimler, içeriğe yönelik nitel gelişimlerle desteklenmediği takdirde amaçlanan olumlu gelişmeler sağlanamamaktadır. Bu nedenle, ilköğretimde uygulanan program tasarılarının etkin bir şekilde planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Eğitim sisteminin diğer kurumları gibi, ilköğretim kurumları da kendisinden beklenileni ancak bu şekilde yerine getirebilecektir. Bu noktada en önemli sorumluluk öğretmene düşmektedir.

Bu araştırmada, 8 yıllık ilköğretimin tümüne yönelik yapılacak çalışmanın geniş kapsamlı olacağı düşünüldüğünden, Balıkesir ilindeki ilköğretim kurumlarında çalışan sınıf öğretmenlerinin program tasarısı süreçlerine yönelik yeterlilikleri değerlendirilmiş ve elde edilen sonuçlara göre çözüm önerilerinde bulunulmuştur. İlköğretim 2. Kademesine yönelik çalışma Osman SARIKAYA tarafından yapılmıştır. Benzer çalışmanın Ortaöğretim sistemine yönelik yapılması, sistemin bütünlüğü açısından yararlı olabilir.

Araştırma süreci boyunca çalışmalarında yardımcı olan danışmanım Doç. Dr. Nevin SAYLAN'a, Eğitim Bilimleri Bölümü elemanlarına, çalışmanın yazılımında gayret ve çabasıyla yardımcı olan Mahmut OVA'ya ve elemanlarına teşekkürler sunarım.

Ayrıca, her zamanki sabır ve desteğini bu çalışmada da esirgemeyen eşim ve kızıma teşekkür ederim.

Balıkesir, Eylül 1998

Güray ÇOLAKOĞLU

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Değerlendirme Kurulu Üyelerinin Onayı	iii
Özet	iv
Abstract	v
Önsöz	vi
İçindekiler	viii
Çizelgeler Listesi	ix
Şekiller Listesi	xiv
 BÖLÜM	
I. GİRİŞ	1
Problem.....	1
Amaç	4
Önem	5
Sayıtlar	6
Sınırlılıklar.....	6
Tanımlar	6
II. KAYNAK TARAMASI	8
III. YÖNTEM	54
Araştırma Modeli.....	54
Evren ve Örneklem	54
Veriler ve Toplanması.....	54
Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....	55
IV. BULGULAR VE YORUM	56
Öğretmenlerin Program Tasarısını Algılama Durumları	56
Öğretmenlerin Planlama Sürecinde Yer Alan Etkinlikler ile İlgili Görüşleri	75

Öğretmenlerin Uygulama Süreçlerinde Yer Alan Etkinlikler ile İlgili Görüşleri.....	136
Öğretmenlerin Değerlendirme Süreçlerinde Yer Alan Etkinlikler ile İlgili Görüşleri.....	199
Öğretmenlerin Program Süreçleri ile İlgili Aldıkları Hizmet Öncesi ve Hizmet İçi Eğitime Yönelik Görüşleri.....	234
Öğretmenlerin Planlama, Uygulama, Değerlendirme ve Geliştirmeye İlişkin Görüş ve Önerileri.....	242
V. ÖZET YARGI VE ÖNERİLER	278
Özet	278
Yargı.....	279
Öneriler	282
EKLER	289
A. İlköğretim Kurumlarının 1. Kademesinde Görevli Sınıf Öğretmenlerine Uygulanan Anket	290
B. İlköğretim I. Kademe Öğretmenlerine Anket Uygulanan İlçe ve Okullar.....	301
C. Anket Uygulama İzni İçin Yazılan Dilekçe.....	302
D. Sosyal Bilimler Enstitü Anket Uygulama İzin Yazısı	303
E. Anket Uygulanmasına İlişkin Valilik Onayı.....	304
KAYNAKÇA	305

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
1. Program Tasarısının Tanımı	57
2. Bilimin Ortaya Koyduğu Sonuçların Okul Düzeyine Göre Konulaştırılması	59
3. Öğrencinin Üst Öğrenime Giriş İçin Sınavları Başarabilme İhtiyacı.....	60
4. Konu Alanı, Toplum ve Bireyin İhtiyaçlarının Analizi	61
5. Siyasi Otoritenin İhtiyaçları.....	62
6. İlköğretim Birinci Kademe Program Tasarısının Kapsamı	64
7. Alanla İlgili Bir Ders Program Tasarısının Kapsamı.....	66
8. Bir Dersin Yıllık Program Tasarısının Kapsamı	68
9. Ünite Program Tasarısının Kapsamı.....	70
10. Günlük Program Tasarısının Kapsamı	72
11. Öğretmenlerin Program Tasarısını Algılama Durumları	74
12. Yıllık, Ünite ve Günlük Düzeyde Hazırlanan Program Tasarılarının Planlama Sürecine Hizmet Etme Durumu.....	76
13. Yıllık, Ünite ve Günlük Düzeyde Hazırlanan Program Tasarılarının Uygulama Sürecine Hizmet Etme Durumu	78
14. Yıllık Ünite ve Günlük Düzeyde Hazırlanan Program Tasarılarının Değerlendirme Sürecine Hizmet Etme Durumu...	80
15. Yıllık, Ünite ve Günlük Düzeyde Hazırlanan Program Tasarılarının Geliştirmeye Hizmet Etme Durumu.....	82
16. Dersin İşlenmesi Sırasında Hedeflere Ulaşma Önceliği.....	84
17. Dersin İşlenmesi Sırasında Öğrenci Başarısını Sağlama Önceliği.....	85
18. Dersin İşlenmesi Sırasında Öğretme Etkinliğini Sağlama Önceliği.....	86
19. Dersin İşlenmesi Sırasında Program Tasarısının Etkililiğini Sağlama Önceliği.....	87
20. Değerlendirme Etkinliklerinde Öncelikle Hedeflere Ulaşmayı Hedefleme	88
21. Değerlendirme Etkinliklerinde Öğrenci Başarısını Artırmayı Hedefleme	89
22. Değerlendirme Etkinliklerinde Öncelikle Öğretme Etkinliklerini Değerlendirmeyi Hedefleme	90

23. Değerlendirme Etkinliklerinde Öncelikle Program Tasarısının Etkililiğini Değerlendirmeyi Hedefleme	91
24. Uygulanmakta Olan Program Tasarılarının Geliştirilmesinde Hedeflerin Yeniden Düzenlenmesi Önceliği.....	93
25. Uygulanmakta Olan Program Tasarılarının Geliştirilmesinde Öğrenci Başarısının Arttırılması Önceliği	94
26. Uygulanmakta Olan Program Tasarılarının Geliştirilmesinde Öğretme Etkinliklerinin Geliştirilmesi Önceliği	95
27. Uygulanmakta Olan Program Tasarılarının Geliştirilmesinde Program Tasarısının Geliştirilmesi Önceliği	96
28. Yıllık, Ünite, Günlük Program Tasarılarında Hedef ve Davranışların Mevcut Program Tasarısına Göre Belirlenme Durumu	98
29. Konuların Planlanmasında Zamanı Hedef ve Davranışlara Uygun Olarak Belirlenme Durumu	99
30. Derslerle İlgili Öğretme Öğrenme Yöntem ve Tekniklerin Planlanması.....	101
31. Derslerle İlgili Araç, Gereç, Gözlem ve Deneylerin Planlanması.....	102
32. Bireysel Farkların Oluşturduğu Seviye Gruplarına Uygun Tamamlayıcı Eğitim Çalışmalarının Planlanması	104
33. Planlamada Okul, Çevre Olanakları ve Özelliklerinin Dikkate Alınması	105
34. Program Tasarılarının Öğretim Sürecinde Kullanılma Durumu	107
35. Program Tasarılarının Hazırlanmasında Mevcut Program Tasarısının Kullanılma Durumu	109
36. Program Tasarılarının Hazırlanmasında Ders Kitaplarının Kullanılma Durumu.....	111
37. Program Tasarılarının Hazırlanmasında Dergiler ve Dergilerin Hazırladığı Planların Kullanılma Durumu.....	113
38. Program Tasarılarının Hazırlanmasında Öğretmenler Tarafından Daha Önce Hazırlanmış Planların Kullanılma Durumu	115
39. Program Tasarılarının Hazırlanmasında Yardımcı Kitapların Kullanılma Durumu.....	117
40. Program Tasarılarında Öğrenci Başarısını Değerlendirme Önerilerine Yer Verme	120
41. Program Tasarılarında Program Tasarısını Değerlendirme Önerilerine Yer Verme	122
42. Program Tasarılarında Öğretme Etkinliklerini Değerlendirme Önerilerine Yer Verme	124

43. Program Tasarılarında Hedeflere Ulaşma Derecesini Belirleme Önerilerine Yer Verme	126
44. Program Tasarılarının Geliştirilmesi.....	128
45. Öğretmenlerin Program Tasarısı Planlama Sürecinde Yer Alan Etkinlikler İle İlgili Görüşleri.....	130
46. Hazırlanan Program Tasarılarına Uygulamada Bağlı Kalma.....	136
47. Uygulamada Ders Kitapları Dışında Kaynaklardan Yararlanma	137
48. Gerekli Olan Araç, Gereç ve Materyallerden Öğretim Sürecinde Yararlanma	138
49. Uygulamada Bireysel Farklılıkları Dikkate Alarak Konuları Bireysel ve Grup Halinde İşleme	139
50. Uygulamada Fırsat Eğitimine Yer Verme.....	140
51. Uygulamada Öncelikli Olarak Ders kitaplarını Kullanma	142
52. Uygulamada Öncelikli Olarak Yardımcı Kitaplar ve Sınava Hazırlayıcı Test Kitaplarını Kullanma	144
53. Uygulamada Öncelikli Olarak Cd'ler ve Tepegöz Saydamlarını Kullanma	146
54. Uygulamada Öncelikli Olarak konu İle İlgili Basılı Kaynaklar ve Ansiklopedileri Kullanma	148
55. Uygulamada Öncelikli Olarak Okul ve Ders Program Tasarısını Kullanma	150
56. Uygulamada Öncelikli Olarak Öğretmen Klavuz Kitaplarını Kullanma	152
57. Uygulamada Öncelikli Olarak Dergileri Kullanma.....	154
58. Uygulamada Öncelikle Düz Anlatım Yöntemini Kullanma.....	156
59. Uygulamada Öncelikle Soru Cevabı Kullanma.....	158
60. Uygulamada Öncelikle Bilimsel Araştırma Yönetimini Kullanma.....	160
61. Uygulamada Öncelikle Yaparak – Yaşayarak Öğrenmeyi Kullanma	162
62. Uygulamada Öncelikle Dramatize Etmeyi Kullanma	164
63. Uygulamada Öncelikle Gösterip – Yaptırma Yöntemini Kullanma	166
64. Uygulamada Öncelikle Tartışma Yöntemini Kullanma	168
65. Uygulamada Öncelikle Deneyi Kullanma	170
66. Uygulamada Öncelikle Grup ve Küme Çalışmasını Kullanma...	172
67. Dersin İşlenişi Sırasında İpucu, Pekiştireç, Öğrenci Katılma, Dönüt – Düzeltme, Dikkat Çekme, Güdüleme, Sevgi Eğitimi, Gözden Geçirme, Geçişler, Ara Özet, Ana Noktayı Vurgulama, Bir Önceki Derse Bağlama, Güncel Olaylara Bağlama, Uygun Öğretim Yöntemini Kullanmaya Yer Verme	174

68. Uygulamada Öncelikle Öğrenci Başarısını Değerlendirmeye Yer Verme.....	180
69. Uygulamada Öncelikle Öğretme Etkinliğini Değerlendirmeye Yer Verme.....	182
70. Uygulamada Öncelikle Program Tasarısını Değerlendirmeye Yer Verme.....	184
71. Dersin Başında Öncelikle Öğrencinin Bilgi Düzeyini Değerlendirmeye Yer Verme.....	186
72. Dersin İşlenişi Sırasında Öncelikle Ne Kazanıldığını Değerlendirmeye Yer Verme.....	188
73. Ünitinin Sonunda Hedeflere Ne Kadar Ulaşıldığını Değerlendirmeye Öncelikle Yer Verme	190
74. Uygulamada Öncelikle Belli Bir Kapsam Sonunda Ne Kazanıldığını Değerlendirmeye Yer Verme	192
75. Uygulama Sonunda Görülen Aksaklıkları Gidermeye Yönelik Çalışmaların Yapılması Durumu	194
76. Öğretmenlerin Program Tasarısını Uygulama Sürecinde Yer Alan Etkinliklerle İlgili Görüşleri	195
77. Ölçme Araçlarının Hazırlanmasında Öncelikle Doğal Gözlem Fişlerine Yer Verme.....	200
78. Ölçme Araçlarının Hazırlanmasında Öncelikle Yazılı Sınava Yer Verme.....	201
79. Ölçme Araçlarının Hazırlanmasında Öncelikle Sözlü Sınava Yer Verme.....	202
80. Ölçme Araçlarının Hazırlanmasında Öncelikle Objektif Test Tekniklerine Yer Verme	203
81. Ölçme Araçlarında Doğru Yanlış Sorulara Yer Verme Önceliği.....	205
82. Ölçme Araçlarında Kısa Cevaplı Sorulara Yer Verme Önceliği	207
83. Ölçme Araçlarında Doldurmalı Sorulara Yer Verme Önceliği..	209
84. Ölçme Araçlarında Çoktan Seçmeli Sorulara Yer Verme Önceliği.....	211
85. Ölçme Araçlarında Eşleştirmeli Sorulara Yer Verme Önceliği.	213
86. Ölçme Araçlarında Uzun Cevaplı Sorulara Yer Verme Önceliği.....	215
87. Değerlendirme Etkinliklerinde Dersin Sonunda Yapılan Değerlendirmeye Yer Verme Önceliği	217
88. Değerlendirme Etkinliklerinde Ünite Sonunda Yapılan Değerlendirmeye Yer Verme Önceliği	219
89. Değerlendirme Etkinliklerinde Yıllık Düzeyde Yapılan Değerlendirmeye Yer Verme Önceliği	221

90. Değerlendirme Etkinliklerinde Öğretme Etkinliklerinin Değerlendirilmesine Yer Verme Önceliği.....	223
91. Değerlendirme Etkinliklerinde Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesine Yer Verme Önceliği.....	225
92. Değerlendirme Sonuçlarının Bir Sonraki Planlama, Uygulama ve Geliştirme Çalışmalarında Kullanılması.....	227
93. Uygulamak İçin Okullara Gönderilen Program Tasarılarının Esneklik Durumu.....	228
94. Değerlendirme Sonuçlarının Zümre Öğretmenler Kurulunda Görüşülmesi.....	229
95. Öğretim Program Tasarılarıyla İlgili Değerlendirme Sonuçlarını Üst Makamlara İletme.....	230
96. Öğretmenlerin Program Tasarısı Değerlendirme Süreçlerinde Yer Alan Etkinliklerle İlgili Görüşleri.....	234
97. Hizmet Öncesi Eğitimde Program Planlama, Uygulama, Değerlendirme Süreçlerine Yönelik Alınan Eğitimin Yeterlilik Durumu.....	235
98. Program Tasarısının Planlanması, Uygulanması, Değerlendirilmesi Süreçlerine Yönelik Açılan Hizmet İçi Kurslarına Katılma Durumu.....	236
99. Hizmet İçi Eğitim Kurslarına Katılan Öğretmenlerin Kurslardan Yararlanma Durumu.....	237
100. Program Tasarısı Planlama, Uygulama, Değerlendirme Konusunda İş Başında Yetiştirilme İçin Görevlendirilenlerden Yararlanma Durumu.....	238
101. Öğretmenlerin Hizmet Öncesi ve Hizmet İçi Eğitimleri.....	240
102. Bakanlıkça Hazırlanan Program Tasarılarının Günün Gelişen Şartlarını Karşılamadaki Yeterlilik Durumu.....	243
103. Program Tasarısını Hazırlayacak Birimler.....	244
104. Program Tasarısı Geliştirmede Öncelikli Olarak Öğrencinin İlgi ve İhtiyaçlarının Esas Alınması.....	246
105. Program Tasarısı Geliştirmede Öncelikli Olarak Toplumun İhtiyaçlarının Esas Alınması.....	248
106. Program Tasarısı Geliştirmede Öncelikli Olarak Konu Alanlarının Esas Alınması.....	250
107. Program Tasarısı Geliştirmede Öncelikli Olarak Teknolojik Gelişmelerin Esas Alınması.....	252
108. Program Tasarısı Geliştirmede Öncelikli Olarak Okulun Düzeyi ve Çeşidinin Esas Alınması.....	254
109. Program Tasarısı Geliştirme Talebinin Öncelikle Öğretmenlerin Uygulama Sonucu Elde Ettikleri Verilerden Gelmesi.....	256

110. Program Tasarısı Geliştirme Talebinin Öncelikle Gerekli Gördüğü Zaman Bakanlık Teşkilatından Gelmesi.....	258
111. Program Tasarısı Geliştirme Talebinin Öncelikle Uygun Gördüğü Zaman İl Program Geliştirme Biriminden Gelmesi....	260
112. Program Tasarısı Geliştirme Talebinin Öncelikle Veli, Öğretmen ve Öğrencilerin İsteklerinden Gelmesi.....	262
113. Program Tasarısı Geliştirme Talebinin Öncelikle Sivil Toplum Örgütlerinden Gelmesi	264
114. Uygulamadaki Program Tasarılarının Öğrencileri Ezberci ve Dinleyen bireyler Haline Getirme Durumu	266
115. Uygulanan Program Tasarılarında Yer Alan Konuların Kolaydan Zora, Basitten Karmaşığa, Somuttan Soyuta, Ön Şart Öğrenmelerine Göre Düzenlenme Durumu	268
116. Öğretmenlerin Program Tasarısının Geliştirilmesi İle İlgili Görüşleri	268
117. Mevcut Program Tasarılarındaki Aksaklıklar	271
118. Geliştirilecek Program Tasarılarında Öğretmenin Rollerini.....	274
119. Öğretmenlerin Görüşlerinin Özeti.....	276

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekiller	Sayfa
1. Bir Program Tasarlama Sistemi Modeli.....	17
2. Öğretme Sistemi Modeli.....	18
3. Bir Değerlendirme Sistemi Modeli.....	18
4. Program Geliştirme Taba Modeli.....	20
5. Program Geliştirme Tyler Modeli.....	20
6. Taba – Tyler Program Geliştirme Modeli.....	21
7. Sistem Yaklaşımına Göre Program Geliştirme Modeli.....	21
8. Temel Aldığı Kaynaklara Göre 1924 Program Tasarısı.....	24
9. Temel Aldığı Kaynaklara Göre 1926 Program Tasarısı.....	26
10. Temel Aldığı Kaynaklara Göre 1936 Program Tasarısı.....	27
11. Temel Aldığı Kaynaklara Göre 1948 Program Tasarısı.....	29
12. Temel Aldığı Kaynaklara Göre 1968 Program Tasarısı.....	31
13. Temel Aldığı Kaynaklara Göre 1982'den Sonra Geliştirilen İlkokul Program Tasarıları.....	33
14. Temel Aldıkları Kaynaklar Açısından İlköğretim 1. Kademe Uygulanan Program Tasarılarının Analizi.....	37
15. İlköğretim 1. Kademe İçin Okul Düzeyinde Program Mühendisliği Modeli.....	251

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem

Her toplum tarihsel süreç içerisinde oluşturduğu değerlerini, arzularını bireylerine kazandırmak amacıyla gelişmişlik düzeyine uygun toplumsal organizasyonlar yapmaktadır. Birey de toplumun sunduğu bu yöndeki olanaklarla gizil yeteneklerini geliştirerek istenen yönde biçimlenmektedir. Bu süreçte, birey bir yandan kendisine sunulanları sahiplenirken, bir yandan da kazanımlarını yeniden örgütleyerek geleceğe yönelik toplumsal yapının değişimini sağlamaktadır.

Tüm bu faaliyetler bazen toplumsal çevreden gelen, önceden düzenlenmemiş uyarımlar sonucu oluşabilir. Ancak, önceden düzenlenmemiş bu süreç çoğu zaman istenilmeyen, geçersiz değerlerin kazanılmasına ve ekonomik olarak da maliyetin yükselmesine sebep olabilmektedir. Bu çabaların olması gereken yönü, toplumsal değerler evreninden belli tercihlere göre arıtılıp, düzene sokulan değerlerin uygun olarak belirlenen yaşantılardan geçirilerek, istenen davranışların bireyce kazanılmasıdır.¹

“Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişiklikleri meydana getirme”² amacıyla eğitim bu fonksiyonu yüklenmektedir. Toplumsal sistem içerisinde, eğitim sisteminin oluşturulmasının gereği böylece ortaya çıkmaktadır. Burada vurgulanmak istenen, rasgele oluşan davranış değişikliği değildir. Çünkü “bireyin etkileşimde bulunduğu çevre şartlarını daha geniş ve büyük ölçüde kontrol altına alabildiğimiz oranda, istediğimiz insanı yaratma şansımız artacaktır.”³ Bu nedenle, eğitim sürecinde sunulan fırsatlar, önceden çok iyi tasarlanarak, planlanmalı ve düzenli bir çevrede sunulmalıdır.

Planlanmış eğitimde bir takım soruların cevaplandırılması gerekmektedir. Bunlar; eğitim süreci sonunda bireyde bulunması istenilen özelliklerin yani hedeflerin, hedeflerin

---

¹ Selahattin Ertürk, *Eğitimde Program Geliştirme* (Ankara: 1984), s.7.

² Aynı., s.12.

³ Aynı., s.13.

göstergesi olan davranışların, hedef davranışlara ulaşmak için gerekli eğitim fırsatlarının ve hedef davranışlara ulaşmışlık derecesini ölçecek değerlendirme yol ve yöntemlerinin neler olduğudur.

Planlı bir eğitim sisteminin tüm bu sorulara cevap vermesi gerekmektedir. Cevapların uygun şekilde verilmesi ancak eğitimin bir alt sistemi olan program sisteminde gerçekleşmektedir. Sınırları bu şekilde belirlenmiş programı: “İnsanoğlunu bireysel veya gruplar halinde mümkün olduğu kadar çabuk, ekonomik ve yeterli bir şekilde eğitime yollarını belirlemek amacıyla planların seçilmesi, düzenlenmesi ve kanıtlanması ile ilgili bir çalışma alanı.”⁴ olarak tanımlayabiliriz. Bu çalışma alanının bir boyutunu program tasarıları, diğer boyutunu ise program mühendisliği meydana getirmektedir.⁵

Program tasarısı: “kaynaklar, düzenleme prensipleri ve uygulama için gerekli yönetsel şartlara bağlı olarak program elemanlarının belirlenmesi, seçilmesi, sıralanması ve düzenlenmesini gösteren bir plandır.”⁶ Program tasarısının fonksiyonu ise,

1. Program elemanlarını tanımlamak.
2. Elemanlar arasında ilişkiyi belirlemek.
3. Elemanlar ve bunları destekleyen ilkeler arasındaki ilişkileri göstermek.
4. Program kararlarının verildiği kaynakları ve temelleri açıklamak.
5. Temel düzenleme prensiplerini belirlemek.
6. Uygulama için gerekli yönetim şartlarını ve öğretim kaynaklarını tanımlamak.
7. Uygulama prensiplerini ve program kaynaklarını belirleyen program teorisini açıklamak.
8. Birden fazla düzenleme teorisinden yararlanmak.
9. Program planlama sürecinde öğrencilerin ve personelin rollerini açıklamaktır.⁷

Bu fonksiyonları içeren program tasarısının planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi süreçlerinin tümü program mühendisliğinin kapsamına girmektedir.

Program tasarısını planlama, uygulama, değerlendirme süreci, sonu olmayan bir faaliyettir. Çünkü, kuramsal alanda program tasarısının dayanağı olan kaynaklar sürekli değişmektedir. Diğer taraftan, tasarlanan program ile yaşanan program arasındaki farklılık, program tasarısının dinamik bir yapıya sahip olmasını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle, tasarlanan bir programı olmuş bitmiş şekilde düşünmek, daha başlangıçta sistemi değişme ve gelişmeye kapalı tutmaya ve statikleşmeye götürür. O halde, program sistemi ve sonuçta da,

⁴ Nevin Saylan, **Eğitimde Program Tasarısı, Temeller, Prensipler, Kriterler** (Balıkesir: 1995), s.12.

⁵ Nevin Saylan, **Program Teorileri Yayınlanmamış Ders Notu**, (1996), s.39.

⁶ Saylan, 1995 **Ön. ver.**, s.23.

⁷ Saylan, 1995 **Ön. ver.**, s.23.

eğitim sisteminin açık bir sistem olabilmesi için program tasarısının sürekli değişme ve gelişmeye açık olması gerekmektedir.

Program geliştirme sürecinde; tasarımı oluşturan tüm elemanların değerlendirme verilerine göre geliştirilmesi gerekmektedir. Yani, amaçlar, hedefler, davranışlar, içerik, öğrenme fırsatları ve değerlendirme elemanlarının hepsi birbiriyle olan ilişkileri çerçevesinde geliştirilmelidir.

Bu geliştirme çabasında, öğretmenin rolü nedir ve nerede başlamalıdır? Eğitimin amaçları ile genel (eğitimin ve okulların) hedefleri; birey, toplum ve bilgi alanları kaynak alınarak toplumsal baskı grupları ve uzman önerilerinden de faydalanılarak politik güçler tarafından tespit edilmektedir. Belirlenen bu hedefleri gerçekleştirmek üzere okulların özellikleri de dikkate alınarak, konu alanları belirlenmekte ve her konu alanına yönelik kılavuz niteliğindeki program tasarıları hazırlanmaktadır. Bir konu alanı program tasarısı, içerik olarak hedefler, davranışlar, eğitim fırsatları ve değerlendirme yol ve yöntemlerini kapsamalıdır. Bu elemanların belirlenmesi ve düzenlenmesini alan uzmanları, uygulayıcı temsilcileri, program ve değerlendirme uzmanları, ihtiyaç duydukça çağrılacak değişik alan uzmanlarından oluşan bir komisyon gerçekleştirmelidir. Uzmanlar tarafından hazırlanan bu tasarılar uygulamada yararlanılacak bir dokümandır ve bu amaçla okullara sunulmaktadır. Uygulayıcı için kılavuz niteliğinde hazırlanan bu ürün, öğretimin başlangıç noktası olarak kullanılmalıdır. Uygulayıcı olarak öğretmen, kılavuz niteliğinde hazırlanan program tasarılarından faydalanarak sorumlu olduğu sınıftaki öğrencilerin özellikleri, okul ve okulun bulunduğu çevrenin olanakları ve özellikleri ile öğretim materyallerini de dikkate alarak planlama süreci içerisinde, sorumlu olduğu dersin yıllık, ünite ve günlük program tasarılarını oluşturmalıdır.

Bu aşamada, öğretmenin aşağıda belirtilen işlemleri yerine getirmesi beklenmektedir.

1. Kılavuz niteliğindeki program tasarılarını inceleme.
2. Gerçekleştirilmesi gereken hedef ve davranışlar ile içeriği açık bir şekilde belirleme.
3. Süreklilik, aşamalılık ve kaynaşıklık kriterleri, çevresel özellikler ve ihtiyaçlar ile okulun olanaklarını dikkate alarak hedef davranışlara içerikle ulaşılmasını sağlayacak öğrenme fırsatları ile kazanımların ve tasarının değerlendirilmesinde işe koşulacak değerlendirme önerilerini içerecek şekilde yıllık program tasarısını hazırlama.
4. Hedefleri davranışlara dönüştürmeye yönelik şekilde öğrenme fırsatlarının düzenini belirleyerek, derslerin ünite ve günlük program tasarılarını hazırlama.

5. Hedeflere ulaşıp-ulaşılmadığını, eksikliklerin, yanlışların neler olduğunu ortaya çıkaracak değerlendirme yol ve yöntemlerini belirleme.

Bu şekilde planlama sürecinde kendi tasarılarını hazırlayan öğretmenin, uygulamayı bu tasarılar çerçevesinde gerçekleştirmelidir. Uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi, hem öğretmenin daha sonraki tasarı planlama sürecine ışık tutmakta; hem de geri bildirim olarak okulun ve sistemin tümünün program tasarısını geliştirme çabalarına kaynaklık etmektedir.

Uygulamada öğretmenin belirtilen bu süreçleri yeterince yerine getiremediği görülmektedir. Bunun nedenleri;

1. Program tasarılarının, merkezden katı bir anlayışla hazırlanması ve program tasarısına olmuş bitmiş bir olgu olarak bakılması,
2. Program tasarısı geliştirmeye yönelik okul düzeyinde bir modelin bulunmaması,
3. Program tasarısı geliştirmeye yönelik olarak ihtiyaç analizlerinin yapılmaması, öğretmenin uygulamayı tüm boyutlarıyla değerlendirmemesi ve uygulama sonuçlarından yararlanmaması,
4. Program tasarılarında uygulayıcılara güvensizlik duyulması,
5. Öğretmenlerin program tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirmeye yönelik aldıkları hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinin yetersiz oluşu,
6. Eğitim sisteminin merkez ve taşra birimlerinde eğitim program tasarısı geliştirme uzmanlarının bulunmaması, olarak sıralanabilir.

Mevcut uygulamada, program tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme süreçlerini kapsayan program mühendisliği etkin şekilde kullanılmamaktadır. Program tasarısı süreçleri aynı zamanda bir karar verme sürecidir. Alınan bir kararın uygulanma ve uygulama sonucunda gerekli gelişmelerinin yapılma olasılığı uygulayıcıların karar sürecine katılımı ile artmaktadır.⁸ Üst düzeylerde planlanarak uygulayıcılara kılavuz niteliğinde gönderilen program tasarıları, öğretmenler tarafından içerik olarak algılanmakta ve öğretmenler okullara gönderilen bu program tasarılarından ziyade bu tasarılar uygun olarak düzenlenmiş ders kitaplarına yönelmektedir. Öğretmenlerin bir yandan program tasarısı hazırlama ve geliştirmeye yönelik kararlara katılmamaları, diğer taraftan program

---

⁸ Ertürk, 1984. **Ön. ver.**, s.19-21.

tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme için gerekli program mühendisliği bilgi eksikliklerinin bulunması uygulamada işe koşacakları program tasarılarını hazırlama ve geliştirmede onları etkisiz kılmaktadır.

Bu bilgiler doğrultusunda araştırmanın problemi;

İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli öğretmenler program tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme süreçlerinde kendilerini yeterli görüyorlar mı ? şeklinde belirlenmiştir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin;

1. Okuttukları derslerle ilgili program tasarıları hakkındaki görüşlerini belirlemek.
2. Öğretmenlerin görüş ve önerileri ile Program Mühendisliği kriterleri ışığında ilköğretim birinci kademe için program mühendisliği ile ilgili bir model önermektir.

Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır.

1. Farklı kıdemlerdeki ilköğretim kurumlarının 1. Kademesinde görevli sınıf öğretmenleri program tasarısını nasıl algılamaktadırlar?

Farklı kıdemlerdeki ilköğretim kurumlarının 1. Kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin;

2. Program tasarısı planlama sürecinde yer alan etkinlikler ile ilgili görüşleri nelerdir?
3. Program tasarısı uygulama sürecinde yer alan etkinlikler ile ilgili görüşleri nelerdir?
4. Program tasarısı değerlendirme sürecinde yer alan etkinlikler ile ilgili görüşleri nelerdir?
5. Program tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme süreçleri ile ilgili olarak sunulan hizmet içi ve hizmet öncesi eğitimlerinin yeterliliği ile ilgili görüşleri nelerdir?
6. Program tasarısı geliştirme ile ilgili görüş ve önerileri nelerdir?
7. Görüş ve önerileri ile program mühendisliği kriterleri ışığında ilköğretim kurumları 1. kademesi için nasıl bir program mühendisliği modeli önerilebilir?

Önem

Ülkelerin gelişmişlik düzeyini belirlemede en önemli kriter, ülkelerin sahip oldukları insan kaynağının niteliğidir. Yapıcı, yaratıcı, araştırmacı ve bilimsel düşüncüyü yaşamlarına geçirmiş bireylerin oluşturduğu toplumlar ancak sorunlarına çağdaş çözümler getirebilmektedir. Toplumsal dokuyu oluşturan bireyleri, belirtilen özelliklere uygun yetiştirmek çağdaş bir eğitim sisteminin işlevi içerisinde yer almaktadır.

Böyle bir işlevi amaç edinen eğitim sisteminin bireylerde istenilen davranışların oluşmasını sağlamak için gerekli eğitsel yaşantıları tasarlaması önemlidir. Bu çalışma, eğitimin alt sistemi içerisinde yer alan program sistemi ile ilgilidir. Program sisteminin bir alt sistemi olan program tasarımının ülkenin istemlerine cevap verebilecek şekilde hazırlanması, nitelikli insan dokusunun oluşturulması bakımından önemlidir. Diğer taraftan, hazırlanan program tasarılarının öğretme-öğrenme ortamında gerekli etkinliklerle işe koşulması, uygulama sonuçlarının değerlendirilerek geliştirme çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Bu süreçleri gerçekleştirecek temel eleman istenen niteliklere sahip öğretmendir. Çünkü, eğitim sisteminin amaçlarına ulaşması öğrencilerde istenen davranış değişikliklerinin oluşmasında sistemin temel iki ögesi olan program tasarısı ve öğretmenin mükemmel etkileşimi önemli rol oynamaktadır.

Bu araştırmada; program tasarısı ile öğretmen öğelerinin etkileşimi ortaya konmak istenmiştir. Böyle bir yaklaşım; ülkenin istediği niteliklere sahip bireylerin yetiştirilmesini sağlayacak etken olan program tasarılarının oluşturulması ve bunları öğrenme-öğretme ortamında uygulayacak öğretmenin niteliğinin geliştirilmesi açısından önemli görülmüştür.

Çalışmada, okul düzeyinde ilköğretim birinci kademe için program mühendisliği modeli önerilmektedir. Ayrıca program tasarısı geliştirmede öğretmen önerileri ile öğretmenlerin program tasarısı hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine yönelik yeterlilikleri belirlenmeye çalışılmaktadır.

Çalışmadan elde sonuçların, eğitim sisteminin bütünlüğüne yönelik program mühendisliği modeli oluşturmada ve öğretmenlerin program tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme süreçleri ile ilgili yetersizliklerine yönelik meslek öncesi ve meslek içi eğitim düzenlenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sayıtlar

1. Öğretmenlerin program tasarısı süreçlerini etkili olarak kullanmaları, eğitimin verimliliğini artırır.
2. Verilerin elde edilmesi için anket, en uygun bilgi toplama aracıdır.
3. Ankete verilen cevaplar doğru ve samimidir.
4. Kaynaklarda yer alan programa yönelik bilgiler, program tasarısı ile ilgili bilgilerdir

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Balıkesir ilinin 19 ilçesindeki ilköğretim kurumları 1. kademesinde sınıf öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerden tesadüfi yöntemle örneklem grubu olarak belirlenenler ile,
2. 1996 – 1997 eğitim-öğretim yılında ilköğretim kurumlarının 1. kademesinde uygulanmakta olan ilköğretim 1. kademe program tasarısı ile,
3. İlköğretim 1. Kademe öğretmenlerinin mevcut program tasarıları hakkında kendi görüş ve önerileri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Uygulanan program tasarısı : Uygulanmada işe koşulmak üzere tasarlanan program.

Program: İnsanoğlunun bireysel veya grup halinde mümkün olduğu kadar çabuk, ekonomik ve yeterli bir şekilde eğitime yollarını belirlemek amacıyla planların seçilmesi, düzenlenmesi ve kanıtlanması ile ilgili bir çalışma alanı.⁹

Program Mühendisliği: Okullarda bir program sistemini etkili hale getirmek için gerekli olan planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme süreçlerinin tümü.¹⁰

Program Planlama: İhtiyaçların belirlenmesi, özel hedeflerin formüle edilmesi, içeriğin seçilmesi ve düzenlenmesi, öğrenme yaşantılarının seçilmesi ve düzenlenmesi, denge ve aşamalılığın kontrol edilmesi ve değerlendirilmesidir.¹¹

⁹ Saylan, 1995, **Ön. ver.**, s.12.

¹⁰ Saylan, 1995, **Ön. ver.**, s.16.

¹¹ Saylan, 1995, **Ön. ver.**, s.50.

BÖLÜM II

KAYNAK TARAMASI

Bu bölümde, araştırmanın kuramsal boyutuna yönelik ulaşılabilen bilgiler ve kaynaklar değerlendirilmiştir. Bunun için, eğitim sisteminin alt sistemi olan program sisteminin kuramsal yapısı içerisinde yer alan program teorisi, program tasarısı, program mühendisliği ve bu teorilerin kuramsal içeriğinde yer alan değerlere, terimlere ve ilkelere yer verilmiştir. Ayrıca, bu bölümde ilköğretim 1. kademesinde Cumhuriyet Dönem'inin başlangıcından günümüze kadar ilköğretim 1. kademesinde uygulanan program tasarılarının tarihsel gelişimine ve bu tasarıların değerlendirilmesine yer verilmiştir.

Program Teorisi

Variş'a göre, günümüzde insanlık yeni bir çağın başlangıcında bulunmaktadır. Bu çağın genel özellikleri kalın çizgilerle belirlenmiştir. Bunlar teknolojik alanda yeni buluşlar, kültürel etkileşim, ekonomik alanda yarışmalar ve dayanışmalar, kitle iletişim araçlarındaki hızlı gelişmeler, globalleşme, özgürlük ve demokrasi kavramlarının üzerindeki tartışmalar, bilginin hızlı birikimi ve yaşama geçirilmesinde zamanın kısalmasıdır. Bireylerin bu gelişimlere uyum yapabilecek şekilde eğitilmeleri zorunlu hale gelmiştir. Ülkelerin geleneksel eğitim sistemleri ile bu gelişmeleri dengeleyerek, bireylerini yeni çağın özelliklerine uygun nitelikte hazırlamaları mümkün değildir. Bu durum, örgün eğitim kurumlarına yönelik eleştiri ortamının oluşmasına yol açmaktadır. Eğitimde bir çok faktör etkileşim içersindedir. Eğitim sektöründe çalışanların bu faktörlerin birbiriyle olan etkileşiminin nedenlerini ve sonuçlarını analitik bir yaklaşımla ele almaları gerekmektedir.¹

Bir kısım ülkeler eğitim sistemlerinin teorisini oluştururken ele alınan ve kullanılan kavramları sadece tanımlamaktadır. Ancak, toplumun tarihsel, siyasal, ekonomik ve sosyal olgularının analitik incelemesi yapılmadan dışarıdan transfer yoluyla elde edilen kavramlarla ülke gerçeklerine uygun teoriler oluşturulamamaktadır.² Doğan; ulus düzeyinde sürdürülen

---

¹ Fatma Variş, *Eğitimde Program Geliştirme* (Ankara: 1996), s.10-11.

² İhsan Turgut. "Eğitimde Felsefenin İşlevi" A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesince düzenlenen *Eğitim Bilimleri Birinci Ulusal Kongresinde* sunulan bildiri. Ankara: 24-28 Eylül 1990 s.16-17.

program teorileri oluşturma çabalarının siyasal, sosyal, kültürel ve teknik sistemlerle etkileşerek eğitim ilkelerinin, politikalarının, genel amaçların, öğretim stratejilerinin geliştirilmesinde ve ulusal düzeyde eğitimin standartlaşmasında etkili olduğunu belirtmektedir.¹⁴

Eğitim sisteminin bir alt sistemi olarak programın işlevi, bireyleri çabuk, ekonomik ve yeterli bir şekilde eğitime yollarını ortaya koymaktır.¹⁵ Bu çabanın gerçekleşmesi, Varış ve Turgut'unda belirttiği gibi, eğitime etki eden tüm faktörlerin bütünlük içerisinde, etkileşme alanlarının ortaya çıkarılmasına yönelik araştırmaların yapılmasını gerekli kılmaktadır. Böyle bir yaklaşımda eğitim sisteminin ister ulus düzeyinde, isterse (mikro) sınıf düzeyinde olsun, herhangi bir hedefin gerçekleşmesi için görevli tüm faktörlerin karakterize edilip, biçimlenmesini sağlayan program sistemi öne çıkmaktadır. Program sisteminin gelişiminde, uygulamaya dönük araştırmaların sürekliliği, çalışma alanının özelliğinin bir sonucudur. Ancak, bu süreçte uygulamalı araştırmalara temel hazırlamak, uygulamalara yön çizmek, eğitim amaçlarının temellerini araştırma sonuçlarına göre sistematikleştirmek, program tasarımlarının öğelerini amaçlarla tutarlı hale getirmek için teorik bir yapı gerekmektedir.¹⁶

Program teorisi "bir okul program tasarısının elemanları arasındaki ilişkileri belirleyerek tasarının planlanması, kullanılması ve değerlendirilmesini yönlendirerek ona anlam veren birbirine bağlı ifadeler dizisidir."¹⁷ Konu alanı olarak, tasarının planlanması, kullanılması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik kararları içermektedir. Ayrıca, temel terim olan program kavramının ve bu kavramla ilgili kavramların ilişkilerinin analitik olarak incelenip, tanımlanması, program teorisinin en önemli konularıdır. Program kavramının teorik olarak tanımlanmaması eğitimin diğer öğeleri ve yapılarıyla ilişkilerin gelişmesini engellemektedir.¹⁸

Program tasarısının planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik bilginin sistematik olarak arttırılması, bu süreçlere yönelik öğelerin, ilişkilerin, kavramların anlamlandırılması, eğitimin diğer teorileri ile olan ilişkilerinin ifadelendirilmesi program teorisini kuran, program teorisinin uğraşı alanı içerisinde yer almaktadır.

¹⁴ Hıfzı Doğan, **Eğitimde Program ve Öğretim Tasarımı** (Ankara: 1997), s.55.

¹⁵ Saylan, 1995, **Ön. ver.**, s.12.

¹⁶ Varış, 1996, **Ön. ver.**, s.89-90.

¹⁷ Saylan, 1995, **Ön. ver.**, s.15.

¹⁸ Saylan, 1995, **Ön. ver.**, s.15.

Program alanının ürün ve süreç boyutunda çalışmaların tutarlılığını sağlamada yönlendirici çaba içerisinde bulunan bir program teoristinın şu çalışmaları yapması beklenmektedir.

1. Teknik terimleri tanımlama
1. Mevcut ve yeni bilgileri sınıflandırma
2. Araştırma ve sonuç çıkarma
3. Alt teoriler geliştirme
4. Model geliştirme⁸

Ülkemizde eğitim programları için teori geliştirme çalışmalarına yönelik olarak Varış;

... Milli eğitimimizin jeo-politik durumumuzla, toplum yapımızla, tarihimizle, ekonomik şartlarımızla, gelişmiş hukuk nosyonumuzla, politik düzenimizle, kültürel temellerimizle ilişkilerini bağlantılı olarak inceleyen ve ileri ulusların eğitimlerinin dayandığı felsefenin ana çizgilerini ortaya koyan çalışmalar yapılmamıştır. Sonuç şu ki: Milli eğitimimizin, sistematik bir teoriyi değil, şahıs veya zümre anlayışı yanında özellikle sosyal, politik ve ekonomik baskıların etkilerini parça, parça izlemiş, toplumumuza gelişme gücü ve kalkınmamıza hız ve güç kazandıran doyurucu bir ağırlık getirememiştir.

Program anlayışı çoğu zaman, disiplinlerin zamanlamada kaplayacağı yer açısından ele alınmış; disiplinler ise hazır malzeme olarak düşünülmüştür. Oysa geçerli bir program teorimizin, eğitim teorisiyle olduğu kadar, epistemoloji, bilgi teorileri ile de ilişkili ve tutarlı olarak ele alınması gerekmektedir.⁹

tespitinde bulunmaktadır.

Eğitimde program teorisinin oluşması ve biçimlenmesinde değerler önemli rol oynamaktadır. Değerler "insanların davranışlarına şekil veren kurallardır."¹⁰

Değerler bir taraftan program teorisinin içsel yargılarının oluşturulmasında kriterler sunarken diğer taraftan da varolan program teorilerinin seçilip uygulanması için karar verme ve yargıya ulaşmaya yardım ederler. Diğer bir ifadeyle, değerler eğitimde amaçların seçilmesini ve programa yönelik karar süreçlerinin tümünü etkilemektedir.

Program teoristlerinin teori kurma sürecinin başında varolan değer teorilerine yönelik, seçim kararlarını vermeleri gerekmektedir. Kararların belirleyicileri değerlerin dayandığı kaynaklardır. Bu kaynaklar oluşturulacak program teorisinin ve teorisinin belirleyici olacağı program tasarısının kaynakları olarak ortaya çıkmaktadır.

Aynı zamanda değerlerin de kaynağı olarak düşünülebilecek hedeflerin dayanakları, toplumdaki kurumların analizi, çağın gerçekleri, çocuk ve yetişkin faaliyetlerinin

⁸ Saylan, 1995, **Ön. ver.**, s.17

⁹ Fatma Varış, **Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler** (Ankara: 1988), s.125-126.

¹⁰ Saylan, 1995, **Ön. ver.**, s.32.

karşılaştırılması, insanın psikolojik yapısının incelenmesi, otorite tavsiyeleri, felsefi doğurgulardır. Bu kaynakların bir kısmının tanımlanması, betimlenmesi ve yordanmasıyla yani bilimsel yöntemlerle, değerler oluşturulabilmektedir. Ancak bu çabalar sınırlı, statükoya dönük kaynaklara uygulanabilmektedir. Felsefeden yoksun olan bu çabalar sonucunda bütüncül, kavrayıcı, hedeflere dönük değer teorisi oluşturulamamaktadır.¹¹

Değerler; program teorisini etkiledikleri gibi, program teorisinin alt teorileri olan program tasarısı ve program mühendisliği teorilerine de referans etmektedir. Referans alınan değere göre disiplin merkezli, sosyal merkezli, çocuk merkezli program tasarılarından ve dar katılımı (ulus → bölge → okul) ve geniş katımlı (ulus ↔ bölge ↔ okul) program mühendisliği teorilerinden söz edilebilmektedir.

Program Tasarısı

Eğitimde program, insanların etkin eğitime yollarının araştırıldığı bir çalışma alanı olarak belirlendiğinde, bu çalışma alanının temel süreçleri program tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme süreçleridir. Diğer bir ifadeyle bu süreçler eğitim sisteminin alt sistemi olan program sisteminin süreçleridir.¹²

Sürecin başlangıç noktası program tasarısını planlamadır. Bu sürecin; ürünü program tasarısıdır. Doğan program tasarısının;

Eğitim ihtiyaçlarının değerlendirilmesini, diğer bir ifadeyle öğrencide meydana gelecek davranış değişikliğinin belirlenmesini, buna ulaşmak için öğrencinin karşı karşıya geleceği içeriğin seçilmesini ve düzenlenmesini, öğretim materyallerinin geliştirilmesini, bu materyallerde uygulanacak öğretim yöntemlerinin seçilmesini ve amaca ne oranda ulaşıldığını belirlemek için değerlendirme araç ve standartlarının geliştirilmesini, içerdiğini belirtmektedir.¹³

Saylan program tasarısının konusunun “bir programın neye benzediği, elemanlarının neler olduğu, bu elemanların nasıl düzenleneceğini ve birbiriyle ilişkilerinin ne olduğu”¹⁴ sorularının cevaplandırılması olduğunu ifade etmektedir. Ertürk program tasarısını, “Belli öğrencileri belli zaman süresi içinde yetiştirmeye yönelik düzenli eğitim durumlarının tümü”¹⁵ olarak tanımlamaktadır.

¹¹ Ertürk, 1984, **Ön. ver.**, s.26-27

¹² Saylan, 1995, **Ön. ver.**, s.39.

¹³ Doğan, 1997, **Ön. ver.**, s.3.

¹⁴ Saylan, 1995, **Ön. ver.**, s.13.

¹⁵ Ertürk, 1984, **Ön. ver.**, s.14.

Tyler ve Taba gibi davranışçı yaklaşımı benimseyen eğitimciler ise “ortada bir tavır olarak eğitim programını istendik amaçlara ulaşmak için strateji içeren bir eylem planı, yazılı doküman” olarak ele almışlardır.¹⁶

Program tasarısı:

Herrick’e göre; “programın niteliğiyle ilgili, tutarlı kararlar vermek için kullanılan program elemanları arasındaki ilişkilerin örneklerini göstermedir.”

Taba’ya göre; “programın elemanlarını belirten bu elemanların birbiriyle ilişkisini açıklayan, uygulama için yönetim şartlarını, düzenleme prensiplerini gösteren bir anlatımdır.”

Goldlad’a göre; “davranış ve içeriği belirleyen eğitimin hedefleri ile: öğrenme fırsatlarının seçimi, aşamalığın tanımlanması, öğrenci başarısının değerlendirilmesi gibi diğer program kararlarının ilişkisiyle ilgili tüm kararların son ürünü”dür.

Zais’e göre; “program elemanlarının veya parçalarının düzenlenmesi”dir.

Beauchamp’a göre; “okullaşma düzeyleri boyunca en üst düzeyde ilerlemeyi ortaya çıkaracak şekilde düzenlenen kültürel içerik ve amaçların düzeni ve özü”dür.

Walker’e göre; “tasarısı yapılan nesnenin içinde yer alan ilişkilerin özetidir. Tasarı kurumsal olarak program geliştirme sürecinin önemli bir çıktısı”dır.¹⁷

Saylan, program tasarısını açıklayan ifadelerin kişilere göre farklılık taşımasına karşılık; program tasarısının elemanları, elemanların birbiriyle ilişkileri ve düzenleme prensiplerine yönelik bir model verdiği konusunda uyuşum olduğunu belirtmektedir.¹⁸

Saylan’a göre program tasarısının fonksiyonu:

1. Program elemanlarını tanımlamak.
2. Elemanlar arasındaki ilişkiyi belirlemek.
3. Elemanlar ve bunları destekleyen ilkeler arasındaki ilişkileri göstermek.
4. Program kararlarının verildiği kaynakları ve temelleri açıklamak.
5. Temel düzenleme prensiplerini belirlemek.
6. Uygulama için gerekli yöntem şartlarını ve öğretim kaynaklarını tanımlamak.
7. Uygulama prensiplerini ve program kaynaklarını belirleyen program teorisini açıklamak.
8. Birden fazla düzenleme teorisinden yararlanmak.
9. Program planlama sürecinde öğretmenlerin, öğrencilerin ve personelin rollerini açıklamaktadır.¹⁹

Varış’a göre eğitim, bireyin yaşadığı toplumdaki kazanımı olarak edindiği davranışların bütünüdür. Bu çok geniş ve karmaşık bir kapsamı yansıtmaktadır. Bu kapsam, eğitim program tasarılarına da yansımaktadır. Amaçlar ve içerik yönünden ilişkili olacak şekilde program tasarılarının hiyerarşik olarak düzenlenmesi, geniş kapsamı sistematikleştirmeyi sağlamaktadır.

¹⁶ A. Münire Erden, **Eğitimde Program Değerlendirme** (Ankara: 1995), s.7.

¹⁷ Saylan, 1996, **Ön. ver.**, s.13-23.

¹⁸ Saylan, 1996, **Ön. ver.**, s.23.

¹⁹ Saylan, 1996, **Ön. ver.**, s.23.

Hiyerarşinin üstünde Milli Eğitim ve kurumun amaçlarını gerçekleştirecek tüm faaliyetleri kapsayan eğitim program tasarısı yer almaktadır. Daha sonra, sırasıyla belli eğitim kademelerinde öğrenilmesi istenen ders konularını, zamanı dikkate alan öğretim program tasarısı; eğitim-öğretim programı tasarılarındaki esasları davranışa dönüştüren, bilgi disiplinlerini ve faaliyet alanlarını içeren ders program tasarıları, ünite program tasarıları ve konu tasarıları yer almaktadır.³¹

Büyükkaragöz ve Çivi'de program tasarılarının eğitim program tasarısı, öğretim program tasarısı, müfredat program tasarısı ve ders program tasarısı olarak dört şekilde olabileceğini belirtmektedir.³²

Saylan; program tasarılarının çeşitli düzeylerde düzenlenerek adlandırılmasının, program mühendisliğinin çalışma alanıyla ilgili olduğunu belirtmektedir. Program tasarısının bir okula, okul bölgesine veya tüm ulusa yönelik olabileceğini; program tasarısı planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine yönelik olarak bu alanların birini veya birden fazlasını kapsayabileceğini ifade etmektedir.³³

Program tasarıları hangi düzeyde hazırlanırsa hazırlansın, program tasarısı teorisinin cevaplaması gereken önemli bir soru; tasarımın elemanlarının ne olduğu, bu elemanları düzenleme prensiplerinin neler olabileceğidir.

Ertürk, program tasarısı elemanlarının hedefler, öğrenme yaşantıları ve değerlendirme olduğunu belirtmektedir.³⁴

Büyükkaragöz ve Çivi program tasarısının elemanlarının amaçlar, ilkeler, açıklamalar, ders konuları, konuların düzenlenmesi ve konuların değerlendirilmesi olduğunu belirtmişlerdir.³⁵

Sönmez, bir program tasarısı elemanlarının;

1. Kişide bulunması istenilen özellikler, yani hedefler.
2. Hedeflerin göstergesi olan davranışlar,
3. İçerik ve konunun örüntüsü, yani üniteler,
4. Her davranışı, öğrencilerin her birine kazandırılacak eğitim durumları.

³¹ Varış, 1996, **Ön. ver.**, s. 13-15

³² S. Savaş Büyükkaragöz – Cuma Çivi, **Genel Öğretim Metodları** (Konya: 1994) s.183-185

³³ Saylan, 1995, **Ön. ver.**, s.44.

³⁴ Ertürk, 1984, **Ön. ver.**, s.14.

³⁵ Büyükkaragöz ve Çivi, 1994, **Ön. ver.**, s.196.

5. Her davranışı, her bir öğrencinin kazanıp, kazanmadığını, kazandıysa ne derecede kazandığını yoklayan sınama, durumları.²⁵

olabileceğini belirtmektedir.

Saylan'da program tasarısının sahip olması gereken elemanları şu şekilde sıralamıştır:

1. Amaçlar: Eğitim süreci sonunda bireyde bulunması istenen özelliklerdir. Eğitim sürecine rehberlik ederler, bu nedenle toplumun eğitim felsefesiyle, değerleriyle, ihtiyaçlarıyla ve bireyin ilgi ve ihtiyaçlarıyla tutarlı olmalıdır.

2. Hedefler: Amaçlar doğrultusunda geliştirilirler. Genel ve özel olarak iki boyutta düzenlenmelidir. Davranışların, içeriğin, öğrenme fırsatlarının belirlenmesine, değerlendirme ölçütlerini açıklamasına hizmet etmelidir. Açık, kesin, kapsamlı, sınırlı, aşamalı, birbiriyle tutarlı, tamamlayıcı ve destekleyici, gözlenebilir, ölçülebilir, ulaşılabilir nitelikte olmaları gerekmektedir.

3. Davranışlar: Hedeflerin gözlenebilir ifadeleridir. Hedefe uygun, açık, anlaşılır, yalın, kapsamlı, sınırlı gözlenebilir, ölçülebilir ve bir özelliği içerir nitelikte olmalıdır.

4. İçerik: Davranışların uygulamaya geçirileceği yaşam alanı kapsamıdır. İçerik hedeflere, öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun, uygulanabilir, sosyal ve kültürel gerçeklerle tutarlı, kapsamlı, sınırlı, geçerli, önemli ve öğrenilebilir olmalıdır.

5. Öğrenme fırsatları: İçerikle davranışın birleştirilmesidir. Davranış ve içerik elemanlarını kapsayacak, öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun, onu ileriye götürücü, ucuza mal edilen, istenmeyen ürünleri ortaya çıkarmayacak şekilde, tutarlı ve kaynaşık olmalıdır.

6. Değerlendirme: Program tasarısının etkililiğini inceleme sürecidir. Değerlendirme program tasarısının diğer elemanlarıyla tutarlı, anlaşılır, güvenilir, geçerli ve sürekli olmalıdır.²⁶

Program tasarısı teorisinin cevaplaması gereken bir diğer soru da, program tasarısının kaynaklarının neler olabileceğidir.

Sönmez'e göre, istendik davranışların belirleyicileri insan, toplum, konu alanı ve doğa olabilir.²⁷

²⁵ Sönmez, *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı* (Ankara: 1994), s.7.

²⁶ Saylan, 1996, *Ön. ver.*, s.52-54.

²⁷ Sönmez, 1994, *Ön. ver.*, s.15.

Ertürk'e göre, program tasarısının kaynakları "toplumun, bireyin ve konu alanının mahiyetini belirten bilgi ve kanıtlardır."²⁸

Doğan, eğitimde program tasarlama sürecinin, ülkenin önem verdiği değerlerle başladığını, bu değerlerin eğitimin çerçevesinin amaçlarını ve yönü belirlediği, değerlerin ortaya çıkarılmasında bireyin ve toplumun ihtiyaçlarının kaynaklık ettiğini belirtmektedir.²⁹

Saylan'a göre program tasarısının kaynakları şunlardır:

1. Eğitilen birey: Eğitilen bireylerin birbirlerine benzeyen, benzemeyen özellikleri kültürel unsurların etkisi dikkate alınarak program tasarısında kaynak olarak kullanılmalıdır.

2. Toplum: Toplum tarafından kurulan eğitim kurumlarının, toplumsal, ekonomik ve bireysel gelişmeyi sağlama fonksiyonu vardır. Eğitim kurumlarında kullanılan program tasarıları bu gelişmeleri sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır. Bunun için uygulanacak program tasarılarının toplum analiziyle elde edilecek bilgilere dayanması gerekmektedir.

3. Bilgi alanları: Önemli, çekici, toplum ve bireyin bugünkü ve gelecekteki gelişmesini sağlayıcı, olguları, prensipleri, düşünce ve sistemleri belirlemek için bilgi alanlarının incelenmesi gerekmektedir.³⁰

Toplum, birey konu alanı, program tasarısının kaynakları, olarak literatürde belirtilmektedir. Program tasarısı teorisini kuşatan değerler, belirtilen kaynaklardan birini öne çıkarmasına bağlı olarak, program tasarısı düzenleme prensiplerini etkilemektedir.

Bu açıdan üç türlü program tasarısından söz etmek mümkündür. Bunlar;

1. Etkinliklere göre düzenlenen program tasarısı: Çocuğu merkeze alan program tasarısıdır. Tasarının içeriğini öğrencinin ilgi ve amaçları belirlemektedir.

2. Derslere göre düzenlenen program tasarısı: Program tasarısı çeşitli derslerden oluşmaktadır. Derslerin konuları uzmanlar tarafından hazırlanmaktadır.

3. Core (sorunlara göre düzenlenen) program tasarısı: Sosyal değerlere ağırlık verilmesi, program tasarısının yapısının toplumsal yaşantının sorunları içinde belirlenmesidir.³¹

²⁸ Ertürk, 1994, **Ön. ver.**, s.31.

²⁹ Doğan, 1997, **Ön. ver.**, s.5.

³⁰ Saylan, 1996, **Ön. ver.**, s.81-82.

³¹ Mehmet Ali Kısakürek, "Eğitim Programlarının Hazırlanması." **A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, (1983), s.229-233

Program tasarısı elemanlarının tek bir kaynağa göre belirlenmesi bir takım sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, etkin bir program tasarısının oluşturulması gerekli kaynakların birlikte işe koşulmasını gerektirmektedir.³²

Program tasarısı teoristlerinin, teori kurmada diğer bir uğraşı alanı; program tasarısında yer alan amaçlar, hedefler, davranışlar, içerik, öğrenme fırsatları ve değerlendirme elemanlarının nasıl düzenleneceğine yönelik prensiplerin ortaya konmasıdır.

Bir program tasarısı öğrenmenin sürekliliğini, aşamalılığını, kaynaşıklığını sağlamak ve öğrenmenin kapsamını belirlemek için düzenlemede kullanılacak temelleri (düzenleme elemanları ve düzenleme şekilleri) ve uygulama koşullarını açıklamalıdır...

Düzenleme, iki boyutta gerçekleştirilmelidir. (1) Dikey (zaman ilişkisi) ve (2) yatay (bir elemanın diğeriyle ilişkisi). Dikey düzenlemeyi sağlamak için süreklilik, aşamalık kriterlerine, yatay düzenlemeyi sağlamak için kaynaşıklık kriterine uyulmalıdır.³³

1. Süreklilik: Program tasarısı elemanlarının dikey olarak tekrarını ifade eder.

2. Aşamalık: Öğrenme fırsatlarının sürekliliği içerisinde düşünülüp, öğrenme fırsatlarının bir öncekine dayalı ve sonradan geleni hazırlayıcı şekilde düzenlenmesidir.

3. Kaynaşıklık: Yatay ve dikey düzeyde düşünülmelidir. Yatay kaynaşıklık bir öğrenme fırsatının diğer öğrenme fırsatlarıyla ilişkilendirilmesi, dikey kaynaşıklık ise, öğrenme fırsatlarının aşamalı bir şekilde tekrarlanır nitelikte olmasıdır.

Program tasarısında yer alan hedefler ve davranışların; bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlarda aşamalı şekilde, basitten-karmaşığa ve ön-koşul özelliklerine göre; içeriğin basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta, sebep-sonuç ilişkisine göre; öğrenme fırsatlarının; süreklilik, aşamalık ve kaynaşıklık prensiplerine göre; değerlendirilmenin öğrenci ve program tasarısının değerlendirilmesini içine alacak şekle göre düzenlenmesi gerekmektedir.³⁴

Program Mühendisliği

Program mühendisliği; okullarda program planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerini kapsayan program sistemini, etkili hale getirmek için gerekli olan işlemleri içerir.³⁵

³² Saylan, 1996, **Ön. ver.**, s.82.

³³ Saylan, 1996, **Ön. ver.**, s.107.

³⁴ Saylan, 1996, **Ön. ver.**, s.107-108.

³⁵ Saylan, 1995, **Ön. ver.**, s.39.

Program tasarlama sistemi oluşturmaya yönelik program mühendisi bir başka ifadeyle tasarımcının aşağıda belirtilen sorulara cevap araması gerekmektedir.

1. Toplumun (yörenin) ve bireyin ihtiyacı nedir ve nasıl belirlenmelidir? Hedefler hangi verilere dayalı olarak ve nasıl ifade edilmelidir?
2. İçerik nasıl seçilmelidir? Hedeflere ulaşmak için ne tür öğrenme fırsatları sunulmuştur?
3. Öğrenme fırsatları ve içerik nasıl düzenlenmelidir?
4. İçerik öğrencilere nasıl iletilmelidir?
5. Hedeflere ulaşılıp, ulaşılmadığı nasıl kontrol edilmelidir? Neyin nasıl değerlendirileceği nasıl belirlenmelidir?⁴⁷

Bu soruların cevaplanmasıyla ortaya çıkan ürün program tasarısıdır. Bu ürün okulların amaçlarını gerçekleştirmede başlangıç noktası olarak kullanılmalıdır.

Açık bir sistem olan eğitimin bir boyutunda yer alan program tasarısı hazırlama sisteminin üç temel elemanı girdi işlem ve çıktıdır. Bu öğelerde nelerin yer alacağı Beauchamp tarafından Şekil 1’de görüldüğü gibi belirtilmiştir.

GİRDİ	SİSTEMİN SÜRDÜREBİLMESİ İÇİN İÇERİK VE SÜREÇLER	ÇIKTI
<ul style="list-style-type: none"> - Eğitimin temelleri - Toplumun özellikleri - Katılan kişilerin özellikleri - Program dencyimi - Disiplinler ve diğer alanlardaki konu alanları - Sosyal ve kültürel değerler 	<ul style="list-style-type: none"> - Program süreçleri için çalışma alanının seçilmesi. - Personel seçimi - Program amaçlarının belirlenmesi, planlama ve yazma için çalışma süreçlerinin seçimi ve yürütülmesi - Uygulama süreçlerinin belirlenmesi - Programı değerlendirme ve düzeltme için süreçlerin belirlenmesi 	<ul style="list-style-type: none"> - Bir programı tasarısı - Katılanların bilgisinin artışı - Değişen tavırlar - Davranış sözü

Şekil 1. Bir program tasarlama sistemi modeli⁴⁸

Öğretim sistemine başlangıç noktası olarak hazırlanan program tasarılarının uygulamaya konulduğu öğretim sisteminin de girdi, işlem ve çıktı öğeleri bulunmaktadır. Okullaşma sisteminin bir alt sistemi olan öğretim sisteminin etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi için program tasarısı çevre ve okul olanakları, sistemden etkilenecek öğrenci özellikleri, öğretme araç ve gereçleri doğrultusunda işe koşulur. Uygulama sisteminin girdi, işlem ve çıktı basamaklarında nelerin yer alacağı Şekil 2’de gösterilmiştir.

⁴⁷ Doğan, 1997, **Ön. ver.**, s.4.

⁴⁸ “George A. Beauchamp, **Curriculum Theory**. 3 rd. Ed. (Wilmette, Illinois: The Kagg Press, 1975), s.113” (Saylan, 1996, s.41’deki alıntı).

GİRDİ	SİSTEMİN SÜRDÜREBİLMESİ İÇİN İÇERİK VE SÜREÇLER	ÇIKTI
<ul style="list-style-type: none"> - Program tasarısı - Öğretmen özellikleri - Öğrenci özellikleri - Çevre kaynakları - Öğretme gereçleri - Bina olanakları - Parasal kaynaklar - Kütüphane kaynakları 	<ul style="list-style-type: none"> - Belirli davranış sonuçlarını da içeren öğretim stratejilerinin geliştirilmesi - Öğretmen öğrenci stratejilerinin geliştirilmesi - Öğrencilerin organizasyonu - Bireysel çalışma, grup araştırması, tartışma, projeler, raporlar, programlı öğrenme, vb. etkinliklerle stratejilerin uygulanması - Test, gözlem, kayıt gibi değerlendirme stratejilerinin kullanılması, - Öğretme etkinliklerinin değerlendirilmesi (öğretmenin kendisi tarafından, başkaları tarafından) 	<ul style="list-style-type: none"> - Öğrencilerin öğrenmeleri - Program değişikliği için belirlenen ihtiyaç - Öğretme uygulamalarının değişikliği için belirlenen ihtiyaç - Açıklama için veriler

Şekil 2. Öğretme Sistemi Modeli³⁸

Program tasarlama sistemi ile öğretim sisteminin süreçleri ve ürünleri için yeterlilik durumlarına yönelik veri elde etmek için değerlendirme sisteminin düzenlenip işe koşulması gerekmektedir.³⁹

Uygulanan bir program tasarısı, etkili olup olmadığı, eksikliklerin neler olduğu konularında değerlendirilmelidir. Değerlendirme süreci de girdi, işlem ve çıktı öğelerini içeren açık bir sistem özelliği taşımaktadır. Bu öğelerde yer alan elemanlar Şekil 3'te belirtilmiştir.

GİRDİ	SİSTEMİN SÜRDÜREBİLMESİ İÇİN İÇERİK VE SÜREÇLER	ÇIKTI
<ul style="list-style-type: none"> - Program tasarısı - Öğretim sisteminden veriler - Bilinen teknikler - Öğrenci ilerlemelerini kaydetme süreçlerinin kurulması - Mevcut araştırma becerisi - Ticari test materyalleri 	<ul style="list-style-type: none"> - Başarının test edilmesi - Anekdotlarla kayıt sistemi - Program tasarısının uygulanması ile ilgili verilerin toplanması - Program değişikliği ihtiyacı için verilerin toplanması - Öğretmen yeterliliği ile ilgili verilerin toplanması - Öğrenci ilerlemesinin rapor edilmesi - Belirli problemlerin araştırılması - Okullaşma uygulamalarının açıklanması 	<ul style="list-style-type: none"> - Program değişikliği için veriler - Öğretmenin geliştirilmesi için veriler - Sosyal açıklamalarla ilgili veriler

Şekil 3. Bir Değerlendirme Sistemi Modeli⁴⁰

³⁸ Aynı., s.42'deki alıntı.

³⁹ Saylan, 1995, **Ön. ver.**, s.43.

⁴⁰ Aynı., s.43'deki alıntı.

Program sisteminin alt sistemleri olan program tasarısı planlama, tasarısı uygulama ve değerlendirme sistemleri birbirilerini karşılıklı etkileyen, dinamik bir süreç içinde işlemlerini sürdürmelidir. Değerlendirme sisteminin çıktısı olarak elde edilen verilerin ışığı altında sözü edilen alt sistemlerin sahip oldukları elemanların (öğelerin) bir kısmı veya tümü yeniden gözden geçirilerek düzenlenmelidir. Bu süreci program tasarısı geliştirme terimi ile tanımlamak mümkündür. Bu sürecin ürün boyutunu program tasarısı oluştururken, süreç boyutundaki içerik, program mühendisliğinin çalışma alanını belirlemektedir.

Program mühendisliğinin içerik ve süreç boyutunu;

1. Program mühendisliğinin çeşitli süreçlerinin yer aldığı alan ve alanlar
2. Program tasarısı süreçlerine katılan kişiler.
3. Program tasarısı planlama görevleri ve süreçleri,
4. Program tasarısı uygulama görevleri ve süreçleri
5. Program tasarısı değerlendirme görevleri ve süreçleri⁴¹

oluşturmaktadır.

Program Tasarısı Geliştirme Modelleri

Varış'a göre program tasarısı geliştirme; "Gerek okul içinde, gerek okul dışında, milli eğitimin ve okul amaçlarını etkinlikle gerçekleştirmek üzere düzenlenen içerik ve etkinliklerin uygun yöntem ve tekniklerle geliştirilmesine yönelik koordine çabalarının tümüdür."⁴²

Doğan'da program geliştirmeye yönelik alınan kararların,

Sistem düzeyinde ihtiyaçların analizine dayalı olarak politikanın, eğitim kavramlarının, genel amaçların ve ilkelerin belirlenmesini, eğitime ilişkin standartların tespit edilmesini, sistemde değerlendirmenin nasıl yapılacağını açıklanmasını, araştırma, geliştirme ve bilgi akışının nasıl sürdürüleceğinin saptanmasını ve her kurumun işlev ve amaçlarının belirlenmesini;⁴³

içermesi gerektiğini belirtmiştir.

Program planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirmeye yönelik çabaları ürün boyutunda tasarısı oluşturma, süreç boyutunda program mühendisliği bulunmaktadır. Total olarak bu süreçlerin tümü program teorisinin çalışma alanı içerisine girmektedir.

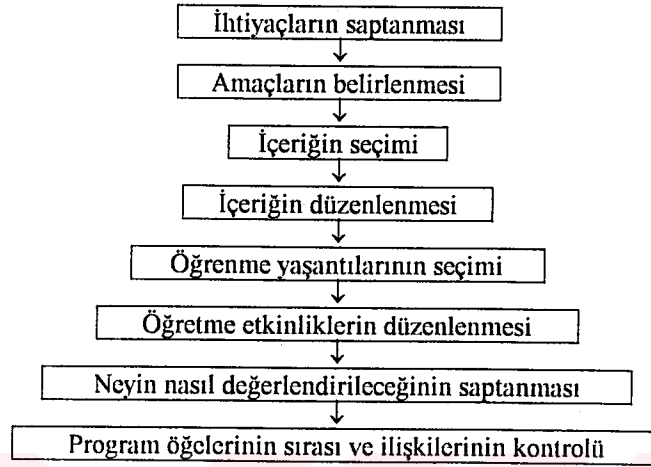
⁴¹ Saylan, 1995, **Ön. ver.**, s.44.

⁴² Varış, 1996, **Ön. ver.**, s.17.

⁴³ Doğan, 1997, **Ön. ver.**, s.59.

Bugüne kadar program geliştirme ile ilgili birçok model önerilmiştir. Bunlardan en çok bilinenleri Şekil 4-7’de verilmiştir.

Şekil 4’te Taba’nın program geliştirme modeli sunulmuştur.

Şekil 4. Program Gelişirmede Taba Modeli⁴⁴

Şekil 5’te Rasyonel Model olarak da bilinen ve program geliştirme çalışmalarını kapsamlı bir şekilde ele alan Tyler’in program tasarısı geliştirme modeli sunulmuştur.

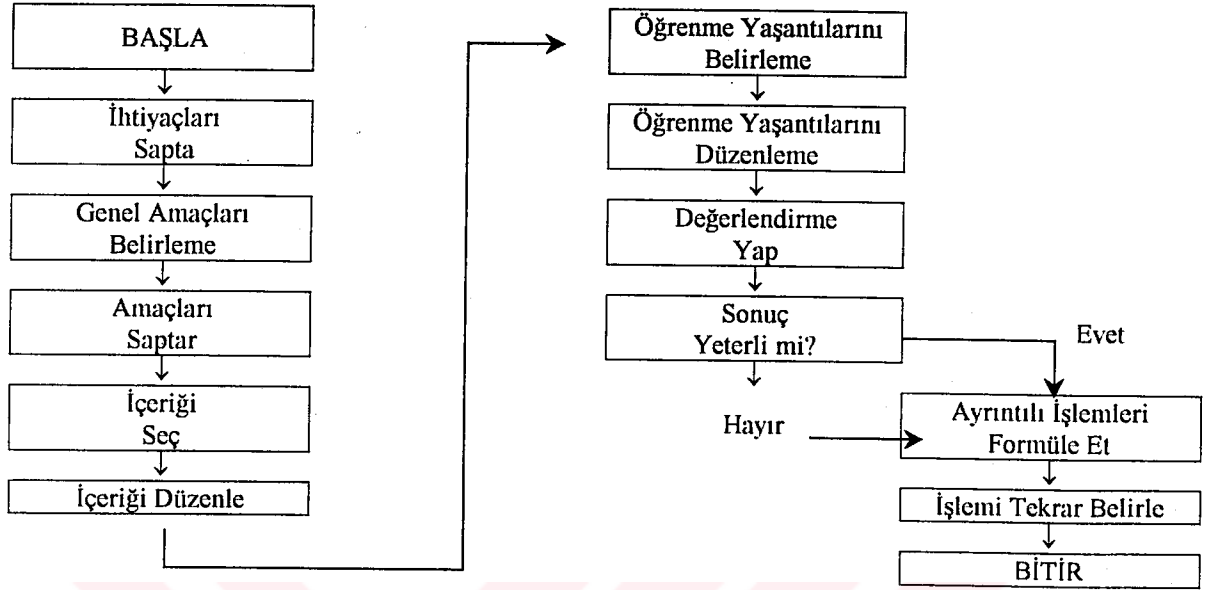

Şekil 5. Program Gelişirmede Tyler Modeli⁴⁵

⁴⁴ Özcan Demirel. "Türkiye’de Program Geliştirme Uygulamaları" A.Ü. Eğitim Fakültesince Düzenlenen Eğitim Bilimleri Birinci Ulusal Kongresin’de Sunulan Bildiri. Ankara: 24-28 Eylül 1990. s.138.

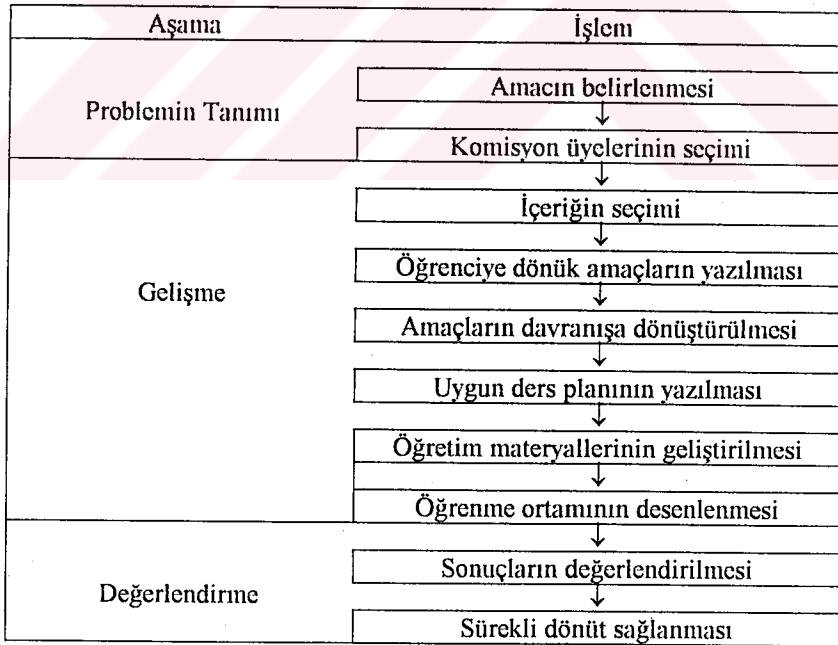
⁴⁵ Aynı., s.139.

Şekil 6.'da Taba ve Tyler modellerinin ortak yönleri ele alınarak geliştirilen ve rasyonel planlama olarak da bilinen model sunulmuştur.

Şekil 6. TABA – TYLER Program Geliştirme Modeli⁴⁶

Şekil 7'de Wulf ve Schave tarafından geliştirilen sistem yaklaşımına dayalı program geliştirme modeli sunulmuştur.

Şekil 7. Sistem Yaklaşımına Göre Program Geliştirme Modeli⁴⁷

⁴⁶ Aynı., s.140.

⁴⁷ Aynı., s.143.

Sistem yaklaşımına göre;

Birinci aşamada problemin tanımlanması yapılırken seçilen komisyon üyelerinin belirlediği ihtiyaçlar ile program içeriği arasındaki ilişki önemli görülmekte ve ihtiyaçların ne olduğu açık bir şekilde ortaya konulmamışsa ihtiyaç değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Modelin ikinci bölümü olan gelişme bölümünde program geliştirme sürecinde gerekli görülen altı boyut ele alınmaktadır. Öncelikle ne öğretelim sorusuna cevap aranarak program içeriği belirlenmekte bunun için de dört farklı yaklaşımın izlenmesi önerilmektedir. Bunlar sırasıyla: (a) Araştırma yapma (b) Uzman kanısını alma (c) Komisyon üyelerinin görüşlerini belirleme ve (d) İhtiyaç değerlendirilmesi yapma yaklaşımıdır.

Modelin son aşamasında değerlendirme ve dönüt sistemi üzerinde durulmaktadır.⁴⁸

Demirel, Milli Eğitim Bakanlığınca uygulanmak üzere önerdiği program tasarısı geliştirme modelinin ana esaslarına yönelik olarak modelin üniversite ve bakanlıkça oluşturulacak grup tarafından geliştirilmesini, modelin basat bir eğitim felsefesi ile tutarlı olması, toplumun yapısına uygun ve ihtiyaçlarını karşılar nitelikte olması gerektiğini belirtmektedir.⁴⁹

Demirel bu amaçla aşağıda belirtilen program geliştirme modelini önermektedir:

I) Programın temel boyutlarının amaç, içerik, öğrenme - öğretme süreci ve değerlendirilmeden oluşması (Ertürk, 1975; Taba, 1962; Tyler, 1950/1973; Varış, 1976, Oliva 1988),

II) Program boyutları arasındaki sıralamanın tarih, coğrafya ve ana dil gibi içeriği merkeze alan kimi konu alanlarında süreç yaklaşımına göre; biyoloji, matematik gibi konuların öğrenilmesinde aşamalılık özelliği gösteren kimi konu alanlarında ise rasyonel planlamaya göre yapılması, böylece program geliştirmede daha esnek ve eklektik görüşlere yönelinmesi.

III) Tüm program geliştirme çalışmalarında amaçların davranışa dönüştürülmesi, diğer bir deyişle amaçların davranış cinsinden ifade edilmesi (Bloom, Ertürk, Gronlund, Mager, Tyler, Varış, Kibler),

IV) Amaçların saptanmasında aşamalı sınıflamadaki sistematige uyulması (Bloom, Krathwoh, Grobman),

V) Amaçlarla içerik arasındaki ilişkilerin iki boyutlu bir, matris üzerinde gösterilmesi (Ertürk, Tyler),

VI) İçeriğin belirlenmesinde öğretmen, öğrenci, veli, yönetici, politikacı ve uzman görüşüne başvurulması (Walf, Taba, Varış),

VII) İçeriğin oluşturulmasında basitten bileşiğe, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, yakın yurttan uzağa gibi ilkelere uyulması (Ertürk, Varış).

VIII) Belli bir öğrenme kuramını merkeze olarak öğrenme durumlarının belirlenmesi, sözcülemi Glaser'in temel öğretme modeli, Gagne'nin öğretim etkinlikleri ya da Bloom'un tam öğrenme modellerinden birinin seçilmesi; kimi durumlarda da eklektik yaklaşımın izlenmesi (Ertürk, Fidan),

IX) Öğrencilere istenilen davranışları kazandırmada nasıl bir sıra izleneceğini ortaya koyan örnek ders planlarından bir iki örnek verilmesi (Demirel),

X) Uygun öğrenme koşullarının sağlanmasında, TV, video ve bilgisayar gibi teknolojik araç ve gereçlerden yararlanarak uygun eğitim ortamlarının düzenlenmesi (Alkan, Çilenti),

XI) Alternatif öğrenme ortamlarının neler olabileceğinin açıklanması, sözcülemi bilgisayar destekli bir ortamda verilen bir fizik dersi ile sadece sınıf ortamında verilen fizik

⁴⁸ Aynı., s.144.

⁴⁹ Aynı., s.144-145.

dersinde öğretim ve işlem basamaklarındaki farklılıkların ortaya konması (Bloom, Ertürk, Demirel),

XII) Öğrenci başarısını ölçmede ve değerlendirmede kullanılan tekniklerin örneklerle gösterilmesi (Ertürk, Gronlund, Turgut, Özçelik),

XIII) Öğretmenlere program uygulamalarına ilişkin kılavuz kaynak kitap hazırlanması (Ertürk)

XIV) Dönüt (feedback) sisteminin sürekli kurulması ve böylece sisteminin kendini yenilemesine olanak sağlanması (Remizowski, Walf),

XV) Program değerlendirme çalışmalarında hem sürece hem de ürüne ağırlık veren bir yaklaşımın benimsenmesi (Varış, Turgut),

XVI) Hazırlanan programların örneklem, olarak seçilen deneme okullarında en az bir öğretim yılı denendikten ve gerekli dönüt ve düzeltmeleri yapıldıktan sonra uygulamaya konulması,

XVII) Programın en önemli ögesi olarak kabul edilen öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerine gereken önemin verilmesi (Varış),

XVIII) Program geliştirme çalışmalarında sürekliliğin sağlanması, bu amaçla ihtisas komisyonlarının bir yıllık süre için değil; sürekli olarak görevlendirilmelerinin sağlanması ve çalışmaların daha verimli olabilmesi için özendirici ve teşvik edici önlemlerin alınması (Demirel),

XIX) MEB bünyesinde oluşturulan program geliştirme ihtisas komisyonlarında mutlaka en az bir program geliştirme uzmanına yer verilmesi,

XX) Üniversite – bakanlık işbirliği ile program geliştirme danışma kurulu ya da akademik danışmanlık biriminin oluşturulması öncemli görülmektedir. 50

Cumhuriyet Dönemi İlköğretim 1. Kademe Program Tasarısı Geliştirme Çalışmaları

Cumhuriyet ilanından günümüze kadar ilköğretim 1. kademe için çeşitli tarihlerde program tasarıları ulus düzeyinde hazırlanarak okullarda uygulanmak üzere gönderilmiştir. Bu tasarıların özellikleri aşağıdaki şekilde özetlenmiştir.

I. 1924 İlk Mektep Müfredatı (Tasarımı)

Program tasarısının oluşmasına I. ve II. ilmiye toplantıları temel olmuştur. Birinci Heyet-i ilmiye 15 Temmuz 1923'te toplanmıştır. Toplantı gündeminin 26 maddesinde ilköğretim program tasarısını direk ilgilendiren konular ele alınmıştır.⁵¹ Bunlar: “(1) Tahsil-i İbtidâi programında ne gibi tadilâta ihtiyaç vardır? (2) İbtidai tahsilden sonra hayatî tedrisat programının nasıl olmalıdır?”⁵² şeklindedir.

2. Heyet-i İlmiye 1924'de toplanmıştır. Bu toplantıda ilköğretime yönelik olarak ilkokulların beş yıla indirilmesi, kitapsız dersler için kılavuz kitapların hazırlanması kabul

⁵⁰ Aynı., s.145-146.

⁵¹ Hasan Cicioğlu, *Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Orta Öğretim* (Ankara: 1982), s.32.

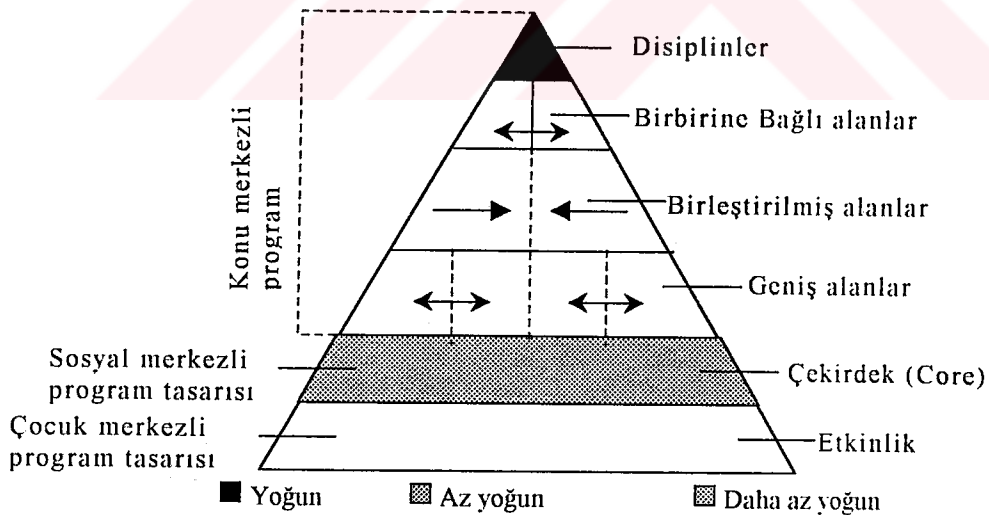
⁵² Aynı., s.32.

edilmiştir. Birinci ve ikinci Heyet-i İlmiye toplantıları eleştiriye konu olmuştur. Toplantılara çok az kişinin çağrılması, süresinin kısa olması, din derslerinin ihmal edilmesi, Türkçe, Dilbilgisi ders programının “garip” olması, eliş dersine yönelik araç – gereçlerin okulda bulunmaması eleştirilen konular olmuştur.⁵³

“1924 İlk Mektep” müfredatında bir günde sabahleyin 3 öğleden sonra 2 ders saati vardı. Perşembe öğleden sonra tatil yapılıyordu. Kur’an-ı Kerim dersi tüm sınıflarda yer alıyordu. 4 ve 5. sınıflarda Tarih ve Coğrafya dersi bulunmaktaydı. Tarih dersini hikaye gibi anlatılması önerilmişti.⁵⁴

Program tasarıları merkeze aldıkları kaynaklara göre konu, sosyal, çocuk merkezli olmak üzere üç grupta toplanmaktadır. Konu merkezli program tasarıları tek tek konu alanlarının merkeze alındığı disiplinler program tasarılarından birbirine bağlı alanlar (iki veya daha fazla alanda bazı ilişkilerin kurulması), birleştirilmiş alanlar (iki alanı birleştirme) ve geniş alanlara (tüm bilgi alanında birlik) uzanan dört şekilde tasarlanabilmektedir. Böylece, sosyal ve çocuk merkezli program tasarıları ile birlikte altı çeşit program tasarlanabilmektedir.

1924 ilkökul program tasarısı bahsedilen altı çeşit program tasarısı açısından incelendiğinde, bu tasarının düzenlenmesinde konu alanlarının baskın olduğu ve nispeten sosyal sorunlara göre düzenlemenin etkili olduğu görülmektedir. Şekil 8’de etkili olan kaynaklara göre 1924 program tasarısı modelleştirilmiştir.

Şekil 8. Temel Aldığı Kaynaklara ve Düzenleme Prensiplerine Göre 1924 Program Tasarısı⁵⁵

⁵³ Mustafa Ergün, *Atatürk Devri Eğitimi* (Ankara: 1982), s.63-64.

⁵⁴ Aynı., s.70.

⁵⁵ Güray Çolakoğlu, Osman Sarıkaya ve Mehmet Harman. *Türkiye’de Program Düşüncesinin Analizi*, Yayınlanmamış Dönem Ödevi, s.26.

II. 1926 İlk Mektep Müfredatı (Tasarımı)

26 Aralık 1925’de toplanan üçüncü Heyet-i İlmiye 1926 program tasarısını oluşturmada etkili olmuştur. Heyet-i İlmiye toplantısının kararları sonucu, program tasarılarını hazırlamadan görevli Milli Talim ve Terbiye Dairesi kurulmuştur.⁶⁷

Talim ve Terbiye Dairesi 1924 yılında hazırlanan program tasarısının kısa sürede hazırlandığını belirterek, cumhuriyet rejminin temel özelliklerini öne çıkartan, çağdaş öğretim yöntem ve tekniklerini kapsayacak şekilde, Fransız, İtalya, Rus, Yunan, Bulgar ve Almanya uluslarının ilkokul programlarını esasa alarak yeni bir program tasarısı hazırlamıştır. Önceki program tasarısında sadece derslerin adı ve saatleri yazılmışken, yeni tasarıda derslerin amaçları, içerikleri ve dersler arasında ilişki gösterilmiştir. İlkokul birinci devrede Hayat Bilgisi dersi konularak toplu öğretim kavramı program tasarısına girmiştir. Her derse yönelik dersin işlenişi ile ilgili öğretim rehberi hazırlanmıştır. Tasarı hazırlanırken ilgili kurum ve kişilerin görüşleri alınmıştır.⁶⁸

1926 ilkokul program tasarısı, günümüz program tasarısının dayandığı;

1. Toplu öğretim sistemi
2. İlkokul amaçları,
3. Derslerin özel amaçları
4. Öğretimde takip edilecek yollar,
5. İlkokuma – yazma öğretiminde uygulanacak çözümleme metodu,
6. Beş sınıflı ilkokulun birinci ve ikinci devre olarak ayrılması⁶⁹

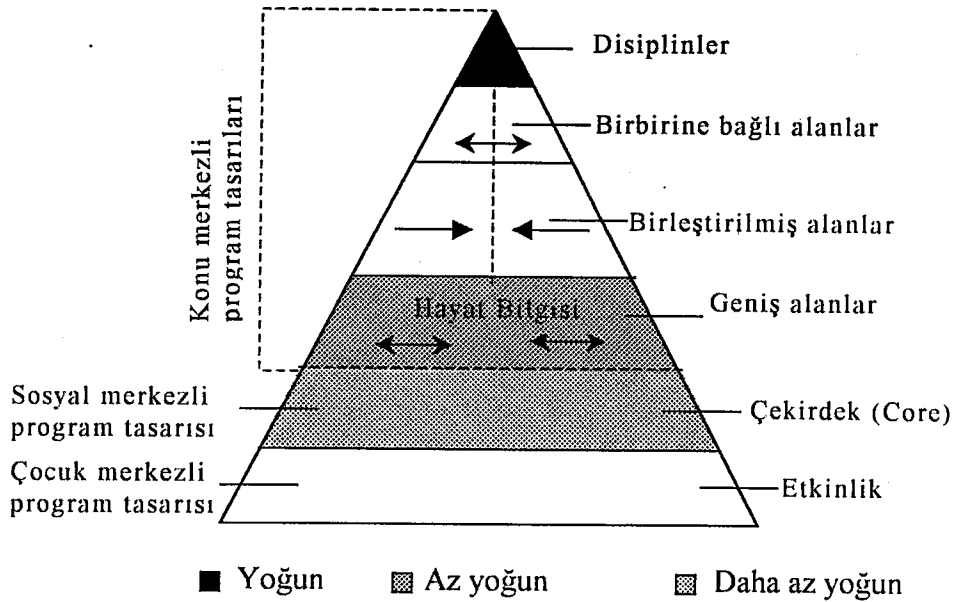
temel esaslarını kapsamaması bakımından önemlidir.

1926 ilkokul program tasarısı konu alanları merkeze alınarak düzenlenmiş ancak, Hayat Bilgisi dersinde konu alanları sosyal sorunlarla birlikte geniş alanlar şeklinde düzenlenmiştir. Şekil 9’da etkili olan kaynaklara göre 1926 program tasarısı modelleştirilmiştir.

⁶⁷ Ergün, **Ön. ver.**, s.73.

⁶⁸ Ergün, **Ön. ver.**, s.73.

⁶⁹ Hüseyin Hüsnü Tekışık, “İlköğretim Okullarında Program Geliştirme”. **Çağdaş Eğitim** (Haziran – 1992), s.1.

**Şekil 9. Temel Aldığı Kaynaklara ve Düzenleme Prensiplerine Göre
1926 Program Tasarısı⁵⁹**

III. 1936 İlk Mektep Müfredatı (Tasarımı)

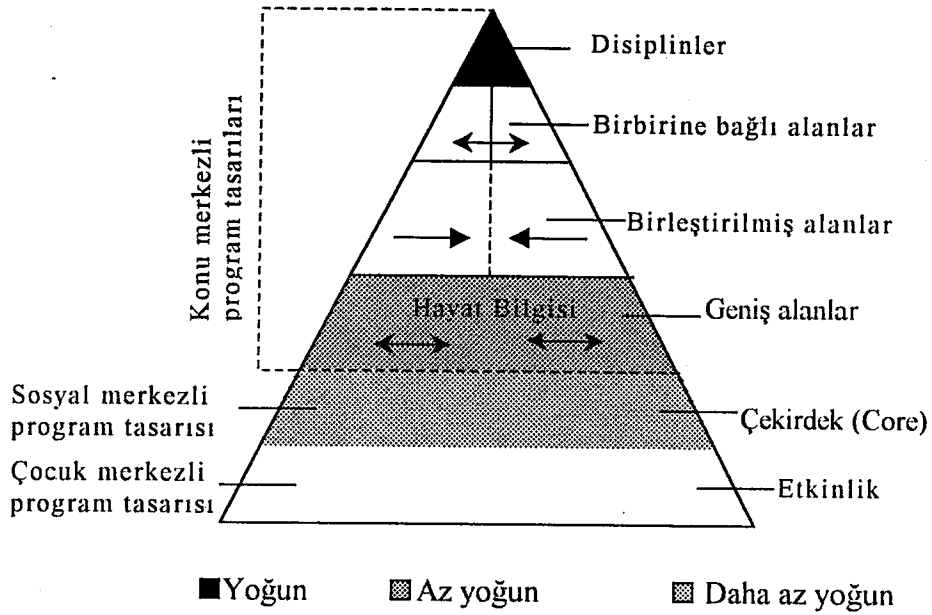
Program tasarısı hazırlama çalışmaları öncesinde yapılan harf inkılabı eğitim öğretim sürecinde iletişim dili açısından önem kazanmaktadır. Talim Terbiye Kurulu kararına göre 1928-1929 öğretim yılı başından itibaren tüm okulların birinci sınıfından itibaren yeni harfler öğretilerek, öğretim dilinin yeni harflerle yaygınlaştırılması kararı alınmıştır. “1936 yılında, 1926 programı günün ihtiyaçlarına göre yeniden gözden geçirilmek ve geliştirilmek suretiyle şehir okulları için 1936 ilkokul programı hazırlanmıştır. Bu program 1948 yılına kadar uygulanmıştır.”⁶⁰

1936 program tasarısında konu alanı yaklaşımı etkili olmuştur. Ulusal alanda dil birliği açısından yeni harflerin yaygınlaştırılması temel amaç olarak belirlenmiştir. Bu nedenle, tasarı 1926 program tasarısı ile aynı renkleri taşıyıcı nitelikte düzenlenmiştir. Şekil 10’da etkili olan kaynaklara göre 1936 program tasarısı modelleştirilmiştir.

⁵⁹ Çolakoğlu, Sarıkaya ve Harman, **Ön. ver.**, s.27.

⁶⁰ Tekişik, **Ön. ver.**, s.1.

Şekil 10. Temel Aldığı Kaynaklara ve Düzenleme Prensiplerine Göre 1936 Program Tasarısı⁶¹

IV. 1948 İlkokul Program Tasarısı

1944 yılında uygulamada bulunan şehir ve köy okulları program tasarılarının birleştirilmesi ve geliştirilmesine yönelik öğretmenlere görüş sunulmuştur. Öğretmen görüşlerinden de yararlanarak 1948 ilkokul program tasarısı hazırlanmıştır. Program tasarısı 1948 – 1949 öğretim yılından itibaren 20 yıl uygulamada kalmıştır.⁶²

Program tasarısının prensipler bölümünde tasarısı hazırlama sebebi olarak, şunlar belirtilmiştir:

Bir buçuk asırdan beri sanayi devriminin ün alması, münakale muharebe vasıtalarının geniş bir ölçüde inkişaf etmesi, halkçılık cereyanının ilerlemesi, çocuk ruhu, eğitim ve öğretim hakkında yapılan ilmi tetkiklerin çocukluk, okul hayatı ve ders meseleleri üzerine yeni ufuklar açması ve iktisadi hayatta değişiklikler olması, dünyanın her tarafında ilkokulun gayesi, bünyesi, binası, programları, dersleri vasıtaları, disiplini ve genel hayatında büyük değişikliklere yol açtı.

Bu programın öğrencilerde milli hayatın yeni icaplarına göre terbiye eden hayatta muvaffak olmak için zaruri olan bilgileri, ihtiyatları, maharetleri ülküleri ve çalışma yollarını talebesine aşılaman, onları düşünme ve doğru hareket etmeye alıştıran, hayatta kıymetleri doğru olarak mukayese etmeyi onlara öğreten iş ve meslek hayatını sevdiren, hastlı onları modern hayatta başarı elde edecek bilgili ve karakterli birer cumhuriyet vatandaşı olarak yetiştirmeyi iş edinen içtimai bir yuva, canlı bir eğitim ocağı ve milli bir kurumdur.⁶³

⁶¹ Çolakoğlu, Sarıkaya ve Harman, *Ön. ver.*, s.29.

⁶² Tekişik, *Ön. ver.*, s.2.

⁶³ Çolakoğlu, Sarıkaya ve Harman, *Ön. ver.*, s.36.

Program tasarısının planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerine yönelik ilkeler şu şekilde belirlenmiştir.

1. Hangi mesleğe girerse girsin çocukları milli idealleri gerçekleştirecek şekilde yetiştirmek.
2. İlkokul toplumsal bir kurumdur.
3. Okul çocuğa faaliyet alanları yaratarak işe sevk edecek bir ortama sahip olmalıdır.
4. Okul öğrencileri muhakeme ve düşünme gücünün gelişimini sağlayacağı fırsatlar yaratmalıdır.
5. Okul faaliyetlerini öğrencinin ilgileri ile ilişkilendirmelidir.
6. İlkokulda dersler çocuğun seviyesine uygun verilmelidir.
7. İlkokullarda çocuklara yaparak – yaşayarak tecrübe kazandırılmalıdır.
8. Yakın çevre, yakın zaman ilkesi okullarda hakim olmalıdır.
9. Başta ekonomi olmak üzere ulusal problemler öğrencilere kavratılmalıdır.
10. İlkokulun birinci devresinde toplu öğretim esas alınacaktır.
11. İlkokul öğrencilerin kendilerini ifade etmesine olanak sağlayacaktır.⁶⁴

1948 program tasarısında her dersin 5 yıllık hedefleri belirlenmiştir. Türkçe dersinde konular ve işlenişte dikkate alınacak ilkeler açıklanmıştır. Diğer dersler Coğrafya, Yurt bilgisi, Tabiat Bilgisi, Aile Bilgisi, Hayat Bilgisi, Aritmetik, Hendese, Resim – İş, Müzik, Cimnastiktir. Hedefler dışında konular belirlenmiştir.⁶⁵

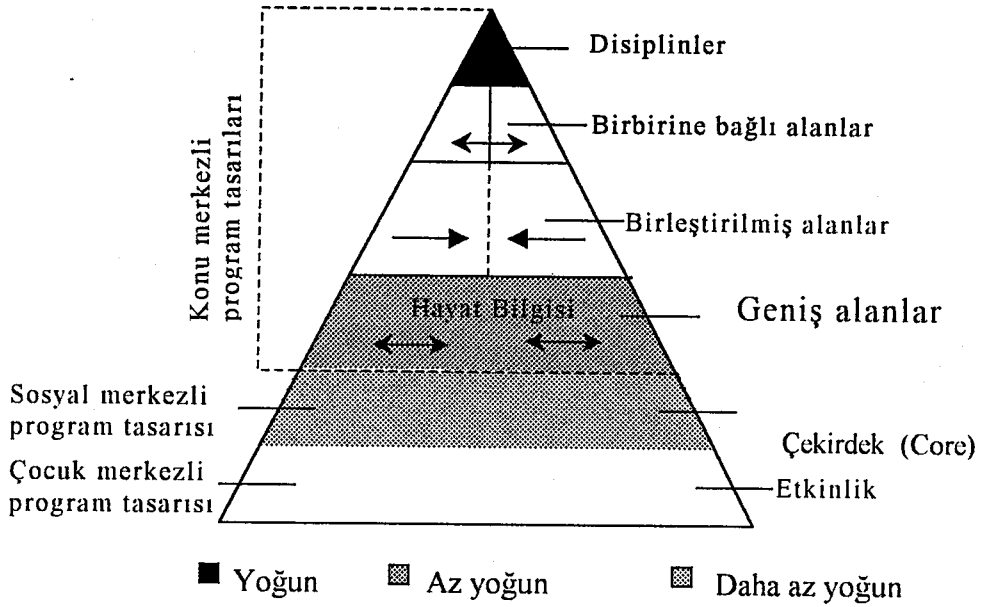
1948 programının hazırlanmasında temel politikalar 2. dünya savaşı sonunda ortaya çıkan teknolojik gelişmeler, Avrupa ülkelerindeki demokratik teamüller, ülkenin çok partili siyasal rejime geçmesi fikrinin etkisi altında kalmıştır. Diğer taraftan, çevre ve çocuk merkezli programların etkisiyle, yönelimler bu yönde olmuştur. 1948 programı millilik iddiasından vazgeçmeyen çağdaş teknolojiyi kucaklamaya çalışan ve bunları yaparken çocuktan, onun yakın çevresinden başlamayı ilke edinmiştir.⁶⁶

1948 program tasarısında sosyal problemlerin çözümüne yönelik düzenleme yanında çocuğun ilgi ve ihtiyaçları da dikkate alınmıştır. Şekil 11’de etkili olan kaynaklara göre 1948 program tasarısı modelleştirilmiştir.

⁶⁴ Çolakoğlu, Sarıkaya ve Harman, *Ön. ver.*, s.36.37

⁶⁵ Çolakoğlu, Sarıkaya ve Harman, *Ön. ver.*, s.37.

⁶⁶ Çolakoğlu, Sarıkaya ve Harman, *Ön. ver.*, s.37-38.

Şekil 11. Temel Aldığı Kaynaklara ve Düzenleme Prensiplerine Göre 1948 Program Tasarısı.⁶⁷

IV. 1968 İlkokul Program Tasarısı

1959 yılında hazırlanan Türkiye Eğitim Milli Komisyonu raporunda ve 1960 yılında hazırlanan Milli Eğitim planının hazırlığı ile ilgili komisyon raporunda, 1948 ilkokul program tasarısının gelişen ve değişen ihtiyaçlara, öğrenci psikolojisinin ihtiyaçlarına göre yeniden ele alınıp, değiştirilmesi istenmiştir.⁶⁸

1961 yılında daha önceki komisyon raporlarının da etkisiyle Talim Terbiye Kurulu ile İlköğretim Genel Müdürlüğü işbirliği yaparak 16 kişilik uygulayıcı ve uzmanlardan oluşan bir komisyonda 1948 programında yapılacak değişiklikleri rapor halinde istemiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı illere gönderdiği genelge ile öğretmenlerin 1948 programı ile ilgili görüşleri alınmıştır. 1962 yılının Şubat ayında köy ve şehir okullarında çalışan öğretmen, müdür, ilköğretim müfettişi, öğretmen okulu öğretmenleri, okul aile birliği temsilcilerinden oluşan 108 kişilik komisyon ön program taslağı hazırlamıştır. 12 Eylül 1962 tarih ve 215 sayılı Talim Terbiye Kurulu Kararı ile 3 yıllığına seçilecek okullarda deneme ve geliştirme şartı ile uygulamaya konması ön görülmüştür. 1964-1965 öğretim yılında program 1981 okulda 10099 öğretmenle, 470250 öğrenciye uygulanmıştır. 1968 yılında ilkokul program değerlendirme seminerinde 170 uygulayıcı eğitmen, uzman ve yönetici tarafından incelenmiştir. Talim Terbiye

⁶⁷ Çolakoğlu, Sarıkaya ve Harman, **Ön. ver.**, s.38.

⁶⁸ Tekişik, 1990, **Ön. ver.**, s.2-3.

Kurulunun 1 Temmuz 1968 tarih ve 171 sayılı kararı ile 1968 ilkokul programı olarak uygulamaya konulmuştur.⁶⁹

1968 İlkokul Program Tasarısı Milli Eğitim Amaçlarını, ilkokulun amaçlarını, program tasarımının planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine yönelik ilkeleri, uygulanacak yöntem ve teknikleri, tasarıda yer alan derslerin amaçlarını, üniteleri, ders içeriklerini, haftalık ders dağılım çizelgelerini, eğitim ve öğretim süreçlerinde kullanılacak ders araç-gereçleri, birleştirilmiş sınıflarda yer alan üniteleri ve çocuk gelişim ilkelerini kapsamaktadır. Program tasarımında öğrencilere kazandırılacak davranışlar, toplumsal, kişisel ve ekonomik hayat yönünden düzenlenmiştir.⁷⁰

Program tasarısı planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine yönelik olarak öğretim ilkeleri şu şekilde belirlenmiştir.

1. Öğrencileri milli ülküleri gerçekleştirecek birer Türk vatandaşı olarak yetiştirmek.
2. Öğrencilerin birbirinden farklı ilgileri olduğu dikkate alınarak, ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde eğitim-öğretim sürecini düzenlemek.
3. Eğitim-öğretimde konuların seçilmesi ve işlenmesinde hayatilik esas alınarak, bulunan yer ve zamandan başlanılmalı.
4. Çocuklarda daha çok yaparak-yaşayarak öğrenme sağlanılmalıdır.
5. Eğitim ve öğretim planlı bir çalışma olmalıdır.
6. Eğitim-öğretimde rehberlik esas olmalıdır.
7. Tüm sınıflarda toplu öğretim esastır.
8. Değerlendirme eğitim-öğretimin ayrılmaz bir parçası olarak görülmelidir.⁷¹

1968 Program tasarısı üç önemli ilkeyi, düzenlemede öne çıkarmıştır.

1. Öğrencinin yakın çevresi
2. Öğretimde toplulaştırma
3. Konuların üniteler şeklinde hazırlanması.⁷²

⁶⁹ Çolakoğlu, Sarıkaya ve Harman, *Ön. ver.*, s.41.

⁷⁰ Milli Eğitim Bakanlığı, *1968 İlkokul Programı*, (Ankara: 1968), s.1-268

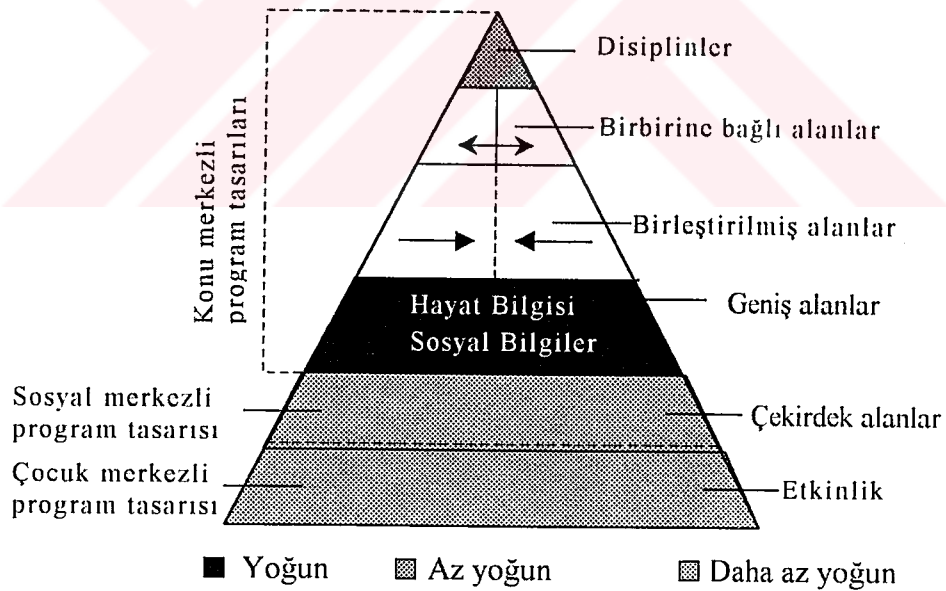
⁷¹ *Aynı.*, 1968, s.13-16

⁷² Çolakoğlu, Sarıkaya ve Harman, *Ön. ver.*, s.43.

Tasarı öğretmenin çevre özellikleri, okul olanakları ve öğrenci grubunun özelliklerini dikkate alıp, kendi tasarısını oluşturmasına imkan verecek şekilde çerçeve niteliğinde hazırlanmıştır.

1968 program tasarısının kaynakları incelendiğinde, belirleyici kaynağın, toplumun ihtiyaçları olduğu görülmektedir. Ancak daha önce hazırlanıp, uygulamaya konulan program tasarılarına göre, daha geniş bir kitlenin katılımı ile hazırlanması, belli bir süre denenmesi, deneme sonuçlarına göre yeniden düzenlenmesi bakımından farklılık göstermektedir. Diğer taraftan, tasarıda öğrenci ihtiyaçları ile toplum ihtiyaçlarının dengelenmeye çalışıldığı görülmektedir. Derslerde yer alan konuların, ünite kapsamı içerisinde geniş alanlarda birleştirilmesi öne çıkmaktadır. 1968 ilköğretim program tasarısının en önemli eksiklikleri, hedeflerin açık bir şekilde düzenlenmemesi, diğer tasarı elemanlarının yeterince tanımlanmaması, geliştirilmesine yönelik bir model ortaya koyamaması olarak görülmektedir.⁷³

Şekil 12’de etkili olan kaynaklara göre 1968 ilköğretim program tasarısı modelleştirilmiştir.

Şekil 12. Temel Aldığı Kaynaklara ve Düzenleme Prensiplerine Göre 1968 İlköğretim Program Tasarısı⁷⁴

⁷³ Çolakoğlu, Sarıkaya ve Harman, *Ön. ver.*, s.44-45.

⁷⁴ Çolakoğlu, Sarıkaya ve Harman, *Ön. ver.*, s.45.

İlköğretim 1. Kademedeki Uygulanmakta Olan Ders Program Tasarılarının Değerlendirilmesi

Talim Terbiye Kurulunun 26.05.1983 ve 86 karar sayısıyla Eğitim Programlarının düzenlenmesine ilişkin program modeli ve programların hazırlanışında gözönünde bulundurulacak esaslar belirtilmiştir.⁷⁵ (EK F)

Kararda belirtilen program modeline göre geliştirilecek program tasarısında;

1. Milli Eğitimin genel amaçları
2. Okulun türüne göre amaçları,
3. Öğretim ilkeleri,
4. Metod ve teknikler,
5. Dersin amaçları,
6. Dersin sınıflara göre amaçları,
7. Ünite ve konuların amaçları,
8. Amaçlara yönelik davranışlar,
9. İşleniş örnekleri,
10. Değerlendirme örneklerinin yer alması öngörülmüştür.⁷⁶

Kararın, program hazırlama çalışma bölümünde; program tasarısı geliştirme çalışmalarına alan öğretmenleri, alt ve üst düzey okul öğretmenleri, Talim Terbiye Başkanlığı Uzmanları, Program geliştirme uzmanı, okul psikoloğu ve sosyoloğu ve alandan üniversite öğretim üyesi katılmasını getirmiştir. Değerlendirme bölümünde tasarının bir yıl uygulanması sonuçlarına göre geliştirileceği ifade edilmektedir.⁷⁷

Bu karar, amaç, davranış, işleniş ve değerlendirme elemanlarını içeren, her ders boyutunda hazırlanan ders program tasarılarını getirmiştir. İlköğretim 1. kademesinde 1968 program tasarısı ile ortaya konan tüm derslerin birbiriyle yatay olarak ilişkilendirilerek, bütüncül olarak geliştirilmesi ilkesinden vazgeçilmiştir. Bunun sonucunda 1924,1926,1936 program tasarılarında sıkça görülen disiplin kaynaklı program tasarıları, uygulamada hayata geçirilmiştir.

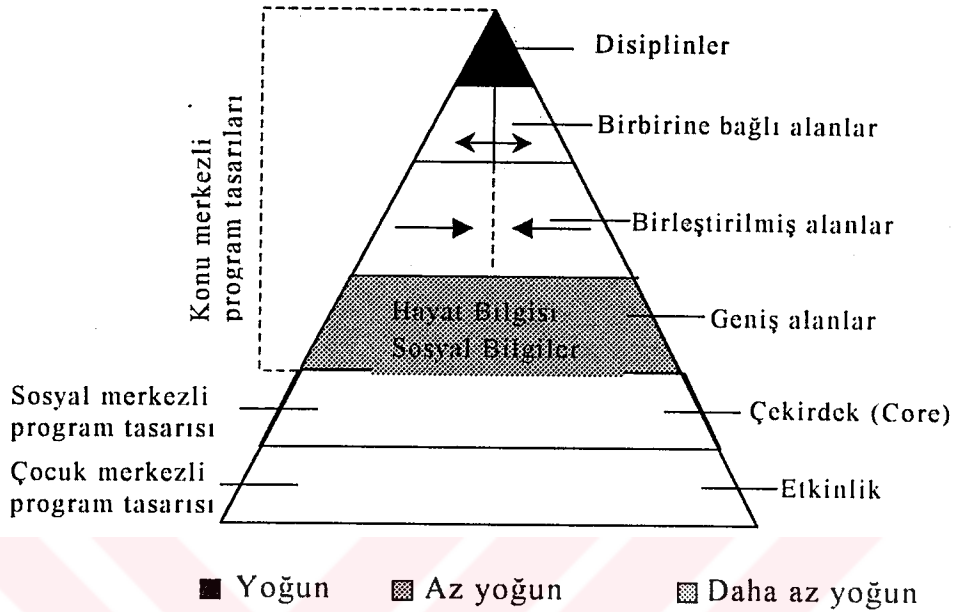
---

⁷⁵ Talim ve Terbiye Başkanlığı, (Eğitim Programlarının Düzenlenmesine İlişkin Program Modeli ve Programların Hazırlanmasında Göz Önünde Bulundurulacak Esaslar.) "K.S.:86; K.T.: 26.05.1983", *Tebliğler Dergisi*, 11283 (4 Temmuz 1983)

⁷⁶ Aynı, 1983, s.280-281.

⁷⁷ Aynı, 1983, s. 281.

Şekil 13'de etkili olan kaynaklara göre 1983'den sonra geliştirilen İlköğretim 1. Kademe program tasarısı modelleştirilmiştir.

Şekil 13. Temel Aldığı Kaynaklara ve Düzenleme Prensiplerine Göre 1983'den Sonra Geliştirilen İlkokul Program Tasarısı

1. Türkçe Dersi Program Tasarısı:

Talim ve Terbiye Kurulunca 22.09.1981 tarihinde 172 sayılı kararla kabul edilmiştir. Tasarı; 1-8 sınıflara yönelik olarak genel amaçları, açıklamalar başlığı altında öğretim ilkelerini, anlama, anlatım, dilbilgisi ve yazı başlıkları altında her sınıfa yönelik özel amaçları kapsamaktadır.⁷⁸

Tasarıda genel amaçlar ile özel amaçlar ilişkilendirilememiştir. Aynı zamanda amaçlar, hedef yazma ilkelerine göre yazılmamıştır. İçerik açık şekilde ifade edilmemiş, öğretim yöntem ve teknikleri, değerlendirme elemanları bulunmamaktadır.

2. Matematik Dersi Program Tasarısı:

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca 19.11.1990 tarihinde 153 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. Tasarı 1-8 sınıflara yönelik olarak genel amaçları, her sınıfa yönelik olarak

⁷⁸ Milli Eğitim Bakanlığı, **İlköğretim Okulu Programı**, (Ankara: 1995). s.57-192.

özel amaçları, konuları, davranışları, işleniş örneklerini, değerlendirme örneklerini kapsamaktadır.⁷⁹

Tasarıda genel amaçlarla, özel amaçlar arasında ilişki kurulmuştur. Ancak hedefler ve davranışların yazımında bilişsel alana yönelik aşamalık ilkesi kurulamamıştır. Diğer taraftan, her ünite ile ortaya çıkan terimlere yer verilmemiştir.

3. Fen Bilgisi Program Tasarısı:

Terbiye Kurulu Başkanlığınca 28.07.1992 tarih ve 200 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. Tasarı 4 – 8 sınıflara yönelik olarak, genel amaçları, konuların bütünleştirilmesiyle oluşan üniteleri, ünitenin amaçları, davranışları, konuları, örnek işlenişleri ve değerlendirme sorularını kapsamaktadır.⁸⁰

Tasarıda hedef ve davranışlar zaman zaman binişik ve hedeflerin taksonomisi dikkate alınarak düzenlenmemiştir. Ünitelerde, ünitelerin deney yöntemine uygun işlenmesine yönelik deney planları yer almamaktadır.

4. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Program Tasarısı:

Talim ve Terbiye Kurul Başkanlığınca 28.02.1992 tarihinde 47 sayılı karar ile kabul edilmiştir. Tasarı, genel amaçları, tasarıya yönelik genel ilkeleri, sınıflara yönelik özel amaçları, üniteleştirilmiş konuları kapsamaktadır.⁸¹

Tasarıda, hedefler taksonomik olarak düzenlenmiştir. Hedefler davranış cinsinden ifade edilmemiştir. Yöntem ve teknikler ve değerlendirme örnekleri yer almamaktadır.

5. Resim – İş Dersi Program Tasarısı:

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca 11.09.1992 tarihinde 287 sayılı karar ile kabul edilmiştir. Tasarı, 1 ve 8 sınıflara yönelik olarak genel amaçları, tasarının planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine yönelik ilkeleri, sınıflara yönelik özel amaçları, üniteleri, konuları, örnek işleniş ve değerlendirme örnekleri, araç-gereçleri kapsamaktadır.⁸²

⁷⁹ Aynı., 1995, s.193-260.

⁸⁰ Aynı., 1995, s.291-326.

⁸¹ Aynı., 1995, s.547-570.

⁸² Aynı., 1995, s.571-596.

Tasarı Milli Eğitim Bakanlığınca kabul edilen program modeline uygun geliştirilmiştir. Ancak, tasarıda her üniteye geçen yeni terimlere yer verilmemiştir.

6. Müzik Dersi Program Tasarısı:

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca 22.04.1994 tarihinde 298 sayılı karar ile kabul edilmiştir. Tasarı, 1 – 8 sınıflara yönelik olarak genel amaçları, uygulama ilkelerini, sınıflar düzeyinde özel amaçları, ünite konularını, davranışları, işleniş ve değerlendirme – örneklerini kapsamaktadır.⁸³

Tasarı, kabul edilen program modeline uygun geliştirilmiştir. Ancak hedefler, taksonomiye uygun düzenlenmemiştir.

7. Beden Eğitim Dersi Program Tasarısı:

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca 4.12.1987 tarihinde, 232 sayılı kararla kabul edilmiştir. Tasarı, 1 – 8 sınıflara yönelik olarak genel amaçları, sınıflar düzeyinde özel amaçları, davranışları, ünite konularını kapsamaktadır.⁸⁴

Tasarı, M.E. Bakanlığınca kabul edilen modele uygun geliştirilmiştir. Amaçlar, amaçlar taksonomisine uygun yazılmamıştır.

8. Birleştirilmiş Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Program Tasarısı:

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca 01.07.1968 tarihinde, 171 sayılı karar ile kabul edilmiştir. Tasarı, üniteleri ve konuları kapsamaktadır.⁸⁵

Tasarıda dersin genel ve özel amaçları yer almamıştır. 1968 tarihinden beri geliştirilmemiştir.

9. Birleştirilmiş Sınıflar Sosyal bilgiler Dersi Program Tasarısı:

Talim ve Terbiye Kurul Başkanlığınca 01.07.1998 tarihinde, 171 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. Tasarı, ünite ve konuları kapsamaktadır.⁸⁶

⁸³ Aynı., 1995, s.597-694.

⁸⁴ Aynı., 1995, s.695-740.

⁸⁵ Aynı., 1995, s.937-948.

⁸⁶ Aynı., 1995, s.969-986.

Tasarıda, dersin genel ve özel amaçları yer almamıştır. 1968 tarihinden beri geliştirilmemiştir.

10. Birleştirilmiş Sınıflar Fen Bilgisi Dersi Program Tasarısı:

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca 11.11.1994 tarihinde, 464 kararı ile kabul edilmiştir. Tasarı, sınıfların dönüşüm yıllarına göre düzenlenmiş olup, dönüşüm yıllarında sınıfların amaçlarını, davranışları, üniteleştirilmiş konularını kapsamaktadır.⁸⁷

Tasarı Milli Eğitim Bakanlığınca kabul edilen program modeline uygun geliştirilmiştir. Ancak, ünitelerde yeni öğrenilecek terimlere yer verilmemiştir. Hedefler, alanlara yönelik taksonomiye uygun geliştirilmemiştir.

11. Sosyal Bilgiler Dersi Program Tasarısı:

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca 02.04.1998 tarihinde 62 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. Tasarı genel amaçları, özel amaçları, konu alanlarının bütünleştirilmesiyle oluşturulan üniteleri, konuları kapsamaktadır.⁸⁸

Tasarı, 1983 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığınca kabul edilen program modeline kısmi olarak uymaktadır. Amaçlar açık şekilde ifade edilmemiştir. Hedefler, davranış cinsinden yazılmamıştır.

12. Hayat Bilgisi Dersi Program Tasarısı:

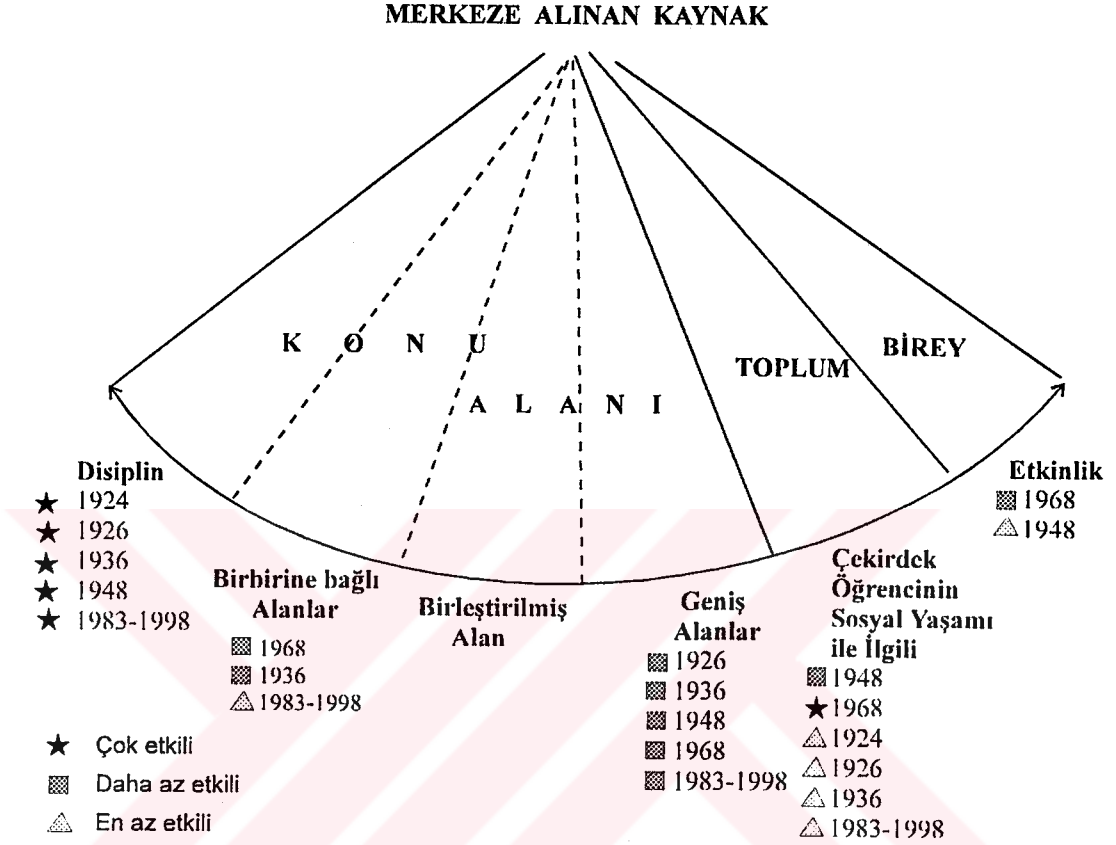
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 03.12.1997 tarihinde 161 sayılı karar ile kabul edilmiştir. Tasarı; genel amaçları, sınıf düzeyinde özel hedefleri, ünitenin hedef ve davranışlarını, konuları, öğrenme-öğretme etkinliklerini, yöntemleri, öğretim materyallerini, araç-gereç listesini, değerlendirme sorularını, terimleri, öğrenci davranışlarına yönelik gözlem formunu ve belirtke tablosunu içermektedir.⁸⁹

⁸⁷ Aynı., 1995, s.987-1004.

⁸⁸ Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Kabulü.) "K.S.: 62; K.T.: 02.04.1998", *Tebliğler Dergisi*, 2487 (Nisan 1998)

⁸⁹ Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, (İlköğretim Okulu Hayat Bilgisi Programının Kabulü.) "K.S.: 161; K.T.: 03.12.1997", *Tebliğler Dergisi*, 2484 (Ocak 1998)

Cumhuriyet Döneminin başlangıcından günümüze kadar ilköğretim birinci kademesinde uygulanmak üzere tasarlanan programların merkeze aldıkları kaynaklara ve düzenleniş şekillerine göre özeti modelleştirilerek Şekil 14'te sunulmuştur.

Şekil 14. Temel Aldıkları Kaynaklar Açısından İlköğretim 1. Kademe Uygulanan Program Tasarılarının Analizi (1924-1998)

Şekil 14 incelendiğinde, Cumhuriyetin ilk yıllarında uygulamaya konan 1924 tasarısının disiplin anlayışına göre düzenlendiği, 1926 ve 1936 program tasarılarının ise disiplinleri yoğun bir şekilde temele almakla birlikte Hayat Bilgisi dersi adı altında disiplinlerin birleştirilerek geniş alanlar içerisinde düzenlendiği görülmektedir. 1948 ve 1968 program tasarılarında çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarının dikkate alınarak, öğrencilerin sosyal yaşantılarına da yer verdiği görülmektedir. Ancak, disiplinler hala etkin olarak yer almıştır. 1983 yılından sonra hazırlanan tasarıların bütün olarak değil ayrı ayrı dersler olarak geliştirildiği, Hayat Bilgisi dersinin geniş alanlar şeklinde düzenlendiği ancak, tasarımın tümü açısından disiplin anlayışının hakim olduğu söylenebilir.

Tarihsel süreç içerisinde program tasarılarının 1983 yılına kadar öğrenci merkezli yaklaşıma doğru eğilim gösterdiği, 1983'den sonra yine disiplin anlayışına yöneldiği anlaşılmaktadır.

İlköğretim 1. Kademe Program Tasarısı Üzerine Yapılan Araştırmalar

Şahin 1990 yılında yaptığı “Öğretmen Yönetici ve Müfettişlerin İlkokul Programı hakkındaki görüşleri” adlı araştırmada; örnek grubuna giren öğretmen, yönetici ve müfettişlerin yarısının, ilkokul programına yönelik hizmet içi kursa katılmadıklarını, programların öğrenci ilgilerine uygun şekilde geliştirildiğini ve toplulaştırılmış öğretimin olumlu bulunduğu, anlatım metodunun daha çok kullanıldığını tespit etmiştir.⁹⁰

Azizoğlu 1989 yılında yaptığı “Ankara Merkez İlkokulu Öğretmenlerinin Öğretim Planları Hakkındaki Görüşleri” adlı araştırmasında: Araştırmaya katılan öğretmenlerin %21,67’sinin planların eğitimde verimliliği arttırdığına kesinlikle katılmadıklarını, %32,50’sinin katıldığını, %54,38’inin planlarını dergilerin hazırladığı planlardan yararlanarak yaptıklarını, %55’inin hizmet öncesi eğitimlerinde derslerin planlanmasına ve uygulanmasına yönelik aldıkları eğitimi yeterli görmediklerini, %59,32’sinin planlama konusunda işbaşında yetiştirilmeleri ile görevlendirilenlerden yararlanamadıklarını, %38,34’ünün derslerini planlamada yeterli olmadıklarını, %63,33’ünün planlama konusunda hizmet içi eğitim kursuna katılmak istediğini, %78,34’ünün hizmet öncesi eğitim kurumlarında planların hazırlanmasına ve uygulanmasına yönelik bir dersin hazırlanmasının gerekli olduğunu belirttiklerini vurgulamıştır.⁹¹

Kılıç “İlkokul 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretmenlerin Görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi” adlı araştırmada; araştırmaya katılan öğretmenlerin %47,9’sinin Sosyal bilgiler dersinin konularının yatay ve dikey aşamalılığa göre uygun dağıtılmadığını belirttiklerini, %38’inin öğretimde taktir metodunu kullandıklarını tespit etmiştir.⁹²

---

⁹⁰ Hasan Şahin, “Öğretmen Yönetici ve Müfettişlerin İlkokul Programı Hakkındaki Görüşleri” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1990.) s.194.203.

⁹¹ Halit Azizoğlu, “Ankara Merkez İlkokul Öğretmenlerinin Öğretim Planları Hakkındaki Görüşleri” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1989.) s.29-36.

⁹² Durmuş Kılıç, “İlkokul 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin, Öğretmenlerin Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi,” *Çağdaş Eğitim*, (Mayıs 1996); s.30.

Cuhacı 1985 yılında yaptığı “İlköğretim okullarında programa ilişkin sorunlar” adlı araştırmada; öğretmenlerin %57’sinin ilköğretimin amaçlarının kesinlik ve açıklık açısından yetersiz olduğunu, %62,2’sinin amaçların ilköğretim okullarında gerçekleşemeyeceğini, %36,5’inin amaçlarla içerik arasında tutarsızlık bulunduğunu, %55,5’inin içeriğin toplumsal ihtiyaçları karşılamada yetersiz olduğunu belirttiklerini ifade etmiştir.⁹³

---

⁹³ M. Naci Cuhacı, “İlköğretim Okullarında Programa İlişkin Sorunlar” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1985,) s.30-36.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren, örneklem, verilerin toplanması, verilerin çözümü ve yorumlanması açıklanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada varolan durumun değerlendirilmesi amaçlandığından, araştırma betimsel bir nitelikte çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Balıkesir Merkez ve 18 ilçedeki ilköğretim kurumlarının 1. kademesinde görev yapan 3458 öğretmen oluşturmaktadır.

Evrenden sosyal, ekonomik ve kültürel özellikler dikkate alınarak merkez ilçe, Bandırma, Edremit, Erdek, Susurluk, Balya, Kepsut, Bigadiç, Burhaniye, Dursunbey ilçelerinin her birinden 50 öğretmen olmak üzere toplam 500 sınıf öğretmeni tesadüfi örnekleme yolu ile seçilerek örneklem grubu oluşturulmuştur. Buna göre, örneklem evrenin %14,45'ini oluşturmaktadır.

Veriler ve Toplanması

Literatür taranarak, program tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme, geliştirme süreçleri ve program mühendisliğine yönelik elde edilen bilgilerle program tasarısı ve mühendisliği ile ilgili temel özellik ve kriterler belirlenmiştir.

Araştırmanın alt problemleri çerçevesinde bilgi toplama aracı olarak kullanılacak ankette yer alacak sorular belirlenmiştir. Belirlenen soruları içeren anket, araştırmanın danışmanı ve alan uzmanlarının görüşlerine sunulmuştur. Böylece hazırlanan anket, örneklem dışındaki bir grup öğretmene ön deneme için uygulanmıştır. Ön deneme sonuçlarına göre anket yeniden düzeltilerek geliştirilmiştir. (EK. A)

Ankette araştırmanın alt problemlerine cevap bulmak amacıyla oluşturulan 51 soru yer almaktadır. Sorular EVET, KISMEN, HAYIR ve tercih derecelemesine imkan verecek

şekilde düzenlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin önerilerinin sorulduğu iki açık uçlu soru yer almıştır. Anketin örneklem grubunda yer alan öğretmenlere uygulanması için gerekli resmi izinler alınmıştır. (EK. C – D – E)

Anket, örneklem grubunda yer alan ilköğretim kurumlarının 1. kademesinde çalışan sınıf öğretmenlerinden toplam 500 kişiye uygulanmıştır. Geçersiz anketlerin analiz dışı bırakılmasıyla, 426 öğretmen anketi analize alınmıştır. Bu öğretmenlerden 28'i (örneklem grubunun %6,6'sı) 1-5 yıllık kıdeme, 32'si (örneklem grubunun %7,5'i) 6-10 yıllık kıdeme, 46'sı (örneklem grubunun %10,8'i) 11-15 yıllık kıdeme, 112'si (örneklem grubunun %26,3'ü) 16-20 yıllık kıdeme, 208'i (örneklem grubunun %48,8'i) 21 yıl ve üstü kıdeme sahiptir.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Anket yoluyla elde edilen verilerin çözümü ve yorumlanması için Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi, Bilgisayar Bölümü ile işbirliği yapılarak aşağıdaki istatistiksel işlemler gerçekleştirilmiştir.

1. Her bir soruya ilişkin olarak elde edilen verilerin frekans ve yüzdelik dağılımları belirlenmiştir.
2. Her bir sorunun anlamlılık ilişkisi χ^2 (kaykare) metodu ile test edilmiştir.
3. İstatistiksel sonuçlara göre her bir soruya yönelik bir veya birden fazla tablo oluşturulmuştur. Her bölüm sonunda bölümü kapsayan, soruların istatistiksel sonuçlarını gösteren genel tablolar hazırlanmıştır.
4. Verilerin analiziyle elde edilen bilgiler çerçevesinde program tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirmeye yönelik öneriler sunulmuştur. Ayrıca ilköğretim 1. kademesi için okul düzeyinde program tasarısı geliştirme ile ilgili bir program mühendisliği modeli önerilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde İlköğretim Kurumlarının 1. Kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin program tasarıları hakkındaki görüşlerini belirlemek için düzenlenen alt problemlerle ilgili soruları cevaplamak üzere anket formunda elde edilen veriler analiz edilmiştir. Bulgular frekans (f), yüzdelik (%), kaykare (X^2), Sd ve P değerlerini içeren tablolarda sunulmuştur. Bulgular ve yorumların sunulmasında araştırmanın alt problemlerindeki sıraya aynen uyulmuştur.

Araştırmanın örnekleminde bulunan ilköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli öğretmenlerin 28'i 1-5 yıllık, 32'si 6-10 yıllık, 46'sı 11-15 yıllık, 112'si 16-20 yıllık, 208'i 21 yıl ve üstü kıdeme sahiptir.

Öğretmenlerin Program Tasarısını Algılama Durumları

Araştırmanın 1. Alt problemi olan " Farklı kıdemlerdeki ilköğretim 1. Kademesinde görevli sınıf öğretmenleri program tasarısını nasıl algılamaktadırlar? sorusuna cevap aramak üzere anket formunda yer alan sorularla ilgili veriler, Çizelge 1-10'da sunulmuştur.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlere göre, program tasarısının tanımına ilişkin görüşleri Çizelge 1'de sunulmuştur.

ÇİZELGE 1
PROGRAM TASARISININ TANIMI

Kıdem		1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21 Yıl ve Üstü	Toplam
Seçenekler							
A	f	6	8	19	56	84	173
	%	21,4	25,0	41,3	50,0	40,4	40,6
B	f	20	22	26	48	112	228
	%	71,4	68,8	56,5	42,9	53,8	53,5
C	f	1	1	0	4	4	10
	%	3,6	3,1	,0	3,6	1,9	2,3
D	f	1	1	1	4	8	15
	%	3,6	3,1	2,2	3,6	3,8	3,5
Toplam	f	28	32	46	112	208	426
	%	6,6	7,5	10,8	26,3	48,8	100,

$$X^2=14,95$$

$$Sd=12$$

$$P=,24406$$

- A) Bakanlık tarafından okullara uygulanmak üzere gönderilen dersleri ve konuları belirten üründür. (Müfredat Programları)
 B) Hedefler, davranışlar, içerik, etkinlikler ve değerlendirme elemanlarının düzenini gösteren plandır.
 C) Bakanlık Talim Terbiye Kurulu onayından geçmiş ders kitapları, dergilerdir.
 D) Derslerin işlenişini gösteren kılavuz kitaplarıdır.

Çizelge 1’de görüldüğü gibi sınıf öğretmenlerinin %53,5’i program tasarısını; “Hedefler, davranışlar, içerik, etkinlikler ve değerlendirme elemanlarının düzenini gösteren plandır” şeklinde algılamaktadır.

Öğretmenlerin verdikleri cevaplar hizmet yılları dikkate alınarak incelendiğinde, 1-5 yıllık hizmeti olan öğretmenlerin (%71,4) en yüksek düzeyde, 16-20 yıl hizmeti olan öğretmenlerin ise en düşük düzeyde (%42,9) program tasarısını “hedefler, davranışlar, içerik, etkinlikler ve değerlendirme elemanlarının düzenini gösteren plandır” şeklinde doğru olarak tanımladıkları görülmektedir.

$X^2=14,95$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre program tasarısının tanımlanmasında öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlere göre, program tasarısı hazırlanırken öncelikle dikkate alınması gereken kaynaklara ilişkin görüşleri tercih sırasına göre Çizelge 2 - 5’te sunulmuştur.

ÇİZELGE 2
BİLİMİN ORTAYA KOYDUĞU SONUÇLARIN OKUL DÜZEYİNE
GÖRE KONULAŞTIRILMASI

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	16	57,1	9	32,1	3	10,7	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	18	56,3	12	37,5	2	6,3	0	,0	32	7,5
1-15 Yıl	19	41,3	22	47,8	5	10,9	0	,0	46	10,8
16-20 Yıl	56	50,0	40	35,7	16	14,3	0	,0	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	136	65,4	60	28,8	12	5,8	0	,0	208	48,8
Toplam	245	57,5	143	33,6	38	8,9	0	,0	426	100,

$$X^2=16,41$$

$$Sd=8$$

$$P=,03676$$

Çizelge 2’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %57,5’i program tasarısı hazırlanırken “Bilimin ortaya koyduğu sonuçların okul düzeyine göre konulaştırılması” kaynağının birinci derecede kullanılmasının uygun olduğunu belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%57,1), 6-10 (%56,3), 16-20 (%50,0) ve 21 yıl ve üstü (%65,4) kıdeme sahip öğretmenlerin bu kaynağı birinci derecede tercih ettiği görülmektedir. Kaynağı birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 21 yıl ve üstü kıdeme sahip olan öğretmenler (%65,4), en düşük yüzdelerle ise 11-15 (%41,3) yıllık kıdeme sahip olan öğretmenler bulunmaktadır.

$X^2=16,41$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre program tasarısı hazırlarken “bilimin ortaya koyduğu sonuçların okul düzeyine göre konulaştırılmasının kaynak olarak kullanılması”na yönelik olarak verilen cevaplar arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

ÇİZELGE 3
ÖĞRENCİNİN ÜST ÖĞRENİME GİRİŞ İÇİN SINAVLARI
BAŞARABİLME İHTİYACI

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	0	,0	8	28,6	18	64,3	2	7,1	28	6,6
6-10 Yıl	0	,0	2	6,3	28	87,5	2	6,3	32	7,5
11-15 Yıl	2	4,3	6	13,0	38	82,6	0	,0	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	36	32,1	76	67,9	0	,0	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	0	,0	32	15,4	176	84,6	0	,0	208	48,8
Toplam	2	,5	84	19,7	336	78,9	4	,9	426	100,

$$X^2=60,62$$

$$Sd=12$$

$$P=,00000$$

Çizelge 3’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %0,5’i program tasarısı hazırlanırken “Öğrencinin üst öğrenime giriş için sınavları başarabilme ihtiyacının” birinci derecede kaynak olarak kullanılmasının uygun olduğunu belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%64,3), 6-10 (%87,5), 11-15 (%82,6), 16-20 (%67,9) ve 21 yıl ve üstü (%84,6) kıdeme sahip öğretmenlerin bu kaynağı üçüncü derecede öncelikle tercih ettiği görülmektedir. Bu kaynağı sadece 11-15 yıl kıdeme sahip olan öğretmenlerin %4,3’ü birinci derecede tercih etmişlerdir.

$X^2=60,62$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre program tasarısı hazırlanırken “Öğrencinin üst öğrenime giriş için sınavları başarabilme ihtiyacının” kaynak olarak kullanılmasına yönelik olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

ÇİZELGE 4
KONU ALANI, TOPLUM VE BİREYİN İHTİYAÇLARININ ANALİZİ

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	11	39,3	11	39,3	6	21,4	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	14	43,8	18	56,3	0	,0	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	25	54,3	18	39,1	3	6,1	0	,0	46	10,8
16-20 Yıl	56	50,0	36	32,1	20	17,9	0	,0	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	72	34,6	116	55,8	20	9,6	0	,0	208	48,8
Toplam	178	41,8	199	46,7	49	11,5	0	,0	426	100,

$$X^2 = 28,08$$

$$Sd = 8$$

$$P = ,00046$$

Çizelgede görüldüğü gibi, öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %41,8'i program tasarısı hazırlanırken "Konu alanı, toplum ve bireyin ihtiyaçlarının analizi" kaynağının birinci derecede kullanılmasının uygun olduğunu belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 11-15 (%54,3) ve 16-20 (%50,0) arasında kıdeme sahip öğretmenlerin yarısının bu kaynağı birinci derecede, 6-10 (%56,3) ve 21 yıl ve üstü (%55,8) kıdeme sahip öğretmenlerin ikinci derecede tercih ettiği görülmektedir. 1-5 (%39,3) kıdeme sahip öğretmenlerin ise birinci ve ikinci dereceyi eşit olarak tercih ettikleri görülmektedir. Kaynağı birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdeliği 11-15 (%54,3) yıl kıdeme sahip olan öğretmenler, en düşük yüzdeliği ise 21 yıl ve üstü (%34,6) kıdeme sahip olanlar göstermiştir.

$X^2=28,8$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre programın düzenlenmesinde "Konu alanı, toplum ve bireyin ihtiyaçlarının analizine" yönelik olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

ÇİZELGE 5
SİYASİ OTORİTENİN İHTİYAÇLARI

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	1	3,6	0	,0	1	3,6	26	92,9	28	6,6
6-10 Yıl	0	,0	0	,0	2	6,3	30	93,8	32	7,5
11-15 Yıl	0	,0	0	,0	0	,0	46	100,	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	0	,0	0	,0	112	100,	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	0	,0	0	,0	0	,0	208	100,	208	48,8
Toplam	1	,2	0	,0	3	,7	422	99,1	426	100,

$$X^2=34,26$$

$$Sd=8$$

$$P =,00000$$

Çizelge 5’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %0,2’si program tasarısı hazırlanırken “Siyasi otoritenin ihtiyaçlarının” birinci derecede kaynak olarak kullanılmasının uygun olduğunu belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, öğretmenlerin tamamına yakınının program tasarısı hazırlanırken bu kaynağın dördüncü derecede kullanılmasını tercih ettiği görülmektedir (%99,1). Sadece 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %3,6’sı kaynağı birinci derecede tercih etmişlerdir.

$X^2=34,26$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre program tasarısı hazırlarken “Siyasi otoritenin ihtiyaçlarının kaynak olarak kullanılması”na yönelik olarak öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Çizelge 2 - 5 birlikte incelendiğinde, öğretmenlerin yarıdan fazlasının (%57,5) “Bilimin ortaya koyduğu sonuçların okul düzeyine göre konulaştırılması” kaynağını birinci derecede, yarıya yakın kısmının (%46,7) “Konu alanı, toplum ve bireyin ihtiyaçlarını analizi” kaynağını ikinci derecede, üçte ikisinin (%78,9) “Öğrencinin üst öğrenime giriş için sınavları başarabilme ihtiyacı” kaynağını üçüncü derecede, hemen hemen tamamına yakın kısmının (%99,1) “Siyasi otoritenin ihtiyaçları” kaynağını dördüncü derecede tercih ettikleri görülmektedir.

Bu sonuçlar, program tasarıları konu merkezi hazırlanmalıdır görüşünün öğretmenler arasındaki yansımaları olarak düşünülebilir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre okul program tasarısının kapsamı ile ilgili görüşleri Çizelge 6'da sunulmuştur.

ÇİZELGE 6
İLKÖĞRETİM BİRİNCİ KADEME PROGRAM TASARISININ KAPSAMI

Kıdem		1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21 Yıl ve Üstü	Toplam	
							f	%
A	f	0	0	0	6	0	6	1,4
	%	,0	,0	,0	5,4	,0		
B	f	0	0	1	6	0	7	1,6
	%	,0	,0	2,2	5,4	,0		
C	f	0	0	1	0	4	5	1,2
	%	,0	,0	2,2	,0	1,9		
D	f	12	10	12	30	40	104	24,4
	%	42,9	31,3	26,1	26,8	19,2		
E	f	16	22	32	70	164	304	71,4
	%	57,1	68,8	69,6	62,5	78,8		
Toplam	f	28	32	46	112	208	426	100
	%	6,6	7,5	10,8	26,3	48,8	100	100,

$$X^2=44,93$$

$$Sd=16$$

$$P=,00014$$

- A) Okulun işleyişi ile ilgili amaç ve ilkelerini belirten çalışma programını.
 B) Derslerin üniteler şeklinde dizilmesini.
 C) Derslerin haftalara göre dağılımını, süresini, vakit çizelgelerini.
 D) Her bir ders ile ilgili hedefler, davranışlar, içerik, öğrenme fırsatları ve değerlendirme elemanlarını gösteren planı.
 E) Yukarıdakilerin hepsini.

Çizelge 6'da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %71,4'ü okul program tasarısının "Okulun amaç ve ilkelerini, derslerin üniteler şeklinde dizilişini, derslerin haftalara göre dağılımını, süresini, vakit çizelgelerini, her bir dersle ilgili hedefler, davranışlar, içerik, öğrenme fırsatları ve değerlendirme elemanlarını içeren planları" kapsamı gerektiğini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 21 yıl ve üstü öğretmenlerin en yüksek düzeyde (%78,8), 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin ise en düşük düzeyde (%57,1) okul program tasarısında bulunması gereken elemanların tamamına yönelik doğru cevap verdikleri görülmektedir.

$X^2=44,93$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ilköğretim birinci kademe okul program tasarısının kapsamına yönelik olarak verilen cevaplarda anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlere göre, alanla ilgili bir ders program tasarısının kapsamı ile ilgili görüşleri Çizelge 7’de sunulmuştur.

ÇİZELGE 7
ALANLA İLGİLİ BİR DERS PROGRAM TASARISININ KAPSAMI

Kıdem		1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21 Yıl ve Üstü	Toplam	
							f	%
A	f	0	0	1	2	0	3	,7
	%	,0	,0	2,2	1,8	,0		
B	f	6	2	6	12	20	46	10,8
	%	21,4	6,3	13,0	10,7	9,6		
C	f	6	8	5	16	32	67	15,7
	%	21,4	25,0	10,9	14,3	15,4		
D	f	2	2	2	16	16	38	8,9
	%	7,1	6,3	4,3	14,3	7,7		
E	f	14	20	32	66	140	272	63,8
	%	50,0	62,5	69,6	58,9	67,3		
Toplam	f	28	32	46	112	208	426	100
	%	6,6	7,5	10,8	26,3	48,8	100	100,

$X^2=19,66$

Sd=16

P=,23556

- A) Dersin adını, ünitelerini ve konu başlıklarını.
 B) Ders ile ilgili hedefler, davranışlar, içerik, işleniş ve değerlendirme elemanlarını.
 C) Dersin ünitelerinin hedefleri, davranışları, içerik, işleniş ve değerlendirme elemanlarını.
 D) Dersle ilgili ilkeler, genel amaçlar, program tasarısının uygulanması ile ilgili açıklamaları.
 E) Yukarıdakilerin hepsini.

Çizelge 7’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %63,8’i alanla ilgili bir ders program tasarısının “Dersin adı, üniteleri ve konu başlıklarını; ders ile ilgili hedefler, davranışlar, içerik, işleniş ve değerlendirme elemanlarını; dersin ünitelerinin hedefleri, davranışları, içerik, işleniş, değerlendirme elemanlarını; dersle ilgili ilkeler, genel amaçlar, program tasarısının uygulanması ile ilgili açıklamaları” kapsamı gerektiğini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde, 11-15 yıllık öğretmenlerin %69,6 ile en yüksek düzeyde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin ise %50,0 ile en düşük düzeyde ders program tasarısında bulunması gereken elemanların tamamına yönelik doğru cevap verdikleri görülmektedir.

$X^2=19,66$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ilköğretim ders program tasarısının kapsamına yönelik olarak verilen cevaplarda anlamlı farkın olmadığı görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre yıllık bir dersin program tasarısının kapsamı ile ilgili görüşleri Çizelge 8’de sunulmuştur.

ÇİZELGE 8
BİR DERSİN YILLIK PROGRAM TASARISININ KAPSAMI

Kıdem	Seçenekler	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21 Yıl ve Üstü	Toplam	
							f	%
A	f	0	0	5	10	24	39	9,2
	%	,0	,0	10,9	8,9	11,5		
B	f	2	6	9	28	20	65	15,3
	%	7,1	18,8	19,6	25,0	9,6		
C	f	0	4	3	8	8	23	5,4
	%	,0	12,5	6,5	7,1	3,8		
D	f	10	2	5	20	28	65	15,3
	%	35,7	6,3	10,9	17,9	13,5		
E	f	16	20	24	46	128	234	54,9
	%	57,1	62,5	52,2	41,1	61,5		
Toplam	f	28	32	46	112	208	426	100
	%	6,6	7,5	10,8	26,3	48,8	100	

$$X^2=43,32$$

$$Sd=16$$

$$P=00025$$

- A) Derslerin adı ve konularını.
 B) Derslerin yıllık düzeyde üniteler şeklinde dizilmesini.
 C) Hedefler, davranışlar, içerik, işleniş ve değerlendirme elemanlarını.
 D) Derslerin ünitelere göre dağılımını, uygulamada işe koşulacak araç, gereç, kaynak, yöntem ve teknikleri
 E) Yukarıdakilerin hepsini.

Çizelge 8’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %54,9’u bir dersin yıllık program tasarısının “Dersin adı ve konularını; dersin yıllık düzeyde üniteler şeklinde dizilmesini; hedefler, davranışlar, içerik, işleniş ve değerlendirme elemanlarını; uygulamada işe koşulacak araç, gereç, kaynak, yöntem ve teknikleri” kapsamı gerektiğini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %62,5 ile en yüksek düzeyde, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %41,1 ile en düşük düzeyde bir dersin yıllık program tasarısında bulunması gereken elemanların tamamına yönelik cevap verdikleri görülmektedir.

$X^2=43,32$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre bir dersin yıllık program tasarısının kapsamına yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre ünite program tasarısının kapsamı ile ilgili görüşleri Çizelge 9’da sunulmuştur.

ÇİZELGE 9
ÜNİTE PROGRAM TASARISININ KAPSAMI

Kıdem		1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21 Yıl ve Üstü	Toplam	
Seçenekler							f	%
A	f	0	0	1	6	8	15	3,5
	%	,0	,0	2,2	5,4	3,8		
B	f	6	6	5	16	20	53	12,4
	%	21,4	18,8	10,9	14,3	9,6		
C	f	2	2	2	2	16	24	5,6
	%	7,1	6,3	4,3	1,8	7,7		
D	f	6	0	0	4	4	14	3,3
	%	21,4	,0	,0	3,6	1,9		
E	f	14	24	38	84	160	320	75,1
	%	50,0	75,0	82,6	75,0	76,9		
Toplam	f	28	32	46	112	208	426	100
	%	6,6	7,5	10,8	26,3	48,8	100	100,

$$X^2=47,43$$

$$Sd=16$$

$$P=,00006$$

- A) Ünite ile ilgili konuların dizilişini.
 B) Ünitenin hedefler, davranışlar ve konularını.
 C) Üniteye işlenecek konular ve değerlendirme ile ilgili iş takvimini
 D) Uygulamada işe koşulacak araç, gereç, kaynak, yöntem ve teknikleri.
 E) Yukarıdakilerin hepsini.

Çizelge 9’da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %75,1’i ünite program tasarısının “Üniteyle ilgili konuların dizilişini, hedefler, davranışlar, değerlendirme ile ilgili iş takvimini, uygulamada işe koşulacak araç, gereç, kaynak, yöntem ve teknikleri” kapsamı gerektiğini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 11-15 yıllık öğretmenlerin %82,6 ile en yüksek düzeyde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %50,0 ile en düşük düzeyde ünite program tasarısında bulunması gereken elemanların tamamına yönelik cevap verdikleri görülmektedir.

$X^2=47,43$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ünite program tasarısının kapsamına yönelik olarak anlamlı farkın olduğu görülmüştür.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre günlük program tasarısının kapsamı ile ilgili görüşleri Çizelge 10'da sunulmuştur.

ÇİZELGE 10
GÜNLÜK PROGRAM TASARISININ KAPSAMI

Kıdem		1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21 Yıl ve Üstü	Toplam	
							f	%
A	f	2	0	3	2	12	19	4,5
	%	7,1	,0	6,5	1,8	5,8		
B	f	2	0	8	22	60	92	21,6
	%	7,1	,0	17,4	19,6	28,8		
C	f	0	2	6	20	16	44	10,3
	%	,0	6,3	13,0	17,9	7,7		
D	f	24	30	29	68	120	271	63,6
	%	85,7	93,8	63,0	60,7	57,7		
Toplam	f	28	32	46	112	208	426	100
	%	6,6	7,5	10,8	26,3	48,8	100	100,

$$X^2=39,46$$

$$Sd=12$$

$$P=,00009$$

- A) Konunun adı, alt başlıkları ve işlenme süresini.
 B) Konunun adı, işlenme süresini ve işlenecek konu ile ilgili kısa notları.
 C) Konunun adı, alt başlıkları, işlenme süresini, hedefleri, davranışları ve işleniş şeklini
 D) **Konunun adı, hedefler, davranışlar, alt başlıklar, işleniş süresi, işlenişte kullanılacak araç gereç, kaynak, yöntem-teknik ve değerlendirmeyi**

Çizelge 10'da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %63,6'sı günlük planın "Konunun adı, hedefler, davranışlar, alt başlıklar, işleniş süresi, işlenişte kullanılacak araç gereç, kaynak, yöntem-teknik ve değerlendirmeyi" kapsamı gerektiğini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %93,8 ile en yüksek düzeyde, 21 ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %57,7 ile en düşük düzeyde günlük program tasarısında bulunması gereken elemanların tamamına yönelik doğru cevap verdikleri görülmektedir.

$X^2=39,46$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre günlük program tasarılarının kapsamına yönelik olarak öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Çizelge 11’de ilköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf ğretmenlerinin kıdemlerine göre program tasarısını algılama düzeylerine ilişkin olarak sorulan yedi soruda doğru cevap olarak belirlenen şıkka verdikleri cevaplar ve yüzdelikleri sunulmuştur.

ÇİZELGE 11
ÖĞRETMENLERİN PROGRAM TASARISINI ALGILAMA DURUMLARI

Kıdemler	Program Tasarısının Tanımına Yönelik		Program Tasarısının Kaynağına Yönelik		Okul program tasarısının kapsamına yönelik		Ders program tasarısının kapsamına yönelik		Yıllık program tasarısının kapsamına yönelik		Ünite program tasarısının kapsamına yönelik		Günlük program tasarısı kapsamına yönelik		TOPLAM
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1-5 yıl	20	71,4	11	39,3	16	57,1	14	50,0	16	57,1	14	50,0	24	85,7	58,6
6-10 yıl	22	68,8	14	43,8	22	68,8	20	62,5	20	62,5	24	75,0	30	93,8	67,8
11-15 yıl	26	56,5	25	54,3	32	69,6	32	69,6	24	52,2	38	82,6	29	63,0	63,9
16-20 yıl	48	42,9	56	50,0	70	62,5	66	58,6	46	41,1	84	75,0	68	60,7	55,8
21 yıl ve sonrası	112	53,8	72	34,6	164	78,8	140	67,3	128	61,5	160	76,9	120	57,7	61,5
TOPLAM	228	53,5	178	41,8	304	71,4	272	63,8	234	54,9	320	75,1	271	63,6	61,52

Çizelge 11'de görüldüğü gibi, öğretmenlerin 53,5'i program tasarısını doğru olarak tanımlamışlardır. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, mesleki kıdemi daha az olan öğretmenlerin, program tasarısını daha yüksek düzeyde doğru tanımladıkları görülmektedir. Bunun nedeni; öğretmen yetiştiren kurumların 1982 yılından itibaren Üniversite düzeyine getirilmesiyle konu ile ilgili bilgilerin daha çağdaş bir içerikle verilmesi olabilir.

Öğretmenlerin %41,8'i program tasarısının kaynaklarını doğru olarak belirtmişlerdir. Doğru sonucun kıdemlere göre yüzdeler dağılımlarında büyük farklılıklar görülmemektedir. Program kaynaklarının düşük oranda doğru cevaplandırılmasının bir nedeni; program geliştirme sürecinde, öğretmene katılımcı bir rolün verilmemesi, bir diğer nedeni ise, uygulamada öğretmenlerden öncelikle bilginin aktarılmasının istemesi olabilir.

Öğretmenlerin %71,4'ü okul program tasarısının kapsamını doğru olarak cevaplandırmışlardır. Mesleki kıdem yükseldikçe doğru cevap oranının arttığı gözlenmektedir. Bunun nedeni, uygulamada geçen yılların, okul program tasarısının kapsamını daha iyi belirlemede etkisi, olabileceğidir. Ancak, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerde doğru şıkka verilen cevaplarda, kıdeme bağlı bir artış yerine, düşme görülmektedir. Aynı kıdeme sahip bu öğretmenlerin program algılamaya yönelik yedi soruya verdikleri doğru cevap yüzdeleri de; diğer öğretmenlere göre en düşük düzeydedir. Bunun nedeni; 1978 yılından 1982 yılına kadar öğretmen yetiştiren kurumların öğrenci kabul ve yetiştirmeye yönelik niteliklerindeki düşme olabilir. 1982 yılından itibaren üniversiteye bağlanan bu kurumların geçiş sürecindeki sıkıntılar diğer bir neden olarak belirtilebilir.

Öğretmenlerin % 63,8'i ders program tasarısının kapsamını doğru olarak cevaplandırmışlardır. Mesleki kıdemi 1-5 yıllık olan öğretmenlerin doğru cevap yüzdesi, en düşük düzeyde görülmektedir. Uygulamada geçen süreye bağlı olarak ders program tasarısının kapsamının daha doğru algılandığı, yine 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerde algıda düşüş olduğu gözlenmektedir.

Öğretmenlerin %54,9'u yıllık, %75,1'i ünite, %63,6 sı günlük program tasarısı kapsamını doğru olarak cevaplandırmışlardır. Ünite program tasarısını kapsamının daha yüksek düzeyde doğru olarak cevaplandırılmasının nedeni; ilköğretim kurumları birinci kademesinde işe koşulmak üzere hazırlanmış program tasarılarında yer alan konuların toplulaştırılarak üniteler şeklinde düzenlenmiş olması olabilir.

Kıdemlere göre öğretmenlerin cevapları incelendiğinde kıdem arttıkça yıllık program tasarısı kapsamına yönelik verilen doğru cevaplar çok fazla değişiklik göstermezken ünite program tasarısında yükselmekte, günlük program tasarısında ise düşmektedir.

Program tasarısını algılamaya yönelik olarak sorulan yedi soruya verilen doğru cevapların yüzdeleri ortalaması incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin %61,52'si program tasarısını doğru olarak algılamaktadır. Kıdemler arasında büyük farklılıklar görülmemekle birlikte, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenler %67,8 ile en yüksek düzeyde, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenler %55,8 ile en düşük düzeyde program tasarısını doğru olarak algılamaktadırlar.

Program tasarısının doğru olarak algılanması, program tasarısının elemanlarının ve düzenleme prensiplerinin bilinmesini gerektirmektedir. Bu bilgilerden yoksun olarak bir program tasarısını plânlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme süreçlerini etkin hale getirmek mümkün olmaz. Araştırmadan elde edilen verilere göre, ilköğretim 1. kademesinde görevli öğretmenlerin %38,48'i bu yeterlilikte değildir. Bu nedenle, öğretmen yetiştiren kurumlarda ve açılan hizmetiçi kurslarda program tasarısı ile ilgili içeriğinin çağdaş anlamda belirlenmesi ve uygun eğitim ortamında uzman kişilerce verilmesi gerekmektedir.

Öğretmenlerin Program Tasarısı Planlama Sürecinde Yer Alan Etkinlikler İle İlgili Görüşleri

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Farklı kıdemlerdeki İlköğretim kurumlarının 1. Kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin program tasarısı planlama sürecinde yer alan etkinlikler ile ilgili görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap aramak üzere anket formunda yer alan sorularla ilgili veriler Çizelge 12-44’de sunulmuştur.

Sınıf öğretmenlerinin kıdemlere göre yıllık, ünite, günlük program tasarılarının planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirmeye hizmet etme durumuna ilişkin görüşleri Çizelge 12-15’te sunulmuştur.

ÇİZELGE 12
YILLIK, ÜNİTE VE GÜNLÜK DÜZEYDE HAZIRLANAN PROGRAM TASARILARINI PLANLAMAYA HİZMET ETME DURUMU

Kıdem	1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		16-20 Yıl		21 Yıl Ve Üstü		Toplam	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Yıllık	f	28	0	6	39	7	96	16	136	72	325	105
	%	100,0	,0	18,8	84,8	15,2	85,7	14,3	65,4	34,6	76,3	23,7
Ünite	f	16	12	10	22	35	28	84	64	144	129	297
	%	57,1	42,9	31,3	68,8	23,9	76,1	75,0	30,8	69,2	30,3	69,7
Günlük	f	14	14	8	24	13	32	80	56	152	123	303
	%	50,0	50,0	25,0	75,0	28,3	71,7	71,4	26,9	73,1	28,9	71,1

Yıllık
Ünite
Günlük

$\chi^2=30,14$
 $\chi^2=11,97$
 $\chi^2=6,71$

$P=,00000$
 $P=,01757$
 $P=,15157$

$Sd=4$
 $Sd=4$
 $Sd=4$

Çizelgede 12’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %76,3’ü yıllık program tasarısının “Planlama sürecine hizmet etmesi gerektiğini” belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenler %100 ile en yüksek düzeyde, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %65,4 ile en düşük düzeyde bu görüşe katılım gösterdikleri görülmektedir. $X^2=30,14$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre yıllık düzeyde hazırlanan program tasarılarının planlama sürecine hizmet etme durumuna yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %30,3’ü ünite program tasarısının “Planlama sürecine hizmet etmesi gerektiğini” belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %57,1 ile en yüksek düzeyde, 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %23,9 ile en düşük düzeyde bu görüşe katılım gösterdikleri görülmektedir. $X^2=11,97$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ünite düzeyinde hazırlanan program tasarılarının planlama sürecine hizmet etme durumuna yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %28,9’ü günlük program tasarılarının planlamaya hizmet etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %50,0 ile en yüksek düzeyde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %25,0 ile en düşük düzeyde bu görüşe katılım gösterdikleri görülmektedir. $X^2=6,71$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre günlük düzeyde hazırlanan program tasarılarının planlama sürecine hizmet etme durumuna yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 13
YILLIK, ÜNİTE VE GÜNLÜK DÜZEYDE HAZIRLANAN PROGRAM TASARILARININ
UYGULAMA SÜRECİNE HİZMET ETME DURUMU

Kıdem	1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		16-20 Yıl		21 Yıl Ve Üstü		Toplam		
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Yıllık	f	8	20	6	26	36	10	36	4	108	24	184	374
	%	28,6	71,4	18,8	81,3	21,7	28,3	3,6	96,4	11,5	88,5	12,2	87,8
Ünite	f	14	14	12	20	22	24	36	76	96	112	182	244
	%	50,0	50,0	37,5	62,5	47,8	52,2	32,1	67,9	46,2	53,8	42,7	57,3
Günlük	f	26	2	28	4	15	31	88	24	136	72	309	117
	%	92,9	7,1	87,5	12,5	32,6	67,4	78,6	21,4	65,4	34,6	72,5	27,5

Yıllık
 Ünite
 Günlük

$\chi^2 = 20,05$
 $\chi^2 = 8,76$
 $\chi^2 = 12,39$

Sd= 4
 Sd= 4
 Sd= 4

P= ,00049
 P= ,06723
 P= ,00162

Çizelge 13'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %12,2'si yıllık düzeyde hazırlanan program tasarısının uygulama sürecine hizmet etmesi gerektiği şeklinde görüş belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %28,6 ile en yüksek düzeyde, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %3,6 ile en düşük düzeyde bu görüşe katılım gösterdikleri görülmektedir. $X^2=20,05$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre yıllık düzeyde hazırlanan program tasarılarının uygulama sürecine hizmet etme durumuna yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %52,2'si ünite program tasarısının uygulamaya sürecine hizmet etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %52,2 ile en yüksek düzeyde, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %32,1 ile en düşük düzeyde bu görüşe katılım gösterdikleri görülmektedir. $X^2=8,76$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ünite düzeyinde hazırlanan program tasarısının uygulama sürecine hizmet etme durumuna yönelik olarak, anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %75,'u günlük program tasarısının uygulamaya sürecine hizmet etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %92,9 ile en yüksek düzeyde, 21-yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %65,4 ile en düşük düzeyde bu görüşe katılım gösterdikleri görülmektedir. $X^2=12,39$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre günlük düzeyde hazırlanan program tasarısının uygulama sürecine hizmet etmesi gerektiğine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 14
YILLIK, ÜNİTE VE GÜNLÜK DÜZEYDE HAZIRLANAN PROGRAM TASARILARININ
DEĞERLENDİRME SÜRECİNE HİZMET ETME DURUMU

Kıdem	1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		16-20 Yıl		21 Yıl Ve Üstü		Toplam		
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Yıllık	f	10	18	4	28	7	39	4	108	24	184	49	377
	%	35,7	64,3	12,5	87,5	15,2	84,8	3,6	96,4	11,5	88,5	11,5	88,5
Ünite	f	18	10	8	24	23	23	40	72	96	112	185	241
	%	64,3	35,7	25,0	75,0	50,0	50,0	35,7	64,3	46,2	53,8	43,4	56,6
Günlük	f	18	10	14	18	28	18	64	48	104	104	228	198
	%	64,3	35,7	43,8	56,3	60,9	39,1	57,1	42,9	50,0	50,0	53,5	46,5

$X^2 = 23,70$

$X^2 = 11,53$

$X^2 = 5,15$

$Sd = 4$

$Sd = 4$

$Sd = 4$

$P = ,00009$

$P = ,00895$

$P = ,27144$

Yıllık

Ünite

Günlük

Çizelge 14’de görüldüğü gibi, ilk öğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %11,5’i yıllık program tasarısı “Değerlendirme sürecine hizmet etmelidir” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %35,7 ile en yüksek düzeyde, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %3,6 ile en düşük düzeyde bu görüşe katılım gösterdikleri görülmektedir. $X^2=23,70$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre yıllık düzeyde hazırlanan program tasarılarının değerlendirme sürecine hizmet etme durumuna yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %43,4’ü ünite program tasarısı “Değerlendirme sürecine hizmet etmelidir” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %64,3 ile en yüksek düzeyde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %25,0 ile en düşük düzeyde bu görüşe katılım gösterdikleri görülmektedir. $X^2=11,53$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ünite düzeyinde hazırlanan program tasarısının değerlendirme sürecine hizmet etme durumuna yönelik olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %53,5’i günlük program tasarısı “Değerlendirme sürecine hizmet etmelidir” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %64,3 ile en yüksek düzeyde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %64,3 ile en düşük düzeyde bu görüşe katılım gösterdikleri görülmektedir. $X^2=5,15$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre günlük düzeyde hazırlanan program tasarısının değerlendirme sürecine hizmet etme durumuna yönelik olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

ÇİZELGE 15
YILLIK, ÜNİTE VE GÜNLÜK DÜZEYDE HAZIRLANAN PROGRAM
TASARILARINI GELİŞTİRMEYE HİZMET ETME DURUMU

Kıdem	1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		16-20 Yıl		21 Yıl Ve Üstü		Toplam		
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Yıllık	f	8	20	6	26	6	40	8	104	40	168	68	358
	%	28,6	71,4	18,8	81,3	13,0	87,0	7,1	92,9	19,2	80,8	16,0	84,0
Ünite	f	12	16	18	14	19	27	44	68	112	96	205	221
	%	42,9	57,1	56,3	43,8	41,3	58,7	39,3	60,7	53,8	46,2	48,1	51,9
Günlük	f	12	16	8	24	23	23	88	24	96	112	227	199
	%	42,9	57,1	25,0	75,0	50,0	50,0	78,6	21,4	46,2	53,8	53,3	46,7

Yıllık $X^2=11,94$
 Ünite $X^2=8,24$
 Günlük $X^2=44,72$

Sd= 4
 Sd= 4
 Sd= 4

P= ,01775
 P= ,08294
 P= ,00000

Çizelgede 15'te görüldüğü gibi, ilköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %16,0'ı yıllık program tasarısı “Geliştirme sürecine hizmet etmelidir” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %28,6 ile en yüksek düzeyde, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %7,1 ile en düşük düzeyde bu görüşe katılım gösterdikleri görülmektedir. $X^2=11,94$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre yıllık düzeyde hazırlanan program tasarısının geliştirme sürecine hizmet etme durumuna yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %48,1'i ünite program tasarısı “Geliştirme sürecine hizmet etmelidir” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %56,3 ile en yüksek düzeyde, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %39,3 ile en düşük düzeyde bu görüşe katılım gösterdikleri görülmektedir. $X^2=8,24$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ünite düzeyinde hazırlanan program tasarısının geliştirme sürecine hizmet etme durumuna yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %53,3,'i günlük planı “Uygulamaya hizmet etmelidir” şeklinde birinci derecede görüş belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %78,6 ile en yüksek düzeyde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %25,0 ile en düşük düzeyde bu görüşe katılım gösterdikleri görülmektedir. $X^2=44,72$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde kıdemlere göre günlük düzeyde hazırlanan planların geliştirmeye hizmet etme durumuna yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Çizelge 12-15 birlikte incelendiğinde, öğretmenler hazırlanan program tasarılarının, yıllık düzeyde “planlama” (%76,3), ünite düzeyinde “geliştirme” (%48,1) günlük düzeyde ise “uygulama” (%72,5), ve “değerlendirme” (%53,5), süreçlerine daha fazla hizmet ettiğine yönelik görüş belirttikleri görülmektedir.

Öğretmenlerin yıllık düzeyde hazırlanan planların “planlama” sürecine öncelikli hizmet etmesi gerektiği görüşünün nedeni; yıl boyunca yapılacak etkinliklerin neler olmasına yönelik olarak ünite ve günlük program tasarılarına ışık tutacağı düşüncesi olabilir. Öğretmenlerin uygulama, değerlendirme ve geliştirme sürecinde “günlük program

tasarısının” daha yüksek oranda hizmet etmesi gerektiğini belirtmesi yıllık, ünite, günlük program tasarılarını planlama düzeyleri arasında yeterli ilişkiyi kuramamalarının bir sonucu olabilir.

İlköğretim kurumlarının 1. Kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdeme göre “dersin işlenmesi sırasında öncelikli olarak hangi amaca hizmet edilmesi gerektiği”ne yönelik görüşleri tercih sırasına göre Çizelge 16-19’da sunulmuştur.

ÇİZELGE 16
DERSİN İŞLENMESİ SIRASINDA HEDEFLERE ULAŞMA ÖNCELİĞİ

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	8	28,6	12	42,9	4	14,3	4	14,3	28	6,6
6-10 Yıl	4	12,5	8	25,0	20	62,5	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	13	28,3	13	28,3	16	34,8	4	8,7	46	10,8
16-20 Yıl	44	39,3	40	35,7	12	10,7	16	14,3	112	26,3
21 Yıl ve üstü	72	34,6	56	26,9	56	26,9	24	11,5	208	48,8
Toplam	141	33,1	129	30,3	108	25,4	48	11,3	426	100,

$$X^2=44,79$$

$$Sd=12$$

$$P =,00001$$

Çizelge 16’da görüldüğü gibi, ilköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %33,1’i dersin işlenmesi sırasında “Hedeflere ulaşmanın” birinci derecede öncelikli olmasının uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdeme göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 16-20 (%39,3) ve 21 yıl ve üstü (%34,6) kıdeme sahip öğretmenlerin dersin işlenmesinde hedeflere ulaşılmasının birinci derecede; 1-5 (%42,9) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ikinci derecede 6-10 (%62,5) ve 11-15 (%34,8) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede tercih ettikleri görülmektedir. Hedeflere ulaşma önceliğini birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdeliği 16-20 (%39,3) kıdeme sahip olanlar, en düşük yüzdeliği ise 6-10 (%12,5) yıl kıdeme sahip olanlar göstermiştir.

$X^2=44,79$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, hedeflere ulaşma önceliğine yönelik olarak öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 17
DERSİN İŞLENMESİ SIRASINDA ÖĞRENCİ BAŞARISINI SAĞLAMA
ÖNCELİĞİ

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	8	28,6	8	28,6	12	42,9	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	4	12,5	10	31,3	10	31,3	8	25,0	32	7,5
11-15 Yıl	8	17,4	21	45,7	11	23,9	6	13,0	46	10,8
16-20 Yıl	32	28,6	28	25,0	52	46,4	0	,0	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	32	15,4	64	30,8	72	34,6	40	19,2	208	48,8
Toplam	84	19,7	131	30,8	157	36,9	54	12,7	426	100,

$$X^2=47,43$$

$$Sd=12$$

$$P=,00000$$

Çizelge 17’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %19,7’si dersin işlenmesi sırasında “Öğrenci başarısını sağlamanın” birinci derecede öncelikli olmasının uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 11-15 (%45,7) ve 6-10 (%31,3) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin derslerin işlenmesi sırasında öğrenci başarısını sağlamayı ikinci derecede, 1-5 (%42,9), 16-20 (%46,4) ve 21 yıl ve üstü (%34,6) kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede tercih ettikleri görülmektedir. Öğrenci başarısını sağlamayı birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 1-5 ve 16-20 yıl (%28,6) kıdeme sahip olanlar, en düşük yüzdelerle ise 6-10 (%12,5) yıl kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=47,43$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, öğrenci başarısını sağlamaya yönelik olarak, öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 18
DERSİN İŞLENMESİ SIRASINDA ÖĞRETME
ETKİNLİĞİNİ SAĞLAMA ÖNCELİĞİ

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	12	42,9	8	28,6	8	28,6	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	20	62,5	10	31,3	0	,0	2	6,3	32	7,5
11-15 Yıl	22	47,8	7	15,2	15	32,6	2	4,3	46	10,8
16-20 Yıl	36	32,1	36	32,1	28	25,0	12	10,7	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	56	26,9	88	42,3	48	23,1	16	7,7	208	48,8
Toplam	146	34,3	149	35,0	99	23,2	32	7,5	426	100,

$$X^2=36,96$$

$$Sd=12$$

$$P=,00023$$

Çizelge 18' de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %34,3'ü dersin işlenmesi sırasında "Öğretme etkinliğini sağlamanın" birinci derecede öncelikli olmasının uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%42,9), 6-10 (%62,3), 11-15 (%47,8) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin dersin işlenmesinde öğretme etkinliğini sağlamayı birinci derecede, 16-20 (%32,1) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin aynı yüzdelerle birinci ve ikinci derecede, 21 yıl ve üstü kıdeme (%42,3) sahip öğretmenlerin üçüncü derecede tercih ettikleri görülmektedir. Öğretme etkinliğini sağlamayı birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 11-15 (%47,8) yıl kıdeme sahip olanlar, en düşük yüzdelerle ise 21 yıl ve üstü (%26,9) yıl kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=36,96$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre dersin işlenmesi sırasında öğretme etkinliğini sağlama önceliğine yönelik olarak verilen cevaplarda anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 19
DERSİN İŞLENMESİ SIRASINDA PROGRAM TASARISININ
ETKİNLİĞİNİ SAĞLAMA ÖNCELİĞİ

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	0	,0	0	,0	4	14,3	24	85,7	28	6,6
6-10 Yıl	4	12,5	4	12,5	2	6,3	22	68,8	32	7,5
11-15 Yıl	3	6,5	5	10,9	4	8,7	34	73,9	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	8	7,1	20	17,9	84	75,0	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	48	23,1	0	,0	32	15,4	128	61,5	208	48,8
Toplam	55	12,9	17	4,0	62	14,6	292	68,5	426	100,

$$X^2=66,76$$

$$Sd=12$$

$$P =,00000$$

Çizelge 19’da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %12,9’u dersin işlenmesi sırasında “Program tasarısının etkililiğini sağlamanın” birinci derecede öncelikli olmasının uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%85,7), 6-10 (%68,8), 11-15 (%73,9), 16-20 (%75,0), 21 yıl ve üstü (%61,5) kıdeme sahip öğretmenlerin dersin işlenmesinde program tasarısının etkililiğini sağlamayı dördüncü derecede tercih ettikleri görülmektedir. Program tasarısının etkililiğini sağlamayı birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 21 yıl ve üstü (%23,1) kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır. 16-20 ve 1-5 yıl kıdeme sahip olanlar ise 1 ve 2. Derecede tercih etmemişlerdir.

$X^2=66,76$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, dersin işlenmesi sırasında program tasarısının etkililiğini sağlama önceliğine yönelik olarak verilen cevaplarda anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Çizelge 16-19 birlikte incelendiğinde, dersin işlenmesi sırasında öğretmenlerin “öğretme etkinliğini sağlamayı” %34,2 ile “hedeflere ulaşmayı” %33,1’i ile “öğrenci başarısını sağlamayı” %19,7 ile “program tasarısının etkililiğini sağlamayı” %12,9 ile birinci derecede hedefledikleri görülmektedir.

Program tasarısının etkinliğinin sağlanması, hedeflere ulaşma, öğrenci başarısını sağlama, öğretme etkinliğini sağlama gibi diğer önceliklerinde gerçekleşmesini sağlayacaktır. Verilen cevaplarda program tasarısının etkililiğini sağlamanın öncelikle yüksek oranda tercih

edilmesinin nedeni; öğretmenlerin büyük bir kısmının program tasarısının içeriğine yönelik bilgi eksikliği olabilir. Bu nedenle öğretmenler program tasarısının planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik çabaları bütün olarak görememektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdeme göre “değerlendirme etkinliklerinde öncelikli olarak hangi amaca hizmet edilmesi gerektiğine yönelik” görüşleri tercih sırasına göre Çizelge 20-23’te sunulmuştur.

ÇİZELGE 20
DEĞERLENDİRME ETKİNLİKLERİNDE ÖNCELİKLE
HEDEFLERE ULAŞMAYI HEDEFLEME

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	12	42,9	8	28,6	7	25,0	1	3,6	28	6,6
6-10 Yıl	10	31,3	6	18,8	14	43,8	2	6,3	32	7,5
11-15 Yıl	16	34,8	15	32,6	11	23,9	4	8,7	46	10,8
16-20 Yıl	52	46,4	20	17,9	28	25,0	12	10,7	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	32	15,4	104	50,0	48	23,1	24	11,5	208	48,8
Toplam	122	28,6	153	35,9	108	25,4	43	10,1	426	100,

$$X^2=59,59$$

$$Sd=12$$

$$P=,00000$$

Çizelge 20’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %28,6’sı değerlendirme etkinliklerinde “Hedeflere ulaşılmasının birinci derecede öncelikli olarak hedeflenmesinin” uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdeme göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%42,9), 11-15 (%34,8), 16-20 (%46,4) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin değerlendirme etkinliklerinde hedeflere ulaşmayı birinci derecede, 6-10 (%43,8) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ikinci derecede, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin (%50,0) üçüncü derecede hedefledikleri görülmektedir. Hedeflere ulaşmayı birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenler, en düşük yüzdelerle ise 21 yıl ve üstü kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=59,59$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, değerlendirme etkinliklerinde hedeflere ulaşmayı hedefleme önceliğine yönelik olarak öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 21
DEĞERLENDİRME ETKİNLİKLERİNDE ÖNCELİKLE
ÖĞRENCİ BAŞARISINI ARTIRMAYI HEDEFLEME

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	9	32,1	10	35,7	3	10,7	6	21,4	28	6,6
6-10 Yıl	8	25,0	14	43,8	4	12,5	6	18,8	32	7,5
11-15 Yıl	13	28,3	19	41,3	7	15,2	7	15,2	46	10,8
16-20 Yıl	40	35,7	28	25,0	36	32,1	8	7,1	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	80	38,5	48	23,1	48	23,1	32	15,4	208	48,8
Toplam	150	35,2	119	27,9	98	23,0	59	13,8	426	100,

$$X^2=25,22$$

$$Sd=12$$

$$P=,01379$$

Çizelge 21’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %35,2’si değerlendirme etkinliklerinde “Öğrenci başarısını arttırmayı hedeflemenin ” uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 16-20 (%35,7) ve 21 yıl ve üstü (%38,5) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin değerlendirme etkinliklerinde öğrenci başarısını arttırmayı birinci derecede, 1-5 (%35,7), 6-10 (%43,8), 11-15 (%41,3) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ikinci derecede öncelikle hedeflemeyi tercih ettikleri görülmektedir. Öğrenci başarısını arttırmayı hedefleme önceliğini birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenler, en düşük yüzdelerle ise 6-10 yıllık kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=25,22$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, değerlendirme etkinliklerinde öğrenci başarısını arttırmayı hedefleme önceliğine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 22
DEĞERLENDİRME ETKİNLİKLERİNDE ÖNCELİKLE ÖĞRETME
ETKİNLİKLERİNİ DEĞERLENDİRMİYİ HEDEFLEME

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	4	14,3	10	35,7	12	42,9	2	7,1	28	6,6
6-10 Yıl	8	25,0	12	37,5	12	37,5	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	15	32,6	8	17,4	16	34,8	7	15,2	46	10,8
16-20 Yıl	20	17,9	40	35,7	32	28,6	20	17,9	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	80	38,5	32	15,4	80	38,5	16	7,7	208	48,8
Toplam	127	29,8	102	23,9	152	35,7	45	10,6	426	100,

$$X^2=45,34$$

$$Sd=12$$

$$P=,00001$$

Çizelge 22’de görüldüğü gibi sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %29,8’si değerlendirme etkinliklerinde “Öğretme etkinliklerini değerlendirmenin birinci derecede öncelikle hedeflenmesinin” uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde 21 yıl ve üstü (%38,5) kıdeme sahip öğretmenlerin değerlendirme etkinliklerinde öğretme etkinliklerini değerlendirmeyi hedeflemeyi aynı yüzdelerle birinci ve üçüncü derecede; 6-10 (%37,5) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin aynı yüzdelerle ikinci ve üçüncü derecede; 16-20 (%35,7) kıdeme sahip öğretmenlerin ikinci derecede; 1-5 (%42,9) ve 11-15 (%34,8) yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede tercih ettikleri görülmektedir. Öğretme etkinliklerini değerlendirmeyi hedeflemeyi birinci derecede öncelikle tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenler, en düşük yüzdelerle ise 1-5 yıllık kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=45,34$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, değerlendirme etkinliklerinde öğretme etkinliklerini değerlendirmeyi hedefleme önceliğine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 23
DEĞERLENDİRME ETKİNLİKLERİNDE ÖNCELİKLE PROGRAM
TASARISININ ETKİLİLİĞİNİ DEĞERLENDİRMEYİ HEDEFLEME

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	3	10,7	0	,0	6	21,4	19	67,9	28	6,6
6-10 Yıl	6	18,8	0	,0	2	6,3	24	75,0	32	7,5
11-15 Yıl	2	4,3	4	8,7	12	26,1	28	60,9	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	24	21,4	16	14,3	72	64,3	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	16	7,7	24	11,5	32	15,4	136	65,4	208	48,8
Toplam	27	6,3	52	12,2	68	16,0	279	65,5	426	100,

$$X^2=38,53$$

$$Sd=12$$

$$P =,00015$$

Çizelge 23’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %6,3’ü değerlendirme etkinliklerinde “Program tasarısının etkililiğini değerlendirmenin” birinci derecede öncelikle hedeflenmesinin uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%67,9), 6-10 (%75,0), 11-15 (%60,9), 16-20 (%64,3) 21 yıl ve üstü (%65,4) kıdeme sahip öğretmenlerin değerlendirme etkinliklerinde program tasarısının etkililiğini değerlendirmeyi hedeflemeyi dördüncü derecede tercih ettikleri görülmektedir. Program tasarısının etkililiğini değerlendirme önceliğini birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenler, en düşük yüzdelerle ise 16-20 yıllık kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=38,53$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, değerlendirme etkinliklerinde program tasarısının etkililiğinin değerlendirilmesi önceliğine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Çizelge 20-23 birlikte incelendiğinde, değerlendirme etkinliklerinde öğretmenlerin (%35,2) birinci derecede öncelikli olarak öğrenci başarısını artırmayı hedefledikleri, daha sonra sırasıyla öğretme etkinliklerini değerlendirmeyi (%29,8), hedeflere ulaşmayı (%28,6) ve program tasarısının etkililiğini değerlendirmeyi (%6,3) hedefledikleri anlaşılmaktadır.

Program etkinliğinin öncelikli olarak değerlendirilmesi aynı zamanda hedeflere ulaşmışlık derecesinin öğrenci başarısının, öğretme etkinliklerinin değerlendirilmesini de kapsayacaktır. Değerlendirme sürecinde programın etkililiğine yönelme, program süreçlerini bütünsel olarak değerlendirilmesi olanağını vererek; program girdilerini işlevlerine uygun, verimli bir şekilde düzenlenmesi imkanını vereceği söylenebilir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Program tasarısı geliştirilmesinde öncelikli olarak dikkate alınması gereken noktalara” yönelik görüşleri tercih sırasına göre Çizelge 24-27’de sunulmuştur.

ÇİZELGE 24
UYGULANMAKTA OLAN PROGRAM TASARILARININ GELİŞTİRİLMESİNDE HEDEFLERİN YENİDEN DÜZENLENMESİ ÖNCELİĞİ

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	14	50,0	2	7,1	8	28,6	4	14,3	28	6,6
6-10 Yıl	6	18,8	8	25,0	14	43,8	4	12,5	32	7,5
11-15 Yıl	8	17,4	14	30,4	12	26,1	12	26,1	46	10,8
16-20 Yıl	32	28,6	28	25,0	32	28,6	20	17,9	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	16	7,7	80	38,5	56	26,9	56	26,9	208	48,8
Toplam	76	17,8	132	31,0	122	28,6	96	22,5	426	100,

$$X^2=54,31$$

$$Sd=12$$

$$P=,00000$$

Çizelge 24’te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %17,8’i program tasarılarının geliştirilmesinde “Hedeflerin yeniden düzenlenmesinin” birinci derecede öncelikli olmasının uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%50,0) yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin program tasarılarının geliştirilmesinde hedeflerin yeniden düzenlenmesi önceliğini birinci derecede, 16-20 (%28,6) kıdeme sahip öğretmenlerin eşit olarak birinci ve üçüncü derecede, 11-15 (%30,4) ve 21 yıl ve üstü (%38,5) kıdeme sahip öğretmenlerin ikinci derecede, 6-10 (%43,8) yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede tercih ettikleri görülmektedir. Hedeflerin yeniden düzenlenmesi önceliğini birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelikle 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenler, en düşük yüzdelikle ise 21 yıl ve üstü kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=54,31$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, hedeflerin yeniden düzenlenmesi önceliğine yönelik öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 25
UYGULANMAKTA OLAN PROGRAM TASARILARININ GELİŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRENCİ BAŞARISININ ARTTIRILMASI ÖNCELİĞİ

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	4	14,3	8	28,6	6	21,4	10	35,7	28	6,6
6-10 Yıl	8	25,0	9	28,1	6	21,9	10	25,0	32	7,5
11-15 Yıl	11	23,9	11	23,9	15	32,6	9	19,6	46	10,8
16-20 Yıl	20	17,9	28	25,0	32	28,6	32	28,6	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	72	34,6	32	15,4	64	30,0	40	19,2	208	48,8
Toplam	115	27,0	88	20,7	124	29,1	99	23,2	426	100,

$$X^2=22,13$$

$$Sd=12$$

$$P=,03607$$

Çizelge 25'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %27,0'ı program tasarısının geliştirilmesinde "Öğrenci başarısının artırılmasını" birinci derecede öncelikli olmasının uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 21 yıl ve üstü (%34,6) kıdeme sahip öğretmenlerin program tasarılarının geliştirilmesinde öğrenci başarısının artırılmasını birinci derecede, 6-10 (%28,1) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ikinci derecede, 11-15 (%32,6) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede, 16-20 (%28,6) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin eşit olarak üçüncü ve dördüncü derecede, 1-5 (%35,7) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin dördüncü derecede tercih ettikleri görülmektedir. Öğrenci başarısı önceliğini birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenler, en düşük yüzdelerle ise 1-5 yıllık kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=22,13$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, program tasarısının geliştirilmesinde öğrenci başarısının artırılması önceliğine yönelik öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 26
UYGULANMAKTA OLAN PROGRAM TASARILARININ GELİŞTİRİLMESİNDE
ÖĞRETME ETKİNLİKLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ ÖNCELİĞİ

Kıdem	Dereceleme								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	8	28,6	12	42,9	6	21,4	2	7,1	28	6,6
6-10 Yıl	6	18,8	15	46,9	9	28,1	2	6,3	32	7,5
11-15 Yıl	12	26,1	15	32,6	13	28,3	6	13,0	46	10,8
16-20 Yıl	28	25,0	44	39,3	28	25,0	12	10,7	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	72	34,6	56	26,9	40	19,2	40	19,2	208	48,8
Toplam	126	29,6	142	33,3	96	22,5	62	14,6	426	100,

$$X^2=19,67$$

$$Sd=12$$

$$P=,07353$$

Çizelge 26’da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %29,6’sı program tasarısının geliştirilmesinde “Öğretme etkinliklerinin geliştirilmesinin” birinci derecede öncelikli olmasının uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde 21 yıl ve üstü (%34,6) kıdeme sahip öğretmenlerin program tasarılarının geliştirilmesinde öğretme etkinliklerinin geliştirilmesi önceliğini birinci derecede, 1-5 (%42,9), 6-10 (%49,6), 11-15 (%32,6), 16-20 (%39,3) kıdeme sahip öğretmenlerin ikinci derecede tercih ettikleri görülmektedir. Öğretme etkinliklerini geliştirme önceliğini birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenler, en düşük yüzdelerle ise 6-10 yıl kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=19,67$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, program tasarılarının geliştirilmesinde öğretme etkinliklerinin geliştirilmesi önceliğine yönelik olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

ÇİZELGE 27
UYGULANMAKTA OLAN PROGRAM TASARILARININ GELİŞTİRİLMESİNDE
PROGRAM TASARISININ GELİŞTİRİLMESİ ÖNCELİĞİ

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	2	7,1	6	21,4	8	28,6	12	42,9	28	6,6
6-10 Yıl	12	37,5	0	,0	2	6,3	18	56,3	32	7,5
11-15 Yıl	15	32,6	6	13,0	6	13,0	19	41,3	46	10,8
16-20 Yıl	32	28,6	12	10,7	20	17,9	48	42,9	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	48	23,1	48	23,1	40	19,2	72	34,6	208	48,8
Toplam	109	25,6	72	16,9	76	17,8	169	39,7	426	100,

$$X^2=29,65$$

$$Sd=12$$

$$P=,00315$$

Çizelge 27’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %25,6’sı program tasarılarının geliştirilmesinde “Program tasarısının geliştirilmesinin” birinci derecede öncelikli olmasının uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%42,9), 6-10 yıl (% 56,3), 11-15 (%41,3), 16-20 (%42,9), 21 yıl ve üstü (%34,6) kıdeme sahip öğretmenlerin program tasarılarının geliştirilmesinde program tasarısının geliştirilmesini birinci derecede tercih ettikleri görülmektedir. Program tasarısını geliştirmeyi birinci derecede öncelikli olarak tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenler, en düşük yüzdelerle ise 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenler bulunmaktadır.

$X^2=29,65$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, program tasarılarının geliştirilmesinde program tasarısının geliştirilmesi önceliğine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Çizelge 24-27 birlikte incelendiğinde, program tasarılarının geliştirilmesinde öncelikli olarak öğretmenlerin %29,6’sının öğretim etkinliğinin geliştirilmesini birinci derecede tercih ederken, %27,0’ının öğrenci başarısının artırılmasını, %25,6’sının program tasarısının geliştirmesini, %17,8’inin hedeflerin yeniden düzenlenmesini tercih ettikleri görülmektedir.

Programın tasarısını geliştirme, program tasarımının kapsadığı tüm öğelerin birbiriyle uyumlu olarak geliştirilmesini içermektedir. Öğretmenlerin üçüncü sırada planların

geliştirilmesinde programın geliştirilmesi önceliğine yönelmesi, geliştirecekleri planların etkinliğini azaltacak bir etken olabileceği ifade edilebilir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre mevcut “Program tasarısında yer alan hedefler çerçevesinde yıllık, ünite ve günlük program tasarılarının hedef ve davranışlarını belirliyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar Çizelge 28’de sunulmuştur.

ÇİZELGE 28
YILLIK, ÜNİTE GÜNLÜK PROGRAM TASARILARININ HEDEF VE
DAVRANIŞLARINI MEVCUT PROGRAM TASARISINA
GÖRE BELİRLEME DURUMU

Kıdem		Yıllık			Ünite			Günlük		
		Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Kısmen	Hayır
1-5 Yıl	f	22	4	2	26	1	1	24	2	2
	%	78,6	14,3	7,1	92,9	3,6	3,6	85,7	7,1	7,1
6-10 Yıl	f	24	4	4	24	6	2	28	4	0
	%	75,0	12,5	12,5	75,0	18,8	6,3	87,5	12,5	,0
11-15 Yıl	f	28	13	5	43	2	1	42	3	1
	%	60,9	28,3	10,9	93,5	4,3	2,2	91,3	6,5	2,2
16-20 Yıl	f	64	40	8	112	0	0	108	4	0
	%	57,1	35,7	7,1	10,0	,0	,0	96,4	3,6	,0
21 Yıl ve Üstü	f	120	56	32	192	16	0	184	24	0
	%	57,7	26,9	15,4	92,3	7,7	,0	88,5	11,5	,0
Toplam	f	258	117	51	397	25	4	386	37	3
	%	60,6	27,5	12,0	93,2	5,9	,9	90,6	8,7	,7

$$X^2=15,09$$

$$Sd=8$$

$$P=,05736$$

$$x^2=34,37$$

$$Sd=8$$

$$P=,00003$$

$$x^2=27,19$$

$$Sd=8$$

$$P=,00066$$

Çizelge 28’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %60,6’sı yıllık program tasarısının hedef ve davranışlarını “Mevcut program tasarısında yer alan hedefler” çerçevesinde belirlediklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %78,6 ile en yüksek düzeyde, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %57,1 ile en düşük düzeyde yıllık program tasarısının hedef ve davranışlarını mevcut program tasarısında yer alan hedeflere göre belirledikleri görülmektedir. $X^2=15,09$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, yıllık düzeyde hazırlanan program

tasarılarında hedef ve davranışların mevcut program tasarısına göre belirlemeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %93,2'si ünite program tasarımının hedef ve davranışlarını "Mevcut programda yer alan hedefler" çerçevesinde belirlediklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %100 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %75,0 ile en düşük düzeyde mevcut program tasarılarına göre ünite program tasarımının hedef ve davranışlarını belirledikleri görülmektedir. $X^2=34,37$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, ünite düzeyinde hazırlanan program tasarılarında hedef ve davranışların mevcut program tasarımında yer alan hedeflere göre belirlenmesine yönelik öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %90,6'sı program tasarılarında yer alan hedef ve davranışları "Mevcut program tasarımında yer alan hedefler" çerçevesinde belirlediklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %96,4 ile en yüksek, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %85,7 ile en düşük düzeyde hedef ve davranışları mevcut programlara göre belirledikleri görülmektedir. $X^2=27,19$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, günlük düzeyde hazırlanan program tasarımının hedef ve davranışlarını mevcut program tasarılarındaki hedeflere göre belirlemeye yönelik olarak verilen cevaplarda anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlere göre yıllık, ünite ve günlük program tasarılarında "Konuların planlanmasında zamanın hedef ve davranışlara uygun olarak belirlenmesine yönelik" görüşleri Çizelge 29'da sunulmuştur.

ÇİZELGE 29
KONULARIN PLANLANMASINDA ZAMANIN HEDEF ve DAVRANIŞLARA
UYGUN OLARAK BELİRLENME DURUMU

Kıdem		Yıllık			Ünite			Günlük		
		Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Kısmen	Hayır
1-5 Yıl	f	24	2	2	26	2	0	28	0	0
	%	85,7	7,1	7,1	92,9	7,1	,0	100,	,0	,0
6-10 Yıl	f	24	2	6	24	6	2	28	4	0
	%	75,0	6,3	18,8	75,0	18,8	6,3	87,5	12,5	,0
11-15 Yıl	f	33	3	10	38	8	0	43	3	0
	%	71,7	6,5	21,7	82,6	17,4	,0	93,5	6,5	,0
16-20 Yıl	f	80	20	12	88	12	12	84	16	12
	%	71,4	17,9	10,7	78,6	10,7	10,7	75,0	14,3	10,7
21 Yıl ve Üstü	f	136	32	40	192	16	0	184	24	0
	%	65,4	15,4	19,2	92,3	7,7	,0	88,5	11,5	,0
Toplam	f	297	59	70	368	44	14	367	47	12
	%	69,7	13,8	16,4	86,4	10,3	3,3	86,2	11,0	2,8

$$X^2=13,05$$

$$Sd=8$$

$$P=,11003$$

$$x^2=37,36$$

$$Sd=8$$

$$P=,00001$$

$$x^2=41,42$$

$$Sd=8$$

$$P=,00000$$

Çizelge 29'da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %69,7'si konuların yıllık olarak planlanmasında zamanı, hedef ve davranışlara uygun olarak belirlediklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %85,7 ile en yüksek, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %65,4 ile en düşük düzeyde zamanı hedef ve davranışlara uygun olarak belirledikleri görülmektedir. $X^2=13,05$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, yıllık düzeyde hazırlanan program tasarılarında konuların planlanmasında zamanın hedef ve davranışlara uygun olarak belirlenmesine yönelik olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %86,4'ü ünite program tasarılarında konuları planlarken "Zamanı, hedef ve davranışlara uygun olarak" belirlediklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %92,6 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %75,0 ile en düşük düzeyde ünite düzeyinde konuları planlarken zamanı hedef ve davranışlara uygun olarak belirledikleri görülmektedir. $X^2=37,36$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, ünite

düzeyinde hazırlanan program tasarılarında zamanın hedef ve davranışlara uygun olarak belirlenmesine yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %96,2'si günlük program tasarılarında konuları planlarken zamanı, hedef ve davranışlara uygun olarak belirlediklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %100 ile en yüksek, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %75 ile en düşük düzeyde konuları planlarken zamanı hedef ve davranışlara uygun olarak belirledikleri görülmektedir. $X^2=41,42$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, günlük düzeyde hazırlanan program tasarısında konuların planlanmasında zamanın hedef ve davranışlara uygun olarak belirlenmesine yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlere göre "Derslerle ilgili öğretme öğrenme yöntem ve tekniklerinin yıllık, ünite ve günlük düzeyde planlanması"na yönelik görüşleri Çizelge 30'da sunulmuştur.

ÇİZELGE 30
DERSLERLE İLGİLİ ÖĞRETME ÖĞRENME YÖNTEM VE
TEKNİKLERİN PLANLANMASI

Kıdem		Yıllık			Ünite			Günlük		
		Evete	Kısmen	Hayır	Evete	Kısmen	Hayır	Evete	Kısmen	Hayır
1-5 Yıl	f	20	0	8	26	2	0	26	2	0
	%	71,4	,0	28,6	92,9	7,1	,0	92,9	7,1	,0
6-10 Yıl	f	22	6	4	20	10	2	30	2	0
	%	68,8	18,8	12,5	62,5	31,3	6,3	93,8	6,3	,0
11-15 Yıl	f	30	2	14	32	10	4	40	2	4
	%	65,2	4,3	30,4	69,6	21,7	8,7	87,0	4,3	8,7
16-20 Yıl	f	68	20	24	104	4	4	104	0	8
	%	60,7	17,9	21,4	92,9	3,6	3,6	92,9	,0	7,1
21 Yıl ve Üstü	f	136	32	40	184	24	0	184	24	0
	%	65,4	15,4	19,2	88,5	11,5	,0	88,5	11,5	,0
Toplam	f	384	30	12	319	59	48	382	35	9
	%	90,1	7,0	2,8	74,9	13,8	11,3	89,7	8,2	2,1

$X^2=13,59$
Sd=8
P=,09308

$x^2=41,81$
Sd=8
P=,00000

$x^2=35,27$
Sd=8
P=,00002

Çizelge 30'da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %90,1'i yıllık program tasarılarında "Öğretme öğrenme yöntem ve teknikleri planladıklarını" belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %71,4 ile en yüksek, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %60,7 ile en düşük düzeyde yıllık program tasarılarında öğretme öğrenme yöntem ve teknikleri planladıkları görülmektedir. $X^2=13,59$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, yıllık düzeyde hazırlanan program tasarılarında öğretme öğrenme yöntem ve teknikleri planlamaya yönelik olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %74,9'u ünite program tasarısında "Öğretme öğrenme yöntem ve teknikleri planladıklarını" belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 ve 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %92,6 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %62,5 ile en düşük düzeyde ünite program tasarısında öğretme öğrenme yöntem ve teknikleri planladıkları görülmektedir. $X^2=41,81$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, ünite düzeyinde hazırlanan program tasarısında öğretme öğrenme yöntem ve teknikleri planlamaya yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %89,7'si günlük program tasarısında "Öğretme öğrenme yöntem ve teknikleri planladıklarını" belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %93,8 ile en yüksek, 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %87,0 ile en düşük düzeyde günlük program tasarısında öğretme öğrenme yöntem ve teknikleri planladıkları görülmektedir. $X^2=32,27$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, günlük düzeyde hazırlanan program tasarısında öğretme öğrenme yöntem ve teknikleri planlamaya yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre "Derslerle ilgili araç, gereç, gözlem ve deneylerin yıllık, ünite ve günlük planlanmasına" yönelik görüşleri Çizelge 31'de sunulmuştur.

ÇİZELGE 31
DERSLERLE İLGİLİ ARAÇ, GEREÇ, GÖZLEM VE
DENEYLERİN PLANLANMASI

Kıdem		Yıllık			Ünite			Günlük		
		Evete	Kısmen	Hayır	Evete	Kısmen	Hayır	Evete	Kısmen	Hayır
1-5 Yıl	f	24	2	2	28	0	0	28	0	0
	%	85,7	7,1	7,1	100,	,0	,0	100,	,0	,0
6-10 Yıl	f	16	12	4	22	6	4	30	2	0
	%	50,0	37,5	12,5	68,8	18,8	12,5	93,8	6,3	,0
11-15 Yıl	f	31	9	6	40	5	1	42	3	1
	%	67,4	19,6	13,0	87,0	10,9	2,2	91,3	6,9	2,2
16-20 Yıl	f	72	12	28	92	16	4	100	8	4
	%	64,3	10,7	25,0	82,1	14,3	3,6	89,3	7,1	3,6
21 Yıl ve Üstü	f	176	24	8	200	8	0	184	24	0
	%	84,6	11,5	3,8	96,2	3,8	,0	88,5	11,5	,0
Toplam	f	319	59	48	382	35	9	384	37	5
	%	74,9	13,8	11,3	89,7	8,2	2,1	90,1	8,7	1,2

$$X^2=53,76$$

$$Sd=8$$

$$P=,00000$$

$$x^2=42,94$$

$$Sd=8$$

$$P=,00000$$

$$x^2=14,60$$

$$Sd=8$$

$$P=,06724$$

Çizelge 31’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %64,9’u yıllık program tasarısında “Araç, gereç, gözlem ve deneyleri planladıklarını” belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %85,7 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %50,0 ile en düşük düzeyde araç, gereç, gözlem ve deneyleri yıllık düzeyde planladıkları görülmektedir. $X^2=53,76$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, yıllık düzeyde hazırlanan program tasarısında araç-gereç gözlem ve deneylerin belirlenmesine yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %89,7’si ünite program tasarılarında “Araç, gereç, gözlem ve deneyleri planladıklarını” belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %100 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %68,8 ile en düşük düzeyde araç, gereç, gözlem ve deneyleri ünite düzeyinde planladıkları görülmektedir. $X^2=42,94$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, ünite program tasarılarında araç-gereç, gözlem ve deneylerin belirlenmesine yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %90,1'i günlük program tasarılarında "Araç, gereç, gözlem ve deneyleri planladıkları" belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %100 ile en yüksek, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %88,5 ile en düşük düzeyde araç, gereç, gözlem ve deneyleri günlük program tasarılarında belirledikleri görülmektedir. $X^2=14,60$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, günlük düzeyde hazırlanan program tasarılarında ilgili araç-gereç, gözlem ve deneyleri belirlemeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre yıllık, ünite ve günlük program tasarılarında "bireysel farklılıkların oluşturduğu seviye gruplarına uygun tamamlayıcı eğitim çalışmalarını planlama" durumuna yönelik görüşleri Çizelge 32'de sunulmuştur.

ÇİZELGE 32
BİREYSEL FARKLARIN OLUŞTURDUĞU SEVİYE GRUPLARINA UYGUN
TAMAMLAYICI EĞİTİM ÇALIŞMALARININ PLANLANMASI

Mesleki Kıdem		Yıllık			Ünite			Günlük		
		Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Kısmen	Hayır
1-5 Yıl	f	6	8	14	12	8	8	20	8	0
	%	21,4	28,6	50,0	42,9	28,6	28,6	71,4	28,6	,0
6-10 Yıl	f	8	10	14	14	8	10	28	0	4
	%	25,0	31,3	43,8	43,8	25,0	31,3	87,5	,0	12,5
11-15 Yıl	f	14	18	14	22	15	9	32	11	3
	%	30,4	39,1	30,4	47,8	32,6	19,6	69,6	23,9	6,5
16-20 Yıl	f	36	32	44	72	28	12	72	32	8
	%	32,1	28,1	39,3	64,3	25,0	10,7	64,3	28,6	7,1
21 Yıl ve Üstü	f	80	16	112	88	64	56	144	40	24
	%	38,5	7,7	53,8	42,3	30,8	26,9	69,2	19,2	11,5
Toplam	f	144	84	198	208	123	95	296	91	39
	%	33,8	19,7	46,5	48,8	28,9	22,3	69,5	21,4	9,2

$X^2=41,70$
Sd=8
P=,00000

$x^2=19,43$
Sd= 8
P=,01269

$x^2= 17,86$
Sd= 8
P= ,02229

Çizelge 32’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %33,8’i yıllık program tasarılarında “Seviye gruplarına uygun tamamlayıcı eğitim çalışmalarını planladıklarını” belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 21-yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %38,5 ile en yüksek, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %21,4 ile en düşük düzeyde seviye gruplarına uygun tamamlayıcı eğitim çalışmalarını yıllık düzeyde planladıkları görülmektedir. $X^2=41,70$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, yıllık düzeyde hazırlanan program tasarısında seviye gruplarına uygun tamamlayıcı eğitim çalışmalarının planlanmasına yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %48,8’i ünite program tasarılarında “Seviye gruplarına uygun çalışmaları planladıklarını” belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %64,3 ile en yüksek, 21 yıl ve üstü yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %42,3 ile en düşük düzeyde ünite program tasarısında seviye gruplarına uygun tamamlayıcı eğitim çalışmalarını planladıkları görülmektedir. $X^2=19,43$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, ünite düzeyinde hazırlanan program tasarısında seviye gruplarına uygun tamamlayıcı eğitim çalışmalarının planlanmasına yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %69,5’i günlük program tasarılarında “Seviye gruplarına uygun tamamlayıcı eğitim çalışmalarını planladıklarını” belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %87,5 ile en yüksek, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %64,3 ile en düşük düzeyde günlük program tasarılarında seviye gruplarına uygun tamamlayıcı eğitim çalışmalarını planladıkları görülmektedir. $X^2=17,86$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, günlük düzeyde hazırlanan program tasarısında seviye gruplarına uygun tamamlayıcı eğitim çalışmalarının planlanmasına yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Planlamada okul çevre olanakları ve özelliklerinin dikkate alınması”na yönelik görüşleri Çizelge 33’te sunulmuştur.

ÇİZELGE 33
PLANLAMADA OKUL ÇEVRE OLANAKLARI VE ÖZELLİKLERİNİN
DİKKATE ALINMASI

Mesleki Kıdem		Yıllık			Ünite			Günlük		
		Evett	Kısmen	Hayır	Evett	Kısmen	Hayır	Evett	Kısmen	Hayır
1-5 Yıl	f	22	4	2	24	4	0	24	4	0
	%	78,6	14,3	7,1	8,7	14,3	,0	85,7	14,3	,0
6-10 Yıl	f	28	4	0	24	6	2	30	2	0
	%	87,5	12,5	,0	75,0	18,8	6,3	93,8	6,3	,0
11-15 Yıl	f	38	5	3	40	4	2	44	1	1
	%	82,6	10,9	6,5	87,0	8,7	4,3	95,7	2,2	2,2
16-20 Yıl	f	88	16	8	96	16	0	104	8	0
	%	78,6	14,3	7,1	92,5	14,3	,0	92,9	7,1	,0
21 Yıl ve Üstü	f	168	24	16	68	24	16	168	16	24
	%	80,8	11,5	7,7	80,8	11,5	7,7	80,8	7,7	11,5
Toplam	f	344	53	29	352	54	20	370	31	25
	%	80,8	12,4	6,8	82,6	12,7	4,7	86,9	7,3	5,9

$$X^2=3,33$$

$$Sd=8$$

$$P=,91130$$

$$x^2= 13,31$$

$$Sd= 8$$

$$P= 0,10153$$

$$x^2= 28,13$$

$$Sd=8$$

$$P= ,00045$$

Çizelge 33'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %80,3'ü yıllık program tasarılarında okul, çevre olanakları ve özelliklerini dikkate aldıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %87,5 ile en yüksek, 1-5 ve 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %78,6 ile en düşük düzeyde yıllık program tasarısında okul, çevre olanakları ve özelliklerini dikkate aldıkları görülmektedir. $X^2=3,33$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, yıllık düzeyde hazırlanan program tasarısında okul çevre olanakları ve özelliklerinin dikkate alınmasına yönelik anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %82,6'sı ünite program tasarısında okul, çevre olanakları ve özelliklerini dikkate aldıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %92,5 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %75,0 ile en düşük düzeyde okul, çevre olanakları ve özelliklerini ünite düzeyinde dikkate aldıkları görülmektedir. $X^2=13,31$;

$P > 0,05$ değeri incelendiğinde, ünite düzeyinde hazırlanan program tasarısında okul çevre olanak ve özelliklerinin dikkate alınmasına yönelik anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılımı içerisinde %86,9'u günlük program tasarısında "Okul, çevre olanakları ve özelliklerini dikkate aldıklarını" belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde, 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %95,7 ile en yüksek, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %28,13 ile en düşük düzeyde okul, çevre olanak ve özelliklerini planlamada dikkate aldıkları görülmektedir. $X^2=3,33$; $P < 0,05$ değeri incelendiğinde, günlük düzeyde hazırlanan program tasarısında okul çevre olanak ve özelliklerinin dikkate alınmasına yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre "Program tasarılarının öğretim sürecinde kullanılmasına yönelik" görüşleri Çizelge 34'te sunulmuştur.

ÇİZELGE 34
PROGRAM TASARILARININ ÖĞRETİM
SÜRECİNDE KULLANILMA DURUMU

Mesleki Kıdem		Yıllık			Ünite			Günlük		
		Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Kısmen	Hayır
1-5 Yıl	f	18	8	2	26	2	0	28	0	0
	%	64,3	28,6	7,1	92,9	7,1	,0	100,0	,0	,0
6-10 Yıl	f	18	12	2	20	8	4	28	0	4
	%	56,3	37,5	6,3	62,5	25,0	12,5	87,1	,0	12,5
11-15 Yıl	f	39	3	4	32	9	5	42	2	2
	%	84,8	6,5	8,7	69,6	19,6	10,9	91,3	4,3	4,3
16-20 Yıl	f	72	24	16	96	16	0	104	8	0
	%	64,3	21,4	14,3	85,7	14,3	,0	92,9	7,1	,0
21 Yıl ve Üstü	f	136	32	40	176	24	8	168	24	16
	%	65,4	15,4	19,2	84,6	11,5	3,8	80,8	11,5	7,7
Toplam	f	283	79	64	350	59	17	370	34	22
	%	66,4	18,5	15,0	82,2	13,8	4,0	86,9	8,0	5,2

$X^2=22,40$
Sd=8
P=,00422

$x^2= 25,65$
Sd= 8
P= ,00120

$x^2= 24,15$
Sd= 8
P= ,00216

Çizelge 34'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %66,4'ü yıllık program tasarısını öğretim sürecinde kullandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %84,8 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %56,3 ile en düşük düzeyde yıllık program tasarılarını öğretim ortamında kullandıkları görülmektedir. $X^2=22,40$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, yıllık düzeyde hazırlanan program tasarısının öğretim sürecinde kullanılmasına yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %82,2'si ünite program tasarısını öğretim sürecinde kullandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %92,9 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %62,5 ile en düşük düzeyde ünite program tasarısını öğretim sürecinde kullandıkları görülmektedir. $X^2=25,65$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, ünite düzeyinde hazırlanan program tasarısının öğretim sürecinde kullanılmasına yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %86,9'u günlük program tasarısını öğretim sürecinde kullandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %100 ile en yüksek, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %80,8 ile en düşük düzeyde günlük program tasarısını öğretim sürecinde kullandıkları görülmektedir. $X^2=24,15$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, günlük düzeyde hazırlanan program tasarısının öğretim sürecinde kullanılmasına yönelik öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretimi kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin “yıllık, ünite ve günlük program tasarısının hazırlanmasında yararlandıkları kaynaklara” yönelik görüşleri Çizelge 35-39'da sunulmuştur.

ÇİZELGE 35
PROGRAM TASARISININ HAZIRLANMASINDA MEVCUT PROGRAM TASARISININ KULLANILMA DURUMU

Kıdem	1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		16-20 Yıl		21 Yıl Ve Üstü		Toplam		
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Yıllık	f	24	4	18	14	38	8	92	20	184	24	356	70
	%	85,7	14,3	56,3	43,8	82,6	17,4	82,1	17,9	88,5	11,5	83,6	16,4
Ünite	f	18	10	20	12	34	12	80	32	136	72	288	138
	%	64,3	35,7	62,5	37,5	73,9	26,1	71,4	28,6	65,4	34,6	67,6	32,4
Günlük	f	18	10	16	16	25	21	64	48	80	128	203	223
	%	64,3	35,7	50,0	50,0	54,3	45,7	57,1	42,9	38,5	61,5	47,7	52,3

$\chi^2=21,30$

$\chi^2=2,57$

$\chi^2=15,09$

Sd=4

Sd=4

Sd=4

P=,00028

P=,63155

P=,00452

Yıllık

Ünite

Günlük

Çizelge 35'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %83,6'sı yıllık program tasarısının hazırlanmasında "Mevcut program tasarılarından yararlandıklarını" belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %88,5 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %56,3 ile en düşük düzeyde mevcut program tasarısından yararlandıkları görülmektedir. $X^2=21,30$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre yıllık düzeyde hazırlanan program tasarısında, mevcut program tasarısının kullanılmasına yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %67,6'sı ünite program tasarısının hazırlanmasında mevcut program tasarısından yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %73,9 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %62,5 ile en düşük düzeyde mevcut program tasarısını kullandıkları görülmektedir. $X^2=2,57$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ünite program tasarısının hazırlanmasında, mevcut program tasarısının kullanılmasına yönelik anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %47,7'si günlük program tasarısının hazırlanmasında mevcut program tasarısından yararlandıklarını, belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %64,3 ile en yüksek, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %38,5 ile en düşük düzeyde günlük program tasarısının hazırlanmasında mevcut program tasarısından yararlandıkları görülmektedir. $X^2=15,09$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre günlük düzeyde hazırlanan program tasarısında, mevcut program tasarısının kullanılmasına yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 36
PROGRAM TASARISININ HAZIRLANMASINDA DERS KİTAPLARININ KULLANILMA DURUMU

Kıdem	1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		16-20 Yıl		21 Yıl Ve Üstü		Toplam	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Yıllık	f	16	12	18	14	20	26	56	56	80	128	236
	%	57,1	42,9	56,3	43,8	43,5	56,5	50,0	50,0	38,5	61,5	55,4
Ünite	f	20	8	16	16	29	17	68	44	112	96	181
	%	71,4	28,6	50,0	50,0	63,0	37,0	60,7	39,3	53,8	46,2	42,5
Günlük	f	22	6	22	10	30	16	76	36	168	40	108
	%	78,6	21,4	68,8	31,3	65,2	34,8	67,9	32,1	80,8	19,2	25,4

Yıllık $X^2=8,05$
Ünite $X^2=5,14$
Günlük $X^2=9,82$

Sd= 4
Sd= 4
Sd= 4

P= ,08948
P= ,27244
P= ,04348

Çizelge 36'da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %44,6'sı yıllık program tasarısının hazırlanmasında "ders kitaplarından yararlandıklarını" belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %57,1 ile en yüksek, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %38,5 ile en düşük düzeyde yıllık program tasarısını hazırlarken ders kitaplarını kullandıkları görülmektedir. $X^2=8,05$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre yıllık program tasarısının hazırlanmasında ders kitaplarının kullanılmasına yönelik öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %57,5'si ünite program tasarısının hazırlanmasında "ders kitaplarından yararlandıklarını" belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin 71,4 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %50,0 ile en düşük düzeyde ünite program tasarısını hazırlamada ders kitaplarından yararlandıkları görülmektedir. $X^2=5,14$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ünite program tasarısının hazırlanmasında ders kitaplarının kullanılmasına yönelik öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %74,6'sı günlük program tasarısının hazırlanmasında "ders kitaplarından yararlandıklarını" belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %80,8 ile en yüksek, 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %65,2 ile en düşük düzeyde günlük planlamada ders kitaplarından yararlandıkları görülmektedir. $X^2=9,82$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre günlük program tasarısının hazırlanmasında ders kitaplarının kullanılmasına yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 37
PROGRAM TASARILARININ HAZIRLANMASINDA DERGİLER VE DERGİLERİN
HAZIRLADIĞI PLANLARIN KULLANILMA DURUMU

Kıdem	1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		16-20 Yıl		21 Yıl Ve Üstü		Toplam		
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Yıllık	f	18	10	14	18	14	19	27	48	64	96	112	227
	%	64,3	35,7	43,8	43,8	41,3	58,7	42,9	57,1	46,2	53,8	46,7	53,3
Ünite	f	22	6	14	18	14	24	22	72	40	136	72	154
	%	78,6	21,4	43,8	43,8	52,2	47,8	64,3	35,7	65,4	63,8	34,6	36,2
Günlük	f	18	10	24	8	12	34	40	40	72	88	120	260
	%	64,3	35,7	75,0	25,0	36,1	73,9	35,7	64,3	42,3	39,0	57,7	61,0

$\chi^2=5,87$

$\chi^2=6,36$

$\chi^2=14,85$

Yıllık

Ünite

Günlük

Sd=4

Sd=4

Sd=4

P=,20841

P=,17329

P=,00501

Çizelge 37’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %46,7’si yıllık program tasarımının hazırlanmasında “Dergiler ve dergilerin hazırladıkları planlardan” yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %64,3 ile en yüksek, 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %41,3 ile en düşük düzeyde dergiler ve dergilerin hazırladığı planları kullandığı görülmektedir. $X^2=5,87$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre yıllık program tasarımının hazırlanmasında dergiler ve dergilerin hazırladığı planları kullanmaya yönelik öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %63,8’i ünite program tasarımının hazırlanmasında “Dergiler ve dergilerin hazırladıkları planlardan” yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %78,6 ile en yüksek, 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %52,2 ile en düşük düzeyde dergiler ve dergilerin hazırladığı planları, planlamada kullandıkları görülmektedir. $X^2=6,36$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ünite program tasarımının hazırlanmasında, dergiler ve dergilerin hazırladığı planların kullanmasına yönelik anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %39,0’ı günlük program tasarımının hazırlanmasında “Dergiler ve dergilerin hazırladıkları planlardan” yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %64,3 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %25,0 ile en düşük düzeyde planlamada dergiler ve dergilerin hazırladıkları planları kullandıkları görülmektedir. $X^2=14,85$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre günlük program tasarımının hazırlanmasında dergileri ve dergilerin hazırladığı planları kullanmaya yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 38
PROGRAM TASARILARININ HAZIRLANMASINDA ÖĞRETMENLER TARAFINDAN DAHA ÖNCE
HAZIRLANMIŞ PLANLARIN KULLANILMA DURUMU

Kıdem	1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		16-20 Yıl		21 Yıl Ve Üstü		Toplam	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Yıllık	f	0	8	24	14	32	24	88	80	128	126	300
	%	,0	25,0	75,0	30,4	69,6	21,4	78,6	38,5	961,5	29,6	70,4
Ünite	f	4	8	24	10	36	20	92	64	144	106	320
	%	14,3	25,0	75,0	21,7	78,3	17,9	82,1	30,8	69,2	24,9	75,1
Günlük	f	4	6	26	5	41	16	96	8	200	39	387
	%	14,3	18,8	81,3	10,9	89,1	14,3	85,7	3,8	96,2	9,2	90,8

P= ,00010
P= ,06795
P= ,00433

Sd= 4
Sd= 4
Sd= 4

X²= 23,55
X²= 8,73
X²= 15,18

Yıllık
Ünite
Günlük

Çizelge 38’de görüldüğü gibi, ilköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde ancak %29,6’sı yıllık program tasarısının hazırlanmasında “Öğretmenler tarafından daha önce hazırlanmış planlardan yararlandıklarını” belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %38,5 ile en yüksek, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %0,0 ile en düşük düzeyde planlamada bu kaynağı kullandıkları görülmektedir. $X^2=23,55$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, yıllık düzeyde hazırlanan program tasarılarında öğretmenler tarafından daha önce hazırlanan planların kullanılmasına yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %24,9’u ünite program tasarısında “Öğretmenler tarafından daha önce hazırlanmış planlardan yararlandıklarını” belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %30,8 ile en yüksek, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %14,3 ile en düşük düzeyde bu kaynağı ünite düzeyinde planlamada kullandıkları görülmektedir. $X^2=8,73$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, ünite düzeyinde hazırlanan program tasarısında öğretmenler tarafından daha önce hazırlanan planların kullanılmasına yönelik olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %9,2’si günlük program tasarısında “Öğretmenler tarafından daha önce hazırlanmış planlardan” yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %18,8 ile en yüksek, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %3,8 ile en düşük düzeyde günlük program tasarısının hazırlanmasında bu kaynağı kullandıkları görülmektedir. $X^2=15,8$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, günlük düzeyde hazırlanan program tasarısında öğretmenler tarafından daha önce hazırlanan planların kullanılmasına yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 39
PROGRAM TASARILARININ HAZIRLANMASINDA YARDIMCI KİTAPLARIN KULLANILMA DURUMU

Kıdem	1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		16-20 Yıl		21 Yıl Ve Üstü		Toplam	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Yıllık	f	4	24	12	12	34	32	80	32	176	92	33
	%	14,3	85,7	37,5	62,5	26,1	73,9	28,6	71,4	15,4	84,6	21,6
Ünite	f	4	24	12	14	32	40	72	48	160	118	308
	%	14,3	85,7	37,5	62,5	30,4	69,6	35,7	64,3	23,1	76,9	27,7
Günlük	f	12	16	12	20	27	19	56	88	120	195	231
	%	42,9	57,1	37,5	62,5	58,7	41,3	50,0	42,3	57,7	45,8	54,2

Yıllık $X^2=14,16$
Ünite $X^2=10,03$
Günlük $X^2=5,88$

Sd=4
Sd=4
Sd=4

P=,00677
P=,03986
P=,20786

Çizelge 39’da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %21,6’sı yıllık program tasarımının hazırlanmasında “Yardımcı kitaplardan” yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %37,5 ile en yüksek, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %14,3 ile en düşük düzeyde bu kaynağı planlamada kullandıkları görülmektedir. $X^2=14,16$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, yıllık düzeyde hazırlanan program tasarımında yardımcı kitaplardan yararlanmaya yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %27,7’si ünite program tasarımının hazırlanmasında “Yardımcı kitaplardan” yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %37,5 ile en yüksek, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %14,3 ile en düşük düzeyde bu kaynağı ünite düzeyinde planlamada kullandıkları görülmektedir. $X^2=10,3$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, ünite düzeyinde hazırlanan program tasarımında yardımcı kitaplardan yararlanmaya yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %45,8’i günlük program tasarımının hazırlanmasında “Yardımcı kitaplardan” yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %62,5 ile en yüksek, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %42,3 ile en düşük düzeyde yardımcı kitapları planlamada kullandıkları görülmektedir. $X^2=5,88$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, günlük düzeyde hazırlanan program tasarımında yardımcı kitaplardan yararlanmaya yönelik anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Çizelge 35-39 birlikte incelendiğinde, öğretmenlerin yıllık ve ünite program tasarılarını hazırlarken en yüksek düzeyde mevcut program tasarımını kullanmayı; günlük program tasarısı hazırlarken ders kitaplarına baş vurmaları tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bu nedenle, yıllık ve ünite program tasarısı ile günlük program tasarısı arasında yeterli bir ilişki kurulamayacağı söylenebilir. Günlük program tasarımının hazırlanmasında mevcut program tasarıları yerine, ders kitaplarının tercih edilmesinin nedeni ise, ders kitaplarının da program tasarısı olarak algılanması olabilir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Yıllık, ünite ve günlük program tasarılarını hazırlarken hangi tür değerlendirme önerilerine yer verdiklerine” yönelik görüşleri Çizelge 40-43’de sunulmuştur.

ÇİZELGE 40

PROGRAM TASARILARINDA ÖĞRENCİ BAŞARISINI DEĞERLENDİRME ÖNERİLERİNE YER VERME

Kıdem	1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		16-20 Yıl		21 Yıl Ve Üstü		Toplam		
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Yıllık	f	6	22	12	12	20	10	36	36	76	24	184	338
	%	21,4	78,6	37,5	62,5	21,7	78,3	32,1	67,9	11,5	88,5	20,7	79,3
Ünite	f	18	10	22	10	25	21	52	60	112	229	197	
	%	64,3	35,7	68,8	31,3	54,3	45,7	46,4	53,6	53,8	53,8	46,2	
Günlük	f	16	12	28	4	23	23	48	64	88	203	223	
	%	57,1	42,9	87,5	12,5	50,0	50,0	42,9	57,1	42,3	47,7	52,3	

 $X^2=25,14$ $X^2=6,56$ $X^2=24,89$

Yıllık

Ünite

Günlük

Sd=4

Sd=4

Sd=4

P=,00005

P=,016049

P=,00005

Çizelge 40'a görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %20,7'si hazırlanan yıllık program tasarısında "Öğrenci başarısı"ni değerlendirme önerilerine yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %37,5 ile en yüksek, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %11,5 ile en düşük düzeyde yıllık program tasarısında öğrenci başarısını değerlendirme önerilerine yer verdikleri görülmektedir. $X^2=25,14$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, yıllık düzeyde hazırlanan program tasarısında öğrenci başarısını değerlendirme önerilerine yer vermeye yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %53,8'si hazırlanan ünite program tasarısında "Öğrenci başarısını değerlendirme önerilerine" yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %68,8 ile en yüksek, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %46,4 ile en düşük düzeyde ünite program tasarısında öğrenci başarısını değerlendirme önerilerine yer verdikleri görülmektedir. $X^2=6,56$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, ünite düzeyinde hazırlanan program tasarısında, öğrenci başarısını değerlendirme önerilerine yer vermeye yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %47,7'si hazırlanan günlük program tasarısında "Öğrenci başarısını değerlendirme önerilerine" yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %87,5 ile en yüksek, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %42,3 ile en düşük düzeyde, günlük program tasarılarında öğrenci başarısını değerlendirme önerilerine yer verdikleri görülmektedir. $X^2=24,89$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, günlük düzeyde hazırlanan program tasarılarında, öğrenci başarısını değerlendirme önerilerine yer vermeye yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 41
PROGRAM TASARILARINDA PROGRAM TASARISINI DEĞERLENDİRME ÖNERİLERİNE YER VERME

Kıdem	1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		16-20 Yıl		21 Yıl Ve Üstü		Toplam		
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Yıllık	f	10	18	10	10	22	8	38	56	56	64	144	278
	%	35,7	64,3	31,3	68,8	17,4	82,6	50,0	50,0	30,8	69,2	34,7	65,3
Ünite	f	16	12	10	22	14	32	20	92	40	168	100	326
	%	57,1	42,9	31,3	68,8	30,4	69,6	17,9	82,1	19,2	80,8	23,5	76,5
Günlük	f	4	24	6	26	4	42	16	96	40	168	70	356
	%	14,3	85,7	18,8	81,3	8,7	91,3	14,3	85,7	19,2	80,8	16,4	83,6

$P=,00070$
 $P=,00008$
 $P=,43570$

$Sd=4$
 $Sd=4$
 $Sd=4$

$X^2= 19,24$
 $X^2=24,03$
 $X^2= 3,78$

Yıllık
Ünite
Günlük

Çizelge 41’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %34,7’si hazırlanan yıllık program tasarısında “Program tasarısını değerlendirme önerilerine” yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %50,0 ile en yüksek, 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %17,4 ile en düşük düzeyde, yıllık program tasarısında program tasarısını değerlendirme önerilerine yer verdikleri görülmektedir. $X^2=19,24$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, yıllık düzeyde hazırlanan program tasarılarında, program tasarısını değerlendirme önerilerine yer vermeye yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %23,5’i hazırlanan ünite program tasarısında “Program tasarısını değerlendirme önerilerine” yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %57,1 ile en yüksek, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %17,9 ile en düşük düzeyde, ünite program tasarısında program tasarısını değerlendirme önerilerine yer verdikleri görülmektedir. $X^2=24,03$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, ünite düzeyinde hazırlanan program tasarılarında, program tasarısını değerlendirme önerilerine yer vermeye yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %16,4’ü hazırlanan günlük program tasarılarında “Program tasarısını değerlendirme önerilerine” yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %19,2 ile en yüksek, 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %8,2 ile en düşük düzeyde günlük program tasarılarında, program tasarısını değerlendirme önerilerine yer verdikleri görülmektedir. $X^2=3,78$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, günlük düzeyde hazırlanan program tasarılarında program tasarısını değerlendirme önerilerine yer vermeye yönelik anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

ÇİZELGE 42
PROGRAM TASARISINDA ÖĞRETME ETKİNLİKLERİNİ DEĞERLENDİRME ÖNERİLERİNE YER VERME

Kıdem	1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		16-20 Yıl		21 Yıl Ve Üstü		Toplam		
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Yıllık	f	4	24	6	26	2	44	16	96	40	168	68	358
	%	14,3	85,7	18,8	81,3	4,3	95,7	14,3	85,7	19,2	80,8	16,0	84,0
Ünite	f	16	12	8	24	14	32	40	72	104	104	182	244
	%	57,1	42,9	25,0	75,0	30,4	69,6	35,7	64,3	50,0	50,0	42,7	57,3
Günlük	f	18	10	6	26	15	31	52	60	80	128	171	255
	%	34,3	35,7	18,8	81,3	32,6	67,4	46,4	53,6	38,5	61,5	40,1	59,9

$X^2=6,76$
 $X^2=16,07$
 $X^2=16,06$

Sd=4
Sd=4
Sd=4

P=,14907
P=,00292
P=,00294

Yıllık
Ünite
Günlük

Çizelge 42’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %16,0’ı hazırlanan yıllık program tasarısında “Öğretme etkinliklerini değerlendirme önerilerine” yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %19,2 ile en yüksek, 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %4,3 ile en düşük düzeyde yıllık program tasarısında öğretme etkinliklerini değerlendirme önerilerine yer verdikleri görülmektedir. $X^2=6,76$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, yıllık düzeyde hazırlanan program tasarılarında öğretme etkinliklerini değerlendirme önerisine yer verme durumuna yönelik anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %42,7’si hazırlanan ünite program tasarısında “Öğretme etkinliklerini değerlendirme önerilerine” yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %57,1 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %25,0 ile en düşük düzeyde ünite program tasarılarında öğretme etkinliklerini değerlendirme önerilerine yer verdikleri görülmektedir. $X^2=16,07$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, ünite düzeyinde hazırlanan program tasarılarında öğretme etkinliklerini değerlendirme önerilerine yer verme durumuna yönelik, anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %40,1’i hazırlanan günlük program tasarılarında “Öğretme etkinliklerini değerlendirme önerilerine” yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %46,4 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %18,8 ile en düşük düzeyde, günlük program tasarılarında öğretme etkinliklerini değerlendirme önerilerine yer verdikleri görülmektedir. $X^2=16,06$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, günlük düzeyde hazırlanan program tasarılarında, öğretme etkinliklerini değerlendirme önerilerine yer verme durumuna yönelik, anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 43
PROGRAM TASARILARINDA HEDEFLERE ULAŞMA DERECESİNİ BELİRLEME ÖNERİLERİNE YER VERME

Kıdem	1-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		16-20 Yıl		21 Yıl Ve Üstü		Toplam		
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	
Yıllık	f	12	16	4	28	13	33	52	60	48	160	129	297
	%	42,9	57,1	12,5	87,5	28,3	71,7	46,4	53,6	23,1	76,9	30,3	69,7
Ünite	f	20	8	12	20	19	27	72	40	112	96	235	191
	%	71,4	28,6	37,5	62,5	41,3	58,7	64,3	35,7	53,8	46,2	55,2	44,8
Günlük	f	22	6	16	16	27	19	72	40	136	72	273	153
	%	78,6	21,4	50,0	50,0	58,7	41,3	64,3	35,7	65,4	34,6	64,1	35,9

P=,00003
P=,00581
P=,19572

Sd=4
Sd=4
Sd=4

X²= 25,92
X²=14,51
X²= 6,04

Yıllık
Ünite
Günlük

Çizelge 43’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %30,3’ü hazırlanan yıllık program tasarısında “Hedeflere ulaşma derecesini belirleme önerilerine” yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %46,4 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %12,5 ile en düşük düzeyde, yıllık program tasarısında hedeflere ulaşma derecesini belirleme önerilerine yer verdikleri görülmektedir. $X^2=25,92$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, yıllık düzeyde hazırlanan program tasarılarında hedeflere ulaşma derecesini belirleme önerilerine yer vermeye yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %55,2’si hazırlanan ünite program tasarısında “Hedeflere ulaşma derecesini belirleme önerilerine” yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %71,4 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %37,5 ile en düşük düzeyde ünite program tasarılarında hedeflere ulaşma derecesini belirleme önerilerine yer verdikleri görülmektedir. $X^2=14,51$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, ünite düzeyinde hazırlanan program tasarılarında hedeflere ulaşma derecesini belirleme önerilerine yer vermeye yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %64,1’i hazırlanan günlük program tasarılarında “Hedeflere ulaşma derecesini belirleme önerilerine” yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %78,6 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %50,0 ile en düşük düzeyde günlük program tasarılarında hedeflere ulaşma derecesini belirleme önerilerine yer verdikleri görülmektedir. $X^2=6,90$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, günlük düzeyde hazırlanan program tasarılarında hedeflere ulaşma derecesini belirleme önerilerine yer vermeye yönelik anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

Çizelge 40-43 birlikte incelendiğinde; öğretmenlerin hazırladıkları yıllık program tasarılarında, program tasarısı değerlendirme, ünite program tasarılarında öğrenci başarısını değerlendirme, günlük program tasarılarında hedeflere ulaşma derecesini belirleme önerilerine yer verdikleri anlaşılmaktadır. Bunun nedeni; yıllık düzeyde program tasarısının değerlendirilmesinde yıl içinde yürütülen eğitim-öğretim faaliyetlerinin sonuçlarından yola çıkılması olabilir. İlköğretim 1. kademedeki derslerin üniteler şeklinde düzenlenmesi, ünite bitiminde öğrencinin ünitenin bütününe yönelik değerlendirilmesi, ünite planlarında öğrenci başarısının değerlendirilmesine öncelik verilmesinin nedeni olabilir. Günlük program tasarılarında sınırlandırılmış hedeflerin gerçekleşip-gerçekleşmediğinin değerlendirilmesi, daha sonraki günlük program tasarılarında tamamlayıcı çalışmalara yer verme isteğinin bir sonucu olabilir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin “yıllık ünite ve günlük düzeyde hazırlayıp uyguladıkları program tasarılarını geliştirmeye yönelik” görüşleri Çizelge 44’te sunulmuştur.

ÇİZELGE 44
PROGRAM TASARILARININ GELİŞTİRİLMESİ

Kıdem		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1-5 Yıl	f	8	12	8	28
	%	28,6	42,9	28,6	6,6
6-10 Yıl	f	8	20	4	32
	%	25,0	62,5	12,5	7,5
11-15 Yıl	f	17	27	2	46
	%	37,0	58,7	4,3	10,8
16-20 Yıl	f	60	48	4	11,2
	%	53,6	42,9	3,6	26,3
21 Yıl ve Üstü	F	88	120	0	208
	%	42,3	57,7	,0	48,8
Toplam	f	181	227	18	426
	%	42,5	53,3	4,2	100,0

$$X^2=64,89$$

$$Sd=8$$

$$P=,00000$$

Çizelge 44’te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %42,5’i uygulamakta oldukları program tasarılarını geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %53,6 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %25,0 ile en düşük düzeyde program tasarısını geliştirdikleri görülmektedir. $X^2=64,89$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, öğretmenlerin uygulamakta oldukları program tasarılarını geliştirilmesine yönelik olarak verdikleri cevaplarda anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Çizelge 45 sınıf öğretmenlerinin yıllık, ünite ve günlük program tasarılarını planlama sürecinde yer alan etkinlikleri gerçekleştirme düzeylerini belirlemek amacıyla sorulara verdikleri cevapları gösteren Çizelge 12-44’ü özetlemek amacıyla geliştirilmiştir.

Çizelge 45, bazı sorularda öğretmenlerin tüm seçeneklere, bazı sorulara ise doğru seçeneğe verdikleri cevapların yüzdelikleri dikkate alınarak düzenlenmiştir.

ÇİZELGE 45
ÖĞRETMENLERİN PROGRAM TASARISI SÜRECİNDE YER ALAN ETKİNLİKLER İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Kıdem	Program Tasarısına Hizmet Ettiği Süreç																		Uygulamada öncelikli program tasarısının etkinliğini sağlama	Değerlendirilmede öncelikli program tasarısının etkinliğini belirleme	Geliştirmede program tasarısını geliştirmeyi amaç edinme	Program tasarılarında hedef davranış belirleme			Program tasarılarında zamanı hedef, davranış ve konuya göre belirleme		
	YILLIK						ÜNİTE						GÜNLÜK									Y	Ü	G	Y	Ü	G
	P	U	D	G	P	U	D	G	P	U	D	G	P	U	D	G	Y	Ü									
1-5 yıl	f	28	8	10	8	16	14	18	12	14	12	14	26	18	12	12	22	26	24	24	26	28					
	%	100,0	28,6	35,7	28,6	57,1	50,0	64,3	42,9	50,0	64,3	42,9	92,9	64,3	42,9	42,9	78,6	92,9	85,7	85,7	92,9	100,0					
6-10 yıl	f	26	6	4	6	10	12	8	18	8	18	8	28	14	8	4	24	24	28	24	24	28					
	%	81,5	18,8	12,5	18,8	31,3	37,5	25,0	56,3	25,0	56,3	25,0	87,5	43,8	25,0	12,5	75,0	75,0	87,5	75,0	75,0	87,5					
11-15 yıl	f	39	10	7	6	11	24	23	19	13	28	31	28	23	3	3	28	43	42	33	38	43					
	%	84,8	21,7	15,2	13,0	23,9	52,2	50,0	41,3	28,3	67,4	60,9	50,0	60,9	50,0	6,5	60,9	93,5	91,3	71,7	82,6	93,5					
16-20 yıl	f	96	4	4	8	28	36	40	44	32	88	64	88	64	88	0	64	112	108	80	88	84					
	%	85,7	3,6	3,6	7,1	25,0	32,1	35,7	39,3	28,6	78,6	57,1	78,6	57,1	78,6	0	57,1	100,0	96,4	71,4	78,6	75,0					
21 yıl ve üstü	f	136	24	24	40	64	96	96	112	56	136	104	96	48	48	48	120	192	184	136	192	184					
	%	65,4	11,5	11,5	19,2	30,8	46,2	46,2	53,8	26,9	65,4	50,0	46,2	23,1	23,1	23,1	57,7	92,3	88,5	65,4	92,3	88,5					
TOPLAM	f	325	52	49	68	129	182	185	205	123	309	228	227	55	55	27	258	397	386	297	368	367					
	%	76,3	12,2	11,5	16,0	30,3	42,7	43,4	48,1	28,9	72,5	53,5	53,3	12,9	12,9	6,3	60,6	93,2	90,6	69,7	86,4	86,2					

P : Planlama U : Uygulama D : Değerlendirme G : Geliştirme

Y : Yıllık Ü : Ünite G : Günlük

ÇİZELGE 45 – devam

Kıdemler	Program tasarımlarında öğretime öğrenme yöntem ve tekniklerini belirleme			Program tasarımlarında araç, gereç, gözlem ve deney belirleme			Program tasarımlarında tamamlanmış ve tamamlanmayacak çalışmaların değerlendirilmesi			Program tasarımlarında çevre olanakları ve özelliklerini dikkate alma			Program tasarımlarını öğretim sürecinde kullanma			Program tasarımlarını hazırlamada mevcut program tasarımlarından öncelikle yararlanma			Program tasarımlarında değerlendirme önerilerine yer verme			Program tasarımlarının geliştirilmesi	Yüzde				
	Y	Ü	G	Y	Ü	G	Y	Ü	G	Y	Ü	G	Y	Ü	G	Y	Ü	G	Y	Ü	G			Y	Ü	G	Y
1-5 yıl	f	20	26	26	24	28	28	28	28	28	20	22	24	24	18	26	28	24	18	18	18	10	16	4	8		
	%	71,4	92,9	92,9	85,7	100,	100,	100,	100,	100,	71,4	78,6	88,7	85,7	64,3	92,9	100,	85,7	64,3	64,3	64,3	35,7	57,1	14,3	28,6	65,46	
6-10 yıl	f	22	20	30	16	22	30	30	28	28	14	28	24	30	18	20	28	18	20	16	10	10	6	8			
	%	68,8	62,5	93,8	50,0	68,8	93,8	93,8	93,8	93,8	43,8	87,5	75,0	3,8	56,3	62,5	87,1	56,3	62,5	50,0	31,3	31,3	18,8	25,0	53,52		
11-15 yıl	f	30	32	40	31	40	42	42	42	22	32	40	44	39	32	42	38	34	34	25	8	14	4	17			
	%	65,2	69,6	87,0	67,4	87,0	91,3	91,3	91,3	47,8	69,6	82,6	95,7	84,8	69,6	91,3	82,6	73,9	54,3	54,3	17,4	30,4	8,7	37,0	59,66		
16-20 yıl	f	68	104	104	72	92	100	100	100	72	72	88	104	72	96	104	92	80	80	64	56	20	16	60			
	%	60,7	92,9	92,9	64,3	82,1	89,3	89,3	89,3	64,3	64,3	78,6	92,5	92,9	85,7	92,9	82,1	71,4	57,1	57,1	50,0	17,9	14,3	53,6	59,04		
21 yıl ve üstü	f	136	184	184	176	200	184	184	184	88	144	168	168	136	176	168	184	184	136	80	64	40	40	88			
	%	65,4	88,5	88,5	84,6	96,2	88,5	88,5	88,5	42,3	69,2	80,8	80,8	80,8	84,6	80,8	88,5	88,5	64,5	38,5	30,8	19,2	19,2	42,3	58,32		
TOPLAM	f	384	319	382	319	382	384	384	384	208	296	344	370	283	350	370	356	288	203	148	100	70	181				
	%	90,1	74,9	89,7	74,9	89,7	90,1	90,1	90,1	48,8	69,5	80,8	82,6	66,4	82,2	86,9	83,6	67,6	47,7	23,5	16,4	42,5	59,20				

Y : Yıllık Ü : Ünite G : Günlük

Çizelge 45’de öğretmenlerin bir program tasarısının hizmet ettiği süreçlere yönelik olarak verdikleri cevaplar incelendiğinde; öğretmenlerin %76,3’ünün “yıllık program tasarısının” planlamaya, %12,2’sinin uygulamaya, %11,5’nin değerlendirmeye, %16,0’ının geliştirmeye hizmet etmesi gerektiğini belirttikleri görülmektedir. Bu sonuçlara göre, öğretmenler yıllık program tasarısının planlamaya, uygulama, değerlendirme ve geliştirmeden daha fazla hizmet ettiğine inanmaktadırlar. Bunun nedeni; yıllık program tasarısının yıllık çalışmaların genel çerçevesinin oluşturulması amacıyla hazırlandığı, çevre ve okulun özellikleri ile öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine göre ünite ve günlük program tasarılarıyla geliştirilip değiştirilebileceği, düşüncesiyle öğretmenlerin yıllık program tasarısının sadece planlamaya yönelik bir işleve sahip olduğunu algılamaları olabilir.

Sınıf öğretmenlerinin %30,4’ü ünite program tasarısının planlama, %47,7’si uygulama, %43,4’ü değerlendirme, %48,1’i geliştirme sürecine hizmet etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu sonuca göre, öğretmenler ünite program tasarısının, planlamadan çok uygulama, değerlendirme ve geliştirmeye hizmet etmesi gerektiğine inanmaktadırlar. Bunun nedeni, ünite program tasarısının uygulama sonuçlarına göre değerlendirilerek yeniden düzenlenmesi, ve geliştirmesinin daha etkin olarak işe koşulabileceği algısı olabilir.

Öğretmenlerin 28,9’u “günlük program tasarısının” planlamaya, %72,5’i uygulamaya, %53,5 değerlendirmeye, %53,3’ü geliştirmeye hizmet etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Günlük program tasarısının, uygulamaya hizmet etmesi görüşünün en yüksek düzeyde belirtilmesinin nedeni, öğretmenlerin günlük çalışmalarda, öğrenci başarısını öncelikli hedef olarak görmeleri olabilir.

Öğretmenlerin %12,9’u dersin işlenmesinde program tasarısının etkililiğini sağlamanın amaç olmasını, %63,’ü değerlendirmelerin program tasarısının etkililiğini belirleme amacıyla yapılmasını, %25,6’sı program geliştirme çalışmalarında program tasarısını geliştirmenin amaç edinilmesini öncelikli olarak belirtmişlerdir. Yüzdelerlik dağılımlar incelendiğinde, öğretmenlerin program tasarısının etkililiği ve program tasarısı geliştirme konularını çok düşük düzeyde dikkate aldıkları görülmektedir. Bunun nedeni, öğretmenlerin program tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme süreçlerine ilişkin bilgi eksikliği olabilir.

Öğretmenlerin %60,6’sı yıllık program tasarısında hedef ve davranışları belirlediklerini, %69,7 si zamanı hedef, davranış ve konuya uygun olarak planladıklarını, %90,1’i uygun öğretme - öğrenme yöntem ve teknikleri belirlediklerini, %74,9’u araç-gereç, gözlem ve deneyleri belirlediklerini, %33,8’i tamamlayıcı eğitim çalışmalarını planladıklarını,

%80,8'i okul-çevre olanak ve özelliklerini dikkate alıp yer verdiklerini belirtmişlerdir. Yüzdeler dağılımlar dikkate alındığında, tamamlayıcı çalışmaların en düşük düzeyde yer aldığı görülmektedir. Bu çalışmalara daha çok uygulama sonucuna göre günlük program tasarılarında yer verilmesi bu sonuca neden olabilir.

Öğretmenlerin %93,2'si ünite program tasarısında hedef ve davranışları belirlediklerini, %86,4'ü zamanı hedef davranış ve konuya göre planladıklarını, %74,9'u öğretme-öğrenme yöntem ve tekniklerini belirlediklerini, %89,7'si araç-gereç, gözlem ve deneyleri belirlediklerini, %48,8'i tamamlayıcı eğitim çalışmalarına yer verdiklerini, %82,6'sı okul-çevre olanak ve özelliklerini dikkate aldıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %96,6'sı günlük program tasarılarında hedef ve davranışları, %86,2 si hedef, davranış ve konuya göre zamanı belirlediklerini, %74,9'u öğretme - öğrenme yöntem ve tekniklerine, %90,1'i araç-gereç, gözlem ve deneylere yer verdiklerini, %69,5'i tamamlayıcı eğitim çalışmalarını planladıklarını, %86,9'u okul-çevre olanak ve özelliklerine yer verdiklerini belirtmişlerdir. Ünite ve günlük program tasarılarında hedef ve davranışları belirleme yüzdesinin yıllık program tasarısına göre yüksek olmasının nedeni, öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde hazırladıkları plandan sadece ünite ve günlük program tasarılarında hedef ve davranışları net olarak belirlemeleri olabilir. Diğer taraftan, İlköğretim 1. kademe program tasarısında, tasarımın çerçeve program olarak tanımlaması ve uygulamada çevresel özelliklerin dikkate alınmasının istenmesi, tüm planlama çalışmalarında çevresel olanak ve özelliklerin belirlenmesine yönelik yüzdelerin yüksek olmasına neden olabilir. Hazırlanan program tasarılarında tamamlayıcı eğitim çalışmalarına, ünite ve günlük program tasarılarında daha fazla yer verdiği görülmektedir. Ancak, bu etkinliğin hazırlanan tasarılar da yer verilme yüzdesinin; diğer etkinliklere göre düşük oranda olması öğretmenlerin tam öğrenme ilkesini yeterince gerçekleştiremediklerinin göstergesi olabilir. Bunun nedeninin, program tasarısında yer alan konuların bitirilmesi gerektiği düşüncesi ve seviye gruplarıyla çalışma zorluğu olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin %66,4'ü yıllık program tasarılarını %82,2'si ünite program tasarısını, %86,9'u günlük program tasarısını öğretim sürecinde kullandıklarını belirtmişlerdir. Yıllık program tasarısının öğretim sürecinde yeterince kullanılmamasının nedeni; bu tasarımın uygulamadan çok yıllık çalışmaların genel ilkelerinin belirlenmesine hizmet etmesi gerektiği algısı olabilir.

Öğretmenlerin %83,6'sı yıllık, %67,6'sı ünite %47,7'si günlük program tasarısının hazırlanmasında mevcut okul ve ders program tasarısından yararlandıklarını belirtmişlerdir.

Günlük program tasarılarının hazırlanmasında mevcut program tasarısından yararlanmanın daha düşük düzeyde olmasının nedeni; günlük çalışmalarda program tasarısı kadar, öğrencinin düzeyi, fırsat eğitimi ve çevresel özelliklerin dikkate alınmasının gerekliliği olabilir.

Öğretmenlerin %34,7'si yıllık, %23,5'i ünite, %16,4'ü günlük program tasarılarında "program tasarısı değerlendirme önerilerine" yer verdiklerini belirtmişlerdir. Program tasarısı değerlendirmeye yönelik önerilere düşük düzeyde yer verilmesinin nedeni; öğretmenlerin öğrenci başarısına yönelmesi, program tasarısının eğitim-öğretim süreçlerinin tümünü kapsama niteliğinin yeterince algılamamaları ve program tasarısını değerlendirilerek geliştirilmesi gereken bir plan olarak düşünmemeleri olabilir.

Bu nedenle, öğretmenlerin ancak %42,5'i program tasarılarını geliştirme çalışmalarına yer verdiklerini belirtmişlerdir.

Program tasarısının planlanmasına yönelik olarak sorulan 14 soruya verilen cevapların yüzdeleri ortalaması dikkate alındığında; İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin %59,20'si program tasarısını istenilen niteliklere uygun şekilde planlamaktadırlar. Kıdemler arasında büyük farklılıklar görülmemekle birlikte, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenler %65,46 ile en yüksek düzeyde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenler %53,12 ile en düşük düzeyde program tasarısını istenilen niteliklerde planlamaktadırlar.

Etkili ve verimli öğretimin her düzeyde planlanması; program tasarısının elemanlarını belli prensiplere göre düzenlenmesini gerektirir. Uygulamada işe koşulan program tasarısının etkililiği ancak bu şekilde artırılabilir. Öğretmenlerin program tasarılarını oluştururken bu prensipleri bilmesi ve yaşama geçirmesi, öğretici rolünün başında gelmektedir. Öğretmenlerin %40, 80'inin program tasarısını etkili bir şekilde planlayamadıkları görülmektedir. Bu sonuç da uygulanmak üzere okullara gönderilen program tasarılarında, program tasarı elemanlarının açık şekilde yer almaması, yer alan elemanların düzenleme prensiplerine uygun şekilde düzenlenmemesi olduğu kadar; öğretmenlerin planlamadaki bilgi yetersizliği de rol oynayabilir. Bu nedenle, programların çağdaş anlamda yeniden geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, öğretmenlere meslek öncesi ve meslek içi eğitimlerinde çağdaş anlamda program tasarısı planlama bilgi ve becerilerinin kazandırılmasını gerekli kılmaktadır.

Öğretmenlerin Program Tasarısı Uygulama Sürecinde Yer Alan Etkinlikler ile İlgili Görüşleri

Araştırmanın 3. alt problemi olan “ Farklı kıdemlerdeki ilköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin program tasarısını uygulama sürecinde yer alan etkinlikler ile ilgili görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap aramak üzere anket formunda yer alan sorular ile ilgili veriler, Çizelge 46-74’te sunulmuştur.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Hazırladıkları program tasarılarına uygulamada bağlı kalma” durumlarına yönelik görüşleri Çizelge 46’da sunulmuştur.

ÇİZELGE 46
HAZIRLANAN PROGRAM TASARILARINA UYGULAMADA BAĞLI KALMA

Kıdem		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1-5 Yıl	f	20	8	0	28
	%	71,4	28,6	,0	6,6
6-10 Yıl	f	18	14	0	32
	%	56,3	43,8	,0	7,5
11-15 Yıl	f	33	13	0	46
	%	71,7	28,3	,0	10,8
16-20 Yıl	f	88	24	0	112
	%	78,6	21,4	,0	26,3
21 Yıl ve Üstü	f	160	40	8	208
	%	76,9	19,2	3,8	48,8
Toplam	f	319	99	8	426
	%	74,9	23,2	1,9	100,0

$$X^2= 18,52$$

$$Sd= 8$$

$$P= ,01763$$

Çizelge 46’da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %74,9’u “Hazırladıkları program tasarılarına uygulamada bağlı kaldıkları” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %78,6 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %56,3 ile en düşük düzeyde hazırlanan programlara uygulamada bağlı kaldıkları görülmektedir. $X^2=18,52$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, hazırlanan program tasarılarına uygulamada bağlı kalınmasına yönelik olarak öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Uygulamada ders kitapları dışındaki kaynaklardan yararlanmaları”na yönelik görüşleri Çizelge 47’de sunulmuştur.

ÇİZELGE 47
UYGULAMADA DERS KİTAPLARI DIŞINDAKİ
KAYNAKLARDAN YARARLANMA

Kıdem		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1-5 Yıl	f	22	2	4	28
	%	78,6	7,1	14,3	6,6
6-10 Yıl	f	28	2	2	32
	%	87,5	6,3	6,3	7,5
11-15 Yıl	f	43	1	2	46
	%	93,5	2,2	4,3	10,8
16-20 Yıl	f	104	8	0	112
	%	92,9	7,1	,0	26,3
21 Yıl ve Üstü	f	196	8	4	208
	%	94,2	3,8	1,9	48,8
Toplam	f	393	21	12	426
	%	92,3	4,9	2,8	100,0

$$X^2=21,99$$

$$Sd= 8$$

$$P= ,00492$$

Çizelge 47’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %92,3’ü “Uygulamada ders kitapları dışındaki kaynaklardan yararlandıkları” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %94,2 ile en yüksek, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %78,6 ile en düşük düzeyde uygulamada ders kitapları dışındaki kaynaklardan yararlandıkları görülmektedir. $X^2=21,99$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, uygulamada ders kitapları dışındaki kaynakları kullanmaya yönelik olarak öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Gerekli olan araç-gereç ve materyallerden öğretim sürecinde yararlanmalarına” yönelik görüşleri Çizelge 48’de sunulmuştur.

ÇİZELGE 48
GEREKLİ OLAN ARAÇ, GEREÇ VE MATERYALLERDEN
ÖĞRETİM SÜRECİNDE YARARLANMA

Kıdem		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1-5 Yıl	f	22	4	2	28
	%	78,6	14,3	7,1	6,6
6-10 Yıl	f	24	8	0	32
	%	75,0	25,0	,0	7,5
11-15 Yıl	f	40	6	0	46
	%	87,0	13,0	,0	10,8
16-20 Yıl	f	96	16	0	112
	%	85,7	14,3	,0	26,3
21 Yıl ve Üstü	f	176	321	0	208
	%	84,6	15,4	,0	48,8
Toplam	f	358	66	2	426
	%	84,0	15,5	,5	100,0

$$X^2=31,10$$

$$Sd=8$$

$$P=,00013$$

Çizelge 48’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %84,0’ı “Gerekli olan araç-gereç ve materyallerden öğretim sürecinde yararlandıkları” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %87,0 ile en yüksek, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %75,0 ile en düşük düzeyde öğretim sürecinde gerekli olan araç, gereç ve materyallerden yararlandıkları görülmektedir. $X^2=31,10$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, gerekli olan araç-gereç ve materyallerden öğretim sürecinde yararlanılmasına yönelik olarak verilen cevaplarda anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Uygulamada bireysel farklılıkları dikkate alarak konuları bireysel ve grup halinde işleme”ye yönelik görüşleri Çizelge 49’da sunulmuştur.

ÇİZELGE 49
UYGULAMADA BİREYSEL FARKLILIKLAR DİKKATE ALARAK
KONULARI BİREYSEL VE GRUP HALİNDE İŞLEME

Kıdem		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1-5 Yıl	f	24	2	2	28
	%	85,7	7,1	7,1	6,6
6-10 Yıl	f	30	0	2	32
	%	93,8	,0	6,3	7,5
11-15 Yıl	f	33	12	1	46
	%	71,7	26,1	2,2	10,8
16-20 Yıl	f	80	24	8	112
	%	71,4	21,4	7,1	26,3
21 Yıl ve Üstü	f	152	40	16	208
	%	73,1	19,2	7,7	48,8
Toplam	f	319	78	24	426
	%	74,9	18,3	6,8	100,0

$$X^2=13,99$$

$$Sd=8$$

$$P=,08191$$

Çizelge 49’da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %74,9’u “Uygulamada bireysel farklılıkları dikkate alarak konuları bireysel ve grup halinde işledikleri” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde. 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %93,8 ile en yüksek, 16,-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %71,4 ile en düşük düzeyde bireysel farklılıkları dikkate alarak bireysel ve grup öğretimini gerçekleştirdikleri görülmektedir. $X^2=13,99$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde. bireysel farklılıkları dikkate alarak konuların bireysel ve grup halinde işlenilmesine yönelik olarak öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Uygulamada fırsat eğitimine yer verme”lerine yönelik görüşleri Çizelge 50’de sunulmuştur.

ÇİZELGE 50
UYGULAMADA FIRSAT EĞİTİMİNE YER VERME

Kıdem		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1-5 Yıl	f	26	1	1	28
	%	92,9	3,6	3,6	6,6
6-10 Yıl	f	32	0	0	32
	%	100,0	,0	,0	7,5
11-15 Yıl	f	43	3	0	46
	%	93,5	6,5	,0	10,8
16-20 Yıl	f	104	8	0	112
	%	92,9	7,1	,0	26,3
21 Yıl ve Üstü	f	200	8	0	208
	%	96,2	3,8	,0	48,8
Toplam	f	405	20	1	426
	%	95,1	4,7	1,2	100,0

$$X^2= 18,05$$

$$Sd= 8$$

$$P= ,02078$$

Çizelge 50’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %95,1’i “Uygulamada fırsat eğitimine yer verdikleri” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %100 ile en yüksek, 1-5 ve 16-20 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %92,9 ile en düşük düzeyde uygulamada fırsat eğitimine yer verdikleri görülmektedir. $X^2=18,05$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, uygulamada fırsat eğitimine yer vermeye yönelik olarak öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin “uygulamada öncelikli olarak yararlandıkları öğretim materyalleri” ile ilgili görüşleri Çizelge 51-57’de sunulmuştur.

ÇİZELGE 51
UYGULAMADA ÖNCELİKLİ OLARAK DERS KİTAPLARINI KULLANMA

Kıdem	D e r e c e l e m e														Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-5 Yıl	16	57,1	8	28,6	0	,0	2	7,1	0	,0	2	7,1	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	26	81,3	2	6,3	0	,0	4	12,5	0	,0	0	,0	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	28	60,9	4	8,7	8	17,4	1	2,2	2	4,3	2	4,3	1	2,2	46	10,8
16-20 Yıl	76	67,9	16	14,3	16	14,3	0	,0	0	,0	4	3,6	0	,0	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	104	50,0	56	26,9	40	19,2	8	3,8	0	,0	0	,0	0	,0	208	48,8
Toplam	250	58,7	86	20,2	64	15,0	15	3,5	2	,5	8	,9	1	,2	426	100,

$\chi^2 = 81,69$

d = 24

P = ,00000

Çizelge 51’de görüldüğü gibi, ilk öğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %58,7’si uygulamada öğretim materyali olarak “ders kitaplarından” birinci derecede öncelikli olarak yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%57,1), 6-10 (81,3), 11-15 (%60,9) , 16-20 (67,9) ve 21 yıl ve üstü (%50,0) kıdeme sahip öğretmenlerin uygulamada ders kitaplarından birinci derecede öncelikli olarak yararlandıkları görülmektedir. Ders kitaplarından öncelikli olarak birinci derecede en yüksek yüzdelerle yararlanan öğretmenler 6-10 (%81,3) yıllık kıdeme sahip olanlar, en düşük düzeyde yararlanan öğretmenler ise 21 yıl ve üstü (%50,0) kıdeme sahip olanlardır.

$X^2=81,69$; $P<0,05$ değeri dikkate alındığında, kıdemlere göre ders kitaplarının kullanılma önceliğine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 52
UYGULAMADA İNCELİKLİ OLARAK YARDIMCI KİTAPLAR ve
SINAVA HAZIRLAYICI TEST KİTAPLARINI KULLANMA

Kıdem	D e r e c e l e m e														Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	2	7,1	4	14,3	6	21,4	8	28,6	4	14,3	4	14,3	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	0	,0	8	25,0	12	37,5	4	12,5	4	12,5	4	12,5	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	3	6,5	14	30,4	10	21,7	8	17,4	6	13,3	2	4,3	3	6,5	46	10,8
16-20 Yıl	8	7,1	48	42,9	36	32,1	12	10,7	0	,0	8	7,1	0	,0	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	16	7,7	56	26,9	32	15,4	56	26,9	8	3,8	40	19,2	0	,0	208	48,8
Toplam	29	6,8	130	30,5	96	22,5	88	20,7	22	5,2	58	13,6	3	,7	426	100,

$\chi^2 = 91,44$

Sd=24

P=,00000

Çizelge 52’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %6,8’i uygulamada öğretim materyali olarak “Yardımcı kitaplar ve sınava hazırlayıcı test kitaplarından” birinci derecede öncelikli yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiği, 11-15 (%30,4), 16-20 (42,9) ve 21 yıl ve üstü (26,9) kıdeme sahip öğretmenlerin ikinci derecede; 6-10 (%37,5) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede; 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin (%28,6) dördüncü derecede öncelikle yardımcı kitaplar ve sınava hazırlayıcı test kitaplarından yararlandıkları görülmektedir. Yardımcı kitaplar ve test kitaplarından birinci derecede öncelikle yararlananlar arasında en yüksek yüzdelerle 21 (%7,7) yıl ve üstü kıdeme sahip olan öğretmenler, en düşük yüzdelerle ise 11-15 (%6,5) yıl kıdeme sahip olan öğretmenler bulunmaktadır. 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin hiç biri yardımcı kitaplar ve sınava hazırlayıcı test kitaplarından uygulamada birinci derecede yararlanmamaktadır.

$X^2=91,44$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre yardımcı kitaplar ve sınava hazırlayıcı test kitaplarının kullanılma önceliğine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 53
UYGULAMADA ÖNCELİKLİ OLARAK CD'LER, VE TEPEGÖZ SAYDAMLARINI KULLANMA

Kıdem	D e r e c e l e m e														Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	0	,0	0	,0	0	,0	2	7,1	0	,0	26	92,9	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	0	,0	0	,0	0	,0	0	,0	0	,0	0	,0	32	100,	32	7,5
11-15 Yıl	0	,0	0	,0	1	2,2	5	10,9	7	15,2	8	17,4	25	54,3	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	4	3,6	24	21,4	8	7,1	12	10,7	4	3,6	60	53,6	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	0	,0	16	7,7	8	3,8	8	3,8	40	19,2	24	11,5	112	53,8	208	48,8
Toplam	0	,0	20	4,7	33	7,7	21	4,9	61	14,3	36	8,5	255	59,9	426	100,

$X^2=95,75$

Sd= 20

P= ,00000

Çizelge 53'de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde hiç biri (%0,0) uygulamada öğretim materyali olarak CD'ler ile tepegöz saydamlarını birinci derecede kullanmamaktadır. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde 1-15 (%92,9) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin altıncı derecede; 6-10 (%100), 11-15 (%54,3), 16-20 (%53,6) ve 21 (%53,8) yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin yedinci derecede öncelikle CD'ler ile tepegöz saydamlarından öğretim sürecinde yararlandıkları görülmektedir.

$X^2=95,75$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre CD'ler ve tepegöz saydamlarının uygulamada öğretim materyali olarak kullanılma önceliğine yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 54
UYGULAMADA ÖNCELİKLİ OLARAK KONU İLE
İLGİLİ BASILI KAYNAKLAR VE ANSİKLOPEDİLERİ KULLANMA

Kıdem	D e r e c e l e m e														Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	0	,0	4	14,3	4	14,3	6	21,4	10	35,7	4	14,3	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	0	,0	2	6,3	8	25,0	8	25,0	4	12,5	10	31,3	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	2	4,3	5	10,9	7	15,2	10	21,7	7	15,2	13	28,3	2	4,3	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	12	10,7	20	17,9	36	32,1	21	18,8	20	17,9	3	2,7	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	0	,0	16	7,7	24	11,5	72	34,6	64	30,8	24	11,5	8	3,8	208	48,8
Toplam	2	,5	39	9,2	63	14,8	132	31,0	106	24,9	71	16,7	13	33,1	426	100,

$X^2 = 49,85$

Sd= 24

P= ,00148

Çizelge 54'te görüldüğü gibi sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %0,5'i uygulamada öğretim materyali olarak "Konu ile ilgili basılı kaynaklar ve ansiklopediler"den birinci derecede öncelikle yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 21 yıl ve üstü (%34,6) kıdeme sahip öğretmenlerin dördüncü derecede; 1-5 (%35,7) ve 16-20 (%18,8) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin beşinci derecede; 6-10 (%31,3) ve 11-15 (%28,3) kıdeme sahip öğretmenlerin altıncı derecede öncelikli olarak konu ile ilgili basılı kaynaklar ve ansiklopedilerden öğretim sürecinde yararlandıkları görülmektedir. Basılı kaynaklar ve ansiklopedilerden öncelikli olarak birinci derecede yararlananlar sadece 11-15 (%4,3) yıl kıdeme sahip olan öğretmenlerdir. Diğer kıdemlerdeki öğretmenler bu materyalleri öğretim sürecinde birinci derecede kullanmayı tercih etmemektedir.

$X^2=49,85$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre basılı kaynak ve ansiklopedilerin kullanılmasına yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 55
UYGULAMADA ÖNCELİKLİ OLARAK OKUL VE DERS PROGRAM TASARISINI KULLANMA

Kıdem	D e r e c e l e m e														Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-5 Yıl	6	21,4	6	21,4	6	21,4	2	7,1	4	14,3	2	7,1	2	7,1	28	6,6
6-10 Yıl	4	12,5	0	,0	4	12,5	4	12,5	13	40,6	7	21,9	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	9	19,6	1	2,2	5	10,9	6	13,0	12	6,1	8	17,4	5	10,9	46	10,8
16-20 Yıl	28	25,0	0	,0	16	14,3	20	17,9	24	21,4	16	14,3	8	7,1	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	64	30,8	8	3,8	40	19,2	24	11,5	32	15,4	8	3,8	32	15,9	208	48,8
Toplam	111	26,1	15	3,5	71	16,7	56	13,1	85	20,0	41	9,6	47	11,0	426	100,

$X^2 = 79,13$

Sd= 24

P= ,00000

Çizelge 55'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %26,1'i uygulamada öğretim materyali olarak "okul ve ders program tasarısından" birinci derecede öncelikli olarak yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzelik dağılımlar incelendiğinde, 11-15 (%19,6), 16-20 (%25,0) ve 21 (%30,8) yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin birinci derecede; 1-5 (%21,4) yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin eşit yüzeliklere birinci, ikinci, üçüncü derecede; 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin beşinci derecede öncelikle okul ve ders program tasarılarından uygulamada yararlandıkları görülmektedir. Okul ve ders program tasarısından uygulamada birinci derecede öncelikle yararlananlar arasında en yüksek yüzelikle 21 (%30,8) yıl ve üstü kıdeme sahip olan öğretmenler, en düşük yüzelikle 6-10 (%2,5) yıl kıdeme sahip olan öğretmenler bulunmaktadır.

$X^2=79,13$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre okul ve ders program tasarısının uygulamada öncelikle kullanılmasına yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 56
UYGULAMADA ÖNCELİKLİ OLARAK ÖĞRETMEN KLAUVUZ KİTAPLARINI KULLANMA

Kıdem	D e r e c e l e m e														Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	4	14,3	0	,0	2	7,1	6	21,4	6	21,4	8	28,6	2	7,1	28	6,6
6-10 Yıl	2	6,3	6	18,8	0	,0	8	25,0	7	21,9	9	28,1	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	0	,0	10	21,7	3	8,7	9	19,6	10	21,7	9	10,6	4	8,7	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	8	7,1	0	,0	32	28,6	32	28,6	28	25,0	2	10,7	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	16	7,7	40	19,2	24	11,5	16	7,7	40	19,2	72	34,6	0	,0	208	48,8
Toplam	22	5,2	64	15,0	30	7,0	71	16,7	95	22,3	126	29,6	18	,2	426	100,

$\chi^2 = 97,17$

Sd= 24

P= ,00000

Çizelge 56'da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde ancak %5,2'si uygulamada öğretim materyali olarak "Öğretmen kılavuz kitapların"dan birinci derecede öncelikle yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, öğretmen kılavuz kitaplarından 11-15 (%21,7) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin eşit yüzdelerle ikinci ve beşinci derecede; 16-20 (%38,6) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin beşinci derecede; 1-5 (%28,6), 6-10 (%28,1) ve 21 (%34,6) yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin altıncı derecede yararlandıkları görülmektedir. Öğretmen kılavuz kitaplarından birinci derecede öncelikle yararlananlar arasında en yüksek yüzdelerle 1-5 (%14,3) yıl kıdeme sahip olan öğretmenler, en düşük yüzdelerle ise 6-10 (%6,3) yıl kıdeme sahip olanlar öğretmenler bulunmaktadır. 11-15 ve 16-20 yıl kıdeme sahip olan öğretmenlerin hiç biri öğretmen kılavuz kitaplarından uygulamada birinci derecede yararlanmamaktadır.

$X^2=97,17$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre öğretmen kılavuz kitaplarını uygulamada öğretim materyali olarak öncelikle kullanmaya yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 57
UYGULAMADA ÖNCELİKLİ OLARAK DERGİLERİ KULLANMA

Kıdem	D e r e c e l e m e														Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	0	,0	6	21,4	10	35,7	2	7,1	2	7,1	8	28,6	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	0	,0	14	43,8	8	25,0	4	12,5	4	12,5	2	6,3	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	4	8,7	12	26,1	11	23,9	7	15,2	2	4,3	4	8,7	6	13,0	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	24	21,4	12	10,7	16	14,3	8	7,1	32	28,6	20	17,9	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	8	3,8	16	7,7	40	19,2	24	11,5	24	11,5	40	19,2	56	26,9	208	48,8
Toplam	12	2,8	72	16,9	81	19,0	53	12,4	40	9,4	86	20,2	82	19,2	426	100,

$\bar{X}^2 = 83,41$

Sd= 24

P= ,0000

Çizelge 57’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %2,8’i uygulamada öğretim materyali olarak “Dergilerden” birinci derece öncelikli yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 (%43,8) ve 11-15 (%26,1) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ikinci derecede; 1-5 (%35,7) yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede; 16-20 (%28,6) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin altıncı derecede; 21 yıl ve üstü (%26,9) kıdeme sahip öğretmenlerin yedinci derecede öncelikle uygulamada materyal olarak dergilerden yararlandıkları görülmektedir. Dergilerden birinci derecede öncelikli olarak yararlananlar arasında en yüksek yüzdelerle 11-15 (%8,7) yıl kıdeme sahip olan öğretmenler, en düşük yüzdelerle ise 21(%3.8) yıl ve üstü kıdeme sahip olan öğretmenler bulunmaktadır. 1-5, 6-10 ve 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin hiçbiri ise dergileri birinci derecede öğretim materyali olarak kullanmamaktadırlar.

$X^2=83,41$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre dergilerin uygulamada kullanılma önceliğine yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Çizelge 51-57 birlikte incelendiğinde, uygulamada öncelikli olarak öğretim materyallerinden yararlanma durumuna yönelik olarak öğretmenlerin birinci derecede (%58,7) ders kitaplarından, ikinci derecede (%26,1) okul ve ders program tasarılarından , üçüncü derecede(%6,8) yardımcı kitaplar ve sınava hazırlayıcı test kitaplarından , dördüncü derecede (%5,2) öğretmen kılavuz kitaplarından, beşinci derecede (%2,8) dergilerden, altıncı derecede (%0,5) basılı kaynaklar ve ansiklopedilerden, yedinci derecede (%0,0) CD’ler ve tepegöz saydamlarından yararlandıkları anlaşılmaktadır.

Ders kitaplarının öğretim sürecinde en çok başvurulan materyal olmasının nedeni; kolay ulaşılabilirliği ve her öğrencide bulunabilmesi ile geleneksel eğitimin bir sonucu olarak öğretmenlerdeki yerleşik alışkanlığın sonucu olabilir. Ancak, yapıcı, yaratıcı ve araştırmacı bireyler yetiştirmeyi hedefleyen eğitim sistemini çağın gereği olan öğretim materyallerinden daha çok yararlanmayı sağlayıcı fiziki ortamları düzenleyebilmeli ve bunları kullanmayı ve kullandırtmayı davranış haline getirmiş öğretmenleri yetiştirebilmelidir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Uygulamada öncelikli olarak yararlandıkları öğretim yöntem ve tekniklerine” yönelik görüşleri Çizelge 58-65’te sunulmuştur.

ÇİZELGE 58
UYGULAMADA ÖNCELİKLE DÜZ ANLATIM - YÖNTEMİNİ KULLANMA

Kıdem	D e r e c e l e m e																		Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	10	35,7	6	21,4	2	7,1	4	14,3	0	,0	2	7,1	2	7,1	2	7,1	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	18	56,3	4	12,5	8	25,0	0	,0	0	,0	2	6,3	0	,0	0	,0	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	17	37,0	6	13,0	3	6,5	6	13,0	3	6,5	3	6,5	2	4,3	2	4,3	4	8,7	46	10,8
16-20 Yıl	32	28,6	4	3,6	24	21,4	0	,0	12	10,7	0	,0	8	7,1	16	14,3	16	14,3	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	40	19,2	40	19,2	32	15,4	8	3,8	24	11,5	8	3,8	24	11,5	8	3,8	24	11,5	208	48,8
Toplam	117	27,5	60	14,1	39	16,2	18	4,2	39	9,2	15	3,5	36	8,5	28	6,6	44	10,3	426	100,

$X^2 = 103,66$

Sd= 32

P= ,00000

Çizelge 58’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %27,5’i uygulamada öğretim yöntemi olarak “düz anlatım yönteminden” birinci derecede öncelikle yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%35,7), 6-10 (%56,3), 11-15 (%37,0) ve 16-20 (%28,6) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin düz anlatım yönteminden uygulamada birinci derecede; 21 (%19,2) yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin birinci ve ikinci derecede öncelikle yararlandıkları görülmektedir. Düz anlatım yöntemini birinci derecede öncelikli olarak en yüksek düzeyde kullanan öğretmenler arasında 6-10 (%56,3) yıl kıdeme sahip olanlar, en düşük düzeyde ise 21 (%19,2) yıl ve üstü kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=103,66$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre düz anlatım yönteminin uygulamada öncelikli olarak kullanılmasına yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 59
UYGULAMADA ÖNCELİKLE SORU - CEVABI KULLANMA

Kıdem	D e r e c e l e m e																		Toplam			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		f	%		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
1-5 Yıl	4	14,3	6	21,4	14	50,0	4	14,3	0	,0	0	,0	0	,0	0	,0	0	,0	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	6	18,8	18	56,3	4	12,5	2	6,3	0	,0	0	,0	0	,0	2	6,3	0	,0	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	10	21,7	19	41,3	8	17,4	2	4,3	4	8,7	2	4,3	0	,0	0	,0	0	,0	1	2,2	46	10,8
16-20 Yıl	12	28,6	40	35,7	12	10,7	8	7,1	4	3,8	8	7,1	0	,0	4	3,6	4	3,6	4	3,6	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	40	19,2	56	26,9	32	15,4	16	7,7	8	3,8	24	11,5	0	,0	24	11,5	8	3,8	8	3,8	208	48,8
Toplam	92	21,6	139	32,5	70	16,4	32	7,5	16	3,8	34	8,0	0	,0	30	7,0	13	3,1	426	100,		

$X^2=68,00$

Sd= 28

P= ,00004

Çizelge 59’da görüldüğü gibi sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %21,6’sı uygulamada “Soru cevap” dan birinci derece öncelikli olarak yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 (%56,3), 11-15 (%41,3), 16-20 (%35,7) ve 21 yıl ve üstü (%26,9) kıdeme sahip öğretmenlerin ikinci derecede; 1-5 (%50,0) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede öncelikle uygulamada soru cevaptan yararlandıkları görülmektedir. Soru-cevap yöntemini birinci derecede öncelikle en yüksek düzeyde kullanan öğretmenler arasında 16-20 (%28,6) yıl kıdeme sahip olanlar, en düşük düzeyde ise 1-5 (%14,3) yıl kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=68,00$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre soru-cevabı uygulamada öncelikli olarak kullanmaya yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 60
UYGULAMADA ÖNCELİKLE BİLİMSEL ARAŞTIRMA YÖNTEMİN KULLANMA

Kıdem	D e r e c e l e m e																		Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	0	,0	0	,0	0	,0	0	,0	4	14,3	0	,0	2	7,1	6	21,4	16	57,1	28	6,6
6-10 Yıl	0	,0	0	,0	0	,0	2	6,3	0	,0	2	6,3	4	12,5	16	50,0	8	25,0	32	7,5
11-15 Yıl	0	,0	1	2,2	5	10,9	6	13,0	7	15,2	3	6,5	6	13,0	10	21,7	8	17,4	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	4	3,6	8	7,1	12	10,7	0	,0	12	10,7	20	17,9	16	14,3	40	35,7	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	0	,0	8	3,8	8	3,8	24	11,5	0	,0	24	11,5	16	7,7	8	3,8	120	57,7	208	48,8
Toplam	0	,0	13	3,1	21	4,9	44	10,3	11	2,6	41	9,6	48	11,3	56	13,1	192	45,1	426	100,

$\chi^2 = 150,51$

Sd= 28

P= ,00000

Çizelge 60'ta görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde hiçbiri (%0,0) uygulamada öğretim yöntemi olarak "Bilimsel araştırma yöntemin"den birinci derece öncelikle yararlanmadıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 (%50,0) ve 11-15 (%21,7) yıl kıdeme sahip öğretmenler sekizinci derecede; 1-5 (%57,1), 16-20 (%35,7) ve 21 (%57,7) yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin dokuzuncu derecede öncelikle bilimsel araştırma yönteminden yararlandıkları görülmektedir. Öğretmenler arasında bilimsel araştırma yöntemini birinci derecede tercih eden bulunmamaktadır.

$X^2=150,51$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre bilimsel araştırma yöntemini kullanmaya yönelik olarak öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 61
UYGULAMADA ÖNCELİKLE YAPARAK - YAŞAYARAK ÖĞRENMEYİ KULLANMA

Kıdem	D e r e c e l e m e																		Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	8	28,6	4	14,3	2	7,1	4	14,3	2	7,1	4	14,3	4	14,3	0	,0	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	4	12,5	6	18,8	4	12,5	4	12,5	2	6,3	6	18,8	2	6,3	2	6,3	2	6,3	32	7,5
11-15 Yıl	13	28,3	7	15,2	12	26,1	2	4,3	2	4,3	5	10,9	2	4,3	2	4,3	1	2,2	46	10,8
16-20 Yıl	28	25,0	28	25,0	16	14,3	20	17,9	0	,0	8	7,1	0	,0	4	3,6	8	7,1	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	64	30,8	40	19,2	56	26,9	8	3,8	8	3,8	8	3,8	8	3,8	16	7,7	0	,0	208	48,8
Toplam	117	27,5	85	20,0	90	21,1	38	8,9	14	3,3	31	7,3	16	3,8	24	5,6	11	2,6	426	100,

$\chi^2 = 86,72$

Sd= 32

P= ,00000

Çizelge 61’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %27,5’i uygulamada “Yaparak yaşayarak öğrenme”den birinci derece öncelikle yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%28,6), 11-15 (%28,3) ve 21 (%30,8) yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin birinci derecede; 16-20 (%25,0) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin eşit yüzdelerle birinci ve ikinci derecede; 6-10 yıl (%18,8) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin eşit yüzdelerde ikinci ve altıncı derecede öncelikle uygulamada yaparak yaşayarak öğrenmeden yararlandıkları görülmektedir. Uygulamada yaparak yaşayarak öğrenmeyi birinci derecede öncelikle en yüksek düzeyde kullananlar 21 (%30,8) yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenler, en düşük düzeyde ise 6-10 yıl (%12,5) kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=86,72$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre yaparak yaşayarak öğrenmeyi uygulamada kullanmaya yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 62
UYGULAMADA ÖNCELİKLE DRAMATİZE ETMEYİ KULLANMA

Kıdem	D e r e c e l e m e																		Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	0	,0	2	7,1	0	,0	2	7,1	6	21,4	2	7,1	6	21,4	6	21,4	4	14,3	28	6,6
6-10 Yıl	0	,0	2	6,3	8	25,0	2	6,3	6	18,8	2	6,3	8	25,0	0	,0	4	12,5	32	7,5
11-15 Yıl	1	2,2	5	10,9	2	4,3	8	17,4	12	26,1	5	10,9	5	10,9	4	8,7	4	8,7	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	12	10,7	0	,0	28	25,0	32	28,6	4	3,6	20	17,9	8	7,1	8	7,1	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	0	,0	24	11,5	24	11,5	48	23,1	40	19,2	24	11,5	24	11,5	16	7,7	8	3,8	208	48,8
Toplam	1	,2	45	10,6	34	8,0	88	20,7	96	22,5	37	8,7	63	14,8	34	8,0	28	6,6	426	100,

$X^2 = 74,16$

Sd= 32

P= ,00003

Çizelge 62’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %0,2’si uygulamada “Dramatize etme”den birinci derece öncelikli yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 (%25,0) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin eşit yüzdelerle üçüncü ve yedinci derecede; 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin dördüncü derecede; 1-5 (%21,4) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin beşinci derecede öncelikle yararlandıkları görülmektedir. Dramatize etmeyi birinci derecede öncelikle kullananlar sadece 11-15 (%2,2) yıllık kıdeme sahip öğretmenlerdir. Diğer kıdemdeki öğretmenler ise dramatize etmeyi birinci derecede kullanmaktadır.

$X^2=74,16$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre dramatize etmeyi uygulamada kullanmaya yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 63
UYGULAMADA ÖNCELİKLE GÖSTERİ YAPTIRMA YÖNTEMİNİ KULLANMA

Kıdem	D e r e c e l e m e																		Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	0	,0	0	,0	2	7,1	4	14,3	4	14,3	2	7,1	6	21,4	8	8,6	2	7,1	28	6,6
6-10 Yıl	0	,0	2	6,3	0	,0	6	18,8	2	6,3	6	18,8	8	25,0	6	18,8	2	6,3	32	7,5
11-15 Yıl	0	,0	0	,0	4	8,7	3	6,5	2	4,3	10	21,7	14	30,4	7	15,2	6	13,0	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	0	,0	12	10,7	4	3,6	16	14,3	20	17,9	16	14,3	24	21,4	20	17,9	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	0	,0	0	,0	8	3,8	8	3,8	24	11,5	32	15,4	64	30,8	48	23,1	24	11,5	208	48,8
Toplam	0	,0	2	,5	26	6,1	25	5,9	48	11,3	70	16,4	108	25,4	93	21,8	54	12,7	426	100,

$X^2=68,71$

Sd= 28

P= ,00003

Çizelge 63'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde hiçbiri (%0,0) uygulamada öğretim yöntemi olarak "Gösterip yaptırma yöntemin"den birinci derece öncelikle yararlanmadıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%21,4), 6-10 (%25,0) ve 11-15 (%30,4) yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin yedinci derecede; 16-20 (%21,4) ve 21 yıl ve üstü (%23,1) kıdeme sahip öğretmenlerin sekizinci derecede öncelikle gösterip yaptırma yönteminden uygulamada yararlandıkları görülmektedir.

$X^2=68,71$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre gösterip yaptırma yöntemini kullanma önceliğine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 64
UYGULAMADA ÖNCELİKLE TARTIŞMA YÖNTEMİNİ KULLANMA

Kıdem	D e r e c e l e m e																		Toplam			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		f	%		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
1-5 Yıl	0	,0	2	7,1	0	,0	6	21,4	6	21,4	6	21,4	2	7,1	2	7,1	2	7,1	4	14,3	28	6,6
6-10 Yıl	0	,0	0	,0	4	12,5	8	25,0	6	18,8	4	12,5	6	18,8	0	,0	0	,0	4	12,5	32	7,5
11-15 Yıl	0	,0	1	2,2	1	2,2	7	15,2	4	8,7	9	19,6	11	23,9	8	17,4	5	10,9	46	10,8	46	10,8
16-20 Yıl	4	3,6	0	,0	8	7,1	12	10,7	20	17,9	32	28,6	24	21,4	8	7,1	4	3,6	112	26,3	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	0	,0	0	,0	8	3,8	40	19,2	56	26,9	56	26,9	24	11,3	24	11,3	0	,0	0	,0	208	48,8
Toplam	4	,9	3	,7	21	4,9	73	17,1	92	21,6	107	25,1	67	15,7	42	9,9	17	4,0	426	100,	426	100,

$X^2=97,04$

Sd= 32

P= ,00000

Çizelge 64'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %0,9'u uygulamada öğretim yöntemi olarak "Tartışma yöntemin"den birinci derecede öncelikle yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%21,4) yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin eşit yüzdelerle dördüncü, beşinci, altıncı derecede; 6-10 (%25,0) yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin dördüncü derecede; 21 yıl ve üstü (%26,9) kıdeme sahip öğretmenlerin eşit yüzdelerle beşinci ve altıncı derecede; 16-20 (%28,6) yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin altıncı derecede; 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin yedinci derecede öncelikle uygulamada tartışma yönteminden yararlanmayı tercih ettikleri görülmektedir. Tartışma yöntemini birinci derecede öncelikle kullananlar sadece 16-20 (%3,6) yıl kıdeme sahip öğretmenlerdir. Diğer kıdemdeki öğretmenler bu yöntemi birinci derecede kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

$X^2=97,04$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre tartışma yönteminin kullanılma önceliğine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 65
UYGULAMADA ÖNCELİKLE DENEY KULLANMA

Kıdem	D e r e c e l e m e																		Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	0	,0	4	14,3	2	7,1	2	7,1	4	14,3	10	35,7	4	14,3	2	7,1	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	0	,0	0	,0	0	,0	2	6,3	12	37,5	6	18,8	2	6,3	4	12,5	6	18,8	32	7,5
11-15 Yıl	1	2,2	4	8,7	6	13,0	8	17,4	5	10,9	5	10,9	3	6,5	8	17,4	6	13,0	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	8	7,1	24	21,4	20	17,9	16	14,3	20	17,9	16	14,3	8	7,1	0	,0	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	8	3,8	40	19,2	40	19,2	40	19,2	40	19,2	16	7,7	24	11,5	0	,0	0	,0	208	48,8
Toplam	9	2,1	56	13,1	72	16,9	72	16,9	77	18,1	57	13,4	49	11,5	22	5,2	12	2,8	426	100,

$X^2= 148,52$

Sd= 32

P= ,00000

Çizelge 65'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %2,1'i uygulamada "Deney"den birinci derece öncelikle yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 21 yıl ve üstü (%19,2) kıdeme sahip öğretmenlerin eşit yüzdelerle ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci derecede; 16-20 (%21,4) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede; 6-10 (%37,5) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin beşinci derecede; 1-5 (%35,7) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin altıncı derecede; 11-15 (%17,4) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin sekizinci derecede öncelikle deneyi kullanmayı tercih ettikleri görülmektedir. Deneyi birinci derecede en yüksek düzeyde kullananlar 21 (%3,8) yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenler bulunmaktadır, 1-5, 6-10 ve 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenler ise deneyi uygulamada birinci derecede kullanmamaktadır.

$X^2=148,52$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre deneyi uygulamada kullanma önceliğine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 66
UYGULAMADA ÖNCELİKLE GRUP ve KÜME ÇALIŞMASINI KULLANMA

Kıdem	D e r e c e l e m e																		Toplam			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		f	%		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
1-5 Yıl	6	21,4	4	14,3	6	21,4	2	7,1	2	7,1	2	7,1	2	7,1	2	7,1	2	7,1	2	7,1	28	6,6
6-10 Yıl	4	12,5	0	,0	4	12,5	6	18,8	4	12,5	4	12,5	2	6,3	2	6,3	2	6,3	6	18,8	32	7,5
11-15 Yıl	4	8,7	3	6,5	5	10,9	4	8,7	7	15,2	4	8,7	3	6,5	5	10,9	11	23,9	46	10,8		
16-20 Yıl	16	14,3	16	14,3	8	7,1	8	7,1	12	10,7	8	7,1	8	7,1	24	21,4	12	10,7	112	26,3		
21 Yıl ve Üstü	56	26,9	0	,0	0	,0	16	7,7	8	3,8	16	7,7	24	11,5	64	30,8	24	11,5	208	48,8		
Toplam	86	20,2	23	5,4	23	5,4	36	8,5	33	7,7	34	8,0	39	9,2	97	22,8	55	12,9	426	100,		

$\chi^2 = 114,68$

Sd= 32

P= ,00000

Çizelge 66'da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %20,2'si uygulamada "Grup ve küme çalışması"dan birinci derecede öncelikle yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%21,4) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin eşit yüzdeliklerle birinci ve üçüncü derecede; 16-20 (%21,4) ve 21 yıl ve üstü (%30,8) kıdeme sahip öğretmenlerin sekizinci derecede; 6-10 (%18,8) ve 11-15 (%23,9) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin dokuzuncu derecede öncelikle grup ve küme çalışmasını uygulamada kullanmayı tercih ettikleri görülmektedir. Grup ve küme çalışmasını birinci derecede öncelikle en yüksek düzeyde kullanmayı tercih edenler 21 (%26,9) yıl ve üstü kıdeme sahip olan, en düşük düzeyde ise 11-15 (%8,7) yıllık kıdeme sahip öğretmenler bulunmaktadır.

$\chi^2=114,68$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre grup ve küme çalışmasının kullanılma önceliğine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Çizelge 58-66 birlikte incelendiğinde, öğretmenlerin genel dağılım içerisinde uygulamada birinci derecede öncelikli olarak yaparak yaşayarak ve düz anlatımı (%27,5) kullandıkları görülmektedir. Bundan sonra sırasıyla soru cevap yöntemini (%21,6), grup ve küme çalışmasını (%20,2), deneyi (%2,1), tartışma yöntemini (%0,7) ve dramatize etmeyi (%0,2) kullandıkları; gösterip yaptırma ve bilimsel araştırma (%0,0) yöntemlerini ise uygulamada birinci derecede kullanmadıkları görülmektedir.

Öğretmenlerin uygulamada, düz anlatım, soru cevap ve yaparak yaşayarak yöntemlerini daha çok kullandıkları görülmektedir. Hedeflerin özelliklerine göre bilinen tüm metodların birlikte işe koşulması, öğrencinin başarıya ulaşması için gerekli olduğu genel bir kabuldür. Diğer taraftan, demokratik kültürün kazandırılmasında tartışma, sorunları çağdaş yaklaşımla çözmeyi kişiliğin bir özelliği olarak yansıtmada bilimsel araştırma, beceri geliştirmede gösterip yaptırma yöntemlerinin eğitim sürecinde etkili kullanılması gerekmektedir. Bu nedenle, öğretmenlerin öğretim yöntemlerini tanıma ve kullanma yönünden yeterli bir eğitimden geçmeleri gerektiği söylenebilir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre "Dersin işlenmesi sırasında yer verdikleri değişkenler ile etkinliklere" yönelik görüşleri Çizelge 67'de sunulmuştur.

ÇİZELGE 67

DERSİN İŞLENİŞİ SIRASINDA İPUCU, PEKİŞTİREC, ÖĞRENCİ KATILGANLIĞI, DÖNÜT - DÜZELTME, DİKKAT ÇEKME, GÜDÜLEME, SEVGİ EĞİTİMİ, GÖZDEN GEÇİRME, GEÇİŞLER, ARA ÖZET, ANA NOKTAYI VURGULAMA, BİR ÖNCEKİ DERSE BAĞLAMA, GÜNCEL OLAYLARA BAĞLAMA, UYGUN ÖĞRETİM YÖNTEMİNİ KULLANMAYA YER VERME

Kıdem	1		2		3		4		5		6		7		
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1-5 Yıl	E	28	100,0	26	92,9	28	100,0	28	100,0	26	92,9	28	100,0	28	100,0
	H	0	,0	2	7,1	0	,0	0	,0	2	7,1	0	,0	0	,0
6-10 Yıl	E	18	56,3	22	68,8	32	100,0	18	56,3	30	93,8	26	81,3	18	56,3
	H	14	43,8	10	31,3	0	,0	14	43,8	2	6,3	6	18,8	14	43,8
11-15 Yıl	E	33	71,7	32	69,6	36	78,3	27	58,7	38	82,6	32	69,6	31	67,4
	H	13	28,3	14	30,4	10	21,7	19	41,3	8	17,4	14	30,4	15	32,6
16-20 Yıl	E	80	71,4	84	75,0	100	89,3	68	60,7	88	78,6	76	67,9	80	78,6
	H	32	28,6	28	25,0	12	10,7	44	39,3	24	21,4	36	32,1	24	21,4
21 Yıl ve Üstü	E	104	50,0	120	57,7	192	92,3	120	57,7	120	57,7	128	61,5	120	57,7
	H	104	50,0	88	42,3	16	7,7	88	42,3	88	42,3	80	38,5	88	42,3
TOPLAM	E	263	61,7	284	66,7	388	91,1	261	61,3	302	70,9	290	68,1	285	66,9
	H	163	39,3	142	33,3	38	8,9	165	38,7	124	29,1	136	31,9	141	33,1
X ²		36,29		19,91		16,00		19,30		38,47		19,82		30,35	
Sd		+		+		+		+		+		+		+	
P		,00000		,00052		,00301		,00068		,00000		,00054		,00000	

E = Evet H = Hayır

1. İpuçları (Öğrenirken ne yapacağımı bildirme)
2. Pekleştiriciler (Davranışın tekrar yapılması için ödüllendirme)
3. Öğrenci katılganlığı
4. Dönüt-Düzeltilme (Öğrenciye yaptıkları hakkında bilgi verme ve eksikliklerini tamamlamaya yardım etme)
5. Dikkat çekme
6. Motivasyon/güdütleme
7. Sevgi Eğitimi

ÇİZELGE 67-devam

Kıdem	8		9		10		11		12		13		Toplam		X̄	
	f	%	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	E	24	85,7	20	71,4	28	100,0	28	100,0	28	100,0	28	100,0	28	6,6	95,6
	H	4	14,3	8	28,6	0	,0	0	,0	0	,0	0	,0			
6-10 Yıl	E	8	25,0	12	37,5	22	68,8	16	50,0	24	75,0	16	50,0	32	7,5	63,0
	H	24	75,0	20	62,5	10	31,3	16	50,0	8	25,0	16	50,0			
11-15 Yıl	E	31	67,4	23	50,0	30	65,2	27	58,7	30	65,2	29	63,0	46	10,8	67,7
	H	15	32,6	23	50,0	16	34,8	19	41,3	16	34,8	17	37,0			
16-20 Yıl	E	68	60,7	52	46,4	76	67,9	88	78,6	88	78,6	80	71,4	112	26,3	71,1
	H	44	39,3	60	53,6	36	32,1	24	21,4	24	21,4	32	28,6			
21 Yıl ve Üstü	E	96	46,2	80	38,5	152	73,1	160	76,9	168	80,8	136	65,4	208	48,8	62,7
	H	112	53,8	128	61,5	56	26,9	48	23,1	40	19,2	72	34,6			
Toplam	E	227	53,3	187	43,9	308	72,3	319	74,9	338	79,3	289	67,8	426	100,0	71,8
	H	199	46,7	239	56,1	118	27,7	107	25,1	88	20,7	137	32,2			
X ²		32,52		12,63		13,24		27,60		13,55		19,66				
Sd		4		4		4		4		4		4				
P		,00000		,01322		,01013		,00001		,00885		,00058				

$E = E_{\text{vet}}$ $H = H_{\text{qvir}}$

8. Gözden geçirme (Dersin başında konuyu kısaca özetleme)

9. Geçişler, ara özetler

10. Ana noktayı vurgulama

11. Amaç, davranışlar ve konuyu bir önceki dersle bağlama.

12. Amaç, davranışlar ve konuyu güncel olaylarla bağlama

13. Amaç, davranışlar ve konuyu uygun öğretim yöntemlerini kullanma

Çizelge 67’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %61,7’si dersin işlenişi sırasında “İpuçlarına” yer verdikleri şeklinde görüş belirtmişlerdir. Yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %100’ü ile en yüksek düzeyde, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %50 ile en düşük düzeyde uygulamada İpuçlarına yer verdikleri görülmektedir. $X^2= 36,29$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre İpuçlarına yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %66,7’si dersin işlenişi sırasında “Pekiştireç”lere yer verdiklerini belirtmişlerdir. Yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %92,9’u ile en yüksek düzeyde, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %57,7 ile en düşük düzeyde uygulamada pekiştireçleri kullandıkları görülmektedir. $X^2= 19,91$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre derslerin işlenişi sırasında pekiştireçlere yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %91,1’i dersin işlenişi sırasında “Öğrenci katılmağına” yer verdiklerini belirtmişlerdir. Yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 ve 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %100’ü ile en yüksek düzeyde, 11-15 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %78,3 ile en düşük düzeyde öğretim sürecinde öğrenci katılmağına yer verdikleri görülmektedir. $X^2= 16,00$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre dersin işlenişi sırasında öğrenci katılmağına yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %61,3’ü dersin işlenişi sırasında “Dönüt ve düzeltmeye” yer verdiklerini belirtmişlerdir. Yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %100 ile en yüksek düzeyde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %56,3 ile en düşük düzeyde dersin işlenişi sırasında dönüt ve düzeltmeye yer verdikleri görülmektedir. $X^2= 19,30$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre dersin işlenişi sırasında dönüt ve düzeltmeye yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %70,9’u dersin işlenişi sırasında “Dikkat çekme etkinliklerine” yer verdiklerini belirtmişlerdir. Yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %93,8’i ile en yüksek düzeyde, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %57,7 ile en düşük düzeyde uygulamada öğrencilerin dikkatini çekme etkinliklerine yer verdikleri görülmektedir. $X^2= 34,7$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre dersin işlenişi sırasında dikkat çekme etkinliklerine yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %68,1'i dersin işlenişi sırasında "Güdülemeye" yer verdiklerini belirtmişlerdir. Yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %100'ü ile en yüksek düzeyde, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %61,5 ile en düşük düzeyde uygulamada güdülemeye yer verdikleri görülmektedir. $X^2= 19,82$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde kidedlere göre dersin işlenişi sırasında güdülemeye yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %66,9'u dersin işlenişi sırasında "Sevgi eğitime" yer verdikleri şeklinde görüş belirtmişlerdir. Yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %100'ü ile en yüksek düzeyde, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %57,7 ile en düşük düzeyde sevgi eğitime yer verdikleri görülmektedir. $X^2= 30,35$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kidedlere göre dersin işlenişi sırasında sevgi eğitime yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %53,3'ü dersin işlenişi sırasında öğrenilecekleri "Gözden geçirme etkinliklerine" yer verdikleri şeklinde görüş belirtmişlerdir. Yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %85,7 ile en yüksek düzeyde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %25,0 ile en düşük düzeyde gözden geçirme etkinliklerine yer verdikleri görülmektedir. $X^2= 32,52$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kidedlere göre dersin işlenişi sırasında gözden geçirme etkinliklerine yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %43,9'u dersin işlenişi sırasında "Geçişler ve ara özetlere" yer verdikleri şeklinde görüş belirtmişlerdir. Yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %71,4'ü ile en yüksek düzeyde, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %38,5 ile en düşük düzeyde dersin işlenişi sırasında geçişler ve ara özetlere yer verdikleri görülmektedir. $X^2= 12,63$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kidedlere göre uygulamada geçişlere ve ara özetlere yer vermeye yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %72,3'ü dersin işlenişi sırasında "Ana noktayı vurgulama"ya yer verdiklerini belirtmişlerdir. Yüzdelerik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %100 ile en yüksek düzeyde, 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %65,2 ile en düşük düzeyde uygulamada ana noktayı vurguladıkları görülmektedir. $X^2= 13,24$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kidedlere göre dersin işlenişi

sırasında ana noktayı vurgulamaya yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %74,9'u dersin işlenişi sırasında "Bir önceki derse bağlama"ya yer verdiklerini belirtmişlerdir. Yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %100'ü ile en yüksek düzeyde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %50 ile en düşük düzeyde bir önceki derse bağlama etkinliklerine yer verdikleri görülmektedir. $X^2= 27,60$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre derse bir önceki derse bağlanmaya yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %79,3'ü dersin işlenişi sırasında derse "Güncel olaylara bağlamaya" yer verdiklerini belirtmişlerdir. Yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %100 ile en yüksek düzeyde, 11-15 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %65,2 ile en düşük düzeyde derse güncel olaylara bağladıkları görülmektedir. $X^2= 13,55$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre derse güncel olaylara bağlanmaya yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %67,8'i dersin işlenişi sırasında "Uygun öğretim yöntemini" kullandıklarını belirtmişlerdir. Yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %100'ü ile en yüksek düzeyde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %50 ile en düşük düzeyde derse uygun öğretim yöntemi kullandıkları görülmektedir. $X^2= 19,66$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde kıdemlere göre derse uygun öğretim yöntemini kullanmaya yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Dersin işlenişi sırasında kullanılması gereken değişkenler ve etkinlikler birlikte incelendiğinde, 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin tüm değişken ve etkinliklerden ipuçları, öğrenci katılabilirliği, dönüt ve düzeltme, güdüleme, sevgi eğitimi; ana noktayı vurgulama; hedef, davranışlar ve konuyu bir önceki derse ve güncel olaylara bağlama, uygun öğretim yöntemini kullanmaya (%100) en üst düzeyde; 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin gözden geçirmeye (%10) en düşük düzeyde yer verdikleri görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin değişkenler ve etkinliklere yer verme ortalamaları incelendiğinde, 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin tüm değişken ve etkinliklere, diğerlerine göre daha fazla yer verdikleri (%95,6), 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ise daha az yer

verdikleri (%62,7) görülmektedir. Bunun nedeni, bu kıdemdeki öğretmenlerin meslek öncesi eğitimlerini kapsayan 1978 ile 1982 arasındaki hızlandırılmış eğitimden geçmeleri olabilir.

İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin “uygulamada öncelikli olarak yer verdikleri değerlendirme” şekillerine yönelik görüşleri Çizelge 68 - 74’te sunulmuştur.

ÇİZELGE 68
UYGULAMADA ÖNCELİKLE ÖĞRENCİ BAŞARISINI DEĞERLENDİRMEYE YER VERME

Kıdem	D e r e c e l e m e														Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-5 Yıl	10	35,7	2	7,1	2	7,1	4	14,3	8	28,6	0	,0	2	7,1	28	6,6
6-10 Yıl	14	43,8	6	18,8	2	6,3	2	6,3	6	18,8	2	6,3	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	18	39,1	3	6,5	7	15,2	7	15,2	6	13,0	1	2,2	4	8,7	46	10,8
16-20 Yıl	24	21,4	16	14,3	28	25,0	12	10,7	20	17,9	8	7,1	4	3,6	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	56	26,9	64	30,8	16	7,7	24	11,5	24	11,5	8	3,8	16	7,7	208	48,8
Toplam	122	28,6	91	21,4	55	12,9	49	115	64	15,0	19	4,5	26	6,1	426	100,

$X^2=61,10$

Sd=24

P=,00004

Çizelge 68’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %28,6’sı uygulamada “Öğrenci başarısının değerlendirilmesine” birinci derece öncelikle yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%35,7) 6-10 (%43,8) ve 11-15 (%39,1) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ikinci derecede; 16-20 (%25,0) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede uygulamada öğrenci başarısını değerlendirmeye yer verdikleri görülmektedir. Öğretmenler arasında öğrenci başarısını, değerlendirmede birinci derecede en yüksek yüzdeliğe 6-10 (%43,8) yıl kıdeme sahip olanlar, en düşük yüzdeliğe ise 16-20 (%21,4) yıl kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=61,10$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre öğretim sürecinde öncelikle öğrenci başarısını değerlendirmeye yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 69
UYGULAMADA ÖNCELİKLE ÖĞRETME ETKİNLİĞİNİ DEĞERLENDİRMEYE YER VERME

Kıdem	D e r e c e l e m e														Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7		f	%
1-5 Yıl	2	7,1	2	7,1	10	35,7	0	,0	8	28,6	6	21,4	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	4	12,5	8	25,0	6	18,8	0	,0	6	18,8	4	12,5	4	12,5	32	7,5
11-15 Yıl	2	4,3	10	21,7	7	15,2	8	17,4	10	21,7	7	15,2	2	4,3	46	10,8
16-20 Yıl	4	3,6	20	17,9	12	10,7	12	10,7	12	10,7	36	32,1	16	14,3	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	8	3,8	24	11,5	16	7,7	24	11,5	64	30,8	72	34,6	0	,0	208	48,8
Toplam	24	4,7	64	15,0	51	12,0	44	10,3	100	23,5	125	29,3	22	5,2	426	100,

$\chi^2 = 94,82$

Sd=24

P= ,00000

Çizelge 69'da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %4,7'si uygulamada "Öğretme etkinliğini değerlendirmeye" birinci derece öncelikle yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 (%25,0) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ikinci derecede; 11-15 (521,7) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin eşit yüzdelerle ikinci ve beşinci derecede; 1-5 yıl (%35,7) kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede; 16-20 (%32,1) ve 21 yıl ve üstü (%34,6) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin altıncı derecede uygulamada öğretim etkinliğini değerlendirmeye öncelikle yer verdikleri görülmektedir. Uygulamada öğretme etkinliğini, değerlendirmede birinci derecede en yüksek yüzdelerle 6-10 (%12,5) yıl kıdeme sahip öğretmenler, en düşük yüzdelerle ise 16-20 (%3,6) yıl kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=94,82$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre öğretme sürecinde öncelikle öğretme etkinliğini değerlendirmeye yer vermeye yönelik olarak, anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 70
UYGULAMADA ÖNCELİKLE PROGRAM TASARISINI DEĞERLENDİRMEYE YER VERME

Kıdem	D e r e c e l e m e														Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	2	7,1	4	14,3	0	,0	0	,0	2	7,1	6	21,4	14	5,0	28	6,6
6-10 Yıl	2	6,3	4	12,5	0	,0	0	,0	8	25,0	12	37,5	6	18,8	32	7,5
11-15 Yıl	1	2,2	1	2,2	5	10,9	6	13,0	7	15,2	17	37,0	9	19,6	46	10,8
16-20 Yıl	8	7,1	12	10,7	12	10,7	8	7,1	8	7,1	28	25,0	36	32,1	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	0	,0	0	,0	16	7,7	8	3,8	64	30,8	48	23,1	72	34,6	208	48,8
Toplam	13	3,1	21	4,9	33	7,7	22	5,2	89	20,9	111	26,1	137	32,2	426	100,

$X^2=94,41$

$Sd=24$

$P=,00000$

Çizelge 70’te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %3,1’i uygulamada “Program tasarısını değerlendirmeye” birinci derecede öncelikle yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%21,4) 6-10 (%37,5), 11-15 (%37,0), 16-20 (%25,0) ve 21 yıl ve üstü (%23,1) kıdeme sahip öğretmenlerin program tasarısını değerlendirmeye altıncı derecede uygulamada yer verdikleri görülmektedir. Program tasarısını, değerlendirmeye birinci derecede en yüksek yüzdelerle uygulamada yer verenler 1-5 (%7,1)ve 16-20 (%7,1) yıl kıdeme sahip öğretmenler, en düşük düzeyde ise 21 (%0,0) yıl ve üstü kıdeme sahip olan öğretmenler bulunmaktadır.

$X^2=94,41$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre uygulama sürecinde programın tasarısını değerlendirmeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 71
DERSİN BAŞINDA ÖNCELİKLE ÖĞRENCİNİN BİLGİ DÜZEYİNİ DEĞERLENDİRMEYE YER VERME

Kıdem	D e r e c e l e m e														Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	8	28,6	6	21,4	4	14,3	6	21,4	2	7,1	0	,0	2	7,1	28	6,6
6-10 Yıl	4	12,5	4	12,5	10	31,3	6	18,8	2	6,3	2	6,3	4	12,5	32	7,5
11-15 Yıl	11	23,9	7	15,2	2	4,3	9	19,6	9	19,6	2	4,3	6	13,0	46	10,8
16-20 Yıl	40	35,7	12	10,7	20	17,9	12	10,7	16	14,3	8	7,1	4	3,6	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	72	34,6	24	11,5	8	3,8	16	7,7	8	3,8	32	15,4	48	23,1	208	48,8
Toplam	135	31,7	43	12,4	44	10,3	49	11,5	37	8,7	44	10,3	64	15,0	426	100,

$X^2=95,29$

Sd= 24

P= ,00000

Çizelge 71’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %31,7’si “Dersin başında öğrencinin bilgi düzeyini değerlendirme önceliğine” birinci derece yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%28,6), 11-15 (%23,9), 16-20 (%35,7) ve 21 yıl ve üstü (%34,6) kıdeme sahip olan öğretmenlerin dersin başında öğrencinin bilgi düzeyini değerlendirmeye birinci derecede; 6-10 (%31,3) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede öncelikle yer verdikleri görülmektedir. Uygulamada öğrencinin bilgi düzeyini değerlendirmeyi birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 16-20 (%35,7) yıl, en düşük yüzdelerle ise 6-10 (%12,5) yıl kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=95,29$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre dersin başında öncelikle öğrencinin bilgi düzeyini değerlendirmeye yönelik, anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 72
DERSİN İŞLENİŞİ SIRASINDA ÖNCELİKLE NE KAZANILDIĞINI DEĞERLENDİRMEYE YER VERME

Kıdem	D e r e c e l e m e														Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	0	,0	10	35,7	6	21,4	6	21,4	2	7,1	4	14,3	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	2	6,3	10	31,3	2	6,3	16	50,0	2	6,3	0	,0	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	7	15,2	13	28,3	10	21,7	5	10,9	7	15,2	3	6,5	1	2,2	46	10,8
16-20 Yıl	28	25,0	28	25,0	8	7,1	32	28,6	16	14,3	0	,0	0	,0	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	32	15,4	80	38,5	40	19,2	24	11,5	8	3,8	16	7,7	8	3,8	208	48,8
Toplam	69	16,2	141	33,1	66	15,5	83	19,5	35	8,2	23	5,4	9	2,1	426	100,

$X^2= 88,85$

Sd= 24

P= ,00000

Çizelge 72’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %16,2’si “Dersin işlenişi sırasında ne kazanıldığını değerlendirmeye” öncelikli olarak birinci derece yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%35,7), 11-15 (%28,3) ve 21 yıl ve üstü (%38,5) kıdeme sahip olan öğretmenlerin uygulamada ne kazanıldığını değerlendirmeyi birinci derecede; 6-10 (%50,0) ve 16-20 (%28,6) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede öncelikle tercih ettikleri görülmektedir. Dersin işlenişi sırasında ne kazanıldığını değerlendirmeyi birinci derecede en yüksek yüzdelerle 16-20 (%25,0) yıl kıdeme sahip olanlar tercih etmişlerdir. 1-5 yıl kıdeme sahip olan öğretmenlerin hiç biri dersin işlenişi sırasında ne kazanıldığını öncelikle değerlendirmemektedir.

$X^2=88,85$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde; kıdemlere göre dersin işlenişi sırasında öncelikle ne kazanıldığını değerlendirmeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 73
ÜNİTENİN SONUNDA HEDEFLERE NE KADAR ULAŞILDIĞINI
DEĞERLENDİRMEYE ÖNCELİLE YER VERME

Kıdem	D e r e c e l e m e														Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-5 Yıl	0	,0	4	14,3	6	21,4	8	28,6	4	14,3	4	14,3	2	7,1	28	6,6
6-10 Yıl	4	12,5	0	,0	8	25,0	0	,0	8	25,0	10	31,3	2	6,3	32	7,5
11-15 Yıl	5	10,9	8	17,4	10	21,7	7	15,2	3	6,5	11	23,9	2	4,3	46	10,8
16-20 Yıl	8	7,1	24	21,4	24	21,4	12	10,7	16	14,3	28	25,0	0	,0	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	32	15,4	16	7,7	80	38,5	40	19,2	24	11,5	16	7,7	0	,0	208	48,8
Toplam	49	11,5	52	12,2	128	30,0	67	15,7	55	12,9	69	16,2	6	1,4	426	100,

$\chi^2 = 90,86$

Sd= 24

P= ,00000

Çizelge 73'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %11,5'i "Ünitenin sonunda hedeflere ne kadar ulaşıldığını değerlendirmeye" öncelikli olarak birinci derece yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 21 yıl ve üstü (%38,5) kıdeme sahip öğretmenlerin ünite sonunda hedeflere ne kadar ulaşıldığını değerlendirmeyi üçüncü derecede; 1-5 (%28,6) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin dördüncü derecede; 6-10 (%31,3), 11-15 (%23,9) ve 16-20 (%25,0) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin altıncı derecede öncelikle yer verdikleri görülmektedir. Ünite sonunda hedeflere ulaşma derecesini belirlemek amacıyla yapılan değerlendirmeyi birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdeliğe 21 (%15,4) yıl ve üstü kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır. 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin tamamı bu değerlendirmeyi birinci derecede kullanmamaktadır.

$X^2=90,86$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ünite sonunda hedeflere ne kadar ulaşıldığını öncelikle değerlendirmeye yer vermeye yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 74
UYGULAMADA ÖNCELİKLE BELLİ BİR KAPSAM SONUNDA
NE KAZANILDIĞINI DEĞERLENDİRMEYE YER VERME

Kıdem	D e r e c e l e m e														Toplam	
	1		2		3		4		5		6		7		f	%
1-5 Yıl	6	21,4	0	,0	0	,0	4	14,3	2	7,1	8	28,6	8	28,6	28	6,6
6-10 Yıl	2	6,3	0	,0	4	12,5	8	25,0	0	,0	2	6,3	16	50,0	32	7,5
11-15 Yıl	2	4,3	4	8,7	5	10,9	4	8,7	4	8,7	5	10,9	22	47,8	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	0	,0	8	7,1	24	21,4	24	21,4	4	3,6	52	46,4	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	8	3,8	0	,0	32	15,4	72	34,6	16	7,7	16	7,7	64	30,8	208	48,8
Toplam	18	4,2	4	0,9	49	11,5	112	26,3	46	10,8	35	8,2	162	38,0	426	100,

$\chi^2 = 122,30$

Sd= 24

P= ,00000

Çizelge 74'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %4,2'si uygulamada "Belli bir kapsam sonunda ne kazanıldığını değerlendirme"ye öncelikli olarak birinci derece yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 21 yıl ve üstü (%34,6) kıdeme sahip öğretmenlerin belli bir kapsam sonunda ne kazanıldığını değerlendirmeye dördüncü derecede; 1-5 yıl (%28,6) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin eşit yüzdelerle altıncı ve yedinci derecede; 6-10 (%50,0), 11-15 (%47,8) ve 16-20 (%46,4) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin yedinci derecede öncelikle yer verdikleri görülmektedir. Belli bir kapsam sonunda değerlendirme yapmayı birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdeler 1-5 (%21,4) yıl kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır. 16-20 (%0,0) yıl kıdeme sahip olan öğretmenler bu değerlendirmeyi birinci derecede hiç kullanmamaktadırlar.

$X^2=122,30$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre belli bir kapsam sonunda ne kazanıldığını değerlendirmeye öncelikle yer vermeye yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Çizelge 68-74 birlikte incelendiğinde, öğretmenlerin %31,7'sinin dersin başında öğrencinin bilgi düzeyini değerlendirmeyi birinci derecede en yüksek yüzdelerle tercih ettikleri görülmektedir. Birinci derecede tercih edilen diğer değerlendirme şekilleri sırasıyla öğrenci başarısını değerlendirme (%28,6), ne kazanıldığını değerlendirme (%16,2) ünitenin sonunda hedeflere ne kadar ulaşıldığını değerlendirme (%11,5), öğretme etkinliğini değerlendirme (%4,7), belli bir kapsam sonunda ne kazanıldığını değerlendirme (%4,2), program tasarısını değerlendirme (%3,1) dir. Dersin başında öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyinin tespit edilmesi, eğitim-öğretim ortamının öğrenciye yönelik oluşturulması açısından önemlidir. Ancak, öğrenciye yönelik gerçekleştirilen her etkinliği de içeren program tasarısının etkinliğinin değerlendirilmesi kapsayıcı bir özellik taşımaktadır. Değerlendirme etkinlikleri program tasarısına yöneldiği zaman planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirmeye yönelik çabalar bütünlük kazanabileceği, bunda eğitim-öğretim sürecini olumlu düzeyde etkileyeceği söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre "Uygulama sonunda görülen aksaklıkları gidermeye yönelik çalışmaların yapılmasına" yönelik görüşleri Çizelge 75'te sunulmuştur.

ÇİZELGE 75
UYGULAMA SONUNDA GÖRÜLEN AKSAKLIKLARI GİDERMEYE
YÖNELİK ÇALIŞMALARIN YAPILMASI DURUMU

Kıdem		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1-5 Yıl	f	16	6	6	28
	%	57,1	21,4	21,4	6,6
6-10 Yıl	f	30	2	0	32
	%	93,8	6,3	,0	7,5
11-15 Yıl	f	40	6	0	46
	%	87,0	13,0	,0	10,8
16-20 Yıl	f	80	28	4	112
	%	71,4	25,0	3,6	26,3
21 Yıl ve Üstü	f	152	48	8	208
	%	73,1	23,1	3,8	48,8
Toplam	f	318	90	18	426
	%	74,6	21,1	4,2	100,0

$$X^2= 32,90$$

$$Sd= 8$$

$$P= ,00006$$

Çizelge 75'te görüldüğü gibi, ilk öğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %74,6'sı "Uygulama sonunda görülen aksaklıkları gidermeye yönelik çalışma yaptıklarını" belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde, 6-10 yıl kıdemdeki öğretmenlerin %93,8 ile en yüksek, 1-5 kıdeme sahip öğretmenlerin %57,1 ile en düşük düzeyde uygulama sonunda görülen aksaklıkları gidermeye yönelik çalışma yaptıkları görülmektedir.

$X^2=32,90$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre uygulama sonunda görülen aksaklıkları gidermeye yönelik yapılan çalışmalarla ilgili olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının 1. Kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlere göre program tasarısının uygulanmasına yönelik olarak sorulan 14 soruya verdikleri cevapların analizi ile ilgili Çizelge 45-75'in özeti Çizelge 76'da sunulmuştur.

ÇİZELGE 76
ÖĞRETMENLERİN PROGRAM TASARISINI UYGULAMA SÜRECİNDE YER ALAN ETKİNLİKLERLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Kıdemler	Uygulamada										Uygulamada birinci derecede kullanılan eğitim materyalleri						
	Program tasarısına bağlı kalma	Kaynaklardan yararlanma	Araç-gereçten yararlanma	Bireysel fark-dikkate alma	Fırsat eğt. yer verme	TOPLAM	Ders kitapları	Yardımcı ve Test kitapları	Cdler, tepegöz, saydamları	Basılı kaynaklar, ansiklopediler	Okul ve ders prog. tasarısı	Öğretmen kılavuz kitabı	Dergiler				
1-5 yıl	f	22	22	24	26		16	2	0	0	6	4	0				
	%	71,4	78,6	85,7	92,9	81,44	57,1	7,1	,0	,0	21,4	14,3	,0				
6-10 yıl	f	18	24	30	32		26	0	0	0	4	2	0				
	%	56,3	87,5	93,8	100,	82,52	81,3	,0	,0	,0	12,5	6,3	,0				
11-15 yıl	f	33	40	33	43		28	3	0	2	9	0	4				
	%	71,7	93,3	87,0	93,5	83,44	60,9	6,5	,0	4,3	19,6	,0	8,7				
16-20 yıl	f	88	96	80	104		76	8	0	0	28	0	0				
	%	78,6	92,9	85,7	92,9	84,30	67,9	7,1	,0	,0	25,0	,0	,0				
21 yıl ve üstü	f	160	176	152	200		104	16	0	0	64	16	8				
	%	76,9	94,2	84,6	96,2	85,00	50,0	7,7	,0	,0	30,8	7,7	3,8				
TOPLAM	f	319	358	319	405	83,34	250	29	0	2	111	22	12				
	%	74,9	92,3	84,0	95,1		58,7	6,8	,0	,5	26,1	5,2	2,8				

Çizelge 76 İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin “Uygulama sürecine” ilişkin olarak sorulan 14 soruda doğru cevap olarak belirlenen şıklara verdikleri cevapların yüzdeleri ile, uygulamada kullandıkları yöntem ve teknikleri ile eğitim materyallerinin yüzdeleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Çizelge 76’da görüldüğü gibi, öğretmenlerin %74,9’u uygulamada program tasarısına bağlı kaldıklarını, %92,3’ü kaynaklardan yararlandıklarını, %84,0’ı araç-gereç ve materyallerden yararlandıklarını, %74,9’u bireysel farklılıkları dikkate aldıklarını, %95,1’i fırsat eğitimine yer verdiklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin genel dağılım içerisinde %83,34’ü eğitim-öğretim ortamında program tasarısına bağlı kalmakta, değişik kaynak, araç ve gereçlerden yararlanmakta, bireysel farklılıkları dikkate almakta ve fırsat eğitimine yer vermektedir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımları arasında büyük bir fark görülmemektedir.

Öğretmenlerin eğitim materyallerinden uygulamada birinci derecede yararlanma yüzdeleri incelendiğinde; %58,7’sinin ders kitaplarından %26,1’inin okul ve ders program tasarısından, %6,8’inin yardımcı ders kitapları ile sınava hazırlayıcı test kitaplarından, %5,2’sinin öğretmen klavuz kitaplarından, %2,8’inin dergilerden, %0,5’inin basılı kaynaklar ve ansiklopedilerden yararlandıkları görülmektedir. CD ve tepegöz saydamlarından birinci derecede yararlanan öğretmen bulunmamaktadır. Bu materyallerden dergileri kullanma yüzdeliğinin oldukça düşük olması ilginçtir. Çünkü, özellikle ilk beş sınıfta dergiler öğrencilere özellikle tavsiye edilmekte ve aldırılmaktadır.

Öğretmenlerin uygulamada materyal olarak en yüksek düzeyde ders kitaplarından, en düşük düzeyde CD ve tepegöz saydamlarından faydalanmaları, geleneksel eğitim materyali olan ders kitaplarının hala uygulamada önemli bir yeri olduğunu göstermektedir.

Öğretmenlerin uygulamada birinci derecede öncelikli olarak kullandıkları yöntem ve tekniklerin yüzdeler dağılımları dikkate alındığında, öğretmenlerin %27,5’inin düz anlatım, yaparak yaşayarak öğrenme yöntem ve tekniklerini, %21,6’sının soru-cevabı, %20,2’sinin küme ve grup çalışmasını, %2,1’inin deneyi, ve %0,2’sin dramatizasyonu kullandıkları görülmektedir. Öğretmenlerin hiç biri bilimsel araştırma yöntemi ile gösterip yaptırma ve tartışmayı birinci derecede kullanmamaktadır. Uygulamada bulunan ilköğretim program tasarısı, öğrencinin katılımını sağlayıcı, öğrencinin yapıcı, yaratıcı, araştırıcı özelliklerinin geliştirilmesine yönelik yöntemlerin seçilmesinin gerektiğini belirtmektedir. Öğretmenlerin uygulamada düz anlatım yöntemini yüksek düzeyde kullanmaları; geleneksel yöntemin uygulamada etkin olduğunu; öğrencinin katılımını sağlayıcı yöntemlere hemen hemen hiç yer verilmediğini ve buna bağlı olarak da yapıcı, yaratıcı, araştırıcı bireylerin yetiştirilemediğini göstermektedir.

Öğretmenlerin derslerin işleniş sırasında yer verdikleri değişkenler ve etkinliklerin yüzdelerle dağılımları dikkate alındığında; öğretmenlerin %91,1'inin öğrenci katılma oranına, %79,3'ünün konuları güncel olaylara bağlamaya, %74,9'unun hedef, davranış ve konuyu bir önceki derse bağlamaya, %72,3'ünün ana noktayı vurgulamaya, %70,9'unun dikkat çekmeye, %69,1'nin gözden geçirmeye, %67,8'inin uygun yöntemi kullanmaya, %66,7'sinin pekiştireçlere, %61,7'sinin ipuçlarına, %61,3'ünün dönüt ve düzeltmeye, %43,9'unun geçişlere ve ara özetlere birinci derecede öncelikle yer verdikleri görülmektedir.

Öğretmenlerin toplam %71,86'sı başlıklar halinde belirtilen değişken ve etkinliklere derslerin işleniş sırasında yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelerle dağılımlar dikkate alındığında; 1-5 yıllık öğretmenlerin %95,6 ile en yüksek düzeyde, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %62,7 ile en düşük düzeyde tüm değişken ve etkinliklere derslerinde yer verdikleri görülmektedir. Daha kıdemli öğretmenlerin sahip olunan mesleki bilgilerdeki aşınmalar ve çağdaş eğitim-öğretim, bilgi ve tekniklerin yansımalarından yeterince yararlanamamalarının sonucu olarak, uygulamada beklenen davranışları gösteremedikleri söylenebilir.

Öğretmenlerin %3,1'i uygulamada program tasarısını değerlendirilmesine öncelikli olarak yer verdiklerini belirtmişlerdir. Bu değerlendirme önceliğine yönelik, kıdemler arasında bir farkın olmadığı görülmekle birlikte 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenler program tasarısı değerlendirmesine uygulamada hiç yer vermemektedir. Planlamada olduğu gibi uygulamada da program tasarısı kavramının yeterli düzeyde algılanmaması sebebiyle, programın değerlendirilmesine önem verilmediği söylenebilir.

Öğretmenlerin %74,6'sı uygulama sonunda görülen aksaklıkları gidermeye yönelik tamamlayıcı çalışmalara yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemler dikkate alındığında, tamamlayıcı çalışmalara en fazla yer veren grup 6-10 (%93,8) yıllık öğretmenler, en az yer veren grup 1-5 (%57,1) yıllık öğretmenlerdir. Genel toplam içinde öğretmenlerin %26,4'ü tamamlayıcı çalışmaları yapmamaktadır. Özellikle aşamalılık ilişkisinin yoğun olduğu derslerde, bu yüzdeliğin tam öğrenme yaklaşımı açısından önemli olduğu söylenebilir.

Program tasarısı uygulama etkinliklerine yönelik olarak sorulan 14 soruya ilişkin yüzdelerle ortalamalar incelendiğinde, sınıf öğretmenlerinin ancak %47,68'inin uygulamada gerekli etkinliklere yer verdikleri görülmektedir. Bu oranda kıdemlere göre büyük farklılıklar bulunmamaktadır. Sonuç olarak, öğretmenlerin program tasarısı uygulama sürecinde yer alan etkinliklerle ilgili olarak yeterli düzeyde olmadıkları söylenebilir.

Öğretmenlerin Program Tasarısını Değerlendirme Sürecinde Yer Alan Etkinlikler ile İlgili Görüşleri

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan “Farklı kıdemlerdeki ilköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin program tasarısı değerlendirme sürecinde yer alan etkinlikler ile görüşleri nelerdir?” soruna cevap aramak üzere anket formunda yer alan sorularla ilgili veriler Çizelge 77-95’te sunulmuştur.

Sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Değerlendirmede öncelikli olarak hangi tür ölçme araçlarını hazırlamaya yer verdiklerine” yönelik görüşleri Çizelge 77-80’de sunulmuştur.

ÇİZELGE 77
ÖLÇME ARAÇLARININ HAZIRLANMASINDA ÖNCELİKLE DOĞAL GÖZLEM FİŞLERİNE YER VERME

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	10	35,7	0	,0	10	35,7	8	28,6	28	6,6
6-10 Yıl	10	31,3	2	6,3	4	12,5	16	50,0	32	7,5
11-15 Yıl	10	21,7	2	4,3	8	17,4	26	56,5	46	10,8
16-20 Yıl	12	10,7	8	7,1	8	7,1	84	75,0	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	40	19,2	16	7,7	24	11,5	128	61,5	208	48,8
Toplam	82	19,2	28	6,6	54	12,7	262	61,5	426	100,0

$$X^2=37,94$$

$$Sd=12$$

$$P=,00016$$

Çizelge 77’de görüldüğü gibi ilköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %19,2’si değerlendirmede “Doğal gözlem fişlerine” birinci derecede öncelikli olarak yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%35,7) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ölçme araçlarının hazırlanmasında doğal gözlem fişlerini eşit yüzdelerle birinci ve üçüncü derecede; 6-10 (%50,0), 11-15 (%56,5), 16-20 (%75,0) ve 21 yıl ve üstü (%61,5) kıdeme sahip öğretmenlerin dördüncü derecede öncelikli olarak yer verdiklerini görülmektedir. Ölçme aracını hazırlamada, doğal gözlem fişlerini birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 1-5 (%35,7) yıl kıdeme sahip olanlar, en düşük yüzdelerle ise 16-20 (%10,7) yıl kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=37,94$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre değerlendirmede doğal gözlem fişlerine öncelikli olarak yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 78
ÖLÇME ARAÇLARININ HAZIRLANMASINDA ÖNCELİKLE
YAZILI SINAVA YER VERME

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	12	42,9	8	28,6	4	14,3	4	14,3	28	6,6
6-10 Yıl	6	18,8	18	56,3	6	18,8	2	6,3	32	7,5
11-15 Yıl	18	39,1	14	30,7	10	21,7	4	8,7	46	10,8
16-20 Yıl	48	42,9	24	21,4	40	28,4	0	,0	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	64	30,8	72	34,6	48	23,1	24	11,5	208	48,8
Toplam	148	34,7	136	31,9	108	25,4	34	8,0	426	100,0

$$X^2= 37,69$$

$$Sd= 12$$

$$P= ,00017$$

Çizelge 78’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %34,7’si değerlendirmede “Yazılı sınava” birinci derecede öncelikli olarak yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%42,9), 11-15 (%39,1) ve 16-20 (%42,9) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ölçme araçlarının hazırlanmasında yazılı sınava birinci derecede; 6-10 (%56,3) ve 21 yıl ve üstü (%34,6) kıdeme sahip öğretmenlerin, ikinci derecede öncelikli olarak yer verdikleri görülmektedir. Ölçme aracının hazırlanmasında, yazılı sınavı birinci derecede öncelikli olarak tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 1-5 ve 16-20 (%2,9) yıl kıdeme sahip olanlar, en düşük yüzdelerle 6-10 (%18,8) yıl kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=37,69$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ölçme araçlarının hazırlanmasında yazılı sınava öncelikli olarak vermeye yönelik olarak anlamlı farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 79
ÖLÇME ARAÇLARININ HAZIRLANMASINDA ÖNCELİKLE
SÖZLÜ SINAVA YER VERME

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	6	21,4	16	57,1	4	14,3	2	7,1	28	6,6
6-10 Yıl	8	25,0	6	18,8	12	37,5	6	18,8	32	7,5
11-15 Yıl	5	10,9	19	41,3	16	34,8	6	13,0	46	10,8
16-20 Yıl	28	25,0	52	46,4	28	25,0	4	3,6	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	32	15,4	80	38,5	72	34,6	24	11,5	208	48,8
Toplam	79	18,5	173	40,6	132	31,0	42	9,9	426	100,0

$$X^2=26,45$$

$$Sd=12$$

$$P=,00925$$

Çizelge 79'da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %18,5'i değerlendirmede "Sözlü sınava" birinci derecede öncelikli olarak yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%57,1), 11-15 (%41,3), 16-20 (%46,4) ve 21 yıl ve üstü (%38,5) kıdeme sahip öğretmenlerin ölçme araçlarının hazırlanmasında sözlü sınava ikinci derecede; 6-10 (%37,5) yıl kıdeme sahip olanların üçüncü derecede öncelikle yer verdikleri görülmektedir. Ölçme araçlarının hazırlanmasında sözlü sınavı birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelikle 6-10 ve 16-20 (%25,0) yıl kıdeme sahip olanlar, en düşük yüzdelikle 11-15 (%10,9) yıl kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=26,45$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ölçme araçlarının hazırlanmasında sözlü sınava yer verme önceliğine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 80
ÖLÇME ARAÇLARININ HAZIRLANMASINDA ÖNCELİKLE
OBJEKTİF TEST TEKNİKLERİNE YER VERME

Kıdem	D e r e c e l e m e								Toplam	
	1		2		3		4		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	0	,0	4	14,3	10	35,7	14	50,0	28	6,6
6-10 Yıl	8	25,0	6	18,8	10	31,3	8	25,	32	7,5
11-15 Yıl	13	28,3	12	26,1	11	23,9	10	21,7	46	10,8
16-20 Yıl	20	17,9	32	28,6	32	28,6	28	25,0	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	72	34,6	40	19,2	64	30,8	32	15,4	208	48,8
Toplam	113	26,5	94	22,1	127	29,8	92	21,6	426	100,0

$$X^2 = 35,93$$

$$Sd = 12$$

$$P = ,00033$$

Çizelge 80'de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %26,5'i değerlendirmede "Objektif test tekniklerine" birinci derecede öncelikli olarak yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde, 11-15 (%28,3) ve 21 yıl ve üstü (%34,6) kıdeme sahip öğretmenlerin ölçme araçlarının hazırlanmasında objektif test tekniklerini birinci derecede; 16-20 yıl (%28,6) kıdeme sahip öğretmenlerin aynı yüzdeliklerle ikinci ve üçüncü derecede; 6-10 (%31,3) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede; 1-5 yıl (%50,0) kıdeme sahip öğretmenlerin beşinci derecede öncelikle yer verdikleri görülmektedir. Ölçme araçlarının hazırlanmasında objektif test tekniklerini birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelikle 21 (%34,6) yıl ve üstü kıdeme sahip olan öğretmenler bulunmaktadır. 1-5 yıl kıdeme sahip olan öğretmenler ise objektif test tekniklerini birinci derecede hiç kullanmamaktadır.

$X^2=35,93$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre objektif test tekniklerine yer verme önceliğine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Çizelge 77-80 birlikte incelendiğinde, öğretmenlerin %34,7'sinin ölçme araçlarının hazırlanmasında yazılı sınavlara birinci derecede, %40,6'sının sözlü sınavlara ikinci derecede, %26,5'inin objektif test tekniklerine üçüncü derecede, %19,2'sinin doğal gözlem fişlerine dördüncü derecede yer verdikleri görülmektedir.

Bu sonuçlara göre; ilköğretim birinci kademedeki öğretmenlerin ölçme araçlarını daha çok yazılı-sözlü sınavlara yönelik olarak hazırladıkları; ancak, bu düzeyde öğrencilerin

kazandıkları davranışların değerlendirmesinde doğal gözlem fişlerinin çok önemli olduğu, bunun da yeterince kullanılmadığı söylenebilir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kademelere göre “ölçme araçlarında öncelikli olarak yer verdikleri soru tiplerine” yönelik görüşleri Çizelge 81-86’da sunulmuştur.

ÇİZELGE 81
ÖLÇME ARAÇLARINDA DOĞRU YANLIŞ SORULARA YER VERME ÖNCELİĞİ

Kıdem	D e r e c e l e m e												Toplam	
	1		2		3		4		5		6		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	2	7,1	8	28,6	4	14,3	10	35,7	4	14,3	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	6	18,8	4	12,5	10	31,3	6	18,8	6	18,8	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	2	4,3	10	21,7	4	8,7	18	39,1	8	17,4	4	8,7	46	10,8
16-20 Yıl	8	7,1	12	10,7	36	32,1	28	25,0	24	21,4	4	3,6	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	8	3,8	48	23,1	40	19,2	72	34,6	16	7,7	24	11,5	208	48,8
Toplam	26	6,1	82	19,2	94	22,1	134	31,5	58	13,6	32	7,5	426	100,

$\chi^2 = 57,92$

Sd= 20

P= ,00001

Çizelge 81’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %6,1’i “Ölçme araçlarında doğru yanlış tipi sorulara” birinci derecede öncelikli olarak yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 (%31,3) ve 16-20 (%32,1) yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede; 1-5 (%35,7), 11-15 (%39,1) ve 21 yıl ve üstü (%34,6) kıdeme sahip öğretmenlerin dördüncü derecede ölçme araçlarında doğru-yanlış tipi sorulara yer verdiği görülmektedir. Doğru yanlış tipi soruları ölçme araçlarında birinci derecede kullanmayı tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenler (%18,8); en düşük yüzdelerle 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenler göstermektedir. (%3, 8)

$X^2=57,92$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ölçme aracında doğru-yanlış tipi sorulara öncelikle yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 82
ÖLÇME ARAÇLARINDA KISA CEVAPLI SORULARA YER VERME ÖNCELİĞİ

Kıdem	D e r e c e l e m e												Toplam	
	1		2		3		4		5		6		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	22	78,6	0	,0	4	14,3	2	7,1	0	,0	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	8	25,0	14	43,8	8	25,0	2	6,3	0	,0	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	24	52,2	10	21,7	4	8,7	4	8,7	2	4,3	2	4,3	46	10,8
16-20 Yıl	56	50,0	20	17,9	16	14,3	12	10,7	4	3,6	4	3,6	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	104	50,0	80	38,5	0	,0	0	,0	24	11,5	0	,0	208	48,8
Toplam	214	50,2	124	29,1	32	7,5	20	4,7	30	7,0	6	1,4	426	100,

$X^2= 11,75$

Sd= 20

P= ,00000

Çizelge 82’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içersinde %50,2’si “Ölçme araçlarında kısa cevap tipi sorulara” birinci derecede öncelikli olarak yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%78,6), 11-15 (%52,2), 16-20 (%50,0) ve 21 yıl ve üstü (%50,0) kıdeme sahip öğretmenlerin birinci derecede; 6-10 (%43,8) yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin ikinci derecede ölçme aracında kısa cevaplı sorulara öncelikle yer verdiği görülmektedir. Ölçme aracında kısa cevaplı sorulara yer vermeyi birinci derecede öncelikle tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenler (%78,6), en düşük yüzdelerle 6-12 yıl kıdeme sahip öğretmenler bulunmaktadır.

$X^2=11,75$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ölçme aracında kısa cevaplı sorulara öncelikle yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 83
ÖLÇME ARAÇLARINDA DOLDURMALI SORULARA YER VERME ÖNCELİĞİ

Kıdem	D e r e c e l e m e												Toplam	
	1		2		3		4		5		6		f	%
1-5 Yıl	2	7,1	8	28,6	10	35,7	6	21,4	2	7,1	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	2	6,3	10	31,3	6	18,8	12	37,5	2	6,23	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	0	,0	8	17,4	22	47,8	10	21,7	6	13,0	0	,0	46	10,8
16-20 Yıl	4	3,6	36	32,1	40	35,7	24	21,4	4	3,6	4	3,6	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	0	,0	24	11,5	96	46,2	48	23,1	32	15,4	8	3,8	208	48,8
Toplam	8	1,9	86	20,2	174	40,8	100	23,5	46	10,8	12	2,8	426	100,

$X^2=56,95$

Sd= 20

P= ,00002

Çizelge 83'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %1,9'u "Ölçme araçlarında doldurmalı sorulara" birinci derecede öncelikli olarak yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%35,7), 11-15 (%47,8), 16-20 (535,7) ve 21 yıl ve üstü (%46,2) kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede; 6-10 (%37,5) yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin dördüncü derecede ölçme aracında doldurmalı sorulara öncelikle yer verdiği görülmektedir. Ölçme araçlarında doldurmalı soruları birinci derecede öncelikle tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenler (%7,1), en düşük yüzdelerle 11-15 ve 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenler bulunmaktadır.

$X^2=56,95$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ölçme aracında doldurmalı sorulara öncelikle yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 84
ÖLÇME ARAÇLARINDA ÇOKTAN SEÇMELİ SORULARA YER VERME ÖNCELİĞİ

Kıdem	D e r e c e l e m e												Toplam	
	1		2		3		4		5		6		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	2	7,1	8	28,6	10	35,7	4	14,3	2	7,1	2	7,1	28	6,6
6-10 Yıl	16	50,0	4	12,5	4	12,5	4	12,5	2	6,3	2	6,3	32	7,5
11-15 Yıl	18	39,1	16	34,8	4	8,7	6	13,0	2	4,3	0	,0	46	10,8
16-20 Yıl	44	39,3	32	28,6	4	3,6	20	17,9	12	10,7	0	,0	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	96	46,2	48	23,1	24	11,5	16	7,7	16	7,7	8	3,8	208	48,8
Toplam	176	41,3	108	25,4	46	10,8	50	11,7	34	8,0	12	2,8	426	100,

$X^2 = 53,55$

Sd = 20

P = ,00007

Çizelge 84’te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %41,3’ü “Ölçme araçlarında çoktan seçmeli sorulara” birinci derecede öncelikli olarak yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 (%50,0), 11-15 (%39,1), 16-20 (%39,3) ve 21 yıl ve üstü (%46,2) kıdeme sahip öğretmenlerin birinci derecede; 1-5 (%35,7) yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede ölçme aracında çoktan seçmeli sorulara öncelikle yer verdikleri görülmektedir. Çoktan seçmeli soruları birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 6-10 yıl kıdeme sahip olanlar (%50,0), en düşük yüzdelerle 1-5 (%7,1) yıl kıdeme sahip olan öğretmenler bulunmaktadır.

$X^2=53,55$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ölçme aracında çoktan seçmeli sorulara öncelikle yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 85
ÖLÇME ARAÇLARINDA EŞLEŞTİRMELİ SORULARA YER VERME ÖNCELİĞİ

Kıdem	D e r e c e l e m e												Toplam	
	1		2		3		4		5		6		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	0	,0	2	7,1	0	,0	2	7,1	20	71,4	4	14,3	28	6,6
6-10 Yıl	0	,0	0	,0	2	6,3	6	18,8	18	56,3	6	18,8	32	7,5
11-15 Yıl	0	,0	0	,0	8	17,4	6	13,0	28	60,9	4	8,7	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	0	,0	12	10,7	20	17,9	60	53,6	20	17,9	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	0	,0	0	,0	32	15,4	64	30,8	96	46,2	16	7,7	208	48,8
Toplam	0	,0	2	0,5	54	12,7	98	23,0	222	52,1	50	11,7	426	100,

$X^2 = 59,99$

Sd= 20

P= ,00000

Çizelge 85'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde hepsi (%0,0) “Ölçme araçlarında eşleştirmeli sorulara” yer vermediklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%71,4), 6-10 (%56,3), 11-15 (%60,9), 16-20 (%53,6) ve 21 yıl ve üstü (%46,2) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin beşinci derecede öncelikle ölçme aracında eşleştirmeli sorulara yer verdikleri görülmektedir. Ölçme aracında eşleştirmeli soruları ikinci derecede tercih eden öğretmenler sadece 1-5 (%7,1) yıl kıdeme sahip olanlardır.

$X^2=59,99$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ölçme aracında eşleştirmeli sorulara öncelikle yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 86
ÖLÇME ARAÇLARINDA UZUN CEVAPLI SORULARA YER VERME ÖNCELİĞİ

Kıdem	D e r e c e l e m e												Toplam	
	1		2		3		4		5		6		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	0	,0	2	7,1	0	,0	4	14,3	0	,0	22	78,6	28	6,6
6-10 Yıl	0	,0	0	,0	2	6,3	2	6,3	4	12,5	24	75,0	32	7,5
11-15 Yıl	2	4,3	2	4,3	4	8,7	2	4,3	0	,0	36	28,3	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	12	10,7	4	3,6	8	7,1	8	7,1	80	71,4	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	0	,0	8	3,8	16	7,7	8	3,8	24	11,5	152	73,1	208	48,8
Toplam	2	,5	24	5,6	26	6,1	24	5,6	36	8,5	314	73,7	426	100,

$X^2=44,41$

Sd= 20

P= ,00133

Çizelge 86’da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde sadece %0,5’i “Ölçme araçlarında uzun cevaplı sorulara” birinci derecede öncelikli olarak yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%78,6), 6-10 (%75,0), 11-15 (%78,4), 16-20 (%71,4)ve 21 yıl ve üstü (%73,1) kıdeme sahip öğretmenlerin altıncı derecede ölçme aracında uzun cevaplı sorulara öncelikle yer verdiği görülmektedir. Uzun cevaplı soruları ölçme aracında birinci derecede öncelikle tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 11-15 yıl kıdeme sahip olanlar (%4,3) bulunmaktadır. Diğer kıdeme sahip öğretmenler uzun cevaplı soruları ölçme araçlarında kullanmayı birinci derecede tercih etmemişlerdir.

$X^2=44,41$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ölçme aracında uzun cevaplı sorulara öncelikle yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Çizelge 81-86 birlikte incelendiğinde, öğretmenlerin yarısının (%50,2) ölçme aracında kısa cevaplı sorulara, yarıya yakınının, (%41,3) çoktan seçmeli sorulara birinci derecede yer verdiği, %40,8’inin doldurmalı soruları üçüncü derecede, %31,5’inin doğru yanlış sorulara dördüncü derecede, %52,1’inin eşleştirmeli sorulara beşinci derecede, %73,7’sinin uzun cevaplı sorulara altıncı derecede öncelikle yer verdiği görülmektedir.

Bu sonuçlara göre, ilköğretim birinci kademesinde, değerlendirmeye yönelik olarak hazırlanan ölçme araçlarında öğretmenler kısa cevaplı ve çoktan seçmeli sorulara daha çok yer vermektedir. Bunun nedeni, öğrencilerin düzeyi ve üst düzey okul sınavlarında kullanılan araçlarda daha çok çoktan seçmeli sorulara yer verme olabilir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlere göre “Yıl boyunca öncelikli olarak yer verdikleri değerlendirme etkinliklerine” yönelik görüşleri Çizelge 87-91’de sunulmuştur.

ÇİZELGE 87
DEĞERLENDİRME ETKİNLİKLERİNDE DERSİN SONUNDA YAPILAN DEĞERLENDİRMEYE YER VERME ÖNCELİĞİ

Kıdem	D e r e c e l e m e										Toplam	
	1		2		3		4		5			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-5 Yıl	14	50,0	8	28,6	2	7,1	4	14,3	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	22	68,8	6	18,8	2	6,3	2	6,3	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	30	65,2	6	13,0	6	13,0	2	4,3	2	4,3	46	10,8
16-20 Yıl	88	78,6	8	7,1	8	7,1	0	,0	8	7,1	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	144	69,2	24	11,5	32	15,4	8	3,8	0	,0	208	48,8
Toplam	298	70,0	52	12,2	50	11,7	16	3,8	10	2,3	426	100,

$\chi^2=49,53$

Sd= 16

P= ,00003

Çizelge 87’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %70,0’ı değerlendirme etkinliklerinde “Dersin sonunda yapılan değerlendirmeye” birinci derecede öncelikli olarak yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%50,0), 6-10 (%68,8), 11-15 (%65,2), 16-20 (%78,6)ve 21 yıl ve üstü (%69,2) kıdeme sahip öğretmenlerin birinci derecede değerlendirme etkinliklerinde dersin sonunda yapılan değerlendirmeye yer verdiği görülmektedir. Dersin sonunda yapılan değerlendirmeyi birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 16-20 (%78,6) yıl kıdeme sahip olanlar, en düşük yüzdelerle 1-5 (%50,0) yıl kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=49,53$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre değerlendirme etkinliklerinde, dersin sonunda yapılan değerlendirmeye öncelikle yer vermeye yönelik olarak, anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 88
DEĞERLENDİRME ETKİNLİKLERİNDE ÜNİTE SONUNDA YAPILAN DEĞERLENDİRMEYE YER VERME ÖNCELİĞİ

Kıdem	D e r e c e l e m e										Toplam	
	1		2		3		4		5		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	6	21,4	8	28,6	4	14,3	10	35,7	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	4	12,5	10	31,3	4	12,5	12	37,5	2	6,3	32	7,5
11-15 Yıl	12	26,1	26	56,5	4	8,7	4	8,7	0	,0	46	10,8
16-20 Yıl	4	3,6	68	60,7	20	17,9	20	17,9	0	,0	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	40	19,2	120	57,7	24	11,5	24	11,5	0	,0	208	48,8
Toplam	66	11,5	232	54,5	56	13,1	70	16,4	2	,5	426	100,

$\chi^2 = 71,63$

Sd= 16

P= ,00000

Çizelge 88’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %11,5’i değerlendirme etkinliklerinde “Ünite sonunda yapılan değerlendirmeye” birinci derecede öncelikli olarak yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde , 11-15 (%56,5) ve 16-20 (%60,7) kıdeme sahip öğretmenlerin birinci ve ikinci derecede değerlendirme etkinliğinde, ünite sonunda yapılan değerlendirmeye yer verdiği; 21 yıl ve üstü (%57,7) kıdeme sahip öğretmenlerin ikinci derecede, 1-5 (%35,7) ve 6-10 (%37,5) kıdeme sahip öğretmenlerin dördüncü derecede yer verdiği görülmektedir. Ünite sonunda yapılan değerlendirmeyi birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 11-15 (%26,1) yıl kıdeme sahip öğretmenler, en düşük yüzdelerle 16-20 (%3,6) yıl kıdeme sahip öğretmenler yer almaktadır.

$X^2=11,50$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre ünite sonunda yapılan değerlendirmeye öncelikle yer vermeye yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 89
DEĞERLENDİRME ETKİNLİKLERİNDE YILLIK DÜZEYDE YAPILAN DEĞERLENDİRMEYE YER VERME ÖNCELİĞİ

Kıdem	D e r e c e l e m e										Toplam	
	1		2		3		4		5		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	2	7,1	0	,0	6	21,4	8	28,6	12	42,9	28	6,6
6-10 Yıl	2	6,3	0	,0	4	12,5	8	25,0	18	56,3	32	7,5
11-15 Yıl	0	0,	0	,0	12	26,1	12	26,1	22	47,8	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	0	,0	20	17,9	28	25,0	64	57,1	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	0	,0	0	,0	24	11,5	48	23,1	136	65,4	208	48,8
Toplam	4	,9	0	,0	66	15,5	104	24,4	252	59,2	426	100,

$X^2 = 35,35$

Sd= 16

P= ,00041

Çizelge 89’da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %0,9’u değerlendirme etkinliklerinde “Yıllık düzeyde yapılan değerlendirmeye” birinci derecede öncelikli olarak yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%42,9), 6-10 (%56,3), 11-15 (%47,8), 16-20 (%57,1) ve 21 yıl ve üstü (%65,4) kıdeme sahip öğretmenlerin beşinci derecede öncelikle yıllık düzeyde yapılan değerlendirmeye yer verdiği görülmektedir. Yıllık düzeyde yapılan değerlendirmeyi birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdeliği 1-5 yıl kıdeme sahip olanlar (%7,1), en düşük yüzdeliği 11-15, 16-20 ve 21 yıl ve üstü kıdeme sahip olan öğretmenler göstermektedir.

$X^2=35,35$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre yıllık düzeyde yapılan değerlendirmeye öncelikle yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 90
DEĞERLENDİRME ETKİNLİKLERİNDE ÖĞRETME ETKİNLİKLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİNE YER VERME ÖNCELİĞİ

Kıdem	D e r e c e l e m e										Toplam	
	1		2		3		4		5		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	0	,0	8	28,6	10	35,7	4	14,3	6	21,4	28	6,6
6-10 Yıl	2	6,3	10	31,3	8	25,0	6	18,8	6	18,8	32	7,5
11-15 Yıl	0	,0	2	4,3	10	21,7	24	52,2	10	21,7	46	10,8
16-20 Yıl	4	3,6	20	17,9	24	21,4	40	35,7	24	21,4	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	8	3,8	24	11,5	56	26,9	80	38,5	40	19,2	208	48,8
Toplam	14	3,3	64	15,0	108	25,4	154	36,2	86	20,2	426	100,

$X^2= 36,87$

Sd= 16

P= ,01398

Çizelge 90'da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %3,3'ü değerlendirme etkinliklerinde "Öğretme etkinliklerinin değerlendirilmesine" birinci derecede öncelikli olarak yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 (%31,3) kıdeme sahip öğretmenlerin ikinci derecede; 1-5 (%35,7) kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede; 11-15 (%52,2), 16-20 (%35,7) ve 21 (%38,5) yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin dördüncü derecede öğretme etkinliklerinin değerlendirilmesine öncelikle yer verdiği görülmektedir. Öğretme etkinliklerinin değerlendirilmesini birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdeliği 6-10 (%6,3) yıl kıdeme sahip olan öğretmenler göstermektedir. 1-5 ve 11-15 (%0,0) yıllık kıdeme sahip olan öğretmenler, öğretme etkinliklerinin değerlendirilmesini birinci derecede tercih etmemişlerdir.

$X^2=36,87$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre öğretme etkinliklerinin değerlendirilmesine öncelikle değerlendirme etkinliklerinde yer vermeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 91
DEĞERLENDİRME ETKİNLİKLERİNDE ÖĞRENCİ BAŞARISININ DEĞERLENDİRİLMESİNE YER VERME ÖNCELİĞİ

Kıdem	D e r e c e l e m e										Toplam	
	1		2		3		4		5		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	6	21,4	4	14,3	6	21,4	2	7,1	10	35,7	28	6,6
6-10 Yıl	2	6,3	6	18,8	14	43,8	4	12,5	6	18,8	32	7,5
11-15 Yıl	4	8,7	12	26,1	14	30,4	4	8,7	12	26,1	46	10,8
16-20 Yıl	16	14,3	16	14,3	40	5,7	24	21,4	16	14,3	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	16	7,7	40	19,2	72	34,6	48	23,1	32	15,4	208	48,8
Toplam	44	10,3	78	18,3	146	34,3	82	19,2	76	17,8	426	100,

$X^2=28,07$

Sd= 16

P= ,03095

Çizelge 91’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %10,3’ü değerlendirme etkinliklerinde “Öğrenci başarısının değerlendirilmesine” birinci derecede öncelikli olarak yer verdiklerini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 (%43,8), 11-15 (%30,4) ve 21 yıl ve üstü (%34,6) kıdeme sahip öğretmenlerin üçüncü derecede, 16-20 (%21,4) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin dördüncü derecede; 1-5 yıl (%35,7) kıdeme sahip öğretmenlerin beşinci derecede öğrenci başarısının değerlendirilmesine öncelikle yer verdiği görülmektedir. Öğrenci başarısını birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdeliği 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenler (%21,4), en düşük yüzdeliği 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenler (%6,3) göstermektedir.

$X^2=28,07$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre değerlendirme etkinliklerinde öğrenci başarısının değerlendirilmesine öncelikle yer verilmesine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Çizelge 87-91 birlikte incelendiğinde, öğretmenlerin 3/2’sinin (%70,0) “Değerlendirme etkinliklerinde dersin sonunda yapılan değerlendirmeyi” birinci derecede, yarıdan fazlasının ünite sonunda yapılan değerlendirmeyi (%54,5) ikinci derecede, yarıdan fazlasının yıllık düzeyde yapılan değerlendirmeyi (%59,8) beşinci derecede, (%36,2) üçte birinin öğretme etkinliklerinin değerlendirilmesini dördüncü derecede ve üçte birine yakınının öğrenci başarısının değerlendirilmesini (%34,3) üçüncü derecede tercih ettikleri görülmektedir.

Bu sonuçlara göre, öğretmenlerin ders sonu ve ünite sonu değerlendirmeleri daha fazla yaptıkları söylenebilir.

İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Değerlendirme sonuçlarının bir sonraki planlama, uygulama ve geliştirme çalışmalarında kullanılmasına” yönelik görüşleri Çizelge 92’de sunulmuştur.

ÇİZELGE 92
DEĞERLENDİRME SONUÇLARININ BİR SONRAKİ PLANLAMA,
UYGULAMA VE GELİŞTİRME ÇALIŞMALARINDA KULLANILMASI

Kıdem		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1-5 Yıl	f	26	2	0	28
	%	92,9	7,1	,0	6,6
6-10 Yıl	f	28	2	2	32
	%	87,5	6,3	6,3	7,5
11-15 Yıl	f	42	2	2	46
	%	91,3	4,3	4,3	10,8
16-20 Yıl	f	104	4	4	112
	%	92,9	3,6	3,6	26,3
21 Yıl ve Üstü	f	200	8	0	208
	%	96,2	3,8	,0	48,8
Toplam	f	400	18	8	426
	%	93,9	4,2	1,9	100,0

$$X^2= 12,25$$

$$Sd=8$$

$$P= ,14017$$

Çizelge 91’de görüldüğü gibi sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %93,9’u “Değerlendirme sonuçlarını bir sonraki planlama, uygulama ve geliştirme çalışmalarında kullandıkları”na yönelik görüş belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde, 21 yıl ve üstü kıdemdeki öğretmenlerin %96,2 ile en yüksek, 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin %87,5 ile en düşük düzeyde değerlendirme verilerinin bir sonraki planlama, uygulama ve geliştirme çalışmalarında kullandıkları görülmektedir.

$X^2=12,25$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre değerlendirme sonuçlarının bir sonraki planlama, uygulama ve geliştirilme çalışmalarında kullanılmasına yönelik olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının 1. Kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Uygulanmak üzere okullara gönderilen program tasarılarının öğretimde esneklik tanınmasına” yönelik görüşleri Çizelge 93’te sunulmuştur.

ÇİZELGE 93
UYGULAMAK İÇİN OKULLARA GÖNDERİLEN PROGRAM
TASARILARININ ESNEKLİK DURUMU

Kıdem		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1-5 Yıl	f	4	14	10	28
	%	14,3	50,0	35,7	6,6
6-10 Yıl	f	8	18	6	32
	%	25,0	56,3	18,8	7,5
11-15 Yıl	f	10	22	14	46
	%	21,7	47,8	30,4	10,8
16-20 Yıl	f	36	64	12	112
	%	32,1	57,1	10,7	26,3
21 Yıl ve Üstü	f	68	92	48	208
	%	32,7	44,2	23,1	48,8
Toplam	f	126	210	90	426
	%	29,6	49,3	21,1	100,0

$$X^2 = 18,06$$

$$Sd = 8$$

$$P = ,02078$$

Çizelge 93'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde ancak %29,6'sı "Uygulanmak üzere okullara gönderilen program tasarılarının kendilerine esneklik tanıdığını" belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde, 21 yıl ve üstü kıdemdeki öğretmenlerin %32,7 ile en yüksek, 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin %14,3 ile en düşük düzeyde okullara gönderilen program tasarılarının esnek olduğunu düşündükleri görülmektedir.

$X^2=18,06$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre okullara gönderilen program tasarılarının esnekliğine yönelik olarak verilen cevaplarda anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının 1. Kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre "Değerlendirme sonuçlarının zümre öğretmenler kurulunda görüşülmesine" yönelik görüşleri Çizelge 94'te sunulmuştur.

ÇİZELGE 94
DEĞERLENDİRME SONUÇLARININ ZÜMRE
ÖĞRETMENLER KURULUNDA GÖRÜŞÜLMESİ

Kıdem		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1-5 Yıl	f	20	4	4	28
	%	71,4	14,3	14,3	6,6
6-10 Yıl	f	24	4	4	32
	%	75,0	12,5	12,5	7,5
11-15 Yıl	f	30	12	4	46
	%	65,2	26,5	8,7	10,8
16-20 Yıl	f	88	16	8	112
	%	78,6	14,3	7,1	26,3
21 Yıl ve Üstü	f	144	44	20	208
	%	69,2	21,2	9,6	48,8
Toplam	f	306	80	40	426
	%	71,8	18,8	9,4	100,0

$$X^2= 7,02$$

$$Sd= 8$$

$$P= ,53437$$

Çizelge 94'te de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %71,8'i "Değerlendirme sonuçlarının zümre öğretmenler kurulunda görüşüldüğü"ne yönelik görüş belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 16-20 yıl kıdemdeki öğretmenlerin %78,6 ile en yüksek, 11-15 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin %65,2 ile en düşük düzeyde değerlendirme sonuçlarının zümre öğretmenler kurulunda görüşüldüğünü belirttikleri görülmektedir.

$X^2=7,02$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre değerlendirme sonuçlarının zümre öğretmenler kurulunda görüşülmesine yönelik olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının 1. Kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre "Öğretim program tasarıları ile ilgili değerlendirme sonuçlarının üst makamlara iletilmesine" yönelik görüşleri Çizelge 95'te sunulmuştur.

ÇİZELGE 95
ÖĞRETİM PROGRAM TASARILARIYLA İLGİLİ DEĞERLENDİRME
SONUÇLARINI ÜST MAKAMLARA İLETME

Kıdem		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1-5 Yıl	f	4	12	12	28
	%	14,3	42,9	42,9	6,6
6-10 Yıl	f	6	12	14	32
	%	18,8	37,5	43,8	7,5
11-15 Yıl	f	8	15	23	46
	%	17,4	32,6	50,0	10,8
16-20 Yıl	f	16	32	64	112
	%	14,3	28,6	57,1	26,3
21 Yıl ve Üstü	f	28	48	132	208
	%	13,5	23,1	63,5	48,8
Toplam	f	62	119	245	426
	%	14,6	27,9	57,5	100,0

$$X^2= 10,06$$

$$Sd= 8$$

$$P= ,26043$$

Çizelge 95'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde sadece %14,6'sı "Öğretim program tasarılarıyla ilgili değerlendirme sonuçlarını üst makamlara ilettiklerini" belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 yıl kıdemdeki öğretmenlerin %18,8 ile en yüksek, 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenlerin %13,5 ile en düşük düzeyde öğretim program tasarılarıyla ilgili değerlendirme sonuçlarını üst makama ilettikleri görülmektedir.

$X^2=10,06$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre program tasarısı ile ilgili değerlendirme sonuçlarını üst makama iletmeye yönelik olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlere göre değerlendirme sürecine yönelik olarak sorulan 7 soruya verdikleri cevapların analizi ile ilgili Çizelge 77-95'in özeti Çizelge 96'da sunulmuştur.

ÇİZELGE 96
ÖĞRETMENLERİN PROGRAM TASARISI DEĞERLENDİRME SÜRECİNDE
YER ALAN ETKİNLİKLERLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Kıdemler	Öncelikli olarak yer verilen ölçme araçları				Ölçme araçlarında öncelikli kullanılan soru tipi										Yıl boyunca öncelikli yapılan değerlendirme türü						Değerlendirme sonuçlarına	Okul programı tasarruflarına	Değerlendirme sonuçlarına	Prog. Tasarruflarına	Yüzdeleri								
	Değerlendirme	Yazılı sınav soruları	Sözlü sınav soruları	Objektif test tetkikleri	Doğru yanıt	Kısa cevaplı sorular	Dolgu mahl sorular	Çoktan seçmeli sorular	Eşleştirme sorular	Uzun cevaplı sorular	Ders sonu değerlendirme	Ünite sonu değerlendirme	Yıl sonu değerlendirme	Etkinliklerin değerlendirme	Öğrenci başarıları	Öğrenci başarıları	Öğrenci başarıları	Öğrenci başarıları	Öğrenci başarıları	Öğrenci başarıları						Öğrenci başarıları	Öğrenci başarıları	Öğrenci başarıları	Öğrenci başarıları	Öğrenci başarıları	Öğrenci başarıları	Öğrenci başarıları	Öğrenci başarıları
1-5 yıl	f	10	12	6	0	2	22	2	2	0	0	0	0	0	14	6	2	0	0	0	2	6	21,4	7,1	0	0	2	2	26	4	20	4	39,4
	%	35,7	42,9	21,4	0	7,1	78,6	7,1	7,1	0	0	0	0	0	50,0	21,4	7,1	0	0	0	2	21,4	21,4	92,9	92,9	14,3	14,3	71,4	14,3	14,3	4	71,4	14,3
6-10 yıl	f	10	6	8	8	6	8	2	16	0	0	0	0	22	4	4	2	2	2	2	2	4	12,5	6,3	6,3	6,3	2	2	28	8	24	6	39,4
	%	31,3	18,8	25,0	25,0	18,8	25,0	6,3	50,0	0	0	0	0	68,8	12,5	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	12,5	6,3	6,3	6,3	2	2	87,5	25,0	75,0	18,8	18,8	6
11-15 yıl	f	10	18	5	13	2	24	0	18	0	2	2	0	30	12	0	0	0	0	0	0	12	0	0	0	4	4	42	10	30	8	39,8	
	%	21,7	39,1	10,9	28,3	4,3	52,2	0	39,1	0	4,3	4,3	0	65,2	26,1	0	0	0	0	0	0	12	0	0	0	8,7	8,7	91,3	21,7	65,2	17,4	17,4	8
16-20 yıl	f	12	48	32	20	8	56	4	44	0	0	0	0	88	4	4	0	0	0	0	4	4	0	0	4	16	16	104	36	88	16	41,8	
	%	10,7	42,9	25,0	17,9	7,1	50,0	3,6	39,3	0	0	0	0	78,6	3,6	0	0	0	0	0	4	4	0	0	4	16	16	92,9	32,1	78,6	14,3	14,3	16
21 yıl ve üstü	f	40	64	32	72	8	104	0	96	0	0	0	0	144	40	40	0	0	0	0	8	8	16	16	16	16	200	68	144	28	40,9		
	%	19,2	30,8	15,4	34,6	3,8	50,0	0	46,2	0	0	0	0	69,2	19,2	0	0	0	0	0	8	8	16	16	16	200	68	144	28	40,9	40,9	28	40,9
TOPLAM	f	82	148	83	113	26	214	8	176	0	2	2	0	298	66	4	4	14	14	4	4	4	4	4	4	44	44	400	126	306	62	40,3	
	%	19,2	34,7	19,5	26,5	6,1	50,2	1,9	41,3	0	5	5	0	70,0	14,5	9	9	3,3	3,3	3,3	3,3	9	9	9	9	10,3	10,3	93,0	29,6	71,8	14,6	14,6	40,3

Çizelge 96'da İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin araştırmanın alt problemlerinde yer alan "Program tasarısının değerlendirilmesine" ilişkin sorulan 7 soruya verdikleri cevapların yüzdeleri dikkate alınmıştır.

Çizelge 96'da görüldüğü gibi, öğretmenlerin %19,2'si ölçme aracı hazırlarken doğal gözlem fişlerine, %34,7'si yazılı sınav sorularına, %18,5'i sözlü sınav sorularına, %26,5'i objektif test tekniklerine öncelikli olarak yer verdiklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %6,1 doğru yanlış tipi, %50,2'si kısa cevaplı, %1,9'u doldurmalı, %41,3'ü çoktan seçmeli, %0,5'i uzun cevaplı soru tiplerini ölçme araçlarında öncelikli olarak kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Programın değerlendirilmesi sürecinde, öğretmenlerin ölçme aracı olarak kısa cevaplı yazılı sınav soruları ile, çoktan seçmeli test tekniğini öncelikli olarak yüksek düzeyde kullandığı görülmektedir. Öğrencilerde kazandırılması amaçlanan tutum boyutlarının, ölçülüp-değerlendirilmesinde önemli yeri olan doğal gözlem fişlerinin yeterince kullanılmadığı görülmektedir. Öğrencide sadece bilişsel boyutta değil; duyuşsal ve devinsel alanlardaki amaçlarında kazanılıp-kazandırılmadığının değerlendirilmesi önemlidir. Bu nedenle, ölçme araçlarının tüm boyutlardaki değerlendirilmelere imkan verecek şekilde çeşitlendirilmesi gerekmektedir.

Öğretmenlerin %70,0 dersin sonunda, %11,5'i ünite sonunda, %0,9'u yıllık düzeyde, %3,3 öğretme etkinliklerinin sonunda değerlendirmelere, %10,3'ü ise öğrenci başarısının değerlendirilmesine öncelikli olarak yer verdiklerini belirtmişlerdir. Değerlendirme sürecinde yer alması gereken tüm değerlendirmelerin bütünlük içinde, birbirini destekler nitelikte olması program tasarısını geliştirme açısından önemlidir. Özellikle, yıllık düzeyde yapılan değerlendirilmelerin öğrencinin yönlendirilmesinde ve programın geliştirilmesinde sağlayacağı veriler dikkate alındığında; bu tür değerlendirilmelere daha çok yer verilmesi gerektiği söylenebilir.

Öğretmenlerin %71,8'i değerlendirme sonuçlarını zümre öğretmenler kurul toplantılarında dile getirdiklerini, ancak %14,6'sı bu görüşleri üst makamlara iletebildiklerini belirtmişlerdir. Bunun nedeninin, Milli Eğitim sisteminde program tasarısı geliştirme modelinin yukarıdan aşağıya hiyerarşik bir iletişim modeline sahip olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Öğretmenlerin Program Tasarısı Planlama, Uygulama ve Değerlendirme Süreçleri ile İlgili Aldıkları Hizmet Öncesi ve Hizmet İçi Eğitim Durumları

Araştırmanın beşinci problemi olan “kıdemlerine göre ilköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin program tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme ile ilgili aldıkları hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinin yeterliliği ile ilgili görüşleri nelerdir? sorusuna cevap aramak üzere anket formunda yer alan sorularla ilgili veriler Çizelge 97-100’de sunulmuştur.

İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Hizmet öncesi program tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirmeye” yönelik aldıkları eğitimle ilgili görüşleri Çizelge 97’de sunulmuştur.

ÇİZELGE 97
HİZMET ÖNCESİ EĞİTİMDE PROGRAM PLANLAMA, UYGULAMA, DEĞERLENDİRME SÜREÇLERİNE YÖNELİK ALINAN EĞİTİMİN YETERLİLİK DURUMU

Kıdem		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1-5 Yıl	f	6	8	14	28
	%	21,4	28,6	50,0	6,6
6-10 Yıl	f	4	16	12	32
	%	12,5	50,0	37,5	7,5
11-15 Yıl	f	10	17	19	46
	%	21,7	37,0	41,3	10,8
16-20 Yıl	f	32	52	28	11.2
	%	28,6	46,4	25,0	26,3
21 Yıl ve Üstü	f	64	64	80	208
	%	30,8	30,8	38,5	48,8
Toplam	f	116	157	153	426
	%	27,2	36,9	35,9	100,0

$$X^2= 17,36$$

$$Sd= 8$$

$$P= ,02652$$

Çizelge 97’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içersinde ancak %27,2’si hizmet öncesi program tasarısı planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerine yönelik eğitimlerini “yeterli”, %36,9’u “kısmen yeterli”, öğretmenlerin 1/3’ünün ise hizmet öncesi eğitimde program tasarısı planlama, uygulama ve değerlendirme ile ilgili aldıkları

eğitimlerini hiç yeterli görmedikleri anlaşılmaktadır. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde 21 yıl ve üstü kıdemdeki öğretmenlerin %30,8 ile en yüksek, 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin %12,5 ile en düşük düzeyde aldıkları hizmet öncesi eğitimi yeterli olarak ifade ettikleri görülmektedir.

$X^2=17,36$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre alınan hizmet öncesi eğitimin yeterliliğine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre "Program tasarısının planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi süreçlerine yönelik açılan hizmet içi kurslarına katılma durumu"na yönelik görüşleri Çizelge 98'de verilmiştir.

ÇİZELGE 98
PROGRAM TASARISININ PLANLANMASI, UYGULANMASI,
DEĞERLENDİRİLMESİ SÜREÇLERİNE YÖNELİK AÇILAN
HİZMET İÇİ KURSLARINA KATILMA DURUMU

Kıdem		Hiç Katılmadım	Bir Kez	Birden Fazla	Toplam
1-5 Yıl	f	16	6	6	28
	%	57,1	21,4	21,4	6,6
6-10 Yıl	f	18	8	6	32
	%	56,3	25,0	18,8	7,5
11-15 Yıl	f	8	19	19	46
	%	17,4	41,3	41,3	10,8
16-20 Yıl	f	12	44	56	112
	%	10,7	39,3	50,0	26,3
21 Yıl ve Üstü	f	56	72	80	208
	%	26,9	34,6	38,5	48,8
Toplam	f	110	149	167	426
	%	25,8	35,0	39,2	100,0

$$X^2 = 45,96$$

$$Sd = 8$$

$$P = ,00000$$

Çizelge 98'de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %30'u birden fazla, %35,0'ı bir kez program tasarısı planlama, uygulama., değerlendirme süreçlerine yönelik açılan hizmet içi kurslara katıldığını, %39,2'si ise hiç katılmadığını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 16-20 yıl kıdemdeki

öğretmenlerin %50,0 ile en yüksek, 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin %21,4 ile en düşük düzeyde birden fazla bu tür kurslara katıldıkları görülmektedir.

$X^2=45,96$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, öğretmenlerin kıdemlere göre açılan hizmet içi kurslara katılmalarına yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının 1. Kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Program tasarısının planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik açılan hizmet içi eğitim kurslarından yararlanma durumu”na yönelik görüşleri Çizelge 99’da sunulmuştur.

ÇİZELGE 99
HİZMET İÇİ EĞİTİM KURSLARINA KATILAN ÖĞRETMENLERİN
KURSLARINDAN YARARLANMA DURUMU

Kıdem		Hiz. Eğt. Progr. Katılanlar	Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1-5 Yıl	f	16	2	8	2	28
	%	57,1	7,1	28,6	7,1	6,6
6-10 Yıl	f	18	0	10	4	32
	%	56,3	,0	31,3	12,5	7,5
11-15 Yıl	f	8	11	21	6	46
	%	17,4	23,9	45,7	13,0	10,8
16-20 Yıl	f	12	60	32	8	11,2
	%	10,7	53,6	28,6	7,1	26,3
21 Yıl ve Üstü	f	56	96	44	12	208
	%	26,9	46,2	21,2	5,8	48,8
Toplam	f	110	169	115	32	426
	%	25,8	39,7	27,0	7,5	100,0

$$X^2= 76,77$$

$$Sd=12$$

$$P= ,00000$$

Çizelge 99’da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %39,7’si “Program tasarısının planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi süreçlerine yönelik açılan hizmet içi eğitim kurslarından” yararlandıklarını, %27,0’ı ise kısmen yararlandıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 16-20 yıl kıdemdeki öğretmenlerin %53,6 ile en yüksek düzeyde, 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ise en düşük düzeyde kurslardan yararlandıkları görülmektedir.

$X^2=76,77$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre hizmet içi eğitim kurslarından yararlanmaya yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Program tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme konusunda , iş başında yetiştirilme için görevlendirilenlerden yararlanma durumuna” yönelik görüşleri Çizelge 100’de sunulmuştur.

ÇİZELGE 100
PROGRAM TASARISI PLANLAMA, UYGULAMA, DEĞERLENDİRME
KONUSUNDA İŞ BAŞINDA YETİŞTİRİLME İÇİN
GÖREVLENDİRİLENLERDEN YARARLANMA DURUMU

Kıdem		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1-5 Yıl	f	12	4	12	28
	%	42,9	14,3	42,9	6,6
6-10 Yıl	f	2	24	6	32
	%	6,3	75,0	18,8	7,5
11-15 Yıl	f	9	18	19	46
	%	19,6	39,1	41,3	10,8
16-20 Yıl	f	44	32	36	112
	%	39,3	28,6	32,1	26,3
21 Yıl ve Üstü	f	76	64	68	208
	%	36,5	30,8	32,7	48,8
Toplam	f	143	142	141	426
	%	33,6	33,3	33,1	100,0

$X^2= 37,28$

Sd= 8

P= ,00001

Çizelge 100’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %33,6’sı “Program planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme konusunda iş başında yetiştirilme için görevlendirilenlerden” yararlandıklarını, %33,3’ü kısmen yararlandıklarını, %33,1’i ise hiç yararlanmadıklarını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 yıl kıdemdeki öğretmenlerin %42,9 ile en yüksek düzeyde , 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin %6,3 ile en düşük düzeyde iş başında yetiştirilmek üzere görevlendirilenlerden yararlandıkları görülmektedir.

$X^2=37,28$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre program tasarısı süreçlerine yönelik olarak görevlendirilenlerden yararlanmaya yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf ğretmenlerinin kıdemlere göre “programların planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirilmesine ilişkin aldıkları hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerine yönelik sorulan dört soruya verdikleri cevapların yüzdelikleri dağılımını gösteren izelge 97-100, izelge 101’ de özetlenmiştir.

ÇİZELGE 101
ÖĞRETMENLERİN HİZMET ÖNCESİ VE HİZMET İÇİ EĞİTİMLERİ

Kıdemler	Hizmet öncesi eğitimin yeterliliği			Hizmet içi eğitim kursuna katılma durumu			Hizmet içi kurslardan uygulamada yararlanma durumu			İş başında yetiştirilmeye yönelik görevlendirilenlerden yararlanma durumu		
	Evet	Kısmen	Hayır	Hiç	Bir kez	Birden fazla	Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Kısmen	Hayır
1-5 yıl	F	6	8	14	16	6	6	2	8	2	12	12
	%	21,4	28,6	50,0	57,1	21,4	21,4	7,1	28,6	7,1	42,9	42,9
6-10 yıl	f	4	16	12	18	8	6	0	10	4	2	6
	%	12,5	50,0	37,5	56,3	25,0	18,0	,0	31,3	12,5	6,3	18,8
11-15 yıl	f	10	17	19	8	19	19	11	21	6	9	19
	%	21,7	37,0	41,3	17,4	41,3	41,3	23,9	45,7	13,0	19,6	41,3
16-20 yıl	f	32	52,	28	12	44	56	60	32	8	44	36
	%	28,6	46,4	25,0	10,7	39,3	50,0	53,6	28,6	7,1	39,3	32,1
21 yıl ve üstü	f	64	64	80	56	72	80	96	44	12	76	68
	%	30,8	30,8	38,5	26,9	34,6	38,5	46,2	21,2	5,8	36,5	32,7
TOPLAM	f	116	157	153	110	149	167	169	115	32	143	141
	%	27,2	36,9	35,9	25,8	35,0	39,2	39,7	27,0	7,5	33,6	33,1

Çizelge 101’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin %27,2’si hizmet öncesinde program tasarısı süreçlerine yönelik hizmet öncesinde aldıkları eğitimi yeterli görür iken, %36,9’u kısmen yeterli ve %35,9’u yetersiz görmektedir. Bu durumda, öğretmen yetiştiren kurumlarda program tasarısının planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik derslerin hem süre hem de içeriğinin niteliği açısından tekrar değerlendirilerek düzenlenmesi gerekmektedir.

Öğretmenlerin %74,2’si program mühendisliği süreçlerine yönelik açılan hizmet içi kurslara bir veya birden fazla katıldıklarını, %25,8’i hiç katıldıklarını belirtmişlerdir. Hizmet içi kurslarına katılanların %39,7’si kurslardan yararlandıklarını %27’si ise kısmen yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Bu tür kursların daha fazla öğretmene hizmet edecek şekilde nicel olarak artırılması, diğer taraftan da niteliğinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Öğretmenlerin %33,6’sı iş başında yetiştirilmeleri ile ilgili görevlendirilenlerden yararlandıklarını, %33,6’sı kısmen yararlandıklarını, %33,1’i ise yararlanamadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumda, ilköğretim 1. kademesine yönelik teftiş sisteminin rehberlik yönünün geliştirilmesi gerektiği, diğer taraftan rehberlik işlevine sahip olması beklenen müfettişlerin program alanında yeterliliğe kavuşturulması gerektiği söylenebilir.

Öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleriyle ilgili sorulan dört soruya verilen cevaplar incelendiğinde, öğretmenlerin gerek hizmet öncesinde gerekse hizmet içinde nitelikli bir eğitimden geçemedikleri anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin Program Tasarısı Geliştirme ile İlgili Görüş ve Önerileri

Araştırmanın altıncı alt problemi olan “ Farklı kıdemlerdeki ilköğretim kurumları birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin program tasarısı geliştirme ile ilgili görüş ve önerileri nelerdir?” sorusuna cevap aramak için yöneltilen sorularla ilgili veriler Çizelge 102-118’de sunulmuştur.

İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Bakanlıkça hazırlanan program tasarılarının günün gelişen şartlarını karşılamadaki yeterliliğine” yönelik görüşleri Çizelge 102’de sunulmuştur.

ÇİZELGE 102
BAKANLIKÇA HAZIRLANAN PROGRAMLAR TASARILARININ GÜNÜN
GELİŞEN ŞARTLARINI KARŞILAMADAKİ YETERLİLİK DURUMU

Kıdem		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1-5 Yıl	f	2	14	12	28
	%	7,1	50,0	42,9	6,6
6-10 Yıl	f	2	18	12	32
	%	6,3	56,3	37,5	7,5
11-15 Yıl	f	6	18	22	46
	%	13,0	39,1	47,8	10,8
16-20 Yıl	f	8	56	48	11,2
	%	7,1	50,0	42,9	26,3
21 Yıl ve Üstü	f	20	72	116	208
	%	9,6	34,6	55,8	48,8
Toplam	f	38	178	210	426
	%	8,9	41,8	49,3	100,0

$$X^2= 12,10$$

$$Sd= 8$$

$$P= ,14637$$

Çizelge 101’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde ancak %8,9’u “Bakanlıkça hazırlanan program tasarılarının günün gelişen şartlarını karşılamada” yeterli olduğunu, %49,3’ü ise yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 11-15 yıl kıdemdeki öğretmenlerin %13,0 ile en yüksek düzeyde, 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin %6,3 ile en düşük düzeyde hazırlanan program tasarılarının günün gelişen şartlarını karşılamada yeterli olduğunu belirttikleri görülmektedir.

$X^2=12,10$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre bakanlıkça hazırlanan program tasarılarının günün gelişen şartlarını karşılamada yeterli olma durumuna yönelik olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Programların tasarısını hazırlanacak birimlere” yönelik görüşleri Çizelge 103’te sunulmuştur.

ÇİZELGE 103
PROGRAM TASARISINI HAZIRLAYACAK BİRİMLER

Kıdem		1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21 Yıl ve Üstü	Toplam	
Seçenekler							f	%
A	f	0	0	3	4	4	11	2,6
	%	,0	,0	6,5	3,6	1,9		
B	f	0	4	2	0	8	14	3,3
	%	,0	12,5	4,3	,0	3,8		
C	f	8	4	8	20	40	80	18,8
	%	28,6	12,5	17,4	17,9	19,2		
D	f	8	12	11	32	60	123	28,9
	%	28,6	37,5	23,9	28,6	28,8		
E	f	12	12	22	56	96	198	46,5
	%	42,9	37,5	42,8	50,0	46,2		
Toplam	f	28	32	46	112	208	426	100
	%	6,6	7,5	10,8	26,3	48,8		

$$X^2= 22,71$$

$$d= 16$$

$$P= ,12170$$

- A) Bakanlık merkez teşkilat tarafından
 B) Ana çerçevesi Bakanlık tarafından belirlenip, içeriğin İl Millî Eğitim Müdürlüğü Program şubesi tarafından
 C) Ana çerçevesi Bakanlık ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü Program komisyonları tarafından
 D) Ana çerçeveleri Bakanlık ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü Program Şubesi ve İlçe program komisyonlarınca belirlenip içeriğin okullar tarafından
 E) Ana çerçeveleri Bakanlık ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü Program Şubesi ve İlçe Program komisyonlarınca belirlenip içeriğin öğretmen tarafından

Çizelge 103’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %46,5’i “program tasarısının ana çerçevesi bakanlık ve il millî eğitim müdürlüğü program şubesi ve ilçe program komisyonunca belirlenip içeriğin öğretmen tarafından hazırlanmasının” uygun olacağını belirtmişlerdir.

Kıdemlere göre yüzdelik dağılımlar incelendiğinde, 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin %50,0 ile en yüksek düzeyde, 6-10 yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin %37,5 ile en düşük düzeyde bu görüşe katılım gösterdikleri görülmektedir.,

$X^2=22,71$; $P>0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre program tasarılarını hazırlaması gereken birime yönelik olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlere göre “program tasarısı geliştirme etkinliğinde öncelikli olarak kullanılması gereken bilgi alanlarına” yönelik görüşleri Çizelge 104-108’de sunulmuştur.

ÇİZELGE 104
PROGRAM TASARISI GELİŞTİRMEDE ÖNCELİKLİ OLARAK ÖĞRENCİNİN
İLGİ VE İHTİYAÇLARININ ESAS ALINMASI

Kıdem	D e r e c e l e m e										Toplam	
	1		2		3		4		5			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	20	71,4	6	21,4	2	7,1	0	,0	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	24	75,0	8	25,0	0	,0	0	,0	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	32	69,6	7	15,2	6	13,0	1	2,2	0	,0	46	10,8
16-20 Yıl	76	67,9	28	25,0	8	7,1	0	,0	0	,0	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	104	50,0	72	34,6	24	11,5	8	3,8	0	,0	208	48,8
Toplam	256	60,1	121	28,4	40	9,4	9	2,1	0	,0	426	100,

$\chi^2 = 25,85$

Sd= 16

P= ,01126

Çizelge 104'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %60,1'i program geliştirme etkinliğinde "Öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarının öncelikli olarak esas alınmasının" birinci derecede uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%71,4), 6-10 (%75,0), 11-15 (%69,5), 16-20 (%67,9) ve 21 yıl ve üstü (%50,0) kıdeme sahip öğretmenlerin program tasarısı geliştirmede öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarının kullanılmasını öncelikli olarak birinci derecede tercih ettikleri görülmektedir. Öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarını birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 6-10 yıl (%75,0) kıdeme sahip olan, en düşük yüzdelerle ise 21 yıl ve üstü (%50,0) kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=25,85$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre program geliştirmede öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarının öncelikli olarak esas alınmasına yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 105
PROGRAM TASARISI GELİŞTİRMEDE ÖNCELİKLİ OLARAK TOPLUMUN
İHTİYAÇLARININ ESAS ALINMASI

Kıdem	D e r e c e l e m e										Toplam	
	1		2		3		4		5			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-5 Yıl	6	21,4	12	42,9	10	35,7	0	,0	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	4	12,5	12	37,5	14	43,8	2	6,3	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	8	17,4	25	54,3	8	17,4	4	8,7	1	2,2	46	10,8
16-20 Yıl	24	21,4	52	46,4	32	28,6	4	3,6	0	,0	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	64	30,8	96	46,2	32	15,4	16	7,7	0	,0	208	48,8
Toplam	106	24,9	197	46,2	96	22,5	26	6,1	1	,2	426	100,

$X^2 = 35,96$

Sd= 16

P= ,00293

Çizelge 105'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %24,9'u program geliştirme etkinliğinde "Toplum ihtiyaçlarının öncelikle esas alınmasının" birinci derecede uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%42,9), 11-15 (%54,3), 16-20 (%46,4) ve 21 yıl ve üstü (%46,2) kıdeme sahip olan öğretmenlerin program tasarısı geliştirmede toplumun ihtiyaçlarını öncelikli olarak ikinci derecede; 6-10 (%43,8) yıl kıdeme sahip olanların üçüncü derecede öncelikle tercih ettikleri görülmektedir. Program tasarısı geliştirmede toplumun ihtiyaçlarını birinci derecede öncelikle tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 21 (%30,8) yıl ve üstü kıdeme sahip olanlar, en düşük yüzdelerle ise 6-10 (%12,5) yıl kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=35,96$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre program geliştirmede toplumun ihtiyaçlarının öncelikli olarak esas alınmasına yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 106
PROGRAM TASARISI GELİŞTİRMEDE ÖNCELİKLİ OLARAK KONU ALANLARININ ESAS ALINMASI

Kıdem	D e r e c e l e m e										Toplam	
	1		2		3		4		5			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-5 Yıl	0	,0	0	,0	6	21,4	16	57,1	6	21,4	28	6,6
6-10 Yıl	0	,0	0	,0	6	18,8	16	50,0	10	31,3	32	7,5
11-15 Yıl	1	2,2	4	8,7	7	15,2	18	39,1	16	34,8	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	4	3,6	8	7,1	28	25,0	72	64,3	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	0	,0	0	,0	24	11,5	80	38,5	104	50,0	208	48,8
Toplam	1	,2	8	1,9	51	12,0	158	37,1	208	48,8	426	100,

$X^2= 55,10$

Sd= 16

P= ,00000

Çizelge 106'da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %0,2'si program geliştirme etkinliğinde "Konu alanlarının öncelikli olarak kullanılmasının" birinci derecede uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%57,1), 6-10 (%50,0) ve 11-15 (%39,1) yıl kıdeme sahip olan öğretmenlerin program tasarısı geliştirmede konu alanlarının öncelikli olarak kullanılmasını dördüncü derecede; 16-20 (%64,3) ve 21 yıl ve üstü (%50,0) kıdeme sahip olanların beşinci derecede öncelikle tercih ettikleri görülmektedir. Program tasarısı geliştirmede konu alanlarının öncelikle ele alınmasını birinci derecede tercih eden öğretmenler sadece 11-15 yıl kıdeme sahip olanlardır. Diğer kıdemlere sahip olan öğretmenler program geliştirmede öncelikli olarak konu alanlarının kullanılmasını birinci derecede tercih etmemişlerdir.

$X^2=55,10$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre program geliştirmede konu alanlarının öncelikli olarak kullanılmasına yönelik anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 107
PROGRAM TASARISI GELİŞTİRMEDE ÖNCELİKLİ OLARAK
TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN ESAS ALINMASI

Kıdem	D e r e c e l e m e										Toplam	
	1		2		3		4		5		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	2	7,1	8	28,6	8	28,6	4	14,3	6	21,4	28	6,6
6-10 Yıl	4	12,5	6	18,8	8	25,0	8	25,0	6	18,8	32	7,5
11-15 Yıl	4	8,7	9	19,6	17	37,0	11	23,9	5	10,9	46	10,8
16-20 Yıl	12	10,7	20	17,9	52	46,4	28	25,0	0	,0	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	40	19,2	32	15,4	120	57,7	8	3,8	8	3,8	208	48,8
Toplam	62	14,6	75	17,6	205	48,1	59	13,8	25	5,9	426	100,

$\chi^2 = 82,02$

Sd= 16

P= ,0000

Çizelge 107’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %14,6’sı program geliştirme etkinliğinde “Teknolojik gelişmelerin öncelikli olarak esas alınmasının” birinci derecede uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%28,6) kıdeme sahip olan öğretmenlerin program tasarısı geliştirmede teknolojik gelişmelerin öncelikli olarak kullanılmasını eşit yüzdelerle ikinci ve üçüncü derecede; 11-15 (%37,0), 16-20 (%46,4) ve 21 yıl ve üstü (%57,7) kıdeme sahip olanların üçüncü derecede; 6-10 (%25,0) yıl kıdeme sahip olanların eşit yüzdelerle üçüncü ve dördüncü derecede tercih ettikleri görülmektedir. Teknolojik gelişmelerin program geliştirmede öncelikle birinci derecede tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 21 yıl ve üstü kıdeme sahip olanlar (%19,2) en düşük yüzdelerle ise 1-5 (%7,1) yıl kıdemi olanlar bulunmaktadır.

$X^2=82,02$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre program tasarısı geliştirmede teknolojik gelişmelerin öncelikli olarak esas alınmasına yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 108
PROGRAM TASARISI GELİŞTİRMEDE ÖNCELİKLİ OLARAK
OKULUN DÜZEYİ VE ÇEŞİDİNİN ESAS ALINMASI

Kıdem	D e r e c e l e m e										Toplam	
	1		2		3		4		5			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1	0	,0	2	7,1	2	7,1	8	28,6	16	57,1	28	6,6
6-10 Yıl	0	,0	6	18,8	4	12,5	6	18,8	16	50,0	32	7,5
11-15 Yıl	1	2,2	1	2,2	8	17,4	12	26,1	24	52,2	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	8	7,1	12	10,7	52	46,4	40	35,7	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	0	,0	8	3,8	8	3,8	96	46,2	96	46,2	208	48,8
Toplam	1	,2	25	5,9	34	8,0	174	40,8	192	45,1	426	100,

$X^2=45,08$

Sd= 16

P=,00013

Çizelge 108’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %0,2’si program geliştirme etkinliğinde “Okul düzeyi ve çeşidinin” öncelikle birinci derecede esas alınmasının uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 16-20 (%46,4) ve 21 yıl ve üstü (%46,2) kıdeme sahip olan öğretmenlerin program tasarısı geliştirmede okul düzeyi ve çeşidini öncelikle ele alınmasını dördüncü derecede; 1-5 (%57,1), 6-10 (%50,0) ve 11-15 (%52,2) yıl kıdeme sahip olanların beşinci derecede öncelikle tercih ettikleri görülmektedir. Okul düzeyi ve çeşidini program tasarısı geliştirmede birinci derecede sadece 11-15 yıl kıdeme sahip olan (%2,2) öğretmenler tercih etmişlerdir. Diğer öğretmenlerin hiçbiri okul düzeyi ve çeşidinin birinci derecede esas alınmasını tercih etmemişlerdir.

$X^2=45,08$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre program geliştirmede okul düzeyi ve çeşidinin öncelikle esas alınmasına yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Çizelge 104-108 birlikte incelendiğinde, öğretmenlerin yarısından fazlasının (%60,1) program tasarısı geliştirmede “öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarının” esas alınmasını birinci derecede, yarıya yakınının (%46,2) “toplum ihtiyaçlarının” esas alınmasını ikinci derecede, yarıya yakınının (%48,1) “teknolojik gelişmeleri” üçüncü derecede; hemen hemen yarısının (%48,8) “konu alanlarının” esas alınmasını beşinci derecede tercih ettikleri; hemen hemen hiçbirinin “okul düzeyini ve çeşidini” tercih etmedikleri görülmektedir.

Buna sonuçlara göre; öğretmenlerin program tasarısı geliştirmede sırasıyla öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları, toplumun ihtiyaçları, teknolojik gelişmelerin ve konu alanlarının kaynak olarak kullanılmasını istediği söylenebilir.

İlköğretim kurumlarının birinci kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Program tasarısı geliştirme talebinin öncelikli olarak gelmesi gereken birime” yönelik görüşleri Çizelge 109-113’te sunulmuştur.

ÇİZELGE 109
PROGRAM TASARISI GELİŞTİRME TALEBİNİN ÖNCELİKLE ÖĞRETMENLERİN
UYGULAMA SONUCU ELDE ETTİKLERİ VERİLERDEN GELMESİ

Kıdem	D e r e c e l e m e										Toplam	
	1		2		3		4		5		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	24	85,7	2	7,1	0	,0	2	7,1	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	26	81,3	6	18,8	0	,0	0	,0	0	,0	32	7,5
11-15 Yıl	42	91,3	4	8,7	0	,0	0	,0	0	,0	46	10,8
16-20 Yıl	80	71,4	12	10,7	0	,0	16	14,3	4	3,6	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	168	80,8	16	7,7	0	,0	16	7,7	8	3,8	208	48,8
Toplam	340	79,8	40	9,4	0	,0	34	8,0	12	2,8	426	100,

$X^2=21,75$

Sd= 16

P= ,04038

Çizelge 109’da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %79,8’i program geliştirme talebinin öncelikle “Öğretmenlerin uygulama sonucu elde ettikleri verilerden” gelmesinin uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%85,7), 6-10 (%81,3), 11-15 (%91,3), 16-20 (%71,4) ve 21 (%80,8) yıl ve üstü kıdeme sahip olan öğretmenlerin program tasarısı geliştirme talebinin öncelikle öğretmenlerin uygulama sonuçlarına göre, öğretmenden gelmesi gerektiğini birinci derecede tercih ettikleri görülmektedir. Program tasarısı geliştirme talebinin öncelikle öğretmenin uygulama sonucu elde ettiği verilere dayanılarak, öğretmenden gelmesini birinci derecede öncelikle tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 11-15 (%91,3) yıl kıdeme sahip olanlar, en düşük yüzdelerle 16-20 (%71,4) kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır.

$X^2=21,75$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre program tasarısı geliştirme talebinin öncelikle öğretmenlerin uygulama sonucu elde ettikleri verilerden gelmesine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 110
PROGRAM TASARISI GELİŞTİRME TALEBİNİN ÖNCELİKLE GEREKLİ GÖRDÜĞÜ
ZAMAN BAKANLIK TEKŞİLATINDAN GELMESİ

Kıdem	D e r e c e l e m e										Toplam	
	1		2		3		4		5		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	0	,0	4	14,3	4	14,3	6	21,4	14	50,0	28	6,6
6-10 Yıl	0	,0	0	,0	14	43,8	12	37,5	6	18,8	32	7,5
11-15 Yıl	0	,0	12	26,1	0	,0	22	47,8	12	26,1	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	4	3,6	28	25,0	44	39,3	36	32,1	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	0	,0	8	3,8	24	11,5	88	42,3	88	42,3	208	48,8
Toplam	0	,0	28	6,6	70	16,4	172	40,4	156	36,6	426	100,

$\chi^2 = 76,79$

Sd= 16

P= ,00000

Çizelge 110’da görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %100’ü program geliştirme talebinin birinci derecede gerekli gördüğü zaman “Bakanlık teşkilatından gelmesinin uygun olmayacağına” yönelik görüş belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 (%43,8) yıl kıdeme sahip olan öğretmenlerin program tasarısı geliştirme talebinin öncelikle Bakanlık teşkilatından gerekli görüldüğü zaman gelmesini üçüncü derecede; 11-15 (547,8) ve 16-20 (%39,3) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin dördüncü derecede; 21 yıl ve üstü (%43,3) kıdeme sahip öğretmenlerin aynı yüzdelerle dördüncü ve beşinci derecede; 1-5 (%50) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin beşinci derecede tercih ettikleri görülmektedir. Bu sonuçlara göre; Bakanlık teşkilatının gerekli gördüğü zaman program tasarısı geliştirme çalışmalarını başlatması hiçbir öğretmen tarafından birinci derecede tercih edilmemiştir.

$X^2=76,79$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre program tasarısı geliştirme talebinin, öncelikle Bakanlık teşkilatından gerekli görüldüğü zaman gelmesine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 111
PROGRAM TASARISI GELİŞTİRME TALEBİNİN ÖNCELİKLE UYGUN GÖRDÜĞÜ
ZAMAN İL PROGRAM GELİŞTİRME BİRİMİNDEN GELMESİ

Kıdem	D e r e c e l e m e										Toplam	
	1		2		3		4		5		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	2	7,1	4	14,3	12	42,9	10	35,7	0	,0	28	6,6
6-10 Yıl	0	,0	10	31,3	10	31,3	6	18,8	6	18,8	32	7,5
11-15 Yıl	0	,0	6	13,0	30	65,2	6	13,0	4	8,7	46	10,8
16-20 Yıl	0	,0	40	35,7	28	25,0	40	35,7	4	3,6	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	8	3,8	16	7,7	88	42,3	64	30,8	32	15,4	208	48,8
Toplam	10	2,3	76	17,8	168	39,4	126	29,6	46	10,8	426	100,

$X^2=81,96$

Sd= 16

P=,00000

Çizelge 111’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %2,3’ü program geliştirme talebinin öncelikle uygun gördüğü zaman “İl program geliştirme biriminden gelmesinin” birinci derecede uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 (%31,3) yıl kıdeme sahip öğretmenlerin program tasarısı geliştirme talebinin öncelikle program geliştirme biriminden uygun görülen zamanda gelmesini eşit yüzdelerle ikinci ve üçüncü derecede; 16-20 (%35,7) yıl kıdeme sahip olanların aynı yüzdelerle üçüncü ve dördüncü derecede; 1-5 (%42,9), 11-15 (%65,2) ve 21 yıl ve üstü (%42,3) kıdeme sahip olanların üçüncü derecede tercih ettikleri görülmektedir. Program tasarısı geliştirme talebinin İl program geliştirme biriminden gelmesi görüşünü birinci derecede öncelikle tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 6-10 yıl kıdemi olanlar, en düşük yüzdelerle 21 yıl ve üstü kıdeme sahip olanlar bulunmaktadır. 6-10, 11-15, 16-20 yıl kıdeme sahip olanlar program geliştirme talebinin il program geliştirme biriminden gelmesini birinci derecede tercih etmemişlerdir.

$X^2=81,96$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre program tasarısı geliştirme talebinin İl program geliştirme biriminin uygun gördüğü zamanda gelmesine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 112
PROGRAM TASARISI GELİŞTİRME TALEBİNİN ÖNCELİKLE VELİ,
ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİLERİN İSTEKLERİNDEN GELMESİ

Kıdem	D e r e c e l e m e										Toplam	
	1		2		3		4		5		f	%
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1-5 Yıl	2	7,1	16	57,1	4	14,3	2	7,1	4	14,3	28	6,6
6-10 Yıl	6	18,8	16	50,0	0	,0	4	12,5	6	18,8	32	7,5
11-15 Yıl	4	8,7	24	52,2	4	8,7	10	21,7	4	8,7	46	10,8
16-20 Yıl	28	25,0	48	42,9	32	28,6	0	,0	4	3,6	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	32	15,4	120	57,7	56	26,9	0	,0	0	,0	208	48,8
Toplam	72	16,9	224	52,6	96	22,5	16	3,8	18	4,3	426	100,

$\chi^2 = 119,61$

Sd= 16

P= ,00000

Çizelge 112’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %16,9’u program geliştirme talebinin öncelikle “Veli, öğretmen ve öğrencilerin isteklerinden gelmesinin” birinci derecede uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 1-5 (%57,1), 6-10 (%50,0), 11-15 (%52,2), 16-20 (%42,9) ve 21 yıl ve üstü (%57,7) kıdeme sahip öğretmenlerin program tasarısı geliştirme talebinin öncelikle veli, öğretmen ve öğrenciden gelmesini ikinci derecede tercih ettikleri görülmektedir. Program tasarısı geliştirme talebinin öğrenci, veli ve öğretmenden gelmesini birinci derecede öncelikle tercih edenler arasında en yüksek yüzdelerle 16-20 (%25,0) yıl kıdeme sahip olanlar, en düşük yüzdelerle 1-5 (%7,1) kıdeme sahip olan öğretmenler bulunmaktadır.

$X^2=119,61$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre program tasarısı geliştirme talebinin öncelikle veli, öğretmen ve öğrencinin isteklerinden gelmesine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

ÇİZELGE 113
PROGRAM TASARISI GELİŞTİRME TALEBİNİN ÖNCELİKLE SIVIL TOPLUM ÖRGÜTLERİNDEN GELMESİ

Kıdem	D e r e c e l e m e										Toplam	
	1		2		3		4		5			
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-5 Yıl	0	,0	2	7,1	8	28,6	8	28,6	10	35,7	28	6,6
6-10 Yıl	0	,0	0	,0	8	25,0	12	37,5	12	37,5	32	7,5
11-15 Yıl	0	,0	0	,0	12	26,1	8	17,4	26	56,5	46	10,8
16-20 Yıl	4	3,6	8	7,1	24	21,4	12	10,7	64	57,1	112	26,3
21 Yıl ve Üstü	0	,0	48	23,1	40	19,2	40	19,2	80	38,5	208	48,8
Toplam	4	,9	58	13,6	92	21,6	80	18,8	192	45,1	426	100,

$\chi^2 = 60,86$

Sd= 16

P=,00000

Çizelge 113'te görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %0,9'u program geliştirme talebinin "Sivil toplum örgütlerinden öncelikle gelmesinin" birinci derecede uygun olacağını belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 (%37,5) yıl kıdeme sahip olan öğretmenlerin program tasarısı geliştirme talebinin öncelikle sivil toplum örgütlerinden gelmesini eşit yüzdelerle dördüncü ve beşinci derecede; 1-5 (%35,7), 11-15 (%56,5), 16-20 (%57,1) ve 21 yıl ve üstü (%38,5) kıdeme sahip öğretmenlerin beşinci tercih ettikleri görülmektedir. Program tasarısı geliştirme talebinin öncelikle sivil toplum örgütlerinden gelmesini birinci derecede sadece 16-20 yıl kıdeme sahip olanlar tercih etmişlerdir. Diğer kıdemlerde olan öğretmenler ise birinci derecede tercih yapmamışlardır.

$X^2=60,86$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre program tasarısı geliştirme talebinin öncelikle sivil toplum örgütlerinden gelmesine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Çizelge 109-113 birlikte incelendiğinde, öğretmenlerin 2/3'ünün (%79,8) program tasarısı geliştirme talebinin uygulama sonucu elde edilen verilere göre öğretmenden gelmesini birinci derecede, yarıdan fazlasının (%52,6) öğretmen, öğrenci ve veliden gelmesini ikinci derecede, yarıdan azının (%39,4) İl program geliştirme biriminden gelmesini üçüncü derecede, yarıdan azının (%40,4) bakanlık teşkilatından gelmesini dördüncü derecede, yarıya yakınının (%45,1) sivil toplum örgütlerinden gelmesini beşinci derecede tercih ettikleri görülmektedir.

Bu sonuçlara, göre öğretmenlerin program tasarısı geliştirme talebinin program tasarısını uygulayan ve tasarımın uygulanmasından en çok etkilenen öğretmen, öğrenci ve veliden gelmesini istedikleri daha sonra, program komisyonundan en sonunda bakanlık teşkilatından gelmesini istedikleri söylenebilir.

İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre "Uygulamadaki program tasarılarının öğrencileri ezberci ve dinleyen bireyler haline getirip getirmediğine" yönelik görüşleri Çizelge 114'te sunulmuştur.

ÇİZELGE 114
UYGULAMADAKİ PROGRAM TASARILARININ ÖĞRENCİLERİ EZBERCİ VE
DİNLEYEN BİREYLER HALİNE GETİRME DURUMU

Kıdem		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1-5 Yıl	f	12	14	2	28
	%	42,9	50,0	7,1	6,6
6-10 Yıl	f	28	4	0	32
	%	87,5	12,5	,0	7,5
11-15 Yıl	f	32	10	4	46
	%	69,6	21,7	8,7	10,8
16-20 Yıl	f	56	44	12	112
	%	50,0	39,3	10,7	26,3
21 Yıl ve Üstü	f	124	68	16	208
	%	59,6	32,7	7,7	48,8
Toplam	f	252	140	34	426
	%	59,2	32,9	8,0	100,0

$$X^2 = 21,39$$

$$Sd = 8$$

$$P = ,00616$$

Çizelge 114’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %59,2’si “Uygulamadaki program tasarılarının öğrencileri ezberci ve dinleyen bireyler haline getirdiğini” belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 6-10 yıl kıdemdeki öğretmenlerin %87,5 ile en yüksek, 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin %42,9 ile en düşük düzeyde bu görüşe katılım gösterdikleri görülmektedir.

$X^2=21,39$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre uygulamadaki program tasarılarının bireyleri ezberci ve dinleyen hale getirdiğine yönelik olarak öğretmenler arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre “Uygulanmakta olan program tasarılarında yer alan konuların kolaydan zora, basitten karmaşığa, somuttan soyuta, ön şart öğrenmelere göre düzenlenip düzenlenmediğine” yönelik görüşleri Çizelge 115’te sunulmuştur.

ÇİZELGE 115
UYGULANAN PROGRAM TASARILARINDA YER ALAN KONULARIN
KOLAYDAN ZORA, BASİTTEN KARMAŞIĞA, SOMUTTAN SOYUTA
ÖN ŞART ÖĞRENMELERE GÖRE DÜZENLENME DURUMU

Kıdem		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1-5 Yıl	f	8	18	2	28
	%	28,6	64,3	7,1	6,6
6-10 Yıl	f	4	16	12	32
	%	12,5	50,0	37,5	7,5
11-15 Yıl	f	16	22	8	46
	%	34,8	47,8	17,4	10,8
16-20 Yıl	f	48	60	4	112
	%	42,9	53,6	3,8	26,3
21 Yıl ve Üstü	f	68	112	28	208
	%	32,7	53,8	13,5	48,8
Toplam	f	144	228	54	426
	%	33,8	53,5	12,7	100,0

$$X^2 = 32,75$$

$$Sd = 8$$

$$P = ,00007$$

Çizelge 115’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin genel dağılım içerisinde %33,8’i uygulanmakta olan program tasarılarında yer alan konuların kolaydan zora, basitten karmaşığa, somuttan soyuta ve ön şart öğrenmelere göre düzenlendiğini, ancak %12’si düzenlemediğini belirtmişlerdir. Kıdemlere göre yüzdeler dağılımlar incelendiğinde, 16-20 yıl kıdemdeki öğretmenlerin %42,9 ile en yüksek, 6-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin %12,5 ile en düşük düzeyde uygulanan program tasarılarının düzenleme ilkelerine düzenlendiğini belirttikleri görülmektedir.

$X^2=32,75$; $P<0,05$ değeri incelendiğinde, kıdemlere göre uygulanan program tasarılarının kolaydan zora, basitten karmaşığa, somuttan soyuta, önşart öğrenmelere göre düzenlenmesine yönelik olarak anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir.

Program tasarımının geliştirilmesine yönelik olarak sorulan altı soruyla ilgili Çizelge 102-115’te sunulan verilerin özeti Çizelge 116’da gösterilmiştir.

ÇİZELGE 116
ÖĞRETMENLERİN PROGRAM TASARISININ GELİŞTİRİLMESİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ

Küdemler	Program tasarılarının güncelliği	Prog. tas. göre içeriğin öğretm. tarafın dan haz.	Program tasarıları geliştirilmede öncelikli bilgi alanları				Program geliştirme talebinin öncelikli gelmesi gereken kaynak				Prog. tasarıları ezberci ve dinleyen birey yetiştiriyor				Program tasarılarını ilkelere göre düzenleme			Toplam yüzdelik ortabana	
			Öğrenci İhtiyacı	Toplam İhtiyacı	Konu alan	Tetkik için gelişme	Okul düzeyi ve çeşitli	Öğr. uyg. verileri	Başarı İsteği	İl. komis. yonu	Yeni öğretilen	Sivil top. örgütleri	Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Kısmen		Hayır
1-5 yıl	f	12	20	6	0	2	0	24	0	2	2	0	12	14	2	8	18	2	40,8
	%	42,9	71,4	21,4	0	7,1	0	85,7	0	7,1	7,1	0	42,9	50,0	7,1	28,6	64,3	7,1	
6-10 yıl	f	12	24	4	0	4	0	26	0	0	6	0	28	4	0	4	16	12	43,0
	%	37,5	75,0	12,5	0	12,5	0	81,3	0	0	18,8	0	87,5	12,5	0	12,5	50,0	37,5	
11-15 yıl	f	22	32	8	1	4	1	42	0	0	4	0	32	10	4	16	22	8	44,0
	%	42,8	69,6	17,4	2,2	8,7	2,2	91,3	0	0	8,7	0	69,6	20,7	8,7	34,8	47,8	17,4	
16-20 yıl	f	56	76	24	0	12	0	80	0	0	28	4	56	44	12	48	60	4	43,8
	%	50,0	67,9	21,4	0	10,7	0	71,4	0	0	25,0	3,6	50,0	39,3	10,7	42,9	53,6	3,8	
21 yıl ve üstü	f	96	104	64	0	40	0	168	0	8	32	0	124	68	16	68	112	28	42,9
	%	46,2	50,0	30,8	0	19,2	0	80,8	0	3,8	15,4	0	59,6	32,7	7,7	32,7	53,8	13,5	
TOPLAM	f	198	256	106	1	62	1	340	0	10	72	4	252	140	34	144	228	54	42,9
	%	46,5	60,1	24,9	2	14,6	2	79,8	0	2,3	16,9	9	59,2	32,9	8,0	33,8	53,5	12,7	

Çizelge 116 İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin “Program tasarısının geliştirilmesine yönelik” soruların bazı soruların beklenen şıklarına verdikleri cevapların yüzdeleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Çizelge 116’da görüldüğü gibi, öğretmenlerin ancak %8,9’u ilköğretim birinci kademesinde uygulanan program tasarısının “Günün gelişen şartlarını karşılamada yeterli olduğunu” belirtmişlerdir. Bunun nedeni; mevcut program tasarısının merkezden dar bir kadro tarafından hazırlanıp geliştirilmesi, öğretmene sadece uygulayıcı bir rol verilmesi, uygulama sonuçlarının değerlendirilmemesi, hazırlanan program tasarısına olmuş bitmiş bir ürün olarak bakılmasının bir sonucu olabilir.

Öğretmenlerin %46,5 ile en yüksek düzeyde program tasarısının ana çerçevesinin Bakanlık ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü Program Şubesi ve İlçe Program Komisyonunca belirlenip, içeriğin öğretmen tarafından hazırlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu sonuca göre, öğretmenlerin hazırlanacak programların esnek ve çerçeve niteliğinde, sürekli gelişmeye açık bir nitelikte olmasını istediği söylenebilir.

Öğretmenlerin %60,1’i öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarının, %24,9’u toplum ihtiyaçlarının, %0,2’si konu alanlarının, %14,6’sı teknolojik gelişmelerin, %0,2’si okul düzey ve çeşidinin; program tasarısı geliştirmede bilgi alanı olarak kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin toplumsal ihtiyaçları ve teknolojik gelişimleri dikkate alan öğrenci merkezli bir anlayış ile programların geliştirilmesinden yana olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin %79,8’i program tasarısı geliştirme talebinin öğretmenlerin uygulama sonucu elde ettikleri verilerden, yani kendilerinden gelmesini öncelikli görüş olarak belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %16,9’u da talebin öğrenci, öğretmen ve velilerden gelmesini gerektiğini ikinci sırada ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin hiçbiri program tasarısı geliştirme talebinin öncelikle Bakanlıktan gelmesini istememektedir. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin program tasarısı geliştirme talebinin program tasarısını uygulayanlardan ve uygulama sonucundan etkilenenlerden gelmesini istediği söylenebilir.

Öğretmenlerin %59,2’si mevcut program tasarılarının öğrencileri ezberci ve dinleyen birey haline getirdiğini, %12,7’si ise uygulanan program tasarılarında yer alan konuların kolaydan-zora, basitten-karmaşığa, somuttan-soyuta, önşart öğrenmelere göre düzenlenmediğini, %53,5’i kısmen düzenlendiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin program tasarısı düzenleme prensiplerine yeterince uyulmadan geliştiren program tasarılarının öğrencileri ezberci ve dinleyen bireyler haline getirdiği yönünde görüş belirttiği söylenebilir.

Bu sonuçlar mevcut program tasarılarının program düzenleme prensiplerine uygun geliştirilmediğini ve günün gelişen şartlarını karşılamadığını göstermektedir,

Ayrıca öğretmenlerin program tasarısı geliştirme talebinin öğretmen, öğrenci ve veliden gelmesini, program tasarısı geliştirmede öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarının, toplumsal ihtiyaçların, teknolojik gelişmelerin bilgi alanı olarak kullanılmasını, program tasarısı geliştirmeye öğretmenlerin etkin olarak katılmasını istedikleri ortaya çıkmaktadır.

İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdemlerine göre "Mevcut program tasarılarındaki aksaklıklara" yönelik görüşleri Çizelge 117'de sunulmuştur.

ÇİZELGE 117
MEVCUT PROGRAM TASARILARINDAKİ AKSAKLIKLAR

Kıdem		1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21 Yıl ve Üstü	Toplam	
							f	%
A	f	8	11	20	14	50	103	24,2
	%	28,6	34,4	43,5	12,5	24,0		
B	f	10	7	11	24	80	132	31,0
	%	35,7	21,9	23,9	21,4	38,5		
C	f	3	2	5	10	16	36	8,5
	%	10,7	6,3	10,9	8,9	7,7		
D	f	5	8	9	44	38	104	24,4
	%	17,9	25,0	19,6	39,3	18,3		
E	f	2	4	1	20	24	51	12,0
	%	7,1	12,5	2,2	17,9	11,5		
Toplam	f	28	32	14	112	208	426	100,
	%	6,6	7,5	12,5	26,3	48,8		

$$X^2 = 4652$$

$$Sd = 16$$

$$P = ,00008$$

- A) Program tasarısının öğretmenlerin katkısı olmadan merkezden hazırlanması, uygulama sonuçlarının program geliştirmede kullanılmaması.
 B) Program tasarısının yüklü olup, öğrenci seviyelerinin üzerinde hazırlanması.
 C) Program tasarısının uygulanması için yeterli araç - gerecin okullarda bulunmaması.
 D) Çevreye uyumlu, esnek ve güncel olmaması.
 E) Toplumun ihtiyaçlarını göz önüne almaması

Çizelge 117'de sınıf öğretmenlerinin mevcut program tasarıları ile ilgili olarak seçeneğe verdikleri cevaplar incelendiğinde, öğretmenlerin ilk sırada program tasarılarının yüklü, öğrenci seviyesinin üzerinde hazırlanmasını (%31,0) aksaklık olarak belirttikleri

görülmektedir. Bu görüşe 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenler %38,5 ile en yüksek düzeyde, katılım göstermişlerdir. Bunun nedeni yıllarca aynı program tasarısının uygulanması olabilir. Öğretmenler aksaklık olarak %24,4 ile ikinci sırada “program tasarısının çevreye uyumlu, esnek ve güncel olmaması”nı, %24,2 ile üçüncü sırada “program tasarılarının öğretmen katkısı olmadan merkezden hazırlanması ve uygulama sonuçlarının program geliştirmede kullanılmaması”nı belirtmişlerdir.

Mevcut program tasarılarındaki aksaklıklara yönelik olarak ilk üç derecedeki öğretmen görüşleri değerlendirildiğinde; programların merkezden hazırlanması sonucu esnek olmadığı, güncelliği yakalayamadığı, çevrenin ihtiyaçlarına cevap veremediği, bilgi açısından yüklü ve öğrencinin seviyesi üzerinde olduğu söylenebilir.

İlköğretim kurumlarının 1. kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kademelerine göre “Program tasarısı nasıl oluşturulmalıdır?” açık uçlu sorusuna verdikleri cevaplar gruplandırılarak Çizelge 118’de sunulmuştur.

ÇİZELGE 118
OLUŞTURULACAK PROGRAM TASARILARI İÇİN
ÖĞRETMENLERİN ÖNERİLERİ

Kıdem		1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21 Yıl ve Üstü	Toplam	
							f	%
A	f	10	14	25	49	65	163	38,3
	%	35,7	43,8	54,3	43,8	31,3		
B	f	5	2	7	30	50	94	22,1
	%	17,9	6,3	15,2	26,8	24,0		
C	f	2	5	4	22	34	67	15,7
	%	7,1	15,6	8,7	19,6	16,3		
D	f	4	1	4	7	30	46	10,8
	%	14,3	3,1	8,7	6,3	14,4		
E	f	7	10	6	4	29	56	13,1
	%	25,0	31,3	13,0	3,6	13,9		
Toplam	f	28	32	46	112	208	426	100,
	%	6,6	7,5	10,8	26,3	48,8		

$$X^2 = 43,00$$

$$Sd = 16$$

$$P = ,00028$$

- A) Okullarda uygulama sonuçlarının sene sonunda öğretmenler kurulunda görüşülmesi, tespit edilen hususların Bakanlığa gönderilerek tasarının geliştirilmesi.
- B) Öğretmenler tarafından oluşturulan program komisyonları tarafından bizzat katılmaları.
- C) Program geliştirmede öğretmenlerden anket vb. bilgi toplama araçları ile bilgi toplanılması.
- D) Programda esneklik sağlanması içerik öğretmen tarafından hazırlanmalı.
- E) Hiyerarşik süreç içerisinde programların uygulama sonuçları okuldan Bakanlığa gönderilmesi.

Çizelge 118’de görüldüğü gibi, sınıf öğretmenlerinin %38,3’ü “Okullarda programların uygulanması sonucunda elde edilen verilerin öğretmenler kurulunda görüşülmesi ve elde edilen sonuçların Bakanlığa gönderilmesi” ile program tasarılarının hazırlanmasını birinci derecede görüş olarak belirtmişlerdir. Öğretmenlerin program tasarısı oluşturmada %22,1’i “Program komisyonlarına bizzat katılmayı”, %15,7’si “Öğretmenlerden anket yoluyla bilgi toplaması” gerektiğini belirtmişlerdir. Geliştirilecek program tasarıları için önerilen ilk üç sıradaki görüşler değerlendirildiğinde, öğretmenlerin program geliştirme sürecine etkin şekilde katılmak istediği söylenebilir.

Araştırmanın alt problemlerine yönelik olarak anket formunda yer alan sorulara ilgili ilköğretim kurumlarının 1. Kademesinde görevli sınıf öğretmenlerinin kıdeme göre görüşlerinin özeti Çizelge 119’ da sunulmuştur.

ÇİZELGE 119
ÖĞRETMENLERİN GÖRÜŞLERİNİN ÖZETİ

Kıdemler		Program Tasarısını Algılama	Program Tasarısını Planlama	Program Tasarısını Uygulama	Program Tasarısını Değerlendirme	Program Tasarısını Geliştirme	TOPLAM
1-5 Yıl	%	58.6	65.46	50.45	39.45	40.85	50.96
6-10 Yıl	%	67.8	53.52	50.65	39.47	43.05	50.89
11-15 Yıl	%	63.9	59.66	45.99	39.84	44.06	50.69
16-20 Yıl	%	55.8	59.04	47.88	41.80	43.84	49.67
21 Yıl ve Üstü	%	61.5	58.32	43.46	40.94	42.99	49.44
TOPLAM	%	61.52	59.20	47.68	40.30	42.95	50.33

Çizelge 119’da görüldüğü gibi, öğretmenlerin yarısından fazlası (%61,52) program tasarısını doğru algılamaktadır. Kıdemler arasında büyük farklılıklar bulunmamakla birlikte, 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin, diğer öğretmenlere göre program tasarısını daha düşük düzeyde doğru olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Bunun nedeni, bu öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimlerinde ki nitelik düşüklüğü olabilir.

Öğretmenlerin yarısından fazlasının (%59,2), program tasarısı planlama sürecindeki etkinliklere istenilen niteliklerde yer verdikleri görülmektedir. Bu sonuca göre öğretmenlerin yarısından biraz fazlası program tasarılarını uygun nitelikte hazırlamaktadır. Kıdemler arasında büyük farklılıklar görülmemekle birlikte, 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin, program

tasarısını diğer öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde istenilen niteliklerde planladıkları görülmektedir. Bu sonucun; öğretmen yetiştiren kurumların üniversitelere bağlanmasıyla, öğretmenlerin meslek öncesi eğitimlerinde program tasarısı planlamaya yönelik aldıkları derslerin içeriklerinin çağdaş bilgileri kapsayıcı nitelikte olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Öğretmenlerin yarıya yakınının (%47,68), program tasarısını uygulama sürecinde yer alan etkinliklere istenilen niteliklerde yer verdikleri görülmektedir. Elde edilen sonuçlarda kıdemler arasında büyük fark bulunmamaktadır. Bu durumda, öğretmenlerin yarıya yakınının uygulamaları istenilen nitelikte gerçekleştirdikleri, yarıdan fazlasının ise istenilen nitelikte gerçekleştirmediği söylenebilir.

Öğretmenlerin yarısından azının (%40,30), değerlendirme sürecinde yer alan etkinliklere yer verdiği görülmektedir. Bu konuda, kıdemler arasında büyük farklılıklar görülmemektedir. Bu sonuçlara göre, öğretmenlerin, program tasarısı süreçlerine yönelik gerekli dönüt almayı sağlayan ve bu şekilde program sistemini açık bir sistem haline dönüştürmede etken olan değerlendirmeyi yeterli düzeyde gerçekleştiremedikleri söylenebilir.

Öğretmenlerin %30,7'sinin hizmet öncesi ve hizmet içi yeterli bir eğitimden geçtikleri görülmektedir. Bu durumda öğretmenlerin büyük bir kısmının gerek hizmet öncesinde gerekse hizmet içinde nitelikli bir eğitimden geçmedikleri anlaşılmaktadır.

Öğretmenlerin yarısından azının (%42,95), program tasarısını geliştirme ile ilgili istenilen davranışı gösterdiği görülmektedir. Bu konuda kıdemler arasında büyük farklılıklar bulunmamaktadır. Bu sonuçlara göre ; öğretmenlerin, program tasarılarını öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına, çevrenin ihtiyaçlarına ve bilimin gelişen sonuçlarına göre yeterince geliştiremedikleri söylenebilir.

Bu sonuçlara göre , öğretmenlerin yarısının, eğitim sisteminin yeterliliğini ve etkinliğini sağlamada en önemli faktör olan program sisteminin süreçlerini istenilen düzeyde gerçekleştiremedikleri söylenebilir. Bunun nedenleri, öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet-İçi eğitimlerinin nitel ve nicel olarak yetersizliği, program tasarısı planlama ve geliştirme modelinde öğretmene yeterince yer verilmemesi, mevcut program tasarılarının çağdaş bir anlayışla hazırlanmaması olabilir.

BÖLÜM V

ÖZET YARGI VE ÖNERİLER

Özet

İnsanlık tarihi son yüzyılda geçmiş yüzyılların toplamından çok daha fazla içinde yaşadığı dünyayı ve evreni tanımlayıcı bilginin içeriğini geliştirmiştir. Kuramsal alanda biriktirdiği bu bilgiyi, toplumsal ve bireysel alana dönüştürmenin zaman aralığını giderek kısaltmaktadır. Tüm bu olguların merkezindeki kavramın eğitim olduğu genel bir kabüldür. Eğitim, bilgi evreninde bilgiyi geliştirmeyi, araştırma disiplini içerisinde sağlarken, elde edilen bilgilerin toplumsal kesimlerde paylaşılması ve tüketilmesi için aktarıcı işlevini yüklenir.

Belirtilen işlevleri gerçekleştirmeye yönelik oluşturulan eğitim sistemlerinin hızla değişen ekonomik, teknolojik, iletişim vb. alanlarındaki gelişmeleri dengeleyerek bireyleri yeterince hazırlayamadığı eleştirileri yapılagelmektedir. Diğer taraftan, bireylerin içinde yaşadığı çağa, topluma ve kendisine yabancılaşması karşısında oluşan değer çatışmalarına çözüm bulamayışı eğitim sistemlerinin eleştirilmesine konu olmaktadır.

Eğitim sisteminde “neyi, nerede, nasıl, ne kadar öğretmeliyiz?” sorusunun cevabı sisteme yönelik eleştirileri azaltacak veya arttıracak özellik taşır. Soruların cevap arandığı alan program sistemidir. Program sistemi, program tasarılarını ve düzenlemeye yönelik çabaların tanımlandığı program mühendisliğini içermektedir. Bu çalışmada, Balıkesir İlinde görevli sınıf öğretmenlerinin program sistemine yönelik olarak program tasarılarını planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme sürecinde yer alan etkinliklerle ilgili yeterlikleri ve bu alana yönelik aldıkları hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu süreçlere yönelik olarak mevcut durum ve varsa sorunlarının tespiti çözüm önerilerinde bulunma, etkili bir eğitim öğretim süreci oluşturmada önemli bulunmuştur.

Program tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme, geliştirme ve program mühendisliği alanlarında ulaşılabilen kaynaklar taranarak, alan uzmanlarının da görüşleri alınarak çalışmanın kuramsal yapısı oluşturulmuştur.

Araştırmanın “yöntem” bölümünde açıklandığı gibi Balıkesir ili çalışmanın evreni olarak seçilmiştir. Örneklemin evreni en iyi şekilde temsil edebilmesi için, sosyal, ekonomik ve kültürel özellikler dikkate alınarak evrenden 10 ilçe seçilmiştir. Seçilen her ilçeden tesadüfi örnekleme yoluyla 50 öğretmen seçilerek örneklem grubu oluşturulmuştur.

Uzman görüşleri dikkate alınarak geliştirilen veri toplama aracı, öğretmenlerin program tasarısını algılama, planlama, uygulama, değerlendirme, geliştirme ve bu süreçlere yönelik aldıkları hizmet öncesi, hizmet içi eğitim durumlarını tespit etmeye yönelik 50 soruyu içermektedir.

Öğretmenlerin program tasarısının süreçlerine yönelik yeterliliklerini sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi için, örneklem grubundaki öğretmenlere bilgi toplama aracı uygulanmıştır. Elde edilen veriler üzerinde Ege Üniversitesi Bilgisayar Bölümü aracılığı ile istatistiksel işlemler yapılmıştır. Çizelgeler halinde gösterilen verilerin analizinin özeti sayfa 243’de verilen Çizelge 119’da gösterilmiştir.

ÖĞRETMENLERİN GÖRÜŞLERİNİN ÖZETİ

Kıdemler		Program Tasarısını Algılama	Program Tasarısını Planlama	Program Tasarısını Uygulama	Program Tasarısını Değerlendirme	Program Tasarısını Geliştirme	TOPLAM
1-5 Yıl	%	58.6	65.46	50.45	39.45	40.85	50.96
6-10 Yıl	%	67.8	53.52	50.65	39.47	43.05	50.89
11-15 Yıl	%	63.9	59.66	45.99	39.84	44.06	50.69
16-20 Yıl	%	55.8	59.04	47.88	41.80	43.84	49.67
21 Yıl ve Üstü	%	61.5	58.32	43.46	40.94	42.99	49.44
TOPLAM	%	61.52	59.20	47.68	40.30	42.95	50.33

Elde edilen bulgular ve bu çizelgede özet olarak ifade edilen öğretmen görüşlerinin çerçevesinde yargılara ulaşılmıştır.

Yargı

A- Program tasarısının algılanmasına yönelik:

1) Örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin yarıya yakını (%47,5) program tasarısını doğru olarak tanımlayamamaktadır. Kıdemi daha az olan öğretmenler program tasarısını daha yüksek düzeyde doğru tanımlamışlardır.

2) Öğretmenlerin yarısından çoğu (%59,2) program tasarısının kaynaklarını doğru olarak belirtememişlerdir.

3) Öğretmenlerin yarısından azı (%35,46) yıllık, ünite ve günlük düzeyde hazırlanan program tasarılarının, kapsamı gereken elemanların neler olduğu konusunda bilgi sahibi değildir.

4) Öğretmenlerin %38,48'i program tasarısını doğru olarak yeterli şekilde algılayamamaktadırlar.

B- Program tasarısı planlamaya yönelik :

1) Örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin yarısından çoğu (%58,85) yıllık ünite ve günlük program tasarılarında, planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme süreçlerinin bütününe yer vermemektedir.

2) Öğretmenlerin 2/3'ü (%87,1) derslerini planlarken, program tasarısının etkililiğini sağlamayı amaç olarak almamaktadır.

3) Öğretmenlerin %16,5'i yıllık, ünite ve günlük program tasarılarında hedeflere, %19,23'ü zamanı belirlemeye, %25,1'i öğretme-öğretme yöntem ve tekniklerine, %15,1'i araç-gereç, gözlem ve deneylere %49,3'ü tamamlayıcı çalışmalara, %16,56'sı okul-çevre olarak ve özelliklerine yer vermemektedir.

4) Öğretmenlerin %21,6'sı hazırladıkları yıllık, ünite ve günlük program tasarılarını ders ortamında kullanmamaktadır.

5) Öğretmenlerin %33,7'si planlarını hazırlarken okul ve ders program tasarılarından faydalanmamaktadır.

6) Öğretmenlerin %75,13'ü hazırladıkları planlarda program tasarısının değerlendirilmesine yer vermemektedir.

7) Öğretmenlerin %40,8'i program tasarılarının planlanmasını yeterli düzeyde yapamamaktadır. Kıdemleri en az öğretmenler en yüksek düzeyde program tasarılarını istenilen niteliklerde planlamaktadır.

C- Program tasarılarının uygulanmasına yönelik:

1) Öğretmenlerin %16,0'ı derslerin işlenişi sırasında araç ve materyallerden yararlanmamaktadır. Öğretmenlerin %58,7'si öncelikle ders kitaplarından yararlanırken, ancak %0,5'i CD ve tepegöz saydamlarından yararlanmaktadır.

2) Öğretmenlerin %27,5'i derslerin işlenişinde yöntem olarak düz anlatımı, %21,6'sı soru-cevap, %27,5'i yaparak-yaşayarak öğrenme yöntemini öncelikli olarak kullanırken, hiçbir öğretmen bilimsel araştırma basamaklarını öncelikli olarak kullanmamaktadır.

3) Öğretmenlerin %74,9'u eğitim-öğretim ortamında derslerin işleniş sırasında ipucuna, pekiştireçe, öğrenci katılmağına, dönüt düzeltmeye, dikkat çekmeye, gözden geçirmeye, ara özetlere, ana noktayı vurgulamaya, davranışı önceki derse bağlamaya, konuları güncel olaylara bağlamaya, uygun yöntem kullanmaya yer verirken %28,14'ü bu etkinliklere yeterlilikle eğitim ortamında yer vermemektedir.

4) Öğretmenlerin %26,4'ü uygulamada tamamlayıcı çalışmalara yer vermemektedir.

5) Öğretmenlerin yarıdan azı program tasarısını istenilen yeterlilikte uygulayamamaktadır.

D- Program tasarılarının değerlendirilmesine yönelik olarak:

1) Öğretmenler ölçme aracı hazırlarken öncelikli olarak yazılı sınavlara yer vermektedir.

2) Öğretmenler öncelikle kısa cevaplı sorulara ve çoktan seçmeli sorulara değerlendirmede yer vermektedirler. Öğretmenlerin 2/3'ü dersin sonunda değerlendirmeye yer verirken (%70,0), çok azı yıl sonundaki değerlendirmeye yer vermektedir (%0,9). Öğretmenlerin %28,2'si değerlendirme sonuçlarını zümre öğretmenler kurulunda dile getirmezken %85,4'ü değerlendirme sonuçlarının üst birime iletememektedir.

E- Program tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme, geliştirmeye yönelik alınan hizmet öncesi ve hizmet içi eğitime yönelik:

1) Öğretmenlerin 2/3'ünün (%72,8) aldıkları hizmet öncesi eğitimleri kısmen yeterli ve yetersizdir.

2) Öğretmenlerin %39,7'si program süreçlerine yönelik hizmet içi kursa katılmışlardır. Katılanların %63,8'i bu kursları kısmen yeterli ve yetersiz bulmuştur.

3) Öğretmenlerin %33,1'i iş başında yetiştirmeleri için görevlendirilenlerden yararlanamamıştır.

F- Program tasarısı geliştirmeye yönelik :

1) Öğretmenlere göre mevcut program tasarıları günün gelişen şartlarını karşılamada yetersizdir.

2) Öğretmenler program tasarısı geliştirme çalışmalarına katılmalıdır.

3) Program tasarısı geliştirmede bilgi alanı olarak öğrencinin ilgi ve ihtiyaçları öncelikli olarak (%60,1) kullanılmalıdır.

4) Mevcut program tasarıları düzenleme prensiplerine uygun olarak düzenlenmemiştir (%31,5).

5) Mevcut program tasarılarındaki aksaklıklar sırasıyla program tasarısının çok yüklü olması, güncel olmaması, merkezde hazırlanması, toplum ihtiyaçlarının göz önüne alınmaması, tasarıları uygulamak için gerekli araç ve gereçlerin okulda bulunmamasıdır.

Öneriler

Öğretmenlerin hizmet öncesi eğitiminde, program planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirmeyi içeren derslerle ilgili içerikler çağdaş program anlayışına göre yeniden düzenlenmeli ve ders saatleri arttırılmalıdır.

Program planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme süreçlerine yönelik açılan hizmet içi kurslarının içeriği çağdaş program anlayışına göre düzenlenmeli ve kursların sayısı arttırılmalıdır.

İlköğretim ve bakanlık müfettişleri ile okul müdürleri okul program tasarısı konusunda hizmet içi eğitimden geçirilmelidir.

Program tasarılarının etkin şekilde uygulanabilmesi için okullar gerekli fiziksel olanaklar ve araç-gereçlerle donatılmalıdır.

Program tasarısı geliştirme uzmanlarına bakanlık merkez teşkilatında, il ve okul düzeyinde kadro sağlanıp atanmaları yapılmalıdır.

Program tasarılarının geliştirilmesine dayanak olacak değerlerin somut olarak ortaya konması için bu değerlerin referans kaynağı olan eğitim felsefesi açıkça tanımlanmalıdır.

Program tasarısı süreçlerinden etkilenen tüm unsurları içine alacak ve öğretmeni etkin kılacak program tasarısı geliştirme modeli oluşturulmalıdır.

Program kavramının olmuş bitmiş bir ürün olarak değil, program süreçlerine yönelik yapılan tüm çalışmaları kapsayan bir alan olarak algılanmasının, tüm eğitim sisteminde kabul görmesi sağlanmalıdır.

Program tasarısı geliştirmede üniversitelerle işbirliğine gidilmelidir.

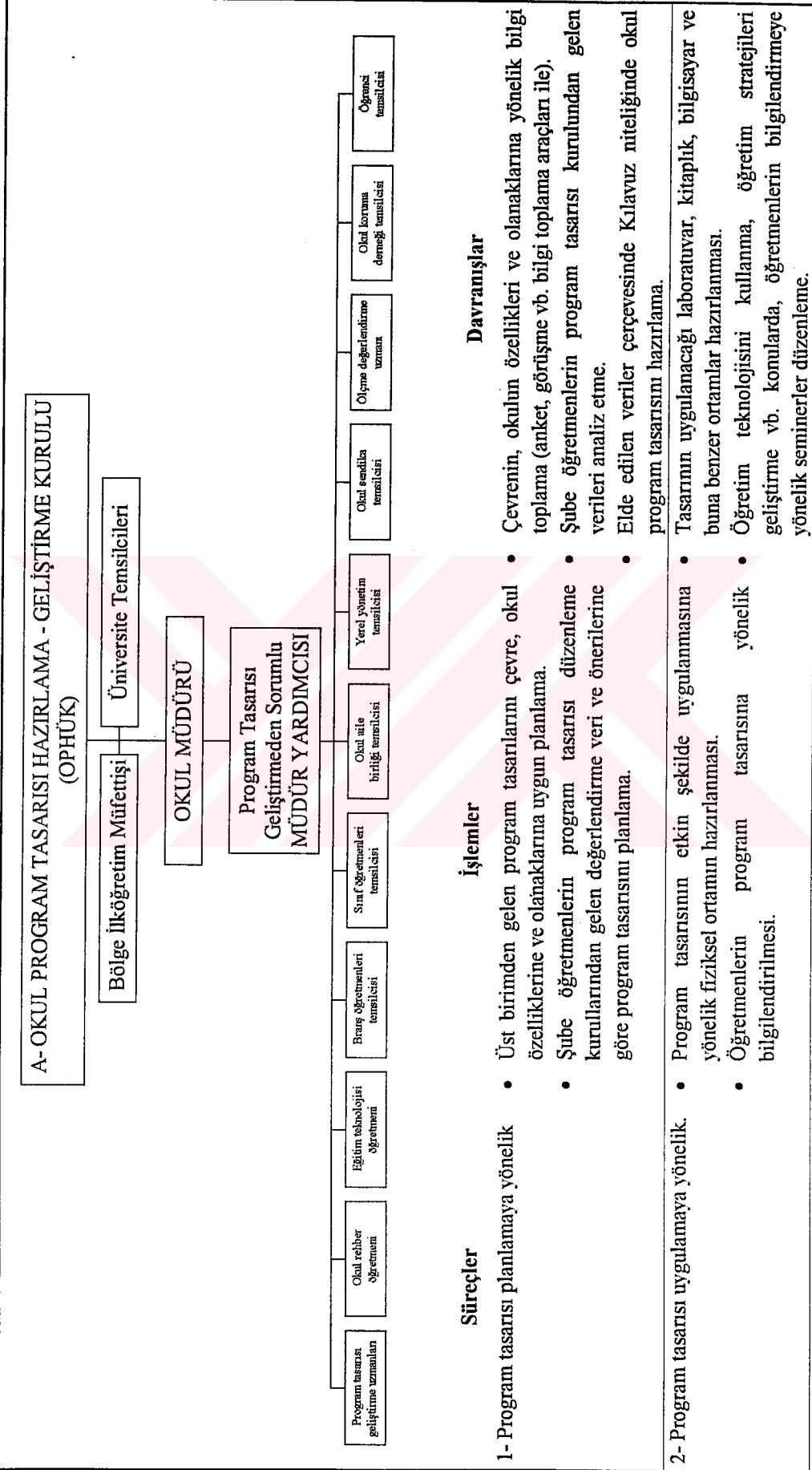
Ulus düzeyinde hazırlanan program tasarılarının aynen bütün ülkede uygulanması bir takım sorunları ortaya çıkarmaktadır. Bölgelerin özellikleri ve ihtiyaçları ile tasarımın uygulanacağı öğrenci kitlesinin psiko-sosyal ve kültürel yönden farkları program tasarılarının ulus düzeyinde belirlenen amaçlar çerçevesinde bölgelere, okullara hatta sınıflara uygun hale getirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle, merkezi program tasarısı geliştirme biriminin yanında il, ilçe ve okul düzeyinde program geliştirme birimleri oluşturulmalıdır. Böyle bir düzenleme, program tasarılarının uygulama olasılığını yükselterek onları daha etkili hale getirebilir. Ayrıca tasarımın sürekli değerlendirilerek geliştirilmesi için yeterli dinamizmi de sağlayabilir.

Bu felsefeden hareketle program tasarısı süreçlerinin okul düzeyinde etkin olarak kullanılabilmesi bir program mühendisliği modeli önerilmiştir.

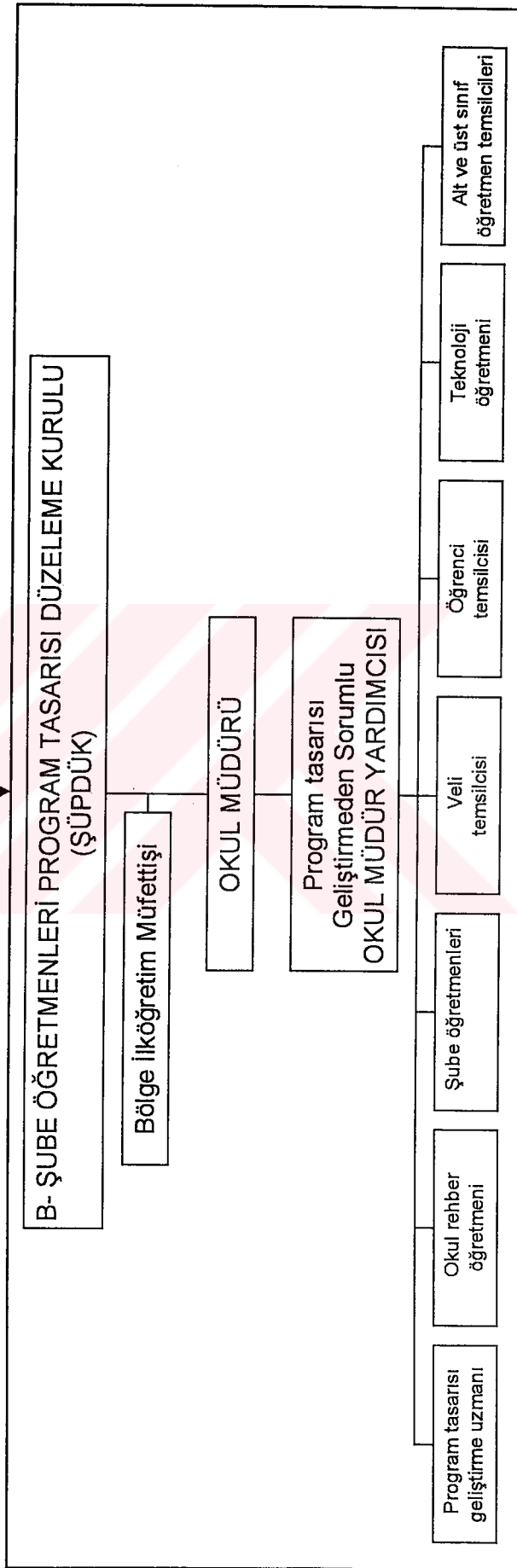
İlköğretim 1. kademe için okul düzeyinde program tasarısına yönelik düzenlenen bu modelin okul, şube ve sınıf düzeyinde temel elemanları program tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme ile ilgili işlemler ve gösterilmesi gereken davranışlar Şekil 8'de gösterilmiştir.

İLKÖĞRETİM 1. KADEME İÇİN OKUL DÜZEYİNDE PROGRAM MÜHENDİSLİĞİ MODELİ (İPMÖM)

3- Program tasarsını değerlendirmeye yönelik.	<ul style="list-style-type: none"> Hazırlanan program tasarsının değerlendirme • Program tasarsı değerlendirme kriterlerinin modelini oluşturma. Program tasarsının uygulanması sonucu elde • şube öğretmenler program geliştirme kurulundan edilen verilerin değerlendirilmesi.
4- Program tasarsını geliştirmeye yönelik.	<ul style="list-style-type: none"> Program tasarsını planlama, uygulama • Program tasarsı planlama, uygulama ve değerlendirme sonuçlarının değerlendirilmesi değerlendirme sonuçlarını raporlaştırma. Program tasarsını planlama, uygulama • Çevre, okul olanaklarını dikkate alarak program değerlendirme sonuçlarını değerlendirerek okul sonuçlarının değerlendirilmesine göre program tasarsını geliştirme.

Süreçler	İşlemler	Davranışlar
1- Program tasarısını planlamaya yönelik.	<ul style="list-style-type: none"> Okul program tasarısı düzenleme kurulunda klavuz niteliğinde hazırlanan program tasarısını üniteler düzeyinde planlama 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrencilerin gelişim düzeyine uygun olarak ünite program tasarısının hazırlanması.
2- Program tasarısını uygulamaya yönelik.	<ul style="list-style-type: none"> Program tasarısının ünite düzeyinde uygulanmasına yönelik öğretim materyallerini temin etme. Ünitelerde yapılacak deney, gezi, gözlem vb. etkinlikleri ile ilgili düzenlemeleri yapma . Ünitelerin öğretiminde kullanılacak strateji, yöntem ve tekniklerin tespiti. 	<p><i>Ünitelerin uygulanmasında;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Cd, tepegöz saydamları, slayt, vb. hazırlanması. Yararlanılacak ansiklopedi, yardımcı kitaplar, broşür, dergi vb. belirlenmesi. Deney, gezi gözlem vb. belirlenmesi. Öğretim stratejisi yöntem ve tekniklerinin belirlenmesi.
3- Program tasarısının değerlendirilmesine yönelik.	<ul style="list-style-type: none"> Üniteler düzeyinde öğrenci başarısını değerlendirme kriterlerini belirleme Program tasarısının bütün olarak değerlendirilmesi ile ilgili olarak kriterleri belirleme. 	<ul style="list-style-type: none"> Üniteler düzeyinde öğrenci başarısını değerlendirmede kullanılacak ölçme araçlarının ve ölçme aracında yer alacak soru tiplerinin belirlenmesi. Üniteler düzeyinde tasarının değerlendirilmesi ile ilgili kriterlerin hazırlanması. Program tasarısının bütün olarak değerlendirilmesi ile ilgili kriterlerin hazırlanması.
4- Program tasarısını geliştirilmesine yönelik.	<ul style="list-style-type: none"> Öğretmenlerin planlama , uygulama ve değerlendirme sonuçları ve önerilerini değerlendirilerek program tasarısı geliştirmeye yönelik önerileri hazırlayıp okul program tasarısı düzenleme kuruluna gönderme. Öğretmenlerin Program tasarısını planlama, uygulama, değerlendirme sonuçları ve önerileri ile üst birimden gelen tasarısı dikkate alarak ünite tasarısı geliştirme. 	<ul style="list-style-type: none"> Ünite düzeyindeki planlama, uygulama, değerlendirme sonuçlarını raporlaştırarak okul program tasarısı düzenleme kuruluna sunma. Ünite tasarısının oluşturulması.

C- SINIF ÖĞRETMENİ

Süreçler	İşlemler	Davranışlar
1- Program tasarısını planlamaya yönelik.	<ul style="list-style-type: none"> Yıllık program tasarısını planlama Ünite program tasarısını planlama Günlük program tasarısını planlama 	<ul style="list-style-type: none"> Ulus, bölge, okul ve şube öğretmenleri program tasarısı düzenleme kurullarından geçerek düzenlenen kılavuz niteliğindeki program tasarısını inceleyerek öğrencilerin özellikleri ve bireysel farklılıklarını ve okul ve çevre olanaklarını dikkate alarak yıllık, ünite ve günlük program tasarılarının hazırlanması.
2- Program tasarısını uygulamaya yönelik.	<ul style="list-style-type: none"> Yıllık, ünite ve günlük program tasarılarına uygun olarak öğretim- öğretim düzenleme. Hazırlanan planlar çerçevesinde öğretim-öğrenme sürecinin etkin bir şekilde gerçekleşmesini sağlama. 	<ul style="list-style-type: none"> Öğrencilerin hazırlanmışlık düzeylerinin belirlenmesi. Ön şart öğrenmelerin gerçekleştirilmesi. Motivasyonun sağlanması. Uygun strateji, yöntem , tekniklerin araç gereç ve materyallerin işe koşulması. Öğrenci katılımının sağlanması.. Fırsat eğitimine yer verilmesi. Uygun ipucu ve pekiştiricilere yer verilmesi. Yerinde ve zamanında dönütlerin elde edilmesi. Tamamlayıcı çalışmalara yer verilmesi.
3- Program tasarısını değerlendirmeye yönelik.	<ul style="list-style-type: none"> Yıllık, ünite ve günlük düzeyde hazırlanan program tasarısının etkinliğine yönelik değerlendirmelere yer verme. Öğrenmeleri değerlendirme. 	<ul style="list-style-type: none"> Tanım ve yerleştirmeye, durum muhasebesine, biçimlendirme ve yetiştirmeye yönelik ölçme araçlarının hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi. Uygulama sonuçlarına göre tasarıların işleyen ve aksayan yönlerinin belirlenmesi.
4- Program tasarısını geliştirme.	<ul style="list-style-type: none"> Yıllık, ünite ve günlük düzeyde hazırlanan program tasarılarının planlanması, uygulanması sonuçlarının değerlendirilerek ile elde edilen verileri ve geliştirme çalışmaları için önerileri şube öğretmenlerin program tasarısı düzenleme kuruluna gönderme. Elde edilen veriler ve şube öğretmenleri program tasarısı geliştirme kurulundan gelen tasarıya uygun yıllık, ünite ve günlük plan tasarılarını geliştirme. 	<ul style="list-style-type: none"> Yıllık, ünite ve günlük plan tasarılarının değerlendirilmesi sonuçlarına yönelik önerileri raporlaştırma. Yıllık, ünite ve günlük plan tasarılarını oluşturma.

EKLER

EK	SAYFA
A. İlköğretim Kurumlarının 1. Kademesinde Görevli Sınıf Öğretmenlerine Uygulanan Anket	256
B. İlköğretim I. Kademe Öğretmenlerine Anket Uygulanan İlçe ve Okullar	266
C. Anket Uygulama İzni İçin Yazılan Dilekçe	268
D. Sosyal Bilimler Enstitü Anket Uygulama İzin Yazısı	269
E. Anket Uygulanmasına İlişkin Valilik Onayı.....	270
F. Talim ve Terbiye Dairesi Başkanlığının Eğitim Programlarının Düzenlenmesine İlişkin Bulundurulacak Esaslarla İlgili Kararı	271

EK A

ANKET

Sayın Öğretmenim

İlköğretim kurumlarında uygulanmakta olan program tasarılarının planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi ile ilgili sizlerin görüşlerine de yer verecek şekilde yüksek lisans tez çalışması yapmaktayım.

Çalışmayı tamamlayabilmek için bir anket formu geliştirilmiştir.

Ankette ilköğretim kurumlarında uygulanmakta olan program tasarılarını ne şekilde algıladığınıza; programların planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirilmesi ile ilgili görüşlerinize yönelik 51 soru bulunmaktadır. Soruların nasıl cevaplanacağına ilişkin açıklamalar soru köklerinde yer almaktadır. Görüşleriniz sadece bu çalışmaya yönelik olarak değerlendirilecektir. Sorulara vereceğiniz cevaplar başka hiçbir yerde kullanılmayacaktır.

Araştırmanın amacına ulaşılmasında önemi büyük olan içten katkınızı esirgemeyeceğinize ve samimi olacağınıza inanmaktayım.

İlginize teşekkür eder, saygılar sunarım.

Güray ÇOLAKOĞLU

1. Meslekteki kıdeminiz:
  - ( ) 1-5 Yıl
  - ( ) 6-10 Yıl
  - ( ) 11-15 Yıl
  - ( ) 16-20 Yıl
  - ( ) 21 yıl ve üstü
2. Aşağıdaki ifadelerden hangisi sizce Programı doğru olarak tanımlamaktadır?
  - A) Bakanlık tarafından okullara uygulanmak üzere gönderilen dersleri ve konuları belirten üründür. (Müfredat Programları)
  - B) Hedefler, davranışlar, içerik, etkinlikler ve değerlendirme elemanlarının düzenini gösteren plandır.
  - C) Bakanlık Talim Terbiye Kurulu onayından geçmiş ders kitapları, dergilerdir.
  - D) Derslerin işlenişini gösteren kılavuz kitaplardır.

3. Bir program oluşturulurken aşağıdakilerden hangisinin öncelikle dikkate alınması gerektiğini 1. 2. 3. 4. sıra numarası vererek dereceleyiniz.
- ( ) Bilimin ortaya koyduğu sonuçların okul düzeyine göre konulaştırılması.
- ( ) Öğrencinin üst öğrenime giriş için sınavları başarabilme ihtiyacı.
- ( ) Konu alanı, toplum ve bireyin ihtiyaçlarının analizi.
- ( ) Siyasi otoritenin ihtiyaçları.
4. Bir Ortaokul ve İlköğretim Okulu 1. kademe program tasarısı neleri kapsamalıdır?
- A) Derslerin işleyişi ile ilgili amaç ve ilkelerini belirten çalışma programını.
- B) Derslerin haftalara göre dağılımını, süresini, vakit çizelgelerini.
- C) Her bir ders ile ilgili hedefler, davranışlar, içerik, öğrenme fırsatları ve değerlendirme elemanlarını içeren planları.
- D) Yukarıdakilerin hepsini.
5. Alanlarla ilgili bir ders program tasarısı neleri kapsamalıdır?
- A) Dersin adı, üniteleri ve konu başlıklarını.
- B) Ders ile ilgili hedefler, davranışlar, içerik, işleniş ve değerlendirme elemanlarını.
- C) Dersin ünitelerinin hedefleri, davranışları, içerik, işleniş ve değerlendirme elemanlarını.
- D) Dersle ilgili ilkeler, genel amaçlar, program tasarısının uygulanması ile ilgili açıklamaları.
- E) Yukarıdakilerin hepsini.
6. Bir dersin program tasarısı neleri kapsamalıdır?
- A) Ders adı ve konularını.
- B) Dersin yıllık düzeyde üniteler şeklinde dizilmesini.
- C) Hedefler, davranışlar, içerik, işleniş ve değerlendirme elemanlarını.
- D) Ders ünitelere göre dağılımını ve uygulamada işe koşulacak araç, gereç, kaynak, yöntem ve teknikleri.
- E) Yukarıdakilerden hepsini.
7. Bir ünite program tasarısı neleri kapsamalıdır?
- A) Ünite ile ilgili konuların dizilişini.
- B) Ünitenin hedefler, davranışlar ve konularını.
- C) Üniteye işlenecek konular ve değerlendirme ile ilgili iş takvimini.
- D) Uygulamada işe koşulacak araç, gereç, kaynak, yöntem ve teknikleri.
- E) Yukarıdakilerden hepsi.

8. Bir günlük program tasarısı neleri kapsamalıdır?
- A) Konunun adı, alt başlıkları ve işlenme süresini.
- B) Konunun adı, işlenme süresini ve işlenecek konu ile ilgili kısa notları.
- C) Konunun adı, alt başlıkları, işlenme süresini, hedefleri, davranışları ve işleniş şeklini.
- D) Konunun adı, hedefler, davranışlar, alt başlıklar, işleniş süresi, işlenişte kullanılacak araç gereç, kaynak, yöntem – teknik ve değerlendirmeyi

9. Bir program tasarısının aşağıdaki süreçlerden hangisine hizmet etmesi gerektiğini ilgili haneye (x) işareti koyarak belirtiniz.

	Yıllık	Ünite	Günlük
Planlama			
Uygulama			
Değerlendirme			
Geliştirme			

10. Dersin işlenmesi sırasında öncelikli olarak hangi amaca hizmet edilmesi gerektiğini 1. 2. 3. 4. sıra numarası vererek derecelayiniz.

- ( ) Hedeflere ulaşma
- ( ) Öğrenci başarısını sağlama.
- ( ) Öğretme etkinliğini sağlama
- ( ) Program tasarısının etkililiğini sağlama

11. Değerlendirme etkinliklerinin öncelikli olarak hangi amaca hizmet etmesi gerektiğini 1. 2. 3. 4. Sıra numarası vererek derecelayiniz.

- ( ) Hedeflere ulaşma
- ( ) Öğrenci başarısını sağlama.
- ( ) Öğretme etkinliklerini değerlendirme
- ( ) Program tasarısının etkililiğini değerlendirme

12. Uygulanmakta olan program tasarılarının geliştirilmesinde öncelikli olarak nelerin dikkate alınması gerektiğini 1. 2. 3. 4. sıra numarası vererek derecelendiriniz.

- ( ) Hedeflerin yeniden düzenlenmesi
- ( ) Öğrenci başarısının artırılması
- ( ) Öğretme etkinliklerinin geliştirilmesi
- ( ) Program tasarısının geliştirilmesi

AÇIKLAMA:

13. sorudan 21. soruya kadar olan sorular için iki yönlü tablo oluşturulmuştur. Sorularla ilgili cevabınızı uygun haneye (x) işareti vererek belirtiniz

13. Mevcut program tasarısında yer alan hedefler çerçevesinde yıllık, ünite ve günlük program tasarılarının **hedef ve davranışlarını** belirliyor musunuz?

	Yıllık	Ünite	Günlük
Evet			
Kısmen			
Hayır			

14. Konuların planlanmasında **zamanı** hedef – davranışlara uygun olarak belirliyor musunuz?

	Yıllık	Ünite	Günlük
Evet			
Kısmen			
Hayır			

15. Dersinizle ilgili öğretme – öğrenme **yöntem ve tekniklerini** planlıyor musunuz?

	Yıllık	Ünite	Günlük
Evet			
Kısmen			
Hayır			

16. Derslerinizle ilgili **araç, gereç, gözlem ve denemeleri** belirliyor musunuz?

	Yıllık	Ünite	Günlük
Evet			
Kısmen			
Hayır			

17. Bireysel farklılıkların oluşturduğu **seviye gruplarına uygun, tamamlayıcı eğitim çalışmalarını** planlıyor musunuz?

	Yıllık	Ünite	Günlük
Evet			
Kısmen			
Hayır			

18. Program tasarılarınızı hazırlarken okul – çevre olanakları ve özelliklerini dikkate alıyor musunuz?

	Yıllık	Ünite	Günlük
Evet			
Kısmen			
Hayır			

19. Program tasarılarını öğretim sürecinde yeterince kullanıyor musunuz?

	Yıllık	Ünite	Günlük
Evet			
Kısmen			
Hayır			

20. Program tasarılarını hazırlarken aşağıdaki basılı kaynaklardan hangisini kullanıyorsunuz?

	Yıllık	Ünite	Günlük
Program			
Ders kitapları			
Dergiler ve dergilerin hazırladığı planlar			
Öğretmenler tarafından daha önce hazırlanmış planlar			
Yardımcı kitaplar			

21. Hazırladığınız program tasarılarında hangi tür değerlendirme önerilerine yer vermektedir?

	Yıllık	Ünite	Günlük
Öğrenci başarısını değerlendirme			
Program tasarısını değerlendirme			
Öğretme etkinliklerinin değerlendirilmesi			
Hedeflere ulaşma derecesi			

22. Yıllık, ünite, günlük düzeyde hazırladığınız program tasarılarını geliştiriyor musunuz?
A) Evet   B) Kısmen   C) Hayır
23. Hazırladığınız program tasarılarına uygulamada bağlı kalıyor musunuz?
A) Evet   B) Kısmen   C) Hayır
24. Uygulamada ders kitapları dışındaki kaynaklardan yararlanıyor musunuz?
A) Evet   B) Kısmen   C) Hayır
25. Gerekli olan araç gereç ve materyallerden öğretim sürecinde yararlanıyor musunuz?
A) Evet   B) Kısmen   C) Hayır
26. Uygulamada bireysel farklılıkları dikkate alarak konuların bireysel ve grup halinde işlenmesine yeterince yer vermekte misiniz?
A) Evet   B) Kısmen   C) Hayır
27. Uygulamada fırsat eğitime yer vermekte misiniz?
A) Evet   B) Kısmen   C) Hayır
28. Uygulamada aşağıdaki öğretim materyallerinden yararlandıklarınızı sıklık derecesine göre 1. 2. 3... şeklinde derecelendiriniz
( ) Ders kitapları
( ) Yardımcı kitaplar ve sınava hazırlayıcı test kitapları
( ) CD'ler ve tepegöz saydamları
( ) Konu ile ilgili basılı kaynaklar ve Ansiklopediler
( ) Okul ve ders program tasarısı
( ) Öğretmen kılavuz kitapları
( ) Dergiler
29. Uygulamada aşağıdaki yöntem ve tekniklerden hangisini kullandığınızı sıklık derecesine göre 1. 2. 3... şeklinde derecelendiriniz.
( ) Düz anlatım
( ) Soru-cevap
( ) Bilimsel araştırma
( ) Yapararak yaşayarak öğrenme
( ) Dramatize etme
( ) Gösterip yaptırma
( ) Tartışma
( ) Deney
( ) Grup, küme çalışması

30. Dersin işlenişi sırasında aşağıdakilerden hangilerine yer verdiğinizi ilgili haneye (x) işareti vererek belirtiniz?
- İpuçları (Öğrenirken ne yapacağını bildirme)
  - Pekiştireçler (Davranışın tekrar yapılması için ödüllendirme)
  - Öğrenci katılmanlığı
  - Dönüt – Düzeltme (Öğrenciye yaptıkları hakkında bilgi verme ve eksikliklerini tamamlamaya yardım etme)
  - Dikkat çekme
  - Motivasyon / güdüleme
  - Gözden geçirme (Dersin başında konuyu kısaca özetleme)
  - Geçişler, ara özetler
  - Ana noktayı vurgulama
  - Amaç, davranışlar ve konuyu bir önceki dersle bağlama.
  - Amaç, davranışlar ve konuyu güncel olaylara bağlama
  - Amaç, davranışlar ve konuya uygun öğretim yöntemlerini kullanma
31. Uygulamada hangi tür değerlendirmeye öncelikli olarak yer verdiğinizi 1. 2. 3... şeklinde derecelendiriniz.
- Öğrenci başarısını değerlendirme
  - Öğretme etkinliğini değerlendirme
  - Program etkililiğini değerlendirme
  - Dersin başında öğrencinin bilgi düzeyini değerlendirme
  - Dersin işlenişi sırasında ne kazanıldığını değerlendirme
  - Ünitenin sonunda hedeflere ne kadar ulaşıldığını değerlendirme
  - Belli bir kapsam sonunda ne kazanıldığını değerlendirme
32. Uygulama sonunda görülen aksaklıkları gidermeye yönelik çalışmalar yapıyor musunuz?
- A) Evet   B) Kısmen   C) Hayır
33. Ölçme araçlarını hazırlarken öncelikli olarak hangi tür ölçme aracına yer verdiğinizi 1. 2. 3... şeklinde derecelendiriniz.
- Doğal gözlem fişleri
  - Yazılı sınav
  - Sözlü sınav
  - Objektif test teknikleri

34. Ölçme araçlarında aşağıda belirtilen sorulardan hangisine yer verdiğinizi 1. 2. 3. şeklinde derecelendiriniz.
- ( ) Doğru – yanlış sorular
 ( ) Kısa cevaplı sorular
 ( ) Doldurmalı sorular
 ( ) Çoktan seçmeli sorular
 ( ) Eşleştirmeli sorular
 ( ) Uzun cevaplı sorular
35. Yıl boyunca aşağıda belirtilen değerlendirme etkinliklerinden öncelikli olarak hangilerine yer verdiğinizi 1. 2. 3... şeklinde derecelendiriniz.
- ( ) Dersin sonunda yapılan değerlendirme
 ( ) Ünite sonunda yapılan değerlendirme
 ( ) Yıllık düzeyde yapılan değerlendirme
 ( ) Öğretme etkinliklerinin değerlendirilmesi
 ( ) Öğrenci başarısının değerlendirilmesi
36. Değerlendirme sonuçlarını bir sonraki planlama, uygulama ve geliştirme çalışmalarınızda kullanmakta mısınız?
- A) Evet   B) Kısmen   C) Hayır
37. Uygulanmak üzere okullara gönderilen program tasarıları size yeteri derecede esneklik tanıyor mu?
- A) Evet   B) Kısmen   C) Hayır
38. Değerlendirme sonuçlarını zümre öğretmenler kurulunda görüşmekte misiniz?
- A) Evet   B) Kısmen   C) Hayır
39. Öğretim program tasarıları ile ilgili değerlendirme sonuçlarını olumlu / olumsuz görüşlerinizle birlikte üst makamlara iletebiliyor musunuz?
- A) Evet   B) Kısmen   C) Hayır
40. Hizmet öncesi eğitiminizde program tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme süreçlerine yönelik olarak aldığınız eğitimi yeterli görüyor musunuz?
- A) Evet   B) Kısmen   C) Hayır

41. Hizmet içinde program tasarısının planlanması, uygulanması, değerlendirilmesi süreçlerine yönelik açılan hizmet içi eğitim kursuna,
- A) Hiç katılmadım
B) Bir kez katıldım
C) Birden fazla katıldım
42. Bir önceki sorunun B ve C maddesini işaretlemişseniz, bu kurslar uygulamada size yarar sağladı mı?
- A) Evet   B) Kısmen   C) Hayır
43. Program tasarısı planlama, uygulama, değerlendirme süreçleri ile ilgili iş başında yetiştirilmenize yönelik olarak görevlendirmelerden yararlanmakta mısınız?
- A) Evet   B) Kısmen   C) Hayır
44. Bakanlıkça hazırlanan program tasarıları günün gelişen şartlarını karşılamada yeterli midir?
- A) Evet   B) Kısmen   C) Hayır
45. Sizce program tasarısı hangi birimce hazırlanmalıdır?
- A) Bakanlık merkez teşkilatı tarafından
B) Ana çerçevesi Bakanlık tarafından belirlenip, içeriğin İl Milli Eğitim Müdürlüğü Program şubesi tarafından
C) Ana çerçevesi Bakanlık ve İl Milli Eğitim müdürlüğü Program Şubesi tarafından belirlenip, içeriğin oluşturulacak İlçe Program komisyonları tarafından
D) Ana çerçevesi Bakanlık ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü Program Şubesi ve İlçe program komisyonlarınca belirlenip içeriğin okullar tarafından
E) Ana çerçevesi Bakanlık ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü Program Şubesi ve İlçe Program komisyonlarınca belirlenip içeriğin öğretmen tarafından
F) Diğerleri.....
46. Program tasarısı geliştirmede aşağıdaki bilgi alanlardan öncelikli olarak hangilerinin kullanılması gerektiğini 1. 2. 3... şeklinde derecelendiriniz.
- ( ) Öğrencinin ilgi ve ihtiyaçları
( ) Toplumun ihtiyaçları
( ) Disiplin alanlarının konu haline getirilmesi
( ) Okulun düzeyi ve çeşidi

47. Program tasarısı geliştirme talebinin aşağıda belirtilenlerin hangisinden gelmesi gerektiğini 1. 2. 3... şeklinde derecelendiriniz.

- ( ) Öğretmenlerin uygulama sonucu program tasarısı geliştirmeye yönelik elde ettikleri verilerden
 ( ) Gerekli gördüğü zaman Bakanlık teşkilatından
 ( ) Uygun gördüğü zaman İl Program Geliştirme Biriminden
 ( ) Veli, öğretmen ve öğrenci isteğinden
 ( ) Sivil toplum örgütlerinden

48. Uygulamadaki program tasarılarının ezberci ve dinleyen bir birey haline getirdiği kanısında mısınız?

- A) Evet   B) Kısmen   C) Hayır

49. Uygulanmakta olan program tasalarında yer alan konular, kolaydan zora, basitten karmaşığa, somuttan soyuta, ön şart öğrenmelere göre düzenlenmiş midir?

- A) Evet   B) Kısmen   C) Hayır

50. Mevcut program tasarılarındaki aksaklıklar nelerden kaynaklanmaktadır?

- 1 .....
 2 .....
 3 .....

51. Size göre program tasarısı nasıl oluşturulmalıdır? Maddeler halinde belirtiniz.

- 1 .....
 2 .....
 3 .....

EK B

**İLKÖĞRETİM I. KADEME ÖĞRETMENLERİNE ANKET
UYGULANAN İLÇE VE OKULLAR**

İLÇELER**OKULLAR**

Balıkesir Merkez İlçe

Hatice Fahri Eğinlioğlu İlkokulu
Zağnos Paşa İlköğretim Okulu
Atatürk İlkokulu
Mehmetçik İlköğretim Okulu
Şerif Eğinlioğlu İlkokulu
Plevne İlkokulu

Bandırma

Ev Yapan İlkokulu
Atatürk İlköğretim Okulu
Ticaret Odası İlkokulu
Marmara İlkokulu

Erdek

18 Eylül İlköğretim Okulu
Atatürk İlkokulu
İstiklal İlkokulu

Gönen

Altıeylül İlkokulu
Şehit Rahmi İlkokulu
Budaylı İlköğretim Okulu
Hafız Hüseyin İlkokulu

Kepsut

Keçideresi İlkokulu
Oktay Koçuman İlköğretim Okulu
Cumhuriyet İlkokulu

Susurluk

Demirkapı İlköğretim Okulu
Ömerköy İlköğretim Okulu

Havran

Kocaseyit İlkokulu
Sekizeylül İlköğretim Okulu
Hallaçlar İlköğretim Okulu
Büyükdere İlköğretim Okulu

Sındırgı

Dursunbey

Edremit

Cumhuriyet İlköğretim Okulu

Düvertepe İlkokulu

Selimağa İlköğretim Okulu

Karagözoğlu İlköğretim Okulu

Cumhuriyet İlkokulu

9 Eylül İlkokulu

İstiklal İlkokulu

EK C**BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ****(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)****BALIKESİR**

Enstitünüzün Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans öğrencisiyim. Almam gereken dersleri tamamlamış olup, tez hazırlama aşamasındayım.

“İlköğretim kurumları 1. kademe öğretmenlerinin mevcut programlar hakkındaki görüş ve önerileri” konulu tezi hazırlayabilmem için Balıkesir ili ve ilçelerine bağlı Ortaokul-İlköğretim okullarında görevli öğretmenlere ekte sunulan anket formunu uygulamam gerekmektedir.

Bu konuda gerekli iznin verilmesi için gereğini arz eder 14.04.1997

Güray ÇOLAKOĞLU

ADRES:

B .Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Yüksek Lisans Öğrencisi
BALIKESİR

EKLER

1. 1 Anket Formu (8 sayfa)

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

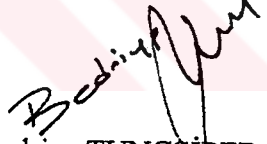
Sayı : B.30.2.BAÜ.0.E1.00.00/ 350-151
Konu: Güray ÇOLAKOĞLU

Balıkesir
17.04.2024

VALİLİK MAKAMINA
(Milli Eğitim Müdürlüğü)
BALIKESİR

Enstitümüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Güray ÇOLAKOĞLU "İlköğretim Kurumları I. Kademe Öğretmenlerinin Mevcut Programlar Hakkındaki Görüş ve Önerileri" konulu tezini hazırlayabilmesi için, Balıkesir ili ve ilçelerine bağlı İlkokul ve İlköğretim Okullarında görevli öğretmenlere anket formunu uygulaması gerekmektedir.

Adı geçen öğrenciye izin verilmesi hususunda gereğini arz ederim.

Doç. Dr. Bedriye TUNÇSİPER
Müdür

EKLER:

Ek-1 Anket Formu (8 Sayfa)

T. C. .
BALIKESİR İLİ
MILLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

BALIKESİR

/ / 199

rosu : KÜltür

yi : B.08.04.MEM.4.10.00.04-511/

nu : Uygulama

29.04.97 - 8215

VALİLİK MAKAMINA

İlimiz Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencileri Güray ÇOLAKOĞLU ve Osman SARIKAYA'nın "İlköğretim Kurumları I ve II Kademe Öğretmenlerinin Mevcut Programlar Hakkındaki Görüş ve Önerileri" konulu tezini hazırlayabilmeleri için İlimiz ve ilçelerine bağlı ilkökuller ve ilköğretim okullarında görevli öğretmenlere anket formu uygulaması yapılması ile ilgili Enstitü Müdürü Sayın 17.04.1997 tarih ve 350/182 sayılı yazıları ve formları ilişikte sunulmuştur.

Mokamlarınızca uygun görüldüğü takdirde, yukarıda adı geçen öğrencilerin İlimiz ve ilçelerine bağlı ilkökuller, ilköğretim okulları ve ortaokullarında öğretmenlere "İlköğretim Kurumları I ve II Kademe Öğretmenlerinin Mevcut Programlar Hakkındaki Görüş ve Önerileri" konulu tezini hazırlayabilmeleri için anket formunu uygulamalarını rica ederim.

29.04.1997

Fevzi ÇELİK
Vali Yardımcısı

M. OZKURT
Milli Eğitim Müdürü

BESİNCİ BÖLÜM GENEL HÜKÜMLER

Madde 27. Bu okullarda aynı dersi okutan 4 veya daha fazla öğretmen bulunduğu takdirde, o dersle ilgili eğitim ve öğretimin daha düzenli olması, öğretmenler arasında işbirliğinin sağlanması ve idare ile ilişkilerin daha iyi yürütülebilmesi için bu öğretmenler arasından birini, bölüm başkanı seçer. (Bölüm Başkanı aynı zamanda zümre başkanıdır.)

Bünyesinde sözleşmeli yabancı personel (öğretmen) bulunan okullarda bölüm başkanı eğitim ve öğretim hizmetlerine ilişkin faaliyetlerin organize edilmesinde ve kontrollünde müdüre yardımcı olmak üzere aşağıdaki görevleri de yapar.

- Bölüm başkanı yabancı personelin Türkiye'ye ilk gelişlerinde onları karşılar. Yerleşmelerine ve çevreye intibaklarına yardımcı olur.
- Yabancı personelin hastalıkları halinde ilareyi haberdar eder ve gereklirse yardım sağlar.
- Her yabancı öğretmen için bir görev fişi tutar. (İdare ile daima temas halinde bulunarak) Bunların izin ve devam durumlarını dikkatle takip eder, sicillerine esas teşkil edebilecek hususları bildirir.
- Yabancı personel hakkında istenilen referans mektupları hazırlar, kendi parafı ile okul müdürüne imzalatır.
- Yabancı Dilde okutulan derslerin öğretmenliklerine tayin edilebilecek vasıftaki adayları okul müdürüne tavsiye edebilir. Kontrat esaslarında düşüldüğü değişiklikler varsa Bakanlığa sunulmak üzere müdüre teklifte bulunur.
- Yabancı öğretmenlerin çalışmalarını inceler ve kontrollerini yenilenmesi veya iptali için teklifler yapar.
- Yabancı öğretmenlerin okul idaresi ile ilişkilerini düzenler. Zaman zaman müşterek toplantılar tertip eder, derslerin gelişme çarelerini arar. Gerekli teklifleri yapar. Bu maksatla okul müdürüne bütün öğretmenlerin katılacağı toplantılar yapılmasını teklif eder.
- Türkçe okutulan derslerin öğretmenleri ile yakın işbirliği yapar. Öğrencilerin daha iyi yetişmeleri için çareler bulunmasına yardımcı olur.

1. Türkçe okutulan derslerin zümre toplantılarına katılır. Alınan kararları yabancı dil zümre öğretmen toplantılarına intikal ettirir. Konuların ve çalışmaların birbirine paralel yürütülmesine yardımcı olur. Bu toplantıların zaman zaman birlikte yapılması çarelerini araştırır ve müdüre teklifte bulunur.

2. Yabancı Personel ile ilgili disiplin işlerinde de müdüre yardımcı olur. Bu maksatla ilgili kanun, tüzük, yönetmelik, müfedit programları, Tebliğler Dergisi ve yayımların esaslarını yabancı personele anlatır. Onların bu esaslara uyması için gerekli ikazları yapar. Gereken hususları yabancı dile tercüme ederek kendilerine verir.

3. Okul Müdürünün göstereceği lüzum üzerine müdüre ile birlikte yabancı öğretmenlerin derslerine girer.

4. Yabancı Personele yazılacak takdirname veya ikazlarda bölüm başkanlarının bu personel hakkında vereceği bilgiler alınır.

5. Okul öğretmenler kurulumu yabancı öğretmenlerin akıp edebilmelerini sağlar. Bölüm başkanı yabancı uyruklu olduğu takdirde konuşmaları anlayabilecek kadar Türkçe bilmesi gerekir. Okutulan yabancı dili bilen bir idareci ve öğretmenle birlikte (bu idareci veya öğretmen okul müdürünce görevlendirilecektir) kurul tutanağını yabancı dile çevirir ve öğretmenlere Türkçe kopyesi ile birlikte imzalatır.

6. Bölüm başkanları yukarıda yazılı görevler dışında kulun özelliklerine göre müdür tarafından kendilerine verilen diğer işleri de yürütürler.

Madde 28. Bu liselerde öğrenim göreceğ ayrılan öğrenciler, öğrenimlerini tamamlamak üzere okul dışında bitirme sınavlarını "Temel Eğitim II. Kademe Okulları (Ortaokul) ve Ortaöğretim Kurumlarını Dışından Bitirme Sınavları Yönetmeliği" hükümlerine göre ve programlarına özelliği gözönünde bulundurularak okul dışından bitirme sınavlarına girebilirler.

Madde 29. Bu liselerin hazırlık sınıflarında sınıf mevcudu 36'yi aşar sınıflarda 40'ı geçemez.

Madde 30. Bu okulların hazırlık sınıfları ile birinci ikinci devrelerinde, Bakanlıkça tasdikli ders dağıtım çizelgeleri uygulanır.

Madde 31. Bu yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde Temel Eğitim II. Kademe (Ortaokul) ile Ortaöğretim Kurumlarında uygulanan diğer yönetmelik hükümlerine uyulur.

ALTINCI BÖLÜM YÜRÜRLÜK HÜKÜMLERİ

Madde 32. Bu yönetmelik yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

Madde 33. Bu yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren "Bir Kısmı Derslerin Öğretimini Yabancı Dilde Yapan Anadolu Liseleriyle Galatasaray Lisesi-İstanbul Erkek Lisesi Özel Yönetmeliği" ile bu yönetmeliğe ters düşen diğer yönetmelik maddeleri, genelge, yönerge ve açıklamalar yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 34. Bu yönetmelik hükümlerini Millî Eğitim Bakanı yürütmektedir.

TALİM VE TERBİYE BAŞKANLIĞINDAN

Karar sayısı: 86

Karar tarihi: 26.5.1983

Konu: Eğitim programlarının düzenlenmesine ilişkin program modeli ve programların hazırlanışında gözönünde bulundurulacak esaslar.

Eğitim programlarının düzenlenmesine ilişkin program modelinin ve programın hazırlanışında gözönünde bulundurulacak ilkelerin bağlı örneğine göre kabulü ve 11.6.1982 gün ve 72 sayılı kararda yer alan program geliştirme çalışmalarının da bu esaslara göre yürütülmesi hususunun Bakanlık Makamı'nun onayına sunulması kararlaştırıldı.

Uygundur

26.5.1983

Hasan SAĞLAM
Millî Eğitim Bakanı

EGİTİM PROGRAMLARININ HAZIRLANMASINDA ESAS ALINACAK PROGRAM MODELİ VE PROGRAM HAZIRLANIRKEN GÖZÜNÜNDE BULUNDURULACAK ESASLAR

PROGRAM MODELİ

Programlarda Yer Alacak Hususlar

1. Genel hususlar:

a. Atatürk'ün eğitimle ilgili

"Hükümetin en feyizli ve en mühim vazifesi millî eğitim işleridir. Bunda muvaffak olabilmek için şöyle bir program takip etmeye mecburuz ki o program milletimizin bugünkü haliyle, içtimal, hayati ihtiyacı ile, muhit şartlarıyla ve asrın icaplarıyla tamamen mütenasip ve mütevatik olsun. Bunun için muazzam ve fakat hayali, muğlak mütaalalardan tecerrüt ederek hakikata nâfiz nazarlarla bakmak ve el ile temas etmek lazımdır" sözü yer alacaktır.

b. Millî Eğitimin genel amaçları

c. Okul düzeyi ve türünün amaçları

d. Okul düzeyi ve türünün eğitim ve öğretim ilkeleri

e. Programın uygulanması ile ilgili genel esaslar

f. Metod ve teknikler

2. Dersin amacı, kazandıracığı davranışlar, ünite veya konular ile ilgili hususlar:

a. Dersin adı

b. Dersin, ilgili okul düzey ve türüne ilişkin amaçları

c. Dersin, o sınıfa ait amaçları

1. 1. İnci ünite veya konunun amacı

A. Ünite veya konunun 1. İnci amacı

1) 1. İnci amaca ait davranışlar

(1) .....

(2) .....

B. Ünite veya konunun 2 inci amacı

1) 2 inci amaçta alt davranışlar

- (1) .....
-
- (2) .....

C. 1 inci ünite veya konu

- 1) .....
-
- 2) .....

D. İşleniş

Ünitenin amaçlarını gerçekleştirmek, belirlenen davranışları kazandırmak için kısa bazı örnekler verilecektir.

E. Değerlendirme

Ünite veya konunun amaçlarına ait davranışların kazandırılıp kazandırılmadığını tesbit etmek için bazı amaçlarla ilgili kısa ve özet değerlendirme örnekleri verilecektir.

11. 2 inci ünite veya konunun adı

1) Ünite sıraya göre düzenlenecektir.

PROGRAMLARIN HAZIRLANMASINDA GENEL İLKELER

1. Programların hazırlanmasında Talim ve Terbiye Başkanlığının 5.2.1982 gün ve PROG.BUR.326/1238 sayılı Bakanlık onayı ekindeki "Öğretim kurumlarında uygulanacak programların düzenlenmesinde dikkat edilecek ilkeler"e aynen uyulacaktır.

2. Programlar, düzeylere göre ilkökul programı, ortaokul programı ve benzeri program kitapları şeklinde bastırılacaktır.

3. Lise ve dengi okulların programları, "programlarda yer alacak hususlar" başlıklı bölümün 2 inci maddesinde belirtilen esaslar dahilinde hazırlanması öngörülmekle birlikte, bu mümkün olmadığı takdirde ünite veya konuların davranışlara ilişkin kısımları hariç tutulmak suretiyle hazırlanacaktır. Programın hazırlanması sırasında derslerin konuları mümkün olduğu kadar üniteler şeklinde düzenlenecektir.

4. Gerekli görülen hallerde programların her sınıfa ait bölümünün sonuna o sınıfta kazandırılacak sözlük, terim ve işaretlere programın sonunda ise o okul düzey ve türünde kullanılması gereken araç ve gereç listesine yer verilecektir.

5. Her derse ait ünite veya konuların ayrıntılı olarak işleniş ve değerlendirme örnekleri hazırlanacaktır. Bu hazırlık, Kurulca tesbit edilecek diğer hususlarla birlikte ayrıca bastırılacak dersin program kılavuzunda yer alacaktır.

PROGRAM HAZIRLAMA ÇALIŞMALARI

1. Program geliştirme grupları aşağıdaki elemanlardan oluşturulacaktır:

- a. Okul düzey ve türü ile ilgili alan öğretmenleri
-
- b. Alt ve üst düzey alan öğretmenleri
-
- c. Talim ve Terbiye Başkanlığı uzmanları
-
- d. Program geliştirme uzmanı
-
- e. Mümkün olduğu takdirde okul psikoloğu ve sosyoloğu
-
- f. Alandan en az bir üniversite öğretim üyesi

2. Program geliştirme grupları aşağıdaki şekilde çalışacaktır:

a. Gruplar program geliştirme konusunda yetiştirilecektir. Bu konuda ilgili eğitim daireleri ve Hizmet-İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı ile işbirliği yapılacaktır.

b. Değişik alanlar için oluşturulan program gruplarının başkanları birlikte toplanarak amaçların tekrar etmemesi sağlanacaktır.

c. Gruplar önce dersin genel amaçlarını tesbit edecek, genel amaçlar Talim ve Terbiye Kurulunda incelenecek ve kesin şeklini alacaktır.

d. Ünite veya konuların amaçları tesbit edilerek bunların sınıflara dağılımı yapılacaktır; Kurulda görüşülerek sonuca bağlanacaktır.

e. Her ünitenin ayrı ayrı davranışları tesbit edilecek; Kurulda görüşülerek sonuca bağlanacaktır.

f. Her sınıfın ünite veya konuları tesbit edilecek; Kurulda görüşülerek sonuca bağlanacaktır.

3. Programın tanıtılması, öğretmenlerin hazırlanması ve programın uygulamaya konulması aşağıdaki şekilde yapılacaktır:

a. Program onaylandıktan sonra Tebliğler Dergisi'nde yayımlanacaktır.

b. Program, Milli Eğitim dersinde tanıtılacaktır.

c. Program yeteri kadar bastırılarak öğretmenlere parasız dağıtılacaktır.

d. Program kılavuz kitapları yayımlanacaktır. İlgili daireler ve Hizmet-İçi Eğitim Dairesi Başkanlığının işbirliği ile Bakanlık Müfettişleri, İlköğretim Müfettişleri, her ilde yeteri kadar öğretmen kurs ve seminerler yoluyla yetiştirilecektir. Bu elemanlar yoluyla öğretmenlerin yeni programlara itibakları sağlanacaktır.

e. Programlara göre ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitapları hazırlanacak ve bundan sonra programlar ilgili bütün okullarda uygulamaya konulacaktır.

4. Programın değerlendirilmesi ve yeniden geliştirilmesi aşağıdaki şekilde yapılacaktır:

a. Programın bir yıllık uygulamasından sonra değerlendirilmesi yapılacaktır.

b. Değerlendirme sonuçlarına göre seminerler düzenlenerek programların geliştirilmesine devam edilecektir.

TALİM VE TERBİYE BAŞKANLIĞINDAN

Karar Sayısı: 85

Karar Tarihi: 25.5.1983

Konu: Liseler ve Ortaokullar Yönetmeliğinin 80. Maddesinin Değiştirilmesi Hakkındaki Yönetmelik

Ortaöğretim Genel Müdürlüğünün 27.4.1983 tarih ve ÖDD-320-243/20497 sayılı teklif yazıları ekinde gönderilen "Lise ve Ortaokullar Yönetmeliğinin 80. Maddesinin Değiştirilmesi Hakkındaki Yönetmelik" in bağlı örneğine göre kabulü hususunun Bakanlık Makamının onayına sunulması kararlaştırıldı.

Uygundur
25.5.1983Hasan SAĞLAM
Milli Eğitim Bakanı**LİSE VE ORTAOKULLAR YÖNETMELİĞİNİN 80. MADDESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDAKİ YÖNETMELİK**

Madde 1. Lise ve Ortaokullar Yönetmeliğinin 80. Maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 80. Yaz tatili dışında okulların tatil zamanları şunlardır:

- a) Haftanın resmi tatil günleri,
-
- b) Cumhuriyet Bayramı tatili: (28 Ekim saat 13.00'de başlamak üzere 29 Ekim günleri)
-
- c) Yılbaşı tatili: (1 Ocak günü)
-
- d) Yarıyıl tatili: (Her yıl Bakanlıkça hazırlanan çalışma takviminde belirtilir)
-
- e) 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı:

(1 gün)

f) Atatürk'ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı tatili: (19 ve 20 Mayıs günleri)

g) Zafer Bayramı: (30 Ağustos günü)

h) Ramazan Bayramı: (Arife günü saat 13.00'den başlamak üzere 3,5 gün)

ı) Kurban Bayramı: (Arife günü saat 13.00'den başlamak üzere 4,5 gün)

i) Muhallî Kurtuluş Bayramı: (1 gün)

Bu günlerle sırayla konulmaz. Ancak zorunlu Bakanlıkça gönderilen sınavlar bu günlere rastlasa da yapılır.

Öğleden sonra tatil olan günlerde yarım gün programı uygulanır.

Madde 2. Bu yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Madde 3. Bu yönetmeliği Millî Eğitim Bakanı yürütür.

KAYNAKÇA

- Aydiner, Nurettin. "İlköğretimde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri," Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, 1995.
- Azizoğlu, Halit. "Ankara Merkezi İlkokul Öğretmenlerinin Öğretim Planları Hakkındaki Görüşleri." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1989.
- Büyükkaragöz, S. Savaş, Çivi Cuma. **Genel Öğretim Matematik Metotları**. Konya: Atlas Kitapevi, 1994.
- Cicioğlu, Hasan. **Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim**. Ankara: A. Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 1982.
- Cuhacı, M. Naci. "İlköğretim Okullarında Programa İlişkin Sorunlar." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, 1985.
- Demirel, Özcan. "Türkiye'de Program Geliştirme Uygulamaları." A. Ü. Fakültesince Düzenlenen **Eğitim Bilimleri Birinci Kongresinde**, sunulan bildiri. Ankara: 24-28 Eylül 1990.
- Doğan, Hıfzı. **Eğitimde Program ve Öğretim Tasarımı**, Ankara: Önder Matbacılık, 1997.
- Edis, A. Bedri. **Milli Eğitim Düsturu ve Programları**, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1947.
- Erden, Münire. **Eğitimde Program Değerlendirme**, Ankara: Pegem Yayıncılık, 1995.
- Ergün, Mustafa. **Atatürk Devri Eğitim**. Ankara: A. Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 1982.
- Ertürk, Selahattin. **Eğitimde Program Geliştirme**, Ankara: Meteksan Matbacılık, 1994.
- Hesapçioğlu, Muhsin. **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, İstanbul: Beta Basın Yayım Dağıtım, 1994.
- İlköğretim Okulu Programı, Ankara: 1995.
- Kılıç, Durmuş. "İlkokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretmenlerinin Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi." **Çağdaş Eğitim**. Mayıs 1996.

Kısakürek, Mehmet A. "Eğitim Programlarının Hazırlanması ve Geliştirilmesi." A. Ü. **Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. 16,1:1983.

Şahin, Hasan. "Öğretmen, Yönetici ve Müfettişlerin İlkokul Programı Hakkında Görüşleri." Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 1990.

Sarıkaya, Osman. Çolakoğlu Güray ve Harman Mehmet. **Türkiye'de Program Düşüncesinin Analizi**, (Yayımlanmamış Çalışma), Balıkesir: 1996.

Saylan, Nevin. **Eğitimde Program Tasarısı**, "Temeller, Prensipler, Kriterler" Balıkesir: 1995.

_____ **Program Teorileri**, Ders Notları, Balıkesir 1996.

Sönmez, Veysel. **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı**. Ankara: Önder Matbacılık, 1995.

Talim ve Terbiye Kurulu. "Eğitim Programlarının Düzenlenmesine İlişkin Program Modeli ve Programların Hazırlanmasında Gözönünde Bulundurulacak Esaslar" **Tebliğler Dergisi** 11283: 4 Temmuz 1983.

Tekışık, H. Hüsnü. "İlköğretim Okullarında Program Geliştirme" **Çağdaş Eğitim Dergisi**, 178, Ankara: 1992.

Turgut, İhsan. "Eğitimde Felsefenin İşlevi." A. Ü. Eğitim Fakültesince Düzenlenen **Eğitim Bilimleri Birinci Ulusal Kongresine** sunulan bildiri. Ankara: 24-28 Eylül 1990, ss. 16-17.

Variş, Fatma. **Eğitimde Program Geliştirme** "Teori ve Teknikler". Ankara: Alkım Kitapçılık, Yayıncılık, 1996.